

วารสาร

ปาริชชาติ

PARICHART JOURNAL

ปีที่ 36 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2566
Vol.36 No.1 January - March 2023

ISSN 0857-0884 (print)
ISSN 2651-0804 (online)

วารสารปาริชาต
PARICHART JOURNAL

PARICHART JOURNAL

ชื่อวารสาร

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
(Parichart Journal, Thaksin University)

เจ้าของ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ที่ปรึกษา

รักษาการแทนอธิการบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รักษาการแทนรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมัคร แก้วสุกแสง)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมัคร แก้วสุกแสง)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลินจ์ จินนุ่น

มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.อนินท์ พุฒิโชติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.ขวัญจิตต์ สุวรรณนพรัตน์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.กรกฎ ทองชะโชค

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ศาสตราจารย์ ดร.นชกฤต วันตะเมตต์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.วีระชาติ เปรมานนท์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สมยศ พุ่มหวั (เกษียณอายุราชการ)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศาสตราจารย์อำนวยการ ยัสโยธา (เกษียณอายุราชการ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

รองศาสตราจารย์ ดร.เก่งกิจ กิติเรียงลาภ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย เอกมาไพศาล

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ยอดชาย พรหมอินทร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจันทร์ ศิริโชติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อาจารย์ ดร.ศุภานัน พรหมมาก

มหาวิทยาลัยทักษิณ

กองจัดการ

หัวหน้าสำนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

นางสาวกัญญาณัชช เลี้ยวรักษ์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความด้านศิลปะและมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และการบัญชีของบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ และหน่วยงานต่าง ๆ
2. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและสื่อกลางในการเสนอความคิดเห็นทางวิชาการด้านศิลปะ และมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และการบัญชี

กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ (ม.ค.-มี.ค. เม.ย.-มิ.ย. ก.ค.-ก.ย. และ ต.ค.-ธ.ค.)

การเผยแพร่ Online

การขอรับการพิจารณาบทความ

ผู้เขียนบทความ ต้องชำระค่าตีธรรมเนียมตีพิมพ์บทความ จำนวนเงิน 4,000 บาทต่อบทความ เมื่อได้รับการตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่บทความลงวารสารปริชาต เข้าบัญชีธนาคารออมสิน ชื่อบัญชี PARCJ เลขที่บัญชี 0-2032823816-5 สาขาป่าพะยอม พร้อมแนบหลักฐานการโอนเงินมาয়วารสารปริชาต ทางอีเมล parichartjournal@tsu.ac.th หรือ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/index> หรือติดต่อสอบถามกองจัดการวารสาร

การติดต่อ

กองจัดการวารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210

โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7242

E-mail : parichartjournal@tsu.ac.th

ออกแบบและจัดพิมพ์

อาร์ตเวิร์ค แอนด์ มีเดีย

177 ซอยรวมมิตร ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทรศัพท์ 089-925-8455 E-mail : hatyaifoto@gmail.com

บทความที่ตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจความถูกต้องตามหลักวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
อนึ่ง ทักษะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารปริชาต เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน
และไม่ถือเป็นทักษะและความรับผิดชอบของคณะบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

สวัสดีปีใหม่ 2566 แต่นักอ่านทุกท่าน วารสารปาริชาติ ฉบับนี้ก้าวสู่ ปีที่ 36 และยังคงมุ่งมั่นให้วารสารปาริชาติ เป็นวารสารที่ร่วมเดินทางกับทุกท่านในการสนับสนุนการสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพในระดับชาติและนานาชาติ พร้อมทั้งรักษาคุณภาพของการเป็นวารสารที่ได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในฐาน TCI กลุ่ม 1 และฐาน Asean Citation Index (ACI) ดังนั้นจึงขอเชิญชวนผู้สนใจส่งผลงานมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารปาริชาติ โดยทางวารสารยังคงเปิดรับบทความทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารธุรกิจและการจัดการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2566) ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2566) และ ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2566) ของปีที่ 36

สำหรับวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 15 บทความจากหลากหลายศาสตร์และประเด็นศึกษาเหมือนเช่นเคย เริ่มด้วยบทความที่นำเสนอประเด็นปัญหาเสพติดในบทความเรื่อง ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ของ ฉันทากร ตุดเกื้อ ชารอพะห์ มะสามแม สาวินี สาสุละาะ บทความที่ศึกษาด้านคติชนวิทยาและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในบทความเรื่อง เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี : เนื้อหาและความหมายทางวัฒนธรรม ของ พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์ สุภาวดี วสีวิวัฒน์ บทความที่ศึกษาในประเด็นด้านความเป็นพลเมือง และประเด็นพหุวัฒนธรรมกับการจัดการเรียนการสอน ในบทความเรื่อง “ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม”: กฎหมาย นโยบาย ประสบการณ์และตัวแบบการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น (สมุทรสาคร ปทุมธานีและนครปฐม) ของ ทรงชัย ทองปาน สิริจิตต์ เดชอมรชัย เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชน: การวิเคราะห์ปัจจัยและความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ของ วรพิทย์ มีมาก บทความที่นำเสนอด้านการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมและดนตรี ในบทความเรื่อง ดุษฎีนิพนธ์การประพันธ์เพลง: จิตวิญญาณลีลา อารมณ์ “ขนมสงขลา” สวีทสำหรับวงวินด์ออร์เคสตร้าของ ดร.ณิ อนุกุล วีรชาติ เปรมานนท์ เรื่อง Development of the Online art and culture curriculum (Nora) ของ Pennapa Waiyawek บทความด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการในมิติพื้นที่ท่องเที่ยวและพื้นที่วัฒนธรรม ในบทความเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสงจังหวัดเชียงราย ของ ณฐมน สังวาลย์ ปรีพรรณ์ แก้วเนตร มนสิชา ชาวคำ เรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องต้มหมากเมาตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนคร ของ กรรณิการ์ สมบุญ จิตติ กิตติเลิศไพศาล ชนินทร์ วะสินนท์ พิศดาร แสนชาติ เรื่อง Mechanism of Cooperation between Shadow Puppet Networks and Cultural Entrepreneurs in Raising the Community Economy and Local Awareness of the Cultural Market Area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand ของ Peerapong Sutcharitpan, Chettha Muhamad, Daycho Khaenamkhaew, Boonying Pratum, Damrongphun Jaihoweweeraopong, Peeradaw Sutcharitpan บทความที่ศึกษาด้านการพัฒนาทักษะทางภาษาและการสื่อสาร ในบทความเรื่อง การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้างสามล้อ เพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติสะพานเป็ชุมชนสถานีรถไฟอยุธยา ของ การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษของ

EDITORIAL

ผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้างสามล้อเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติสะพานเป็ชุนชนสถานีรถไฟอยุธยา
จรัญ อ่อนขาว Structural Equation Model Development of Factors Affecting Users' Participation
in News Reporting on Thai Crowdsourcing Platforms ของ Kultida Sayprom, Patchanee Cheyjunya
เรื่อง Effects of Using the KWL Chart on Fostering EFL University Students' Critical Reading ของ
Champooon Sam-arnง เรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยในภาษาที่หนึ่ง (ภาษาไทย) ที่ส่งอิทธิพล ต่อการเรียนรู้ภาษา
ที่สอง (ภาษาอังกฤษ) ของ Benjawan Tipprachaban และบทความที่ศึกษาด้านการตลาดและพฤติกรรม
ผู้บริโภค ในบทความเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้าง
ความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร ของ วลัยลักษณ์ พอกเพิ่มดี จักรเศ เมตตะธำรงค์ เพชรไพรริน
อุปึง ชารินี ไชยชนะ และเรื่อง Cashless Economy: The Behavior of Using E-payment in Thailand
ของ Cashless Economy: The Behavior of Using E-payment in Thailand Jassada Septech, Motree
Socatiyanurak, Vorapol Socatiyanurak

อนึ่ง ภาพปกวารสาร ฉบับปีใหม่ ฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์ภาพ “ตะแคงขบฟ้า” โดย
รองศาสตราจารย์ยอดชาย พรหมอินทร์ จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และหนึ่งใน
กองบรรณาธิการวารสารปาริชาติ เป็นภาพแทนความหมายในการส่งกำลังใจและอำนวยพรให้ทุกท่านมี
ความสุขและมีพลังในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อ “ตะแคงขบฟ้า” ได้ตั้งความมุ่งหวังในปี 2566

ดร.อนินทร์ พุฒิโชติ

บรรณาธิการวารสารปาริชาติ (ประจำฉบับ)

สารบัญ

บทความวิจัย

- ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี
Relationship of Factors Affecting Drug Abuse among Youth in Pattani Province
ฉันทaylor ตุดเกื้อ ซารอฟะห์ มะสาแม และสาวินี สาสุเลาะ
Tanyakorn Tudkuea, Sarofah Ma-samae and Sawinee Sasooloh 1
- เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี : เนื้อหาและความหมายทางวัฒนธรรม
The Narratives of the War between Siam and Saiburi:
Content and Cultural Meanings
พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์ และสุภาวดี วสีวิวัฒน์
Phollakrit Waseewiwat and Supawadee Waseewiwat 16
- รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย
A Model for Agritourism of Chiang Saen Learning Center, Chiang Rai Province
ณฐมน สังวาลย์ ปรีพรรณ์ แก้วเนตร และมนสิชา ซาวคำ
Nathamon Sangwan, Paripan Keawnet and Monsicha Saokham 32
- “ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม”: กฎหมาย นโยบาย ประสบการณ์และตัวแบบการจัดการเรียนการสอน
ของครูสังคมศึกษาในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น (สมุทรสาคร ปทุมธานีและนครปฐม)
“Multicultural Classrooms”: Laws, Policies, Experiences and a Management
Model for Social Studies Teachers in Areas with Dense Migrants Workers
(Samutsakhon, Pathumthani and Nakhonpathom)
ทรงชัย ทองปาน สิริจิตต์ เดชอมรชัย
Songchai Thongpan and Sirajid Dejamonchai 47

บทความวิชาการ

- ดุซงึนินิพนธ์การประพันธ์เพลง: จิตวิญญาณ ลีลา อารมณ์
“ขนมสงขลา” สวีทสำหรับวงwind ออมนอบเบิล
Doctoral Music Composition: Spirit, Characters & Expression of
“Songkhla Sweets” The Suite for Wind Ensemble
ดร.ณิ อนุกุล และวีรชาติ เปรมานนท์
Darunee Anukool and Weerachat Premananda 63

CONTENTS

บทความวิจัย

<p>ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร</p> <p>The Factors Influencing Krung Thai Bank Service in Sakon Nakhon Province for Building Strong Relationships in Bank Service</p> <p>วลัยลักษณ์ พอกเพิ่มดี จักเรศ เมตตะธำรงค์ เพชรไพรริน อุปปิง และชารินี ไชยชนะ</p> <p>Walailuk Porkpermddee, Jakret Mettathamrong Phetphairin Upping and Charinee Chaichana</p>	74
<p>ความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชน: การวิเคราะห์ปัจจัยและความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล</p> <p>Citizenship and Community Democracy: The Analysis of Factors and Causal relations</p> <p>วรพิทย์ มีมาก</p> <p>Worapit Meemak</p>	90
<p>การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้างสามล้อเพื่อการสื่อสาร กับนักท่องเที่ยวต่างชาติสะพานเป็ชุมชนสถานีรถไฟอยุธยา</p> <p>The Development of Tuk-Tuk Drivers' English for Communicating with International Backpackers at Ayutthaya Railway Station Community</p> <p>จรัญ อ่อนขาว</p> <p>Jaran Onkao</p>	108
<p>แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาตามความคิดเห็น ของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนคร</p> <p>Guideline for Developing Processed Mak Mao Beverages in Accordance with Consumers' Point of View in Sakon Nakhon Province</p> <p>กรรณิการ์ สมบุญ จิตติ กิตติเลิศไพศาล ชนินทร์ วะสินนท์ และพิศดาร แสนชาติ</p> <p>Kannika Sombun, Jitti Kittilertpaisan, Chanin Wasrinon and Pissadarn Saenchat</p>	126
<p>Structural Equation Model Development of Factors Affecting Users' Participation in News Reporting on Thai Crowdsourcing Platforms</p> <p> Kultida Sayprom and Patchanee Cheyjunya</p>	143

สารบัญ

Mechanism of Cooperation between Shadow Puppet Networks and Cultural Entrepreneurs in Raising the Community Economy and Local Awareness of the Cultural Market Area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand Peerapong Sutcharitpan, Chettha Muhamad, Daycho Khaenamkhaew, Boonying Pratum, Damrongphun Jaihoweweerapong, and Peeradaw Sutcharitpan	161
Effects of Using the KWL Chart on Fostering EFL University Students' Critical Reading Champooon Sam-arng	181
Development of the Online art and culture curriculum (Nora) Pennapa Waiyawek	197
An Analysis of factors in the First Language (Thai) that Influence the Learning of the Second Language (English) Benjawan Tipprachaban	212
Cashless Economy: The Behavior of Using E-payment in Thailand Jassada Septech, Motree Socatayanurak and Vorapol Socatayanurak	230

ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติด
ของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี
Relationship of Factors Affecting Drug Abuse among
Youth in Pattani Province

ธัญยกร ตุดเกื้อ^{1*} ซารอฟะห์ มะสามแม¹ และสาวินี สาสุเลาะ¹
Tanyakorn Tudkuea^{1*}, Sarofah Ma-samae¹ and Sawinee Sasooloh¹

---

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 94000

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: tanyakorn.t@psu.ac.th

(Received: December 30, 2021; Revised: July 1, 2022; Accepted: July 7, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านสื่อ ปัจจัยภายในตนเองกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิตินอนพารามेटริก (Nonparametric Statistics) มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนที่ต้องคดียาเสพติดในจังหวัดปัตตานี จำนวน 19 คน ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนในจังหวัดปัตตานีมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดในระดับปานกลาง โดยมีความสัมพันธ์กับปัจจัยภายในตนเองอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน และปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปัจจัยด้านครูผู้สอน และปัจจัยด้านสื่ออยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน ปัจจัยด้านสื่อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน ปัจจัยด้านครูผู้สอนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และปัจจัยด้านภายในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้สามารถนำตัวแปรที่ศึกษาไปขยายผลการศึกษาในพื้นที่อื่น เพื่อเป็นการยืนยันข้อค้นพบสู่การเสนอเป็นนโยบายต่อไป

คำสำคัญ: ปัจจัย ความสัมพันธ์ การติดยาเสพติด เยาวชน

Abstract

This quantitative research was to study the relationship among family factors, peer factors, community factors, teacher factors, media factors, intra-personal factors, and drug addiction among youth in Pattani Province by analyzing data using non-parametric statistics (Nonparametric Statistics). The target group were 19 youths addicted to drug cases in Pattani Province. The results showed that the youth in Pattani had drug addiction behavior at a moderate level, which was related to internal factors. At a high level, family factors, peer group factors and community factors were moderate, with teachers and media factors being low. However, the community factors were considered to be positively correlated with drug addiction behavior of the youth. Media factors were positively correlated with drug addiction behavior of the youth. Teacher factors were positively correlated with drug behavior of the youth at the statistical significance of .001 level, and self-interest factor was positively correlated with drug addiction behavior of youth with the statistical significance of .01 level. The variables studied could be used to expand the results of studies in other areas to confirm the findings for further submission as a policy.

Keywords: Factors, Association, Drug Abuse, Youths

บทนำ

ปัญหาหายาเสพติดเป็นวิกฤตระดับโลกและมีแนวโน้มของความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าทุกประเทศตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับมนุษยชาติทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ รวมถึงในระดับภูมิภาค และในระดับโลกที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่อยู่ในบทบาทของการเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ ในมิติของการเกิดอาชญากรรม [1] แม้ว่าทั่วโลกมีการขับเคลื่อนภายใต้ภาคีความร่วมมือกับส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกประเทศกับฝ่ายการเมือง ข้าราชการ รวมถึงองค์กรเอกชนอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นแสงสว่างนำพาสังคมออกจากเส้นทางแห่งความพิกลพิการสู่สังคมแห่งความเจริญก้าวหน้า โดยให้ความสำคัญในด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตของคนในสังคม รวมถึงการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ ในระดับโลกที่สูญเสียงบประมาณจำนวนมหาศาลไปกับการบำบัดรักษา การป้องกันการปราบปราม และได้สูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นผลจากปัญหาหายาเสพติดไปจำนวนมาก [1-2]

สาเหตุหลักสำคัญของการนำพาบุคคลเข้าสู่วงจรลูกโซ่แห่งความซับซ้อนของยาเสพติด เริ่มต้นที่จุดเล็ก ๆ และเต็มเปี่ยมไปด้วยอาณานิคมของปัจเจกชนที่ถูกกลวงภายใต้ความอยากรู้อยากลองและแรงขับจากความคึกคะนอง โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่น อีกทั้งปัจจัยภายนอกที่สำคัญประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมชุมชนที่อยู่อาศัยที่เยาวชนสามารถเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย และเอื้อต่อการติดยาเสพติด ซึ่งสะท้อนให้เห็นเด่นชัดถึงความอ่อนแอของสังคม การขาดการยอมรับหรือการปิดประตูโอกาสของผู้ติดยาเสพติดสู่สังคมปกติ 2) ด้านครอบครัว ยังคงเป็นสถาบันหลักของบุคคลที่มีผลเกี่ยวข้องกับการเข้าสู่วงจรของยาเสพติด โดยลักษณะของครอบครัวที่มีแนวโน้มสูงและสะท้อนสาเหตุของปัญหาหายาเสพติด ได้แก่ ครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ครอบครัวที่มีประวัติการหย่าร้าง การทะเลาะกันของคนในครอบครัว การแสดงความรุนแรงต่อกันในครอบครัว การขาดความใส่ใจและการเปรียบเทียบ 3) ด้านกลุ่มเพื่อน เป็นตัวแปรภายนอกที่มีอิทธิพลสูงต่อการแสดงพฤติกรรมของวัยรุ่น ทั้งนี้เพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับ รวมถึงการมีทัศนคติการมองบุคคลที่เสพยาเสพติดเป็นแบบอย่าง และการคบเพื่อนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจะมีแนวโน้มการชักนำเข้าสู่วงจรการเสพยาเสพติดสูง และ 5) ด้านสื่อ โดยในปัจจุบันภายใต้สังคมแห่งการแลกเปลี่ยนข้อมูล สื่อต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก และด้วยธรรมชาติของสื่อที่ยากต่อการคัดกรอง ส่งผลให้สื่อกลายเป็นตัวร้ายที่มีแรงผลักดันเข้าสู่วงจรการเสพยาเสพติดได้ง่ายหากบุคคลขาดการยั้งคิด [1-3]

ผลกระทบจากการเสพยาเสพติดยังคงสัมพันธ์กับปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมในมิติต่าง ๆ โดยเกิดขึ้นตั้งแต่ระดับปัจเจก ที่สะท้อนปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตที่เป็นผลโดยตรงจากการใช้ยาเสพติด และเมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจในระดับมหภาค ส่งผลทำให้ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยมีการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดซึ่งถูกกำหนดเป็นวาระแห่งชาติร่วมกับภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนในการปราบปราม รวมถึงการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด และการป้องกันปัญหาหายาเสพติดอย่างยั่งยืน [4-5] ทั้งนี้ยังมีผลการศึกษาวิจัยที่พบว่าแนวโน้มของช่วงอายุที่เข้าสู่วงจรของการเสพยาเสพติดมีช่วงอายุที่น้อยลง ซึ่งพิจารณาจากผู้เข้ารับบำบัดรักษาที่เป็นเยาวชน ช่วงอายุระหว่าง 15 - 24 ปี พบว่า มีสัดส่วนมากถึง ร้อยละ 50 เมื่อจำแนกชนิดยาเสพติดที่มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษามากที่สุด คือ ยาบ้า กัญชา และอื่น ๆ ตามลำดับ ทั้งนี้ในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือจัดการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดอย่างยั่งยืนและจริงจัง โดยมีคนในพื้นที่ให้ความสำคัญ และมองเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องมีการจัดการภายใต้กระบวนการที่เป็นแนวทางชัดเจนเพื่อปราบปราม บำบัดรักษา ฟื้นฟู

สมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด และป้องกันปัญหาการเสพยาเสพติดแต่ยังคงมีแนวโน้มทวีความรุนแรง รวมถึงขยายวงกว้าง และมีกระบวนการที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ค้าและผู้เสพยาใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับจากการจับกุมคดียาเสพติดระหว่างปี พ.ศ. 2559 และ ปี พ.ศ. 2560 ที่มีจำนวนคดีเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 16.92 โดยมีจำนวนคดี ทั้งสิ้น 15,013 คดี และมีผู้ต้องหา รวมจำนวนทั้งสิ้น 17,141 คน [6-7]

ด้วยบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผู้ติดยาเสพติดจำนวนคิดเป็นร้อยละ 5 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทย หรือคิดเป็น 1 ใน 5 ของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มเกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด [8-9] ประกอบกับสถิติจากการดำเนินคดีในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2562 พบว่ามีคดีจำนวนทั้งสิ้น 20,842 คดี และเมื่อพิจารณาจำแนกตามฐานความผิด พบว่าคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทให้โทษมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.02 ของคดีทั้งหมด และสถิติการดำเนินคดีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าจังหวัดปัตตานี มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในการควบคุมสูงสุด ทั้งสิ้น 188 คน ซึ่งมีจำนวนสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลาที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในการควบคุม 166 และ 162 คน ตามลำดับ [10] ซึ่งปัจจุบันในจังหวัดปัตตานีมีเยาวชนที่ต้องคดีเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 30 คน ในจำนวนนี้ประกอบไปด้วยเยาวชนเพศชาย 24 และเป็นเพศหญิงจำนวน 6 คน เยาวชนที่กระทำผิดมาจากจังหวัดปัตตานีทั้งสิ้น โดยเยาวชนที่ได้รับเข้าบำบัดรักษาอายุระหว่าง 12 - 18 ปีบริบูรณ์

จากสภาพปัญหาดังกล่าวปัญหาเสพยาเสพติดยังคงมีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังเป็นสาเหตุหลักของปัญหาต่าง ๆ ทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และสามารถจุดรั้งความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ทั้งนี้หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุดอาจเกิดผลเสียเกินกว่าจะแก้ไข ผู้วิจัยจึงสนใจเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ผลจากการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อบุคคล ทั้งในด้านตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม รวมไปถึงถึงหน่วยงานและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการป้องกันปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเสพยาเสพติดของเยาวชน อีกทั้งยังสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาในระดับนโยบาย และสามารถนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติดเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักถึงพิษภัยและห่างไกลจากยาเสพติดอย่างตรงจุดต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี รวมทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านสื่อ ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย ปัจจัยด้านภายในตนเอง และด้านพฤติกรรมเสพยาเสพติด ซึ่งมีค่าความตรง (Validity) อยู่ระหว่าง .50 - 1.00 โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนที่ต้องคดียาเสพติดจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี จำนวน 19 คน ในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม 2563 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2564 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดหลักจริยธรรมในการศึกษาวิจัยโดยได้รับการยินยอมและให้ข้อมูลโดยสมัคร

ใจจากผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน และโครงการวิจัยได้ผ่านกระบวนการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2021 – St – Huso 037

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ 5 มากที่สุด (มีพฤติกรรมมากกว่า 16 ครั้งขึ้นไป / 6 เดือน) 4 มาก (มีพฤติกรรม 11-15 ครั้ง / 6 เดือน) 3 ปานกลาง (มีพฤติกรรม 6-10 ครั้ง / 6 เดือน) 2 น้อย (มีพฤติกรรมน้อยกว่า 6 ครั้ง / 6 เดือน) และ 1 น้อยที่สุด (ไม่มีพฤติกรรมเลย) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เสพยาเสพติด จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติด มี 7 ด้าน จำนวน 38 ข้อ โดยเครื่องมือวิจัยมีค่าความตรงอยู่ระหว่าง .60-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura [13] เป็นกรอบการศึกษา โดยสามารถอธิบายการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชนที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นร่วมกับพฤติกรรมการเล่นแบบของเยาวชนผ่าน 6 ตัวแปรอิสระ ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านสื่อปัจจัย ด้านชุมชนที่อยู่อาศัย และปัจจัยด้านภายในตนเอง ทั้งนี้ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอนพารามेटริก (Nonparametric Statistics) ด้วยโปรแกรม R commander เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman Rank Correlation Coefficient) ประกอบกับสถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การกำหนดเกณฑ์การแปลผล

การกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยของปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านสื่อ ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย ปัจจัยด้านภายในตนเอง และด้านพฤติกรรมการเสพยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1.00-1.49 (ระดับน้อยที่สุด) 1.50-2.49 (ระดับน้อย) 2.50-3.49 (ระดับปานกลาง) 3.50-4.49 (ระดับมาก) และ 4.50-5.00 (ระดับมากที่สุด) ทั้งนี้เกณฑ์การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีการกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ .00-.19 (สัมพันธ์ระดับต่ำมาก) .20-.39 (สัมพันธ์ระดับต่ำ) .40-.59 (สัมพันธ์ระดับปานกลาง) .60-.79 (สัมพันธ์ระดับสูง) .80-1.00 (สัมพันธ์ระดับสูงมาก) [11]

ผลการศึกษา

1. จากข้อมูลทั่วไปของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเยาวชนที่ติดสารเสพติดส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 89.47) ช่วงอายุ 14 ปี (ร้อยละ 36.84) เยาวชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกเขตเมือง (ร้อยละ 63.16) สถานภาพการศึกษาของเยาวชนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 42.11) ขณะที่เยาวชนเสพยาเสพติดอาศัยอยู่กับมารดามากที่สุด (ร้อยละ 42.11) และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 42.11) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=19)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	17	89.47
หญิง	2	10.53
อายุของท่านในขณะที่เสพยาเสพติด		
13	4	21.05
14	7	36.84
15	4	21.05
16	3	15.79
17	1	5.27
ถิ่นที่อยู่อาศัย ขณะที่กำลังเสพยาเสพติด		
เขตเมือง คืออยู่ในเขตเทศบาล	7	36.84
นอกเขตเมือง คืออยู่นอกเขตเทศบาล	12	63.16
ขณะที่เสพยาเสพติดท่านกำลังศึกษาอยู่ในระดับใด		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	7	36.84
ประถมศึกษา	4	21.05
มัธยมศึกษา	8	42.11
ขณะที่เสพยาเสพติดท่านอาศัยอยู่กับผู้ใด		
บิดาและมารดา	1	5.26
ลุงป้า/น้าอา	3	15.79
บิดา	1	5.26
มารดา	8	42.11
เพื่อน	6	31.58
ขณะที่เสพยาเสพติดท่านมีอาชีพอะไร		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	3	15.79
นักเรียน/นักศึกษา	6	31.58
รับจ้างทั่วไป	8	42.11
อื่น ๆ	2	10.53

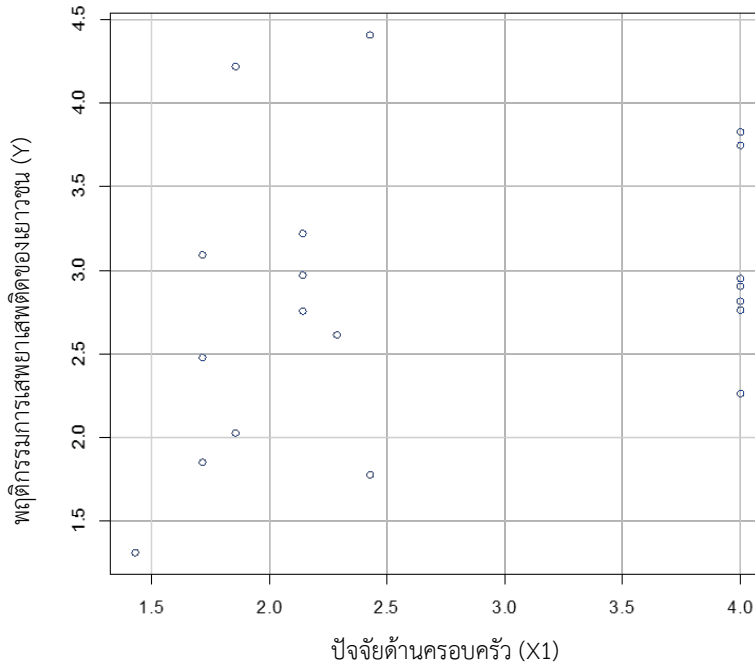
2. เยาวชนในจังหวัดปัตตานี มีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.84$) โดยมีปัจจัยภายในตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน และปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$, $\bar{X}=3.28$, $\bar{X}=3.16$) รวมทั้งปัจจัยด้านครูผู้สอน และปัจจัยด้านสื่ออยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.99$, $\bar{X}=2.35$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของแต่ละตัวแปร

ตัวแปร	Mean Score	S.D.	ระดับ
ตัวแปรตาม			
พฤติกรรมกาเสพติดของเยาวชน (Y)	2.84	0.81	ปานกลาง
ตัวแปรอิสระ			
ปัจจัยด้านครอบครัว (X1)	2.72	1.02	ปานกลาง
ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน (X2)	3.28	1.51	ปานกลาง
ปัจจัยด้านครูผู้สอน (X3)	1.99	1.10	น้อย
ปัจจัยด้านสื่อ (X4)	2.35	1.41	น้อย
ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย (X5)	3.16	1.43	ปานกลาง
ปัจจัยภายในตนเอง (X6)	3.51	1.41	มาก

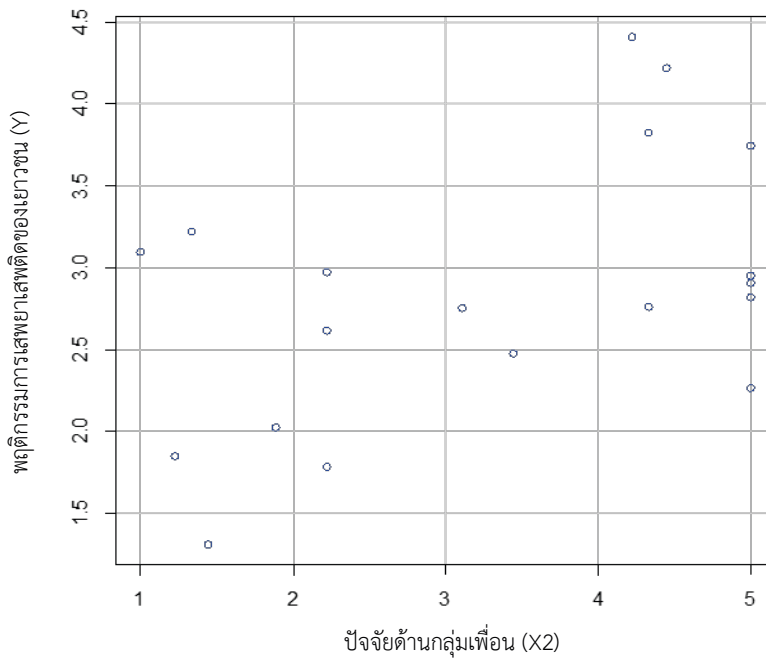
3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านสื่อ ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย ปัจจัยด้านภายในตนเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ สเปียร์แมน (Spearman Rank Correlation Coefficient) พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว (X1) ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาเสพติดของเยาวชน ($\rho=.30$) (ดังภาพที่ 1) ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน (X2) ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาเสพติดของเยาวชน ($\rho=.31$) (ดังภาพที่ 2) ปัจจัยด้านครูผู้สอน (X3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกาเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง ($\rho=.71$) (ดังภาพที่ 3) ปัจจัยด้านสื่อ (X4) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกาเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง ($\rho=.75$) (ดังภาพที่ 4) ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย (X5) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกาเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เป็นความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ($\rho=.80$) (ดังภาพที่ 5) และปัจจัยด้านภายในตนเอง (X6) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกาเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง ($\rho=.63$) (ดังภาพประกอบที่ 6)

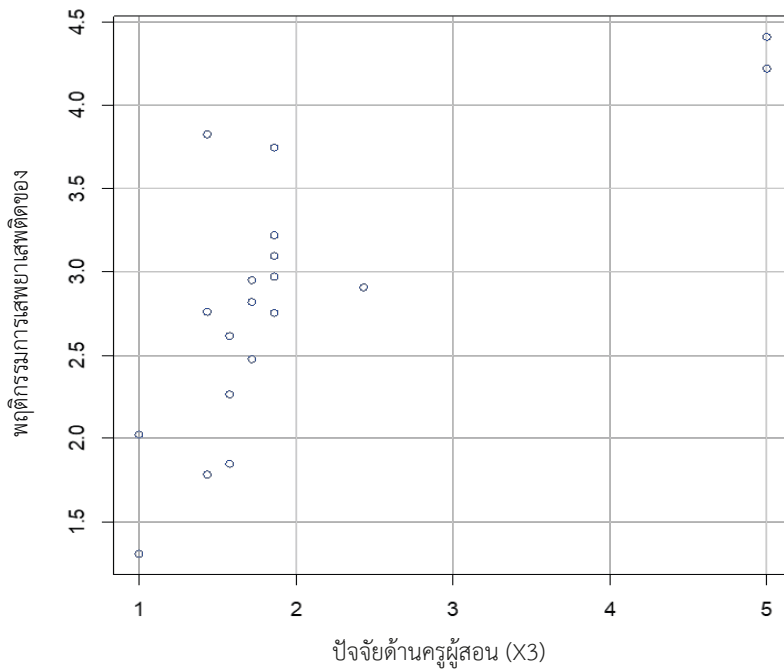
S = 788.68 P-value = .199 rho = .30

ภาพที่ 1 ปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเยาวชน

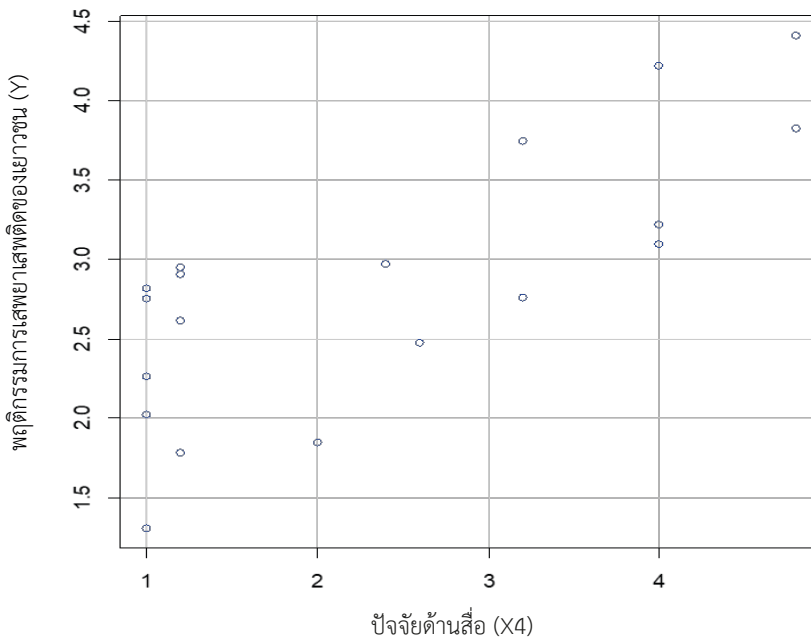
S = 788.01 P-value = .185 rho = .31

ภาพที่ 2 ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเยาวชน

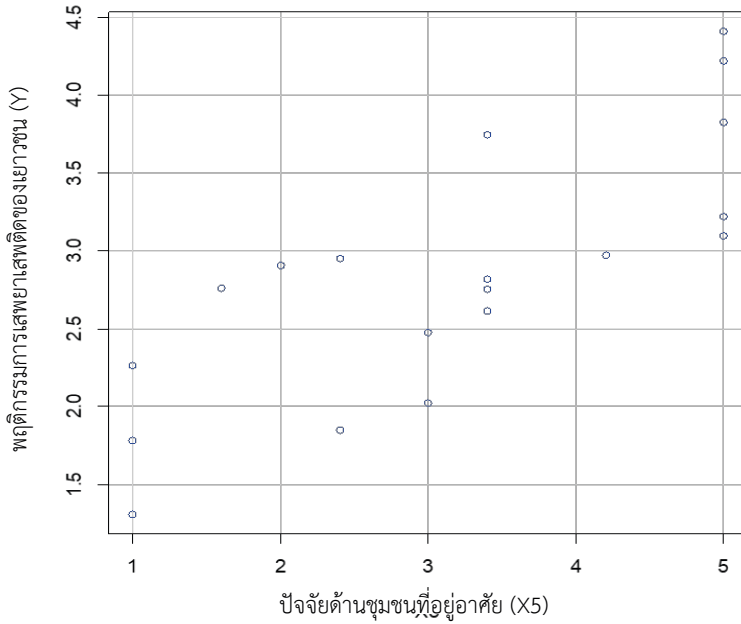
S = 327.8 P-value = .000 rho = .71

ภาพที่ 3 ปัจจัยด้านครูผู้สอนกับพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน

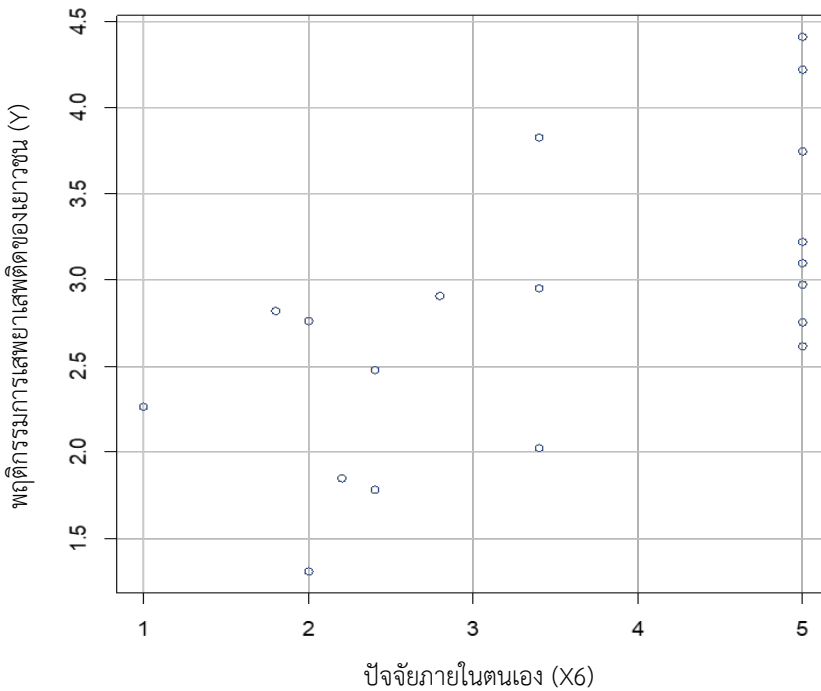
S = 277.27 P-value = .000 rho = .75

ภาพที่ 4 ปัจจัยด้านสื่อกับพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน

S = 217.31 P-value = .000 rho = .80

ภาพที่ 5 ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัยกับพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน

S = 410.62 P-value = 0.003 rho = .63

ภาพที่ 6 ปัจจัยด้านภายในตนเองกับพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน

สรุปและอภิปรายผล

เยาวชนในจังหวัดปัตตานี มีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.84$) กล่าวได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน ทั้งหมด 6 ปัจจัย ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยด้านครอบครัว 2) ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน 3) ปัจจัยด้านครูผู้สอน 4) ปัจจัยด้านสื่อ 5) ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย และ 6) ปัจจัยด้านภายในตนเอง ซึ่งปัจจัยข้างต้นเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ด้านร่างกาย และจิตใจ ทำให้เกิดพฤติกรรมการเสพยาเสพติดมีเกณฑ์การประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านครูผู้สอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง ($\rho=0.71$) คือ ปัจจัยด้านครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน กล่าวได้ว่า ครูในโรงเรียนถือว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและเป็นผู้ขัดเกลาคติความประพฤติ ทั้งนี้กรณีที่เยาวชนไม่ได้รับการเอาใจใส่ ถูกดูถูกลงโทษทำให้อับอาย และถูกลงโทษจากครูผู้สอนขณะที่กำลังศึกษาส่งผลให้เยาวชนเกิดการต่อต้านไม่เชื่อฟังคำสั่งสอน รวมทั้งมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนและหันมาพึ่งยาเสพติด ทำให้เยาวชนเรียนไม่จบ ขาดความรับผิดชอบ บางรายถูกครูตรวจสอบพบสารเสพติดในปัสสาวะบ่อยครั้งจนถูกไล่ออกจากโรงเรียน และมีการเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้เสพเป็นผู้ค้า สอดคล้องกับ สุจิต ลั่นซ้าย [12] ที่พบว่าสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนมีผลต่อเยาวชน หากครูผู้สอนดูดีว่ากล่าว โดยไม่มีเหตุผล มีผลกระทบต่อเยาวชนในทางตรงทำให้เยาวชนไม่มีความสุขในการเรียนและรับความรู้ได้ไม่เต็มที่ รวมทั้งผลการเรียนของเยาวชนแย่ลง

2. ปัจจัยด้านสื่อ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง ($\rho=0.75$) คือ ปัจจัยด้านสื่อส่งผลกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน ทั้งนี้กล่าวได้ว่าสื่อต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งที่เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้ง่าย และสื่อบางประเภทมุ่งเร้าความสนใจของเยาวชน จึงลงเรื่องราวหรือแสดงรูปภาพ วิดีโอที่บางครั้งขัดต่อศีลธรรมอันดี รวมทั้งสื่อประเภทละคร หรือตัวแบบดาราคนดัง ที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดยังเป็นสิ่งกระตุ้นต้นแบบที่เป็นเสมือนแรงดึงดูดให้เยาวชนเข้าสู่วงจรการเสพยาเสพติด เนื่องจากเยาวชนยังไม่บรรลุนิติภาวะและสามารถสรุปได้ว่าจะขาดวิจารณญาณ นำไปสู่การลอกเลียนแบบตัวอย่างที่ไม่ดีจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งการเปิดรับสื่อเป็นเวลานานกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนใหญ่มีผลต่อการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมของเยาวชน ทั้งนี้แนวคิดการเรียนรู้จากการสังเกต Bandura [13] กล่าวว่า กระบวนการที่สำคัญ อันประกอบด้วย 1) กระบวนการสนใจต่อตัวแบบ โดยที่สิ่งเร้าที่เป็นตัวแบบจะต้องมีความโดดเด่น รวมไปถึงความน่าประทับใจ ลักษณะของผู้เลียนแบบจะต้องมีประสาธสัมพันธ์ที่สามารถรับรู้เหมาะสม และมีแรงจูงใจ 2) กระบวนการจดจำ โดยที่สิ่งเร้าที่เป็นตัวแบบต้องมีการแปรรหัส มีการจัดการกับการรับรู้อย่างเป็นระบบ มีการทบทวน และกระบวนการจดจำภายใน ซึ่งลักษณะของผู้เลียนแบบจะต้องมีทักษะการรู้จัก และสามารถจัดการกับโครงสร้างรู้จักอย่างเป็นระบบ และส่งต่อไปยัง 3) กระบวนการการตอบสนองหรือการกระทำ โดยที่สิ่งเร้าที่เป็นตัวแบบจะต้องเห็นได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งจะตอบสนอง และ 4) กระบวนการจูงใจ โดยมีสิ่งเร้าที่เป็นตัวแบบแบ่งเป็น รางวัลจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เช่น สังคม เพื่อน รางวัลจากปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ และอาจเป็นรางวัลอื่นที่ตอบสนองให้ผู้

เลียนแบบพึงพอใจ [14] และสอดคล้องกับแนวคิดของ โสภกา ซปีลมันน์ [15] พบว่าเยาวชนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นลบ ต่อสังคมผ่านทางสื่อ การถ่ายทอดหรือรายงานข่าวเป็นประจำเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาชญากร หรือการก่อ อาชญากรรมมีอิทธิพลสูงต่อการเลียนแบบการกระทำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พรชัย ชันดี และคณะ [16] พบว่า ตัวอย่างที่ไม่ดีจากสื่อเป็นสิ่งกระตุ้น หรือแรงจูงใจให้เยาวชนกระทำความผิด และสื่อมีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดอาญา

3. ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง ($\rho=0.75$) กล่าวได้ว่า ชุมชนที่อยู่อาศัย มีผลโดยตรงกับการแสดงออกทางด้านทัศนคติและพฤติกรรมการเสพยาเสพติด โดยเฉพาะในชุมชนที่มีการ แพร่ระบาดของยาเสพติดและการเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย รวมทั้งสภาพแวดล้อมรอบข้างมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี เช่น เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งที่มีความชุกยาเสพติด รวมถึงการมีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่สามารถพบเห็นการเสพยาเสพติดเป็นเรื่องปกติ และพบเจอบุคคลรอบ ข้างมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบสังคม มีผลทำให้ทำให้เยาวชนมีแนวโน้มสูงต่อประสบการณ์และเลียนแบบ พฤติกรรมของคนในชุมชนหรือคนที่ให้ความเคารพนับถือมีการใช้ยาเสพติดและส่งผลกระทบต่อความคิดความเชื่อ ทำให้เกิดความอยากและตัดสินใจเสพยาในที่สุด สอดคล้องกับ Bandura [13] ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล สภาพ แวดล้อม และพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ นอกจากนี้ยังส่งผล ต่อการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ทั้งนี้สอดคล้องกับ สัญญา จตุหงส์ และสิทธิชัย ดันศรีสกุล [17] พบว่า ปัจจัยด้านชุมชนที่อยู่อาศัยส่งผลการเสพยาเสพติด เพราะหาซื้อยาเสพติดได้ง่ายในชุมชนของตนเองหรือ ชุมชนใกล้เคียง จากการเรียนรู้และมีความสนิทสนมใกล้ชิดกับบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายยาเสพติด นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับ ทวิช เต็มมี [18] พบว่าชุมชนที่อยู่อาศัยมีผลต่อการเสพยาเสพติด เนื่องจากอาศัยอยู่ในชุมชน แออัดที่เป็นแหล่งมั่วสุมยาเสพติด

4. ปัจจัยด้านภายในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง ($\rho=0.63$) กล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านภายใน ตนเอง เยาวชนไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อถูกขัดใจ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของช่วงวัย ทั้งร่างกายและจิตใจ และเยาวชนมีความคิดเป็นของตนเอง มีความอยากรู้อยากลองและติดใจในฤทธิ์ของ ยาเสพติด ซึ่งเยาวชนเป็นวัยที่มีความคิดคะนองตามวัยเพื่อสนองความต้องการของตนเองและเยาวชนบางส่วน ที่ใช้ยาเสพติดเกิดจากความ เหนง ว่าแหว ไม่มีงานทำเป็นหลักเป็นแหล่ง เข้ากับเพื่อนกลุ่มใหม่ไม่ได้ เงินไม่พอใช้ ทำให้มีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดเกิดจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด เนื่องจากเป็นวัยที่มีความต้องการและมี อารมณ์ที่รุนแรง สอดคล้องกับ พัชชา วงศ์สุวรรณ [19] พบว่า สาเหตุที่ติดสารเสพติดนั้น เกิดจากตัวเยาวชนเอง ได้แก่ การเป็นคนอ่อนไหวง่าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ใจร้อน วิตกกังวลสูง ย้ำคิดย้ำทำ ขาดความยับยั้ง ชั่งใจ อยากรู้อยากลอง มีความรู้สึกขาดความรักความอบอุ่น เรียกร้องความสนใจจากบุคคลรอบข้าง

5. ปัจจัยด้านครอบครัว ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพ ยาเสพติดของเยาวชน ทั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยของ ชื่นจิตร วาณิชย์สุวรรณ [3] ที่พบว่าครอบครัวเป็นปัจจัย สำคัญที่มีอิทธิพลทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติด เนื่องจากเป็นสถาบันหลักที่สำคัญและมีบทบาท ต่อการอบรมและขัดเกลานิสัย รวมถึงมีการปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ทั้งนี้ครอบครัวที่บิดามารดามีการทะเลาะ อยู่เสมอส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว การพูดจาหยาบคาย ชอบหรือเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ ความรุนแรง และเป็นแบบอย่างที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจะมีอิทธิพลต่อการเข้าสู่วงจรของยาเสพติด แต่ในงาน

วิจัยครั้งนี้ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับเส้นทางการเสพยาเสพติดของเยาวชนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมิติของครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี เนื่องจากครอบครัวทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ให้ความรักความอบอุ่น ทำให้ได้รับการเติมเต็มด้านอารมณ์เกิดความอบอุ่น มีการดูแลควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสม ภายใต้งैอนไขของความแตกต่างในบริบทของการยึดถือแนวทางปฏิบัติทางด้านศาสนา ทัวไป ได้แก่ ประเด็นบริบทของการนับถือ แต่เข้มทิศนำทางเยาวชนสู่การเสพยาเสพติดสภาพแวดล้อมอื่นมิติอื่นของเยาวชน

6. ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาของเยาวชน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างไปจากผลการวิจัยของ ปรียพัชรา ชัยรัตน์ [20] ที่พบว่าอิทธิพลจากเพื่อนมีความสำคัญอย่างมากต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชน โดยมีสาเหตุเกิดจากการถูกชักชวน ประกอบกับพฤติกรรมของเยาวชนหรือวัยรุ่นที่ต้องการได้รับการยกย่องจากกลุ่มเพื่อน นำไปสู่การเป็นปัจจัยสำคัญของการเสพยาเสพติดของเยาวชน ทั้งนี้ในงานวิจัยกลับพบว่ากลุ่มเพื่อนไม่มีความสัมพันธ์กับการเสพยาเสพติด ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมปกติของเยาวชนในช่วงวัยรุ่นที่ให้ความสำคัญต่อกลุ่มเพื่อน อาจสะท้อนภาพจำของเยาวชนแห่งยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นหรือเกิดมาพร้อมกับยุคสมัยแห่งการสื่อสารภายใต้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและรับรู้ผ่านปัจจัยอื่น เช่น สื่อสารสนเทศ ในปัจจุบันที่เกินขอบเขตของการควบคุมซึ่งได้กลายเป็นตัวแบบแห่งการแสดงออกของเยาวชนที่นำไปสู่การเลียนแบบพฤติกรรม แต่คงไม่สามารถตัดสิ้นจากผลการวิจัยได้ทั้งหมดเมื่อความเป็นจริงแล้ว กลุ่มเพื่อนยังคงเป็นสะพานที่เชื่อมต่อโลกที่สดใสเข้าสู่ความดำมืดที่ถูกครอบงำโดยยาเสพติดซึ่งไม่เคยหายไปจากสังคมไทย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านสื่อ ปัจจัยชุมชนที่อยู่อาศัย และปัจจัยด้านภายในตนเอง ถึงเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี โดยปัญหาเสพยาของเยาวชนควรที่จะได้รับการป้องกันในการแก้ปัญหาโดยองค์กรต่าง ๆ ร่วมมือเพื่อหาแนวทางในการป้องกันปัญหาจากการเสพยาเสพติดของเยาวชนภายใต้การจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยมีเครือข่ายภายในชุมชนที่มีการติดตามเยาวชนที่ติดสารเสพติด ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญ คือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชน อีกทั้งยังปลูกฝังให้เยาวชนเป็นคนดีของครอบครัว ห่างไกลยาเสพติด และทำให้เยาวชนตระหนักถึงผลกระทบในระยะยาว ทั้งนี้ครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกที่เยาวชนได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นครอบครัวจำเป็นต้องคอยดูแลเอาใจใส่และขัดเกลาพฤติกรรมของเยาวชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดระบบการคิดอย่างสร้างสรรค์และรอบคอบ รวมทั้งเฝ้าระวังระวังพฤติกรรมของเยาวชนให้เป็นไปในทางที่ควรจะเป็นไม่สร้างความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาในเชิงนโยบาย เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาเสพยาได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ องค์กร ชุมชน โรงเรียน ครอบครัว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปสู่การติดตาม และป้องกันปัญหาเสพยา และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดปัตตานี หรือจังหวัดอื่น ๆ สามารถนำข้อค้นพบไปสู่การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเสพยาเสพติดของเยาวชนตามความเหมาะสม

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาควนำตัวแปรที่ศึกษาคั้งนี้ไปขยายผลการศึกษาในพื้นที่อื่นเพื่อเป็นการยืนยันข้อค้นพบเพื่อนำไปสู่การเสนอผลการวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนนโยบาย นอกจากนี้ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมมารเสพติดเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาในมิติที่มีความซับซ้อนได้อย่างตรงจุด และมีประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] Lhaomeephol, P. (2015). *Barriers to implementation of prevention and suppression narcotic police station*, Thammasat University. (In Thai)
- [2] The narcotics Suppression Bureau. (2016). *Results of the nationwide drug suppression of the year 2016*, Bangkok blog. (In Thai)
- [3] Wanichsuwan, C. (2010). *factors affecting the juvenile delinquency in the observation and protection center of Songkhla Province*, Prince of Songkhla University. (In Thai)
- [4] Thathanakul, S. (2010). *Adolescence and drugs*, Naresuan University. (In Thai)
- [5] Office of the narcotics control board. (2019, April 4). The strategic plan for drug prevention and solution. https://www.oncb.go.th/Home/PublishingImages/Pages/ProgramsandActivities/strategic_plan2558-2560.pdf
- [6] Office of the Narcotics Control Board. (2010). *Experience in the treatment and rehabilitation of drug addicts*. Office of the Narcotics Control Board.
- [7] Tansiri, A. (2017). *Participation in defense and solution drugs problem case study of Klaeng District Rayong Province*, Burapha University. (In Thai)
- [8] Muninaem, K. (2018). *Drug problem solving by community leaders and people in barahor mueang district, pattani province*. [A Minor Master's Thesis Public Administration], Prince of Songkla University. (In Thai)
- [9] Wongsamut, N. (2017, November 22). *Survey results of the center for drug prevention and solution department of treatment*. <http://www.bbc.com/Thai/40024683>.
- [10] Criminal Case System. (2019, January 1). *Top 10 cumulative children and youth in observation institutions across the country*. <https://www.djop.go.th/images/djopimage/year63-2.pdf>
- [11] Urairat, M., & Laeheem, K. (2018). The relationship between interpersonal relationship and current self-concept with self-esteem of the elderly at jong-hua foundation, Songkhla Province. *Parichart Journal: Thaksin University*, 35(3), 215-230. (In Thai)
- [12] Lun-sai, S. (2001). *Documents for the seminar on proactive strategies in the prevention and solution of drug problems in academy*, Kurusapa Ladphrao. (In Thai)
- [13] Bandura, A. (1986). *Social foundation of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall.

- [14] lam-Suphasit. (2007) *Theories and techniques of behavior modification (8th edition)*, Chulalongkorn University.
- [15] Spielmann, S. (1993). *Personality development: tendency towards normal behavior and deviational behavior among children and youth*, Mahidol University. (In Thai)
- [16] Khantee, P., Pitanilabutr, T., & Wattanawiboon, A. (2000). *Criminology: Theories and research*, Booknet. (In Thai)
- [17] Chatu-hongand, S., & Tan-sri-sa-kul, S. (2018). Factors affecting relapse drug users with competency rehabilitation in treatment compulsory system as a case study of office of probation, Roi-ed Province. *Chophayom Journal: Mahasarakham University*, 29(1), 199-299. (In Thai)
- [18] Termme, T. (2014). *A study of drug addiction motivation among youth in Phitsanulok Province*. [Master of Public Administration]. Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok. (In Thai)
- [19] Wongsawan, P. (2009). *The behavior of teenagers amphetamine usage: A Case Study*. (Master's Project, M.Ed.), Srinakarinwirot University. (In Thai)
- [20] Chairat, P. (2003). *The research report for reaction on family and community interactions on drug addicts*. Prince of Songkla University, Pattani. (In Thai)

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี :
เนื้อหาและความหมายทางวัฒนธรรม¹

The Narratives of the War between Siam and Saiburi:
Content and Cultural Meanings¹

พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์^{2*} และสุภาวดี วสีวิวัฒน์²

Phollakrit Waseewiat^{2*} and Supawadee Waseewiat²

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี : พลวัตในสังคมไทยร่วมสมัย และแนวทางบูรณาการคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ได้รับทุนอุดหนุนจากเงินกองทุนเพื่องานวิจัย นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ 2564 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 80280

¹ This article is part of research project “The narratives of the war between Siam and Sai Buri: dynamics in contemporary Thai society, and approaches integrating folklore and local history”. It was funded fund for research, innovation and creativity 2021, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.

² Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 80280, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: phollakrit_was@nstru.ac.th

(Received: February 20, 2022; Revised: June 30, 2022; Accepted: July 7, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและความหมายทางวัฒนธรรมของเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา โดยเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สงขลา และสตูล พร้อมทั้งเก็บข้อมูลเอกสารมาศึกษาด้วย ผลการศึกษาพบเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี จำนวน 56 เรื่อง จำแนกเนื้อหาออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ บอกเล่าเหตุการณ์ก่อนการสู้รบ ระหว่างการสู้รบ และหลังการสู้รบ เนื้อหาของเรื่องเล่าดังกล่าวยังแฝงความหมายทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความคิดความเชื่อและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในคาบสมุทรไทย-มาเลย์ ใน 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่ากับภูมินามและสถานที่สำคัญในท้องถิ่น 2) เส้นทางโบราณ เส้นทางเดินทัพ และเส้นทางจาริกแสวงบุญ ทางสายเดียวกัน 3) การตั้งถิ่นฐานของมุสลิมและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคใต้ และ 4) การต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐสยามกับรัฐมลายู การศึกษานี้บ่งชี้ว่าเรื่องเล่าประจำถิ่นซึ่งมักบอกเล่าเรื่องราวที่เชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นจริงในท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่มีเหตุการณ์สำคัญในเรื่องเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้เรื่องเล่ายังแฝงความหมายทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความคิดความเชื่อ และจินตนาการของผู้คนไว้ด้วย

คำสำคัญ: เรื่องเล่า สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ความหมายทางวัฒนธรรม

Abstract

This research paper aims to study the content and cultural meaning of the narratives of the war between Siam and Saiburi. It is a qualitative research, according to research methodology in folklore field. Data was collected in Nakhon Si Thammarat, Phatthalung, Trang, Songkhla and Satun provinces, along with collecting document data for the study. The results of the research revealed 56 the narratives of the war between Siam and Saiburi, classified into 3 groups: 1) telling the events before the battle 2) telling the events during the battle, and 3) telling the events after the battle. The content of these narratives also has cultural meanings that show ideas, beliefs and relationships among people in the Thai-Malay peninsula in 4 key themes: 1) relationship between narratives and local names and landmarks. 2) the ancient path marching route and the path of pilgrimage same line. 3) Muslim settlement and cultural integration in the southern region, and 4) the negotiation of power relations between the Siamese and Malay states. This study indicates that in the local narratives, which are often based on events believed to have happened in the local area, most of the important events in the story are reliable information. The narrative also carries cultural connotations that represent people's thoughts, beliefs, and imaginations.

Keywords: Narrative, The War between Siam and Saiburi, Cultural Meaning

บทนำ

สงครามระหว่างสยาม³ กับหัวเมืองมลายูในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นับเป็นการศึกครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของชาติ เนื่องจากเมืองหลวงต้องส่งทหารลงไปปราบหัวเมืองดังกล่าวหลายครั้ง และการสู้รบยืดเยื้อหลายปีกว่าจะสงบ นับตั้งแต่เหตุการณ์พระยาปัตตานี (พ่าย) ร่วมกับแขกสลัดยกกองทัพมาตีเมืองสงขลา เมื่อ พ.ศ. 2334 พระยาตรังกานูคบคิดกับเจ้าเมืองยะหริ่งแข็งเมืองและยกทัพมาตีเมืองสงขลา เมื่อ พ.ศ. 2351 เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงร์) สมคบกับพม่าจะเข้าตีหัวเมืองทางใต้ ต่อมาได้สนับสนุนตงกูเดิน ซึ่งเป็นหลานชายบุกยึดไทรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2374 และกรณีพวกของตงกูปะแงร์โจมตีไทรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2381 [1] สงครามครั้งนั้นยังเกี่ยวข้องกับชาติตะวันตกที่แผ่อำนาจเข้ามายังคาบสมุทรไทย-มาเลย์ ยิ่งทำให้ยุ่งยากในการแก้ปัญหา แม้ว่าต่อมาสยามจะสามารถปราบหัวเมืองมลายูได้ แต่ความขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายก็ไม่จางหาย จนกลายเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สยามเลือกที่จะยกดินแดนบริเวณนี้ส่วนหนึ่งให้แก่อังกฤษเพื่อรักษาอาณาเขตส่วนใหญ่เอาไว้ เมื่อ พ.ศ. 2452

การสู้รบครั้งนั้นบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในหลายลักษณะทั้งในรูปแบบพงศาวดาร เช่น พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3, พงศาวดารเมืองสงขลา, เอกสารของข้าราชการสยาม เช่น จดหมายของหลวงอุดมสมบัติ, ตลอดจนไปถึงเอกสารของชาวต่างประเทศ เช่น บันทึกจดหมายเหตุรายวันของ ร้อยโท เจมส์ โลว์ เอกสารของนายเฮนรี เบอร์นีย์ เรื่องราวเกี่ยวกับสงครามระหว่างสยามกับหัวเมืองมลายูยังได้รับการถ่ายทอดในรูปแบบมุขปาฐะในลักษณะเรื่องเล่าและเพลงกล่อมเด็กอีกด้วย โดยเฉพาะข้อมูลประเภทเรื่องเล่า พบจำนวนมากในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย หลายเรื่องกล่าวถึงสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ทั้งที่บอกเล่าการสู้รบ เคนทัพ และกวาดต้อนเชลย เช่น เรื่องบ้านค่ายและค่ายชาวไทร อำเภอบางปะยูง จังหวัดพัทลุง เล่าว่า “บริเวณตำบลดอนประดู่เคยเป็นที่สู้รบระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพไทรบุรีที่บุกเข้ามาตีเมืองพัทลุง ที่ตั้งค่ายทหารไทย ชาวบ้านเรียกว่าบ้านค่าย ส่วนที่ตั้งค่ายทหารไทรบุรี เรียกว่าค่ายชาวไทร ครั้งนั้นชาวบ้านได้ร่วมกับทหารไทยช่วยกันต่อสู้กับทหารเมืองไทร จนฝ่ายเมืองไทรต้องถอยออกไป” [2]

จะเห็นได้ว่า เรื่องเล่าข้างต้นได้บอกเล่าเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ซึ่งเชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้น ในพื้นที่ ทั้งยังอธิบายที่มาของชื่อบ้านนามเมืองซึ่งเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สู้รบครั้งนั้น เมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปยิ่งทำให้เห็นความพยายามนำเสนอวีรกรรมของวีรบุรุษท้องถิ่นที่ช่วยปกป้องบ้านเมืองจากการรุกรานของข้าศึก ซึ่งเรื่องราวดังกล่าว ไม่ปรากฏการบันทึกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ นัยหนึ่งวีรบุรุษในเรื่องเล่ายังเป็นการจำลองอุดมคติที่สังคมยกย่อง มาไว้ในรูปแบบบุคคล [3] เรื่องเล่ารูปแบบนี้ในทางคติชนวิทยาจัดอยู่ในประเภท “นิทานประจำถิ่น” ที่เล่าสืบต่อกันมา มักเกี่ยวข้องหรือเป็นการอธิบายความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ และเป็นเรื่องราวที่เชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นจริงในท้องถิ่น [4] เรื่องเล่าประเภทนี้ส่วนใหญ่มีนัยบ่งบอกความสัมพันธ์กับท้องถิ่นทั้งที่เป็นบุคคลและสถานที่ จึงมีบทบาทในการอธิบาย ภูมินาม สร้างความภูมิใจ และอัตลักษณ์ในท้องถิ่น [5] ขณะที่ในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถือว่าเป็น “หลักฐานจากการบอกเล่า” ในลักษณะประเพณีบอกเล่าที่กล่าวถึงเหตุการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนานมาแล้ว

³ เนื่องจากเรื่องเล่าที่ศึกษา หลายเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์สู้รบระหว่างกองทัพฝ่ายไทยกับกองทัพฝ่ายไทรบุรี ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นว่าเป็นการต่อสู้ระหว่าง “สยาม” กับ “ไทรบุรี” คณะผู้วิจัยจึงนำคำทั้งสองมาเป็นคำสำคัญในการวิจัยนี้ โดยใช้คำว่า “สยาม” เมื่อกล่าวถึง ประเทศไทยในสมัยดังกล่าว ส่วน “ไทรบุรี” นั้น เป็นอีกชื่อหนึ่งของของรัฐกะตะ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเคยเป็นเมืองประเทศราชของสยาม”

โดยการถ่ายทอดในลักษณะคำพูด คำร้องสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เป็นข้อมูลที่ผู้เล่าไม่ได้เห็นมาด้วยตัวเอง แต่ได้มาจากการเล่าต่อ ๆ กันมา จนในที่สุดอาจมีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลลักษณะนี้มีความหลากหลายซึ่งเป็นที่สะท้อนสภาพด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความเชื่อของกลุ่มคน [6] ดังนั้น เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีจึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวที่บอกเล่าความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างทหารทั้งสองฝ่ายเท่านั้น หากยังเป็นเรื่องเล่าที่บันทึกเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับสงครามเอาไว้ และมีความหมายในระดับลึกซึ้งให้เห็นความหมายทางวัฒนธรรม⁴ ที่แสดงถึงความคิดความเชื่อของผู้คน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมอีกด้วย เรื่องเล่ากลุ่มนี้จึงเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจศึกษา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า ยังไม่มีผลงานที่ศึกษาเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีโดยเฉพาะ แต่มีงานวิชาการในทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองประเทศราชมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2411) ของ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม, วิทยานิพนธ์เรื่อง นครศรีธรรมราชกับการปกครองหัวเมืองมลายูในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2367-2394) ของ อุดม นิปรียาย, วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติในฐานะที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ของ พรชัย นาคสีทอง, และบทความเรื่อง นครศรีธรรมราชกับหัวเมืองมลายู (ไทรบุรี) ในต้นรัตนโกสินทร์ ทศนะจากเอกสารต่างประเทศ ของ พรณงาม เ่งธรรมาสาร งานวิชาการเหล่านี้เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่บันทึกเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเอาไว้ ทั้งที่เป็นพระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุ บันทึกของข้าราชการสยาม ตลอดจนเอกสารของชาวต่างชาติ ทั้งนี้ เพื่อที่จะอธิบายเหตุการณ์สงครามครั้งนั้นในแง่มุมต่าง ๆ ผลการศึกษาโดยรวมทำให้ทราบสาเหตุของการสู้รบ ลำดับเหตุการณ์สงคราม ผลกระทบจากสงคราม และวิถีจัดการกับปัญหาสงครามของราชสำนักสยาม กระนั้นก็ดี ยังไม่พบการศึกษาเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีที่ถ่ายทอดในรูปแบบมุขปาฐะ และไม่ปรากฏการวิเคราะห์เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ในเชิงคติชนวิทยา ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องเล่ากลุ่มนี้ด้วยวิธีการทางคติชนวิทยา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหาและความหมายทางวัฒนธรรมของเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา (Folklore Approach) โดยใช้ข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความรู้ในประเด็นที่ศึกษา อีกทั้งรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) มาประกอบการศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องเล่าในสังคมไทยร่วมสมัย เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางคติชนวิทยา ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับสงครามระหว่างสยามกับ

⁴ คำว่า “วัฒนธรรม” ในที่นี้หมายถึงระบบความสัมพันธ์ของคนกับคน และคนกับธรรมชาติ เป็นระบบความสัมพันธ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น และปฏิบัติสืบทอดกันมาจากอดีต เพื่อเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตและการมีชีวิตที่ดี วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีส่วนในการกำหนด วิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มคน และเป็นระบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามองค์ประกอบที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา [7]

ไทรบุรี เพื่อเป็นแนวทาง ในการดำเนินการวิจัย

2. กำหนดพื้นที่ในการศึกษา ประกอบด้วย พื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งปรากฏเรื่องเล่าเหตุการณ์ สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สงขลา และสตูล รวมถึงพื้นที่เก็บ ข้อมูลเอกสาร ซึ่งบันทึกเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งหนังสือ วารสาร งานวิจัย เอกสารประชาสัมพันธ์ และงานเขียนในเว็บไซต์ต่าง ๆ

3. กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้รู้ในชุมชน ด้วยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ กลุ่มประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา หรือประชาชนทั่วไปที่สามารถ เล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในพื้นที่นั้น ๆ ได้ อีกทั้งใช้วิธีคัดเลือกแบบสโนว์บอลล์ (snowball sampling) ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มแรกเสนอผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มต่อไปที่สามารถเล่าเรื่องราว ข้างต้นได้ กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญจังหวัดละ 6 คน 5 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 30 คน

4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ศึกษาในช่วง พ.ศ. 2563-2565 ด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) เก็บข้อมูลเรื่องเล่าหนึ่งเรื่องจากผู้ให้ข้อมูลอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อเป็นข้อมูลไว้ สอบทานกัน อีกทั้งจะตรวจสอบความสอดคล้องและความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า ด้านข้อมูล (Data Triangulate) พร้อมนำเอกสารทางประวัติศาสตร์และผลงานการศึกษาเหตุการณ์สงคราม ระหว่างสยามกับไทรบุรีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่เชื่อถือได้มาใช้ในการตรวจสอบข้อมูล โดยเลือกร่องเล่า สำนวนที่มีเนื้อหาสมบูรณ์มาเป็นตัวแทนของเรื่องนั้น ๆ อีกทั้งเก็บข้อมูลเอกสารที่บันทึกเรื่องเล่าสงคราม ระหว่างสยามกับไทรบุรีเอาไว้จากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นด้วย

5. วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำวิธีการศึกษาเรื่องเล่าและแนวคิดเรื่องอนุภาค⁵ ในทางคติชนวิทยามาเป็น แนวทางในการศึกษา พร้อมนำแนวคิดทางมานุษยวิทยาประกอบการวิเคราะห์ เพื่อช่วยในการอธิบายและ ตีความข้อมูลให้มี ความลึกซึ้งยิ่งขึ้น จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและข้อมูลเอกสารได้เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ทั้งที่เป็น เรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาในรูปแบบมุขปาฐะ และเรื่องที่น่าเรื่องเล่าในรูปแบบมุขปาฐะมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ อักษร จำนวน 56 เรื่อง พบที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด จำนวน 24 เรื่อง รองลงมาที่จังหวัดสงขลา จำนวน 11 เรื่อง จังหวัดพัทลุง จำนวน 9 เรื่อง จังหวัดตรัง จำนวน 6 เรื่อง และจังหวัดสตูล จำนวน 6 เรื่อง ตามลำดับ ผลการศึกษามีดังนี้

1. เนื้อหาของเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี

เนื่องจากเรื่องเล่าที่รวบรวมได้ล้วนมีเนื้อหาสอดคล้องกับเหตุการณ์สงครามในช่วงใดช่วงหนึ่ง จึง สามารถจำแนกเนื้อหาของเรื่องเล่าตามลำดับเหตุการณ์ ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ เรื่องเล่าเหตุการณ์ก่อน การสู้รบ เรื่องเล่าเหตุการณ์ระหว่างการสู้รบ และเรื่องเล่าเหตุการณ์หลังการสู้รบ ดังนี้

⁵ อนุภาค (motif) ในทางคติชนวิทยา หมายถึง องค์ประกอบเล็ก ๆ ในนิทานที่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษซึ่งทำให้เกิดการจดจำ และเล่าสืบทอดต่อ อนุภาคแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ตัวละครที่มีคุณสมบัติพิเศษ วัตถุสิ่งของที่มีลักษณะพิเศษหรือแปลกผิด ธรรมดา และเหตุการณ์ที่มีลักษณะพิเศษ [4] การศึกษาอนุภาคที่น่าสนใจในนิทานเรื่องหนึ่ง หรือวิเคราะห์อนุภาคที่ปรากฏซ้ำ ในนิทานหลาย ๆ เรื่อง ทำให้เห็นถึงความคิดความเชื่อทางวัฒนธรรมของผู้เป็นเจ้าของนิทานเรื่องนั้น ๆ

1.1 เรื่องเล่าเหตุการณ์ก่อนการสู้รบ

เรื่องเล่ากลุ่มนี้เล่าเหตุการณ์ก่อนกองทัพสยามต่อสู้กับกองทัพไทรบุรี ตั้งแต่ฝ่ายสยามเริ่มเตรียมกองทัพ จนถึงการเดินทางไปสู้รบ พบจำนวน 13 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่องเล่าการเกณฑ์ไพร่พลไปสู้รบ การสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ทหาร และการเดินทางไปสู้รบ

1.1.1 เรื่องเล่าการเกณฑ์ไพร่พลไปสู้รบ กล่าวถึงการเกณฑ์ชาวบ้านไปเป็นทหารสู้รบกับกองทัพไทรบุรี พบจำนวน 2 เรื่อง ดังตัวอย่าง เรื่องบ้านพังลา อำเภอสะเตกา จังหวัดสงขลา เล่าว่า “...ทัพหลวงจำเป็นต้องเกณฑ์ไพร่พล รวมถึงข้ามน้ำข้ามภูเขาจากบ้านคลองแงะและทุ่งลุงเพื่อนำไปทำศึกสงคราม ทำให้ข้าศึกหนึ่งต้องพลัดพรากกัน ‘วันที่จากลาที่มาถึง พี่ต้องเดินทางไต่ ตอนเหนือของไทรบุรีหรือรัฐเกดาห์ น้องต้องจากพี่แล้ว การศึกถ้าเสร็จสิ้น พี่ไม่ตาย เราคงต้องพบกันอีก’ เสียงร่ำลาครวญครางของทั้งสอง ชาวบ้านและนายทหารนายกองต่างรับรู้และสงสาร จึงตั้งนามหมู่บ้าน ณ ที่แห่งนี้ว่า ‘บ้านพังลา’ ข้าพเจ้าบอกเล่าข้างปลายแต่นั้นมา” [8] เรื่องบ้านพังลานนอกจากจะบอกเล่าการเกณฑ์ไพร่พลไปสู้รบแล้ว ยังได้นำอนุภาคข้างมาเป็นสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดความรู้สึกโศกเศร้าอาลัยของชาวบ้านที่ต้องพลัดพรากจากคนรัก เนื่องจากถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารอีกด้วย

1.1.2 เรื่องเล่าการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ทหาร กล่าวถึงการประกอบพิธีกรรมการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ทหารที่จะเดินทางไปสู้รบ และการสร้างเครื่องรางของขลังเพื่อให้ทหารได้นำติดตัวไปสงคราม พบจำนวน 2 เรื่อง เช่น เรื่องบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ วัดเสมาไชย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่า “...ในคราวเจ้าพระยานครน้อยกรีธาทัพไปตีไทรบุรีได้นำน้ำศักดิ์สิทธิ์บ่อน้ำเข้าพิธีพุทธาภิเษก ประพรมให้ทหารและให้ทหารดื่มบ่อน้ำนี้ เมื่อไปทำสงครามกับเมืองไทรบุรีและได้รับชัยชนะกลับมา ชาวนครจึงเชื่อว่าบ่อน้ำนี้ผู้ใดได้ดื่มกินจะได้รับชัยชนะในทุกคราว” [9]

1.1.3 เรื่องเล่าการเดินทางไปสู้รบ กล่าวถึงการเดินทางของกองทัพสยามไปสู้รบกองทัพไทรบุรี ทั้งที่เป็นเรื่องทหารจากชุมชนต่าง ๆ ที่เดินทางมาสมทบกับกองทัพของเมืองนครศรีธรรมราช และการเดินทางของกองทัพสยามไปยังไทรบุรีและเมืองตรัง เพื่อสู้รบกับฝ่ายตรงข้าม พบจำนวน 9 เรื่อง เป็นต้นว่า เรื่องบ้านชะอวด อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่า “...ชะอวดอยู่ในเส้นทางเดินทางจากนครไปไทรบุรี เริ่มจากเมืองนคร ผ่านควนพัง ควนบ้านชะอวด มุ่งลงทางใต้ต่อไป โดยใช้การลัดเลาะขอบควนและพรุเป็นหลัก...” [10]

1.2 เรื่องเล่าเหตุการณ์ระหว่างการสู้รบ

เรื่องเล่ากลุ่มนี้เล่าเหตุการณ์ระหว่างการสู้รบระหว่างทหารสยามกับทหารไทรบุรีที่สมรภูมิต่าง ๆ และผลกระทบจากการต่อสู้ พบจำนวน 23 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่องเล่าการสู้รบระหว่างทหารทั้งสองฝ่าย การเผาทำลายบ้านเมืองและการปล้นชิงสงคราม

1.2.1 เรื่องเล่าการต่อสู้กันระหว่างทหารทั้งสองฝ่าย กล่าวถึงเหตุการณ์การต่อสู้ระหว่างทหารสยามกับไทรบุรีในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่อำเภอจะนะ และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รวมถึงในพื้นที่เขตรอยต่อของจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล พบจำนวน 19 เรื่อง ดังเรื่องตำนานโต๊ะแนแนะ ทวดเมืองสตูล จังหวัดสตูล ตอนหนึ่ง เล่าว่า “...พระปลัดจ้อย รักษาการเจ้าเมืองพัทลุง นำกำลังทหารไปสู้รบกับฝ่ายขบถที่รัตภูมิ ทหารพัทลุงเพลิงพลั่วเสียที่ข้าศึก ศพทหารกองเกลื่อนกลาด พระปลัดจ้อยเห็นจวนตัว

แก๊งออกอุบายทำทิวาตาย ล้มตัวลงปะปนกับศพ เมื่อทหารเมืองไทรไปไกลลับตา พระปลัดจ้อยค่อย ๆ พาร่างที่บอบช้ำเข้าป่ามุ่งหน้าไปพัทลุง เมื่อถึงพัทลุงก็ระดมพลจัดทัพขึ้นใหม่ กลับมาสู้กับพวกไทรบุรีที่สมรภูมิเดิมจนฝ่ายชลพ่ายแพ้หนีกลับไป...” [11]

1.2.2 เรื่องเล่าการเผาทำลายบ้านเมือง กล่าวถึงเหตุการณ์ทหารฝ่ายไทรบุรีบุกเข้ามาเผาทำลายบ้านเมืองในพื้นที่บ้านนาท่าม อำเภอเมือง จังหวัดตรัง และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบจำนวน 2 เรื่อง เช่น เรื่องวัดร้างพระผุด อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เล่าว่า “...สถานที่นี้ก่อนเป็นวัดร้างมาหลายร้อยปี ถูกข้าศึกแขก บุกทำลายกุฏิเสนาสนะ ตลอดพระประธานในพระอุโบสถ...” [12]

1.2.3 เรื่องเล่าการลี้ภัยสงคราม กล่าวถึงเหตุการณ์การลี้ภัยการสู้รบระหว่างสยามกับไทรบุรีไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ พบจำนวน 2 เรื่อง เป็นต้นว่า เรื่องบ้านตะโหมต อำเภอตะโหมต จังหวัดพัทลุง เล่าว่า “...สมัยก่อนชาวบ้านตะโหมตเป็นชาวอิสลาม อพยพหนีศึกสงครามมาจากไทรบุรี มีโต๊ะหมุดเป็นผู้นำเดินทางมาถึงบริเวณที่ราบเหมาะแก่การทำกิน จึงได้ตั้งสร้างบ้านเรือนขึ้น เรียกกันว่าบ้านโต๊ะหมุด ต่อมาเพี้ยนเป็นบ้านตะโหมต” [13]

1.3 เรื่องเล่าเหตุการณ์หลังการสู้รบ

เรื่องเล่ากลุ่มนี้บอกเล่าเหตุการณ์หลังการสู้รบระหว่างทหารสยามกับทหารไทรบุรีเสร็จสิ้น พบจำนวน 20 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่องเล่าการกวาดต้อนเชลย การฉลองชัยชนะ และการทำบุญไถ่บาป

1.3.1 เรื่องเล่าการกวาดต้อนเชลย กล่าวถึงเหตุการณ์กวาดต้อนเชลยสงครามจาก ไทรบุรีแล้วส่งไปอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง กระบี่ และพังงา พบจำนวน 15 เรื่อง เช่น เรื่องบ้านคันทรง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช บอกเล่าที่มาของชื่อหมู่บ้านซึ่งเชื่อมโยงกับเหตุการณ์กวาดต้อนเชลยมายังนครศรีธรรมราช ความว่า “... นายกองของพระภักดีบริรักษ์ (แสง) ได้พาเชลยไปเลือกทำเลที่ตั้งบ้านเรือน เห็นว่าท้องทุ่ง ริมคลองหัวตรุดบริเวณนี้มีพื้นที่กว้างขวาง เหมาะแก่การทำนาปลูกข้าวสำหรับเก็บไว้เป็นเสบียงยามศึกสงคราม จึงได้จับจองพื้นที่บริเวณดังกล่าว โดยใช้ฉิ่งผืนใหญ่ด้ามยาวปักไว้เป็นเครื่องหมายมองเห็นได้แต่ไกล เมื่อเชลยสร้างบ้านเรือนขึ้นเรียบริ้อย ชาวบ้านจึงเรียกกลุ่มบ้านละแวกนี้ว่า ‘บ้านคันทรง’...” [14]

1.3.2 เรื่องเล่าการฉลองชัยชนะ กล่าวถึงการฉลองชัยชนะของฝ่ายสยามหลังกลับจากการทำสงคราม พบจำนวน 2 เรื่อง เป็นต้นว่า เรื่องศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช บอกเล่าประวัติของศาลาแห่งหนึ่งที่ใช้ในการเฉลิมฉลองหลังชนะสงคราม ต่อมาปรากฏการนำชื่อศาลาดังกล่าวมาเป็นชื่อของชุมชนศาลามีชัย ความตอนหนึ่งว่า “...ก่อนทัพเมืองนครศรีธรรมราชยกกองทัพไปรบไทรบุรี ได้สร้างศาลาขึ้นเพื่อทำพิธีนิมนต์พระสงฆ์สวดให้ศีลให้พรแก่กองทัพ ให้รบชนะข้าศึกกลับมาและทำเครื่องรางของขลังด้วยเมื่อรบกลับมาได้ชนะ ก็ได้จัดให้มีการฉลองชัยชนะกันที่ศาลานั้นอีก เลยได้ชื่อว่าลัมฤทธิ์ชัย ต่อมาเรียกกันว่าศาลามีชัย” [15]

1.3.3 เรื่องเล่าการทำบุญไถ่บาป กล่าวถึงการสร้างพระพุทธรูปและวัด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่เสียชีวิตในการสู้รบ พบจำนวน 3 เรื่อง เช่น เรื่องพระพุทธรูปไถ่บาป ภายในวิหารเขียน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่า “...ในอดีตเมื่อเมืองประเทศราชจะถวายบรรณาการต้นไม้เงินต้นไม้ทองให้กษัตริย์ที่กรุงเทพฯ เมืองเหล่านั้นก็จะทำถวายเจ้าเมืองนครด้วยชุดหนึ่ง แต่ต่อมาทางกรุงเทพฯ เห็นว่าเมืองนครกำลังจะเลียนแบบกษัตริย์ จึงสั่งให้ทำลายต้นไม้เงินต้นไม้ทองดังกล่าวจนหมด เจ้าพระยานครจึงนำ

มาหล่อเป็นพระพุทธรูปใถ่บาบที่ไปรบเมืองไทร ฝ่ายตรงข้ามในครั้งนั้น พร้อมทั้งให้ทำวัดใถ่บาบด้วย” [16] เรื่องเล่ากลุ่มนี้แสดงให้เห็นความเชื่อที่ว่าแม่การฆ่าฟันฆ่าศึกในสงครามจะทำให้ไปด้วยความจำเป็นเพื่อรักษาบ้านเมือง แต่ก็เป็นการบาปกรรม จึงต้องมีการสร้างศาสนวัตถุหรือศาสนสถานเพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้เสียชีวิตจากการต่อสู้และใถ่บาบให้แก่ตนเองจากการกระทำครั้งนั้น ซึ่งอาจจะเป็นความเชื่อในทางการทหารที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

จะเห็นได้ว่า เรื่องเล่าทั้งหมดมีเนื้อหาสอดคล้องกับเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีตามที่บันทึกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่บอกเล่าเหตุการณ์สงครามในช่วงเวลาหนึ่ง อาจเป็นช่วงก่อนการสู้รบ ระหว่าง การสู้รบ หรือหลังการสู้รบ โดยกล่าวถึงเหตุการณ์สงครามไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่ได้ระบุว่าจะสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในเรื่องเล่าเป็นเหตุการณ์ครั้งใดและเกิดขึ้นเมื่อไร ซึ่งการเล่าเรื่องแบบนี้เป็นลักษณะสำคัญของเรื่องเล่าที่เจตนาจะบอกเล่าเหตุการณ์มากกว่าที่จะระบุช่วงเวลาที่เกิดเหตุไว้อย่างชัดเจนในลักษณะการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ กระนั้นก็ดี เรื่องเล่าจำนวนหนึ่งได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับฉากของเหตุการณ์ไว้ด้วย ซึ่งเมื่อนำมาเทียบกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าจะจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงใด ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์หลักในเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เรื่องเล่ากลุ่มนี้จึงยังคงทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์สงครามในแง่ใด แง่หนึ่ง หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสงครามครั้งนั้นเอาไว้ ทำให้ทราบรายละเอียดของสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในอีกแง่มุมหนึ่ง

ทั้งนี้ เนื่องจากเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในปัจจุบันเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาในแบบมุขปาฐะ หรือที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นการนำเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะมาจดบันทึกไว้ในชั้นหลังเมื่อไม่นานมานี้ ไม่ได้จดจารในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีจึงยังคงมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าที่อาจมีการแต่งเติมรายละเอียดของบางเหตุการณ์ การจะถือว่าเรื่องเล่าเป็นข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดจำเป็นต้องสอบทานกับหลักฐานอื่น ๆ อย่างละเอียดรอบคอบ อย่่างไรก็ดี ด้วยเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีมีทั้งข้อเท็จจริงและอาจ มีเหตุการณ์ที่เสริมแต่งขึ้นมารวมอยู่ด้วย เรื่องเล่าจึงมีคุณค่าทั้งในแง่การบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น และเป็นเรื่องราวที่แฝงไว้ด้วยความคิด ความเชื่อ และจินตนาการของผู้คน ดังนั้น การศึกษาความหมายทางวัฒนธรรมในเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ

2. ความหมายทางวัฒนธรรมของเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี

การวิเคราะห์เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในระดับลึกพบว่า เรื่องเล่ากลุ่มนี้มีความหมายทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่ากับภูมินามและสถานที่สำคัญในท้องถิ่น

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวบอกเล่าประวัติของสถานที่สำคัญในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์สงคราม ยกตัวอย่าง เรื่องเล่าของสถานที่ที่มีคำว่า “ค่าย” เช่น พุงค่าย บ้านค่าย ค่ายพระยาไทร ค่ายหยวก จะมีประวัติเล่าว่าเคยเป็นที่ตั้งของค่ายทหารในสู้รบ เป็นต้นว่า เรื่องบ้านพุงค่าย อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เล่าว่า บริเวณนี้เป็นสถานที่ที่เจ้าพระยานคร (น้อย) ระดมกำลังทหารตั้งค่าย เพื่อเตรียมตัวไปสู้กับพวกของหัวนมาลีที่บุกเข้ามายึดควนธานี หรือเรื่องเล่าของสถานที่ที่มีคำว่า “ทัพ” หรือ “ทับ” เช่น ทางทัพหลวงไทย ทับเที่ยง มักมีประวัติเกี่ยวกับกองกำลังทหารที่ไปสู้รบ เรื่องเล่าอีกจำนวนหนึ่งแม้ไม่ได้มีชื่อที่สื่อถึงการต่อสู้โดยตรง แต่เนื้อหาของเรื่องเล่ากลุ่มนี้ได้อธิบายประวัติของสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับ

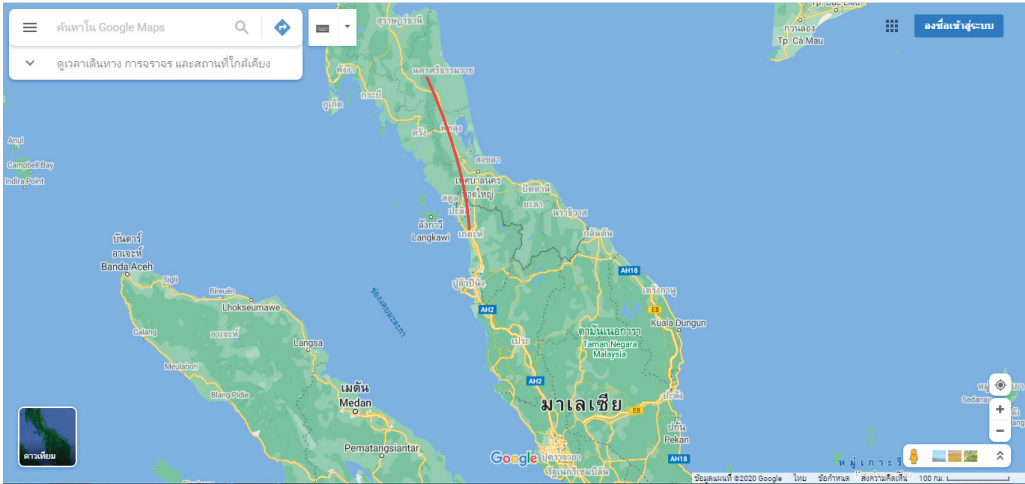
สงครามไว้ด้วย เช่น เรื่องตำบลอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่า พระอภัยเป็นแม่ทัพ ได้เดินทางไปรบที่ไทรบุรี หลังจากชนะสงครามจึงได้กวาดต้อนเชลยมาอยู่ที่บ้านของตน หนึ่งในนั้นคือ โตะโป ให้ไปอยู่ริมทุ่งเณรซี ต่อมาทางราชการได้ประกาศให้ตั้งชื่อตำบลขึ้น ขณะนั้นบ้านโตะโปเจริญมากที่สุด จึงได้เลือกบ้านโตะโปเป็นที่ตั้งตำบลให้ชื่อว่า “ตำบลอนตะโก” ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็น “ตำบลอนตะโก”

ตัวอย่างเรื่องเล่าที่บอกเล่าประวัติสถานที่ในท้องถิ่นซึ่งเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีแสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่าดังกล่าวมีความหมายต่อผู้คนในท้องถิ่น จึงปรากฏการนำเรื่องเล่ามาใช้อธิบายความเป็นมาของสถานที่สำคัญ ยิ่งกว่านั้นบางแห่งมีเรื่องเล่าที่บอกเล่าประวัติของสถานที่หลายสำนวน แต่ชาวบ้านก็เลือกเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีมาใช้อธิบายความเป็นมาของสถานที่ อาจหมายความว่าชาวบ้านภูมิใจ ที่บรรพบุรุษในชุมชนมีส่วนร่วมในสงครามครั้งนั้นหรือชุมชนมีประวัติเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ครั้งสำคัญ จึงนำเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีมาใช้บอกเล่าประวัติของสถานที่สำคัญ และประวัติของชุมชน

2.2 เส้นทางโบราณ เส้นทางเดินทัพ และเส้นทางจาริกแสวงบุญ ทางสายเดียวกัน

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีจำนวนหนึ่งบอกเล่าการเดินทางของทหารเมืองนครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง และตรัง ไปยังไทรบุรี สามารถประมวลได้ 4 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทางที่ผู้นำชุมชนต่าง ๆ ใช้ในการเดินทางไปเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อสมทบกับกองทัพของเจ้าพระยานคร (น้อย) 2) เส้นทางที่กองทัพเมืองนครศรีธรรมราชใช้ในการเดินทางไปสู้รบที่ไทรบุรี 3) เส้นทางที่กองทัพเมืองนครศรีธรรมราชใช้ในการเดินทางไปยังเมืองตรัง อาจเพื่อไปยังอยู่ต่อเรือเมืองตรัง แล้วลงเรือรบไปปากน้ำไทรบุรี และ 4) เส้นทางที่กองทัพเมืองสงขลายกทัพไปเมืองไทรบุรี เพื่อช่วยกันปราบฝ่ายข้าม

สันนิษฐานว่าเส้นทางการเดินทัพข้างต้น น่าจะเป็นเส้นทางที่ชุมชนต่าง ๆ ใช้ในการเดินทางไปมาหาสู่กันตั้งแต่อดีต ดังที่ ชลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ, ทวนธง ครุฑจ๋อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ ศึกษาเส้นทางการแสวงบุญของชาวสยามที่อาศัยอยู่ในรัฐเปอร์ลิสและรัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซีย เดินทางมายังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารพบเส้นทางสายสำคัญจากรัฐเกดะห์ เดินทางไปจันโหลน เข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผ่านอำเภอเมืองสงขลา แล้วเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร [17] ขณะที่แผนที่โบราณในหนังสือ *Royal Siamese Maps, War and Trade in Nineteenth Century Thailand* ก็แสดงเส้นทางจากนครศรีธรรมราชไปยังไทรบุรี เริ่มต้นจากนครศรีธรรมราชไปพัทลุง สะเดา (จังหวัดสงขลา) ตะหมิง ห้วยกา ตโกปาสุ แล้วเข้าสู่ไทรบุรี รวมเวลาเดินทางทั้งสิ้น 13-14 วัน [18] ข้อมูลที่กล่าวมาจึงทำให้เห็นเส้นทางที่ใช้ร่วมกัน ทั้งในการจาริกแสวงบุญและการเดินทัพจากนครศรีธรรมราชไปยังไทรบุรี คือ เริ่มต้นจากนครศรีธรรมราช ไปพัทลุง ผ่านสงขลา แล้วมุ่งหน้าสู่ไทรบุรี ซึ่งอาจเป็นเส้นทางโบราณสายสำคัญที่ผู้คนจากทั้งสองเมือง และเมืองต่าง ๆ ในคาบสมุทรมไทย-มาเลย์ ใช้ในการเดินทางไปมาหาสู่กันมาอย่างยาวนาน

ภาพที่ 1 เส้นขั้มนหาสันนิษฐานว่าเป็นเส้นทางการเดินทางที่พจากนครศรีธรรมราชไปยังไทรบุรีหรือเกาะที่
ดัดแปลงภาพจาก <https://www.google.com/maps/@5.995412,101.0057086,7z?hl=th>

2.3 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมุสลิมกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคใต้

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีสองเรื่องบอกเล่าเหตุการณ์มุสลิมจากไทรบุรีลี้ภัยสงครามเข้ามาอยู่ในพื้นที่อำเภอตะโหมดและอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ทั้งยังพบเรื่องเล่าที่กล่าวถึงการกวาดต้อนชาวไทรบุรีไปอยู่ที่เมืองต่าง ๆ เรื่องราวดังกล่าวตรงกับข้อมูลในจดหมายหลวงอุดมสมบัติที่บันทึกเหตุการณ์การยกทัพจากกรุงเทพฯ ไปปราบหัวเมืองมลายูในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นไว้ว่า หลังจากเสร็จสงครามมีการกวาดต้อนชาวไทรบุรีส่งไปยังเมืองพัทลุง นครศรีธรรมราช ไซยา และกรุงเทพฯ [19]

ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีทำให้มุสลิมไทรบุรีจำนวนมากต้องลี้ภัยและถูกกวาดต้อนไปยังเมืองต่าง ๆ ต่อมาเมื่อมุสลิมไทรบุรีที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ใหม่เริ่มลงหลักปักฐานขยายครอบครัว เกิดเป็นชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่ขึ้นมา ขณะเดียวกันก็มีติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนภายนอกที่เป็นคนพื้นถิ่นหรือกลุ่มคนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเวลาต่อมา ดังกรณีที่ตั้งตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เล่ากันว่าเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของมุสลิมกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากไทรบุรี พื้นที่นี้มี “ประเพณีสองศาสนา” ที่มุสลิมและชาวพุทธในชุมชนตะโหมดจะมาประกอบพิธีกรรมรำลึกถึงบุคคลที่เคารพนับถือร่วมกัน ในวันที่ 15 เมษายนของทุกปี [20] อีกกรณีที่ตำบลชะรัด อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เล่ากันว่าเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของมุสลิมที่ถูกกวาดต้อนมาจากไทรบุรี มีวรรณกรรมเรื่องเมืองลิต-หะมะเว เล่าเรื่องราวความรักของมุสลิมซึ่งเชื่อว่ามีต้นเค้าม้าจากเรื่องจริงในพื้นที่พิเชฐ แสงทอง และบัญชา เตส่วน ศึกษาวรรณกรรมเรื่องนี้พบว่า มีลักษณะที่แสดงถึงการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมมุสลิมและพุทธศาสนา ดังปรากฏการกล่าวอ้างถึงอำนาจคุณของพระไตรปิฎก ตลอดจนความเชื่อแบบพุทธศาสนาของชาวบ้านในเรื่องบุญ บาป และนรก [21]

อาจกล่าวได้ว่า ผลจากการลี้ภัยสงครามและการกวาดต้อนมุสลิมไทรบุรีมาอยู่ในเมืองต่าง ๆ ในภาคใต้ของประเทศไทย ทำให้วัฒนธรรมในหลายพื้นที่เป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมพุทธศาสนาและอิสลามอย่างมีลักษณะเฉพาะ อีกทั้งพบว่า แม้เรื่องเล่าที่กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของมุสลิมที่อพยพมาจากไทรบุรี

จะได้รับการบอกเล่า เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มคนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ แต่ก็เป็นการเล่าในลักษณะ ประนีประนอม โดยเลี่ยงการกล่าวอย่างตรงไปตรงมาถึงสาเหตุของการต้องอพยพเนื่องจากแพ้งสงคราม เพื่อให้ กลุ่มคนเจ้าของเรื่องเล่าได้ภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของตน ขณะเดียวกันก็ไม่ใส่อารมณ์โกรธแค้นลงไปในเรื่องเล่า อาจเพราะคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับกลุ่มคนส่วนใหญ่ซึ่งมีความแตกต่างทางด้านศาสนาและ วัฒนธรรม กรณีนี้แสดงให้เห็นบทบาทของเรื่องเล่า ที่มีอิทธิพลต่อผู้อพยพให้สามารถปรับตัว สร้างการยอมรับ และอยู่ร่วมกับกลุ่มคนต่าง ๆ ในพื้นที่ใหม่ได้อย่างสงบสุข

2.4 การต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐสยามกับรัฐมลายู

เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีส่วนใหญ่กล่าวถึงสาเหตุของสงครามว่า มีที่มาจากไทรบุรี ซึ่งเป็นประเทศราชของสยามแข็งเมือง บุกล้อมตีเมืองต่าง ๆ ในบริเวณชายแดนและหัวขั้คารอบครอง โดยมองฝ่ายไทรบุรีเป็น “กบฏ” เรื่องเล่าจึงพยายามนำเสนอว่าชาวสยามได้ช่วยกันขับไล่และปราบกบฏไทรบุรี ขณะเดียวกันก็กล่าวถึงทหารไทรบุรีว่าเป็น “กลุ่มแขก” ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลาม พวกของ หัวหน้าสี่ที่เข้าร่วมกับทหารไทรบุรี แล้วบุกเข้าตีเมืองตรัง หลายเรื่องเล่าว่าเป็น “แขกสลัด” ตัวอย่างเหล่านี้ สื่อความว่า คนในท้องถิ่นมองว่า ชาวไทรบุรีซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้าม ไม่ได้เป็นเพียงคู่ขัดแย้งในสงคราม หากแต่ยัง หมายรวมถึงกลุ่มคนต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรมด้วย

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์การสู้รบระหว่างสยามกับไทรบุรีในเรื่องเล่า จึงไม่ได้มีความหมาย แค่เพียงเมืองหลวงยกทัพไปปราบเมืองประเทศราชที่คิดแข็งเมืองเท่านั้น ทว่ากรณีไทรบุรีบุกเข้ามาตีเมืองสงขลา และเมืองตรัง โดยมีเมืองมลายูให้ความช่วยเหลือ ยังมีนัยสื่อถึงการต่อสู้อันระหว่งกลุ่มรัฐสยามกับรัฐมลายู ในคาบสมุทรแห่งนี้ด้วย ดังเห็นได้ว่าหากมองย้อนกลับไปก่อนจะมีรัฐชาติที่มีอาณาเขตชัดเจน คาบสมุทรไทย-มาเลย์ มีกลุ่มอำนาจที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มหนึ่ง คือ อาณาจักรอยุธยาที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ราชบุรณบุรี และเจ้าพระยาและ แผ่อำนาจมาจนถึงดินแดนบริเวณคาบสมุทร อีกกลุ่มหนึ่ง คือ รัฐมลายูที่มีเมืองสำคัญ เช่น มะละกา ยะโฮร์ รวมถึงเมืองอื่น ๆ ที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ รัฐสยามซึ่งพัฒนามาจากการแผ่อำนาจของ ศูนย์กลางเป็นรัศมีออกไปตามลำดับในแบบหัวเมืองชั้นใน ชั้นนอกและเมืองประเทศราชนั้น ต่างจากโลกมลายู (Malay realm) ซึ่งเป็นหน่วยวัฒนธรรม (cultural expression) ของสังคมหรือชุมชนจำนวนมากที่นับถือ ศาสนาอิสลามร่วมกัน โดยชุมชนเหล่านั้นตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างกระจัดกระจายและแยกออกเป็นหน่วยเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง ความสัมพันธ์จึงไม่ได้ตั้งอยู่ในแบบระบบบรรณาการแบบรัฐใหญ่กับรัฐเล็ก แต่มีความสัมพันธ์กันแบบ พันธมิตรบ้างและคู่แข่งบ้างตามเวลาและวาระ [22] อย่างไรก็ตาม ด้วยกลุ่มรัฐมลายูประกอบด้วยเมืองต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงมีความรู้สึกเป็นพี่น้องที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน เกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันมากกว่าเมืองที่ ต่างศาสนา สิ่งนี้จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไทรบุรีพยายามปลดปล่อยตนเองออกจากความเป็นประเทศราช ของสยาม ซึ่งเป็นเมืองพุทธ เช่นเดียวกับที่ปัตตานี กลันตัน และตรังกานู ได้ต่อสู้มาโดยตลอด

น่าสังเกตว่าเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีกลุ่มที่เล่าว่าเมืองไทรบุรีเป็นกบฏ รวมทั้งที่กล่าวถึงหัวเมืองแขก อันได้แก่ ปัตตานี กลันตัน และตรังกานู เข้าข้างไทรบุรี ขณะที่เมืองนครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง และตรัง ช่วยสยามปราบขบถนั้น เรื่องเล่าเหล่านี้มีส่วนในการสร้างความหมายว่าหัวเมือง ชายแดนทางใต้ ส่วนหนึ่งอยู่ฝ่ายรัฐสยาม ขณะที่เมืองอีกส่วนหนึ่งอยู่ฝ่ายรัฐมลายู ส่งผลให้เมืองต่าง ๆ ที่อยู่ ฝั่งสยามมีความรู้สึกเป็น กลุ่มพวกเหนียวแน่นยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ผลัดเมืองอื่น ๆ ที่อยู่ข้างรัฐมลายูให้เป็น ฝ่ายตรงข้ามชัดเจนขึ้นด้วย เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีจึงมีร่องรอยของการเป็น “เครื่องมือ”

อย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดความคิดเพื่อต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐสยามกับรัฐมลายูที่แข่งกันขยายเขตอิทธิพลบนคาบสมุทรมหานี้อย่างยาวนาน

การศึกษาเนื้อหาและความหมายทางวัฒนธรรมของเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรียังทำให้พบว่าแม้การต่อสู้ระหว่างทหารทั้งสองฝ่ายจะผ่านมาร่วมสองศตวรรษ แต่เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรียังคงได้รับการบอกเล่าในท้องถิ่นต่าง ๆ สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งในลักษณะเรื่องราวการสู้รบที่เชื่อกันว่า เคยเกิดขึ้นในชุมชน ประวัติของสถานที่ในชุมชนที่เชื่อมโยงเหตุการณ์สงคราม และบุคคลสำคัญของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสงครามครั้งนั้น ปรากฏการเล่าทั้งในรูปแบบมุขปาฐะในโอกาสต่าง ๆ โดยกลุ่มคนเจ้าของเรื่องเล่า และการเผยแพร่ประวัติของชุมชนโดยหน่วยงานราชการ อีกทั้งน่าสนใจว่าเรื่องเล่าหลายเรื่องยังคงได้รับการสืบทอดตามสำนวนเดิม ขณะเดียวกันเรื่องเล่าอีกจำนวนหนึ่งมีการขยายความบางอนุภาคและบางเหตุการณ์สำคัญ ทำให้เรื่องเล่ามีเนื้อหาต่างไปจากเดิม ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีในปัจจุบันเป็น “ความทรงจำร่วม” (collective memory) ที่กลุ่มคนผลิตซ้ำและประกอบสร้างขึ้นใหม่เพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในสังคม อันแสดงถึงทัศนคติของกลุ่มคนที่มีต่อเหตุการณ์ในอดีตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่มีกับอดีตของพวกเขาด้วย [23] อย่างไรก็ตาม ความทรงจำร่วมเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ อันเกิดจากการต่อรองกับสังคมปัจจุบันหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมในแต่ละยุคสมัย ความทรงจำร่วมจึงมีผลต่อความคิดความเชื่อและการปฏิบัติของสมาชิกในกลุ่ม อันมีส่วนหล่อหลอมชุมชนให้เกิดอัตลักษณ์และกลายเป็นพลังทางสังคมได้ด้วย [24]

อภิปรายผล

การศึกษานี้ นอกจากได้ผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์แล้ว ยังได้ข้อค้นพบที่มีประโยชน์ต่อวงวิชาการ ดังนี้

ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องเล่าในเชิงคติชนวิทยาและมานุษยวิทยาจำนวนหนึ่ง ผลงานที่สำคัญ เช่น งานวิจัยเรื่อง “ยวนสี่คว” ในชุมชนทางชาติพันธุ์ : เรื่องเล่า ความทรงจำ และอัตลักษณ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดนครราชสีมา ของ สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา ได้ศึกษาเรื่องเล่าในชุมชนไทยวนซึ่งกลุ่มคนใช้ในการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพื่อต่อรองความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันและชุมชนเพื่อนบ้าน [25] อีกเรื่องเป็นวิทยานิพนธ์ชื่อ เรื่องเล่าท้าวสุรนารี : การสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชาวไทยโคราชจังหวัดนครราชสีมาในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย ของ ณัฐกฤตา นามมนตรี ซึ่งศึกษาเนื้อหาของเรื่องเล่าและวิเคราะห์การใช้เรื่องเล่าท้าวสุรนารีในการประกอบสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชาวไทยโคราช [26] แม้ว่าบทความวิจัยนี้จะศึกษาเนื้อหาและความหมายทางวัฒนธรรมของเรื่องเล่าคล้ายกับผลงานข้างต้น แต่ต่างกันตรงที่ว่าบทความวิจัยได้ศึกษาการนำเรื่องเล่าเดิมมาใช้ในบริบทใหม่และด้วยวัตถุประสงค์ที่ต่างไปจากเดิมด้วย

ข้อค้นพบจากบทความวิจัยจึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาคติชนวิทยา กล่าวคือ ขณะที่เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีส่วนใหญ่ยังคงสืบทอดในรูปแบบมุขปาฐะ แต่ก็มีเรื่องเล่าหลายเรื่องเป็นเรื่องเล่าสำนวนใหม่ที่เกิดจากกลุ่มคนในท้องถิ่นได้ช่วยกันรวบรวมเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีซึ่งมีอยู่ในพื้นที่มาจัดเรียงให้สัมพันธ์กัน พร้อมทั้งสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สงครามเพิ่มเติม แล้วนำเรื่องเล่าในพื้นที่ไปเกาะเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ จากนั้นเรียบเรียง

เรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อบอกเล่าประวัติของท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี หรืออาจเรียกได้ว่าเป็น “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ที่กลุ่มคนช่วยกันเขียนขึ้นมา น่าสนใจว่าเมื่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เขียนขึ้นใหม่เผยแพร่สู่สาธารณะ ทั้งในรูปแบบเอกสารและทางสื่อออนไลน์ ปรากฏการนำประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่บันทึกในรูปแบบลายลักษณ์นั้นมาบอกเล่าในรูปแบบมุขปาฐะอีกครั้ง ซึ่งเหมือนว่าเรื่องเล่าสำนวนใหม่ที่นำมาจากประวัติของท้องถิ่นในรูปแบบลายลักษณ์นี้จะได้รับการยอมรับมากกว่าเรื่องเล่าเดิมที่ชาวบ้านเล่าสืบทอดกันมา อาจเพราะการศึกษาเรื่องเล่าอย่างมีระบบระเบียบโดยผู้รู้และหน่วยงานรัฐในท้องถิ่นทำให้เรื่องเล่าที่เกิดขึ้นใหม่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม พบเรื่องเล่าสำนวนใหม่จำนวนหนึ่งเนื้อหาโน้มเอียงไปทางประวัติศาสตร์กระแสหลัก แง่หนึ่งสะท้อนว่าประวัติศาสตร์กระแสหลักยังคงมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการขึ้นนำสังคม แต่ขณะเดียวกันก็อาจหมายความว่าผู้คนในท้องถิ่นก็ยินยอมให้ถูกขึ้นนำด้วย

การเกิดเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีสำนวนใหม่ที่ยกบางประเด็นสำคัญมานำเสนอให้เด่นชัดและ มีรายละเอียดมากขึ้นนั้น ยังเป็นการสร้าง “ความทรงจำใหม่” เพื่อให้กลุ่มคนเกิด “ความทรงจำร่วม” เกี่ยวกับเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีที่เชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้สมาชิกรับรู้และจดจำเรื่องราวของสังคมร่วมกันอันจะเป็นการเชื่อมโยงสมาชิกของสังคมเข้าไว้ด้วยกัน [27] ดังตัวอย่าง เดิมเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรี ในพื้นที่ตำบลดอนประดู่ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เล่าเพียงว่าชาวดอนประดู่ช่วยทหารสยามสู้รบกับกองทัพไทรบุรี แต่ประวัติตำบลดอนประดู่ที่ประชาคมในตำบลช่วยกันเขียนขึ้นในขั้นหลัง นำเสนอข้อมูลในแง่ที่ว่าชาวดอนประดู่เป็นวีรบุรุษท้องถิ่นที่ช่วยปกป้องบ้านเมืองจากการรุกรานของข้าศึก ความหมายใหม่ของเรื่องนี้นี้อาจกล่าวได้ว่าเป็น การนิยามตัวตนหรือนำเสนออัตลักษณ์ของท้องถิ่นตำบลดอนประดู่ว่าเป็นดินแดนแห่งผู้กล้าที่ช่วยปกป้องบ้านเมือง ซึ่งการนำเสนออัตลักษณ์ของท้องถิ่นดังกล่าวทำให้ชาวตำบลดอนประดู่เกิดสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์และส่งผลให้ตำบลดอนประดู่มีความสำคัญขึ้นมาในสังคมปัจจุบัน กรณีนี้ทำให้เห็นกระบวนการเกิดเรื่องเล่าสำนวนใหม่ที่คนในท้องถิ่นช่วยกันเขียนขึ้นมา หรืออาจเรียกว่าเป็น “เรื่องเล่าจากเวทีประชาคม” รวมทั้งเข้าใจการแปรรูปแบบกลับไปกลับมาจากเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะไปเป็นเรื่องเล่าที่บันทึกในรูปแบบลายลักษณ์ และจากเรื่องเล่าที่บันทึกในรูปแบบลายลักษณ์มาเป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งข้อค้นพบนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคล้ายกันหลายพื้นที่ให้เข้าใจได้จากอีกแง่มุมหนึ่ง

อีกด้านหนึ่งก็มีผลงานที่ศึกษาเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีจากเอกสารทางประวัติศาสตร์เป็นต้นว่า วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองประเทศราชมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2411) ของ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม เนื้อหาส่วนหนึ่งกล่าวถึงปัญหาการปกครองเมืองไทรบุรีและพระบรมราชโองบายของกษัตริย์ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น [1] วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติในฐานะที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ของ พรชัย นาคสีทอง [28] กล่าวถึงเหตุการณ์สงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีที่เอกสารดังกล่าวบันทึกไว้ ตั้งแต่การเตรียมราชการทัพและการเดินทางของทัพหลวง ไปจนถึงการกวาดต้อนครอบครัวและการจัดการกับครัวเรือนเมืองไทรบุรี ผลงานทั้งสองเรื่องเป็นการศึกษาเหตุการณ์สงครามจากเอกสารทางประวัติศาสตร์จึงทำให้ทราบประวัติศาสตร์สงครามในภาพรวม มีบางส่วนที่ พรชัย นาคสีทอง เจตนาทำนายบอก และท้องตราของข้าราชการในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ ทำให้ทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นในหัวเมืองต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้ พบว่าเรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีได้บอกเล่าเหตุการณ์สำคัญที่สุดคล้องกับวิทยานิพนธ์ ทั้งสองเรื่อง แต่เรื่องเล่าได้ให้

รายละเอียดของบางเหตุการณ์มากกว่า ข้อค้นพบจากบทความวิจัยนี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในแง่ทำให้รู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสงครามซึ่งเชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นประการที่หนึ่ง ได้ทราบรายละเอียดของเหตุการณ์ต่าง ๆ นอกเหนือไปจากที่บันทึกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นประการที่สอง และเข้าใจความรู้สึกของผู้คนในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากสงครามครั้งนั้นเป็นประการที่สาม

อนึ่ง ยังพบว่า เรื่องเล่าสงครามระหว่างสยามกับไทรบุรีมีคุณค่าทั้งในการศึกษาเชิงวัฒนธรรมในทางคติชนวิทยา และการศึกษาพัฒนาการของสังคมหรือชุมชนในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในทางคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าน่าจะมีศักยภาพเกื้อกูลต่อกัน แต่ที่ผ่านมายังไม่ปรากฏการกล่าวถึงวิธีบูรณาการการศึกษาในสาขาวิชาทั้งสองเข้าด้วยกันอย่างเป็นทางการชัดเจน ดังนั้น หากมีการแสวงหาวิธีบูรณาการการศึกษาในสาขาวิชาคติชนวิทยากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องเล่าในท้องถิ่นก็น่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เข้าใจความคิดความเชื่อของกลุ่มคน และพัฒนาการของชุมชนต่าง ๆ ได้อย่างลุ่มลึก ทั้งยังเป็นแนวทางในการวิจัยเชิงสหวิทยาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้อีกแนวทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- [1] Lomlim, T. (1972). *The relations between Siam and her Malayan tributary states in early Bangkok period (1782-1868)*. [Unpublished Master's Thesis, The collage of Education].
- [2] Phra Kru Kantayaphiwat. (2020, August 17). *Personal interview* [Personal interview].
- [3] Eawsriwong, N. (1993). *8th Puey Ungphakorn Keynote Presentation*. Faculty of Economics, Thammasat University.
- [4] Nimmanhaemin, P. (2002). *Study folk tales*. Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- [5] Na Thalang, S (Editor). (2015). *Thai Folktales in a changing world*. Sirindhorn Anthropology Center (Public Organization).
- [6] Choowan, Y. (2019). *Rescue a Thai Local history*. (2nd edition). Gypsy Group.
- [7] Eawsriwong, N. (2000). *Krung Taek, King Tak and Thai history: on history and thesis history*. Matichon.
- [8] Hatyaifocus. (2021). *2 The legend of Ban Phangla, Sadao*. <https://www.hatyaifocus.com/article/629-Hat Yai story-2-Legend-Ban Phangla-Sadao/>
- [9] Ministry of Tourism and Sports. (2021). *Holy Well (Wat Semachai)*. <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/attraction/21532>
- [10] Kraisin, S. (2021). *Tha Samet is number one. Cha-uat is one of them*. <https://www.facebook.com/imvanpra/posts/10208565551692230>.
- [11] Rittapirom, B. (2009). *Knowledge of the legend of To na na Satun's great-grandfather*. Satun Provincial Administrative Organization.
- [12] *Memoirs of Plub Chaiwong*. (2002). (n.p.)
- [13] Phrakhray Prayut Thammarat. (2022, January 15). *Personal interview* [Personal interview].

- [14] Sukrakarn, C. (1998). Ban Khan Thong. *Sara Nakhon Si Thammarat*, 28(6), 34-36.
- [15] Thurajan, A. (1978). *History of the names of sub-districts and villages in Mueang Nakhon Si Thammarat District. Nakhon Si Thammarat Province*. [Unpublished Master's Thesis, Srinakharinwirot University].
- [16] Nakhon Si Thammarat Teachers College. (1988). *Report of the 4th Nakhon Si Thammarat History Seminar: Art and Culture of Nakhon Si Thammarat and the Economic and Social Changes of Nakhon Si Thammarat*. Nakhon Si Thammarat Teachers College.
- [17] Sangmanee Sirisatikit, C. Garudajon, T., & Sirisatikit, P. (2019). The Buddhism merit road of Siamese in Malaysia: An analysis of Thai and Malaysian cultural common heritage. *Inthanin Thaksinsan*, 14(1), 9-41.
- [18] Phasuk, S., & Stott, S. (2004). *Royal Siamese maps, war and trade in nineteenth century Thailand*. River Book.
- [19] Luang Udom Sombat. (1987). *Royal Letter Udom Sombat: Along with descriptions of Krom Phraya Damrong Rajanupap*. Fine Arts Department.
- [20] Chanthamat, S., Janong, C., Nongma, W., Chanseng, S., & Saengmanee Sirisatikit, C. (2021). Tradition of two religions in multicultural society to encourage the strengthening of community: A case study of Tamod Community, Tamod District, Phatthalung Province. http://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/csd/csdful_pdf/c120.pdf.
- [21] Sangthong, P., & Taechuan, B. (2020). Literature and cultural integration: An analysis of roles. and the value of fiction, poems, stories "Mueang Sid-Mahawe" in Charat Community, Kong Ra District, Phatthalung Province. *Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences. Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 16(2), 67-94.
- [22] Wirunha, C. (2008). *Some thoughts on Thai-Malay relations. in the historical dimension*. <http://www.openbase.in.th/files/ebook/textbookproject/tbj213.pdf>
- [23] Samutgupta, S., & Kitiasa, P. (2001). "Yuan Sikhio" in *ethnic junctions: stories, memories and identities of the Thai Yuan ethnic group in Nakhon Ratchasima Province*. Suranaree University of Technology.
- [24] Nammontree, N. (2015). *The narratives of Thao Suranaree : The construction of cultural landscape by the Thai-Khorat in Nakhon Ratchasima in the context of contemporary Thai society*. [Unpublished Doctoral dissertation, Mahasarakham University].
- [25] Halbwachs, M. (1992). *On collective memory*. The University of Chicago Press.
- [26] Naksithong, P. (2005). *The study of Luang Udomsombat's dispatches as a historical document*. [Unpublished Master's Thesis, Srinakharinwirot University].
- [27] Misztal, Barbara. (2003). *Theories of social remembering*. Open University Press.

[28] Sangkharat, U. (2015). From the memory area : To the historical community area. in Lertchai Sirichai and Suwit Maprasong (Ed.). *Meaning on the way : A synthesis article of young research, local history studies*. (pp.147-200). Research Fund Office.

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย
A Model for Agritourism of Chiang Saen Learning Center,
Chiang Rai Province

ณฐมน สัจจวาลัย¹ ปริพรรณ แก้วเนตร^{1*} และมนสิชา ซาวคำ¹
Nathamon Sangwan¹, Paripan Keawnet^{1*} and Monsicha Saokham¹

¹ สำนักวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย 57100

¹ School of Tourism, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai, 57100, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: nathamon.boo@cru.ac.th

(Received: December 18, 2021; Revised: June 23, 2022; Accepted: July 15, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้ เชียงแสนเป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมการท่องเที่ยวโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ทั้งนี้ นำคะแนนที่ได้จากการประเมินมาหาค่าเฉลี่ยและเทียบเคียงกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านการประชุม Focus Group จำนวน 20 คนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำข้อมูลมาตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลความถูกต้อง และสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรศูนย์การเรียนรู้ เชียงแสน โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.66 การจัดศูนย์ความรู้ตามแนวคิดเกษตรผสมผสานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 7 สถานี มีผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เจ้าหน้าที่มีความรู้และทักษะที่มีส่วนช่วยในการสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยว ทางศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังกล่าวเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศและผู้สนใจด้วยการรองรับด้วยมาตรการด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นสถานที่ทั้งเชิงวิชาการและการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

คำสำคัญ : รูปแบบกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศูนย์การเรียนรู้ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

Abstract

The purpose of this research article was to study the model of agritourist activities of Chiang Saen Learning Center. This is a mixed research study. The data were collected by using evaluation forms of agro-tourism management potential, observation forms, and semi-structure in-depth interviews. The data were collected by using a focus group of stakeholders, content analysis, and in-depth interviews, totaling 20 informants. The data were validated using triangulation, analyzed for validity, and concluded with descriptive analysis. The research results revealed that overall, the potential of agricultural tourism shown in moderate level with score of 58.66. The learning center has developed agritourism by using an integrated farming system employing the principles of the sufficiency economy. 7 centers have been developed in terms of agritourist activity development with the tourists' satisfaction being ranked the highest. Moreover, staff have knowledge and skills that contribute to the creation of tourism products. The Chiang Saen Learning Center has developed agritourist activities to encourage itself to be agricultural tourist destinations with effective tourist measures for Thais, foreigners and those interested. This is considered to be beneficial to the development of the center to be both academic and tourist destination of Chiang Saen District, Chiang Rai Province.

Keywords: Activities Model, Agritourism, Chiang Saen Learning Center, Chiang Rai province

บทนำ

ในการพัฒนาประเทศไทยจากกรอบแผนการพัฒนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้นำหลักการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม มาประยุกต์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งเน้น จุดหมายการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืนโดยเป็นการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพซึ่งสอดคล้องกับร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 3 ปี (2566-2570) กรมการท่องเที่ยว [1] ที่เน้นวิถีชีวิตที่ยั่งยืน ทั้งนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีแนวทางการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจด้านการเกษตรโดยให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้เกษตรกรและชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรที่โดดเด่นพร้อมทั้งสามารถให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่นำทรัพยากรทางการท่องเที่ยว วิถีวัฒนธรรม ประเพณี ในการประกอบอาชีพการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาผสมผสานโดยการบริหารจัดการทรัพยากรจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวในชนบทเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ต้องมีพื้นที่เกษตรกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น [2]

จากการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของพันธุกรรมพืชและทรัพยากรโดยการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชาวไทย และให้มีระบบข้อมูลพันธุกรรมพืชและทรัพยากรสื่อถึงกันได้ทั่วประเทศ ในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย กิจกรรมปลูกพันธุกรรมพืชในพื้นที่ป่าธรรมชาติ การสำรวจรวบรวมพันธุกรรมพืชที่มีแนวโน้มว่าใกล้สูญพันธุ์ และกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชของไทยให้คงอยู่เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าประจำชาติสืบไป ซึ่งปัจจุบันมีกรอบการดำเนินงาน 3 กรอบ ได้แก่ กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร กรอบการใช้ประโยชน์ และ กรอบการสร้างจิตสำนึก (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) [3]

ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ฯ มีศักยภาพของการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการของไม้ไผ่อำเภอเวียงป่าเป้า การศึกษาการพัฒนาภูมิปัญญาการเลี้ยงผึ้งโพรงป่า (ผึ้งโก้น) การศึกษาการเจริญเติบโตของต้นตองกง การสำรวจความหลากหลายของป่าห้วยห้อม การสำรวจข้าวพื้นเมืองจังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน ทั้งนี้ยังสามารถพัฒนาศักยภาพให้เป็นในรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ได้ อาทิ กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองเชียงแสน กว่า 74 ชนิด การปลูกผักพื้นเมือง กว่า 54 ชนิด เช่น เปีย สูด้า มะขม ปอกาว การจัดทำแปลงวนเกษตร ศูนย์สาธิตการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน การทำน้ำหมักมูลไส้เดือน สาธิตการทำเกษตรผสมผสาน เป็นต้น แต่ทั้งนี้ยังพบอำเภอเชียงแสนยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมถึงผู้ที่สนใจที่ต้องการจะเรียนรู้การเกษตรปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี ดังกล่าว จึงทำให้ ทำให้คณะผู้วิจัย สนใจศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเพื่อสนับสนุน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศและผู้สนใจ การศึกษาเรียนรู้การเกษตร อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 [4] ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว และการเกษตรเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย

การทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย คณะผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [5] ได้ให้นิยาม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์ใหม่ เป็นการสร้างรายได้ให้กับ เกษตรกร ทั้งนี้นักท่องเที่ยวควรมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมให้กับชุมชนด้วย เช่น สวนเกษตร ฟาร์มปศุสัตว์ แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

นิออน ศรีสมยง [6] ได้อธิบายความหมาย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรม การเกษตรเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวหลัก สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเป็นการ สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ในชุมชน ให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว ซึ่งรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นว่า เป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการคิดค้นเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศ มาจัดกิจกรรมหรือจัดเป็นรูปแบบทางการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจ และอยากเดินทางไปเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวและประเทศไทย (ททท.) ได้ จำแนกประเภททรัพยากรทางการเกษตรออกเป็น 7 กิจกรรม ดังนี้ (1) การทำนา (2) การทำสวนไม้ตัดดอก (3) การทำสวนผลไม้ (4) การทำสวนผัก (5) การทำสวนสมุนไพร (6) การทำฟาร์มปศุสัตว์ การเลี้ยงและการขยาย พันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด และ (7) งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลผลิต ทางการเกษตร การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตการเกษตรที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและความเพลิดเพลิน ในกิจกรรมทางการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ทำให้ได้ ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

ทั้งนี้ มาตราฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหาร จัดการ การบริการและความปลอดภัย เพื่อการยกระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2. ศักยภาพ

การรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยคำนึงถึงการสร้างจิตสำนึกและความมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ปัจจัยหลักหรือปัจจัยรอง/ ตัวแปรหลักหรือตัวแปรรอง ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำหรับนำไปใช้ในการประเมินคุณภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

สมบัติ กาญจนกิจ [7] ได้อธิบายว่า เป็น กระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลักสามด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market of Tourist) แต่ละองค์ประกอบย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยว จึงอยู่ที่องค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น Buhalis [8] องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 6 ประการ (6As) ประกอบด้วย 1. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวมนุษย์สร้างขึ้น 2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) หมายถึง ระบบการขนส่งและการคมนาคมที่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว 3. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities) หมายถึง การบริการในแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ห้องสุขา อินเทอร์เน็ต 4. ธุรกิจที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว (Accommodations) หมายถึง ที่พักแรมค้างคืนให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว 5. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว 6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวแบบพิเศษ (Ancillary services) หมายถึง ตู้เอทีเอ็ม ธนาคาร ไปรษณีย์ ทางลาดสำหรับผู้พิการ เป็นต้น Dickman [9] การท่องเที่ยวเชิงเกษตรแนวคิดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5A ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 4) การบริการที่พัก (Accommodation) และ 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ซึ่ง สอดคล้องกับ พยอม ธรรมบุตร (2549) [10] ที่ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ปัจจัย 5A's ดังนี้ (1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) (2) ที่พักแรม (Accommodation) (3) แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) (4) กิจกรรม (Activities) (5) บริการต่าง ๆ (Ancillary) ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

แนวคิดการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เติตชาย ช่วยบำรุง [11] หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผนดำเนินงานร่วมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ในชุมชน การติดตามประเมินผลในการบริหารจัดการ โดยเป็นไปตามความต้องการของชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของการวางแผนเป้าหมาย การตัดสินใจ ดำเนินการทำกิจกรรม รวมถึงการรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน และในส่วนของประเมินผล ประชาชนหรือชุมชนนั้นจะต้องมีอิสระ เต็มใจในการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเป็นผู้พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง ได้รับรู้ทุกขั้นตอน รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนกิจกรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา อีกทั้งเป็นการฝึกฝนและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของสังคมโดยสามารถให้ชุมชนยืนหยัดได้ด้วยตนเอง

Creighton [12] ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคำว่า “การมีส่วนร่วมร่วม” (participation) หมายถึง ให้ข้อมูลแก่ประชาชน รับฟังความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา พัฒนาข้อตกลงร่วมกัน ในขณะเดียวกัน

พัชรี สีโรรส [13] กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า คือ กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้- เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย และ ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ [14] ได้อธิบายเพิ่มเติมในส่วนของกระบวนการของการพัฒนา เริ่มตั้งแต่ต้นจนสิ้นกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย (ศึกษาชุมชน) การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสง มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสง มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย
3. เพื่อประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสง มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย
4. เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสง มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ระเบียบการวิจัยใช้แบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมการท่องเที่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินมาหาค่าเฉลี่ยและเทียบเคียงกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประชุม Focus Group จำนวน 20 คน นำข้อมูลมาตรวจสอบแบบสามเส้า รูปแบบการใช้นักวิจัยหลายคนในสนามแทนการใช้นักวิจัยเพียงคนเดียว (Multiple Investigator Triangulation) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลความถูกต้อง และสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา

พื้นที่ที่ศึกษา

พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริฯ บุคลากร ผู้ให้ข้อมูลหรือวิทยากรของศูนย์การเรียนรู้ฯ และนักท่องเที่ยว รวม 30 คน ประกอบด้วย

- 1) บุคลากรในหน่วยงานของ ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน เป็นบุคลากรผู้ซึ่งเป็นผู้ดูแลและให้ข้อมูลด้านการเกษตร เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ

2) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมจำนวน 3 คน เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์หรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการเกษตรของจังหวัดเชียงราย จำนวน 1 คน หัวหน้าของหน่วยงานหรือเป็นผู้ปฏิบัติการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการเกษตรของจังหวัดเชียงราย

4) ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการเกษตร ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชียงราย จำนวน 6 คน

5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาคการท่องเที่ยว ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน ชุมชน และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แบบสัมภาษณ์และประเมิน เพื่อประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของ กรมการท่องเที่ยว

2. แบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเส้นทางท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นคำถามสอบถามความพึงพอใจทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว และด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผลคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม IOC = 0.8

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ 1) โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมการท่องเที่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินมาหาค่าเฉลี่ยและเทียบเคียงกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ 2) โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเส้นทางท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สำหรับสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประชุม Focus Group จำนวน 20 คน นำข้อมูลมาตรวจสอบแบบสามเส้า รูปแบบการใช้นักวิจัยหลายคนในสนามแทนการใช้นักวิจัยเพียงคนเดียว (Multiple Investigator Triangulation) นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ข้อมูลความถูกต้อง และสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ

โดยผลข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัยนั้น พบว่า มีบุคลากร/เจ้าหน้าที่ รวม 10 คน เป็นพนักงานประจำ 1 คน และคนงาน 10 คน ไม่มีการเก็บค่าบริการ แต่มีการเก็บสตินักท่องเที่ยว เฉลี่ยเดือนละ 1,000 คน/ปี

ไม่มีการกำหนดเวลาเปิด/ปิดกิจการ ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี กรรมสิทธิ์ที่ดินแหล่งท่องเที่ยวฯ มีโฉนดและเป็นที่ดินบริจาด ขนาดที่ดินทั้งหมด 16 ไร่ 3 งาน ประเภท D ศูนย์การเรียนรู้หรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาทางการเกษตร ลักษณะการทำเกษตรที่มีความดึงดูดใจ คือ 1) จุดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ มีการนำเอาแนวคิดและทฤษฎีใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ 2)จุดเด่นด้านสภาพธรรมชาติ และทัศนียภาพสวยงาม มีความหลากหลายของพื้นที่ ทั้งพื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่ดอน 3) จุดเด่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรม มีการนำเอาองค์ความรู้ด้านอาหารพื้นบ้าน มาให้บริการแก่ผู้ที่มาศึกษาดูงาน และ 4) จุดเด่นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการให้ความรู้แก่เกษตรกร ชาวบ้านในชุมชน

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.66 ถ้าหากพิจารณารายด้านพบว่า ด้านศักยภาพเชิงคุณค่าของแหล่งเกษตรประกอบด้วย 1. องค์ประกอบ 1 คุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ ได้คะแนน 15.33 2. องค์ประกอบ 2 คุณค่าด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา ได้คะแนน 13 รองลงมาเป็นด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 3. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้คะแนน 10.33 4. องค์ประกอบ 4 ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้คะแนน 10 คะแนน 5. องค์ประกอบ 5 ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้คะแนน 10 ตามลำดับ

2. จากการระดมความคิดเห็น (Focus Group) และสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า

2.1 ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงเกษตร รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งการรวบรวมองค์ความรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ดูแลรับผิดชอบ ในแต่ละส่วนงานและสามารถเชื่อมโยงกันได้ แต่ยังขาดในการนำเสนอข้อมูลภายในศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ ให้กับนักท่องเที่ยวหรือคนที่มาเยี่ยมชม ทั้งนี้จึงสามารถสรุปออกมาเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้ทั้งหมด 3 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พร้อมคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ เรียบเรียงโดย คณะวิจัย ในรูปแบบของ E-Book โดยสามารถดาวน์โหลดได้ตาม QR Code นี้

1. โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 1 Day Trip ณ ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (วันเดียว เทียววิถีเกษตร ณ ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)

2. โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร Half Day Trip ณ ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย วิถีเกษตรธรรมชาติบำบัดหัวใจ Half Day Trip ณ ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

3. โปรแกรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรวัฒนธรรม one Day Trip ณ ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ทั้งนี้ในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย คณะวิจัยจึงทำไปสเตอร์สถานีฐานการเรียนรู้และคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสำหรับศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้เป็นเอกสารประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน ดังต่อไปนี้ 1) สถานีฐานการเรียนรู้ฝั่งโก้น 2) สถานีฐานการเรียนรู้แปลงผักนี้เพื่อคุณ 3) สถานีฐานการเรียนรู้สวนกาแฟและไม้ผลอินทรีย์ 4) สถานีฐานการเรียนรู้ปุ๋ยมูลน่องเดือน 5) สถานีฐานการเรียนรู้กบกูด กุ้งฝอยและหอยขม 6) สถานีฐานการเรียนรู้ปุ๋ยอินทรีย์และจุลินทรีย์หน่อกล้วยและ 7) สถานีฐานการเรียนรู้ถ่านชีวภาพไบโอชาร์

1 Day Trip
วันเดียว เทียววิถีเกษตร
 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

- 08:30-09:00 น. เดินทางถึง ณ ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- 09:00-09:30 น. ฟังการบรรยายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการเรียนรู้เรื่องและการทำเกษตรผสมผสานแบบยั่งยืนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พร้อมเดินชมเทคโนโลยี Farm
- 09:30-10:00 น. สุกุลสนกกับการเข้าชมเรียนรู้ งานที่ 1 เรียนรู้การสาธิตการเลี้ยงผึ้งกิน และการทำฟืนผึ่ง
- 10:00-10:30 น. เพลิดเพลินกับการเข้าชมเรียนรู้ งานที่ 2 งานแปลงผักนี้เพื่อคุณ การปลูกผักอินทรีย์โดยไม่ใช้สารเคมีและเป็นแหล่งวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหารและเครื่องดื่มที่กินได้ในภายในศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน
- 10:30 น. พักรับประทานอาหารว่างและเดินนำสู่แปลง (ชมสวนด้านทิศเหนือของ อ่าวพวงอ่าวเขียวและน้ำตกต้นมะพร้าว)
- 10:45-11:00 น. เพลิดเพลินกับการเข้าชมเรียนรู้ งานที่ 3 สวนกาแฟและไม้ผล เรียนรู้การปลูกกาแฟและมีผลตามฤดูกาล
- 11:00-12:00 น. สุกุลสนกกับการเข้าชมเรียนรู้ งานที่ 4 สาธิตการทำปุ๋ยมูลน่องเดือน เรียนรู้ขั้นตอนการทำปุ๋ยมูลน่องเดือน ฝึกทำปุ๋ย-สาธิตภาพสำหรับเกษตรกร
- 12:00-13:00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ด้วยเมนูเกษตร ผักสดปลูกน่องเดือน กล้วยกินน้ำพริกคั่วคลุก (เมนูอาหารเปลี่ยนตามฤดูกาล)
- 13:00-13:30 น. เพลิดเพลินกับการเข้าชมเรียนรู้ งานที่ 5 สวนกบกูด กุ้งฝอยและหอยขม เรียนรู้การเลี้ยงกบเกษตรอินทรีย์ในบึงกบกูด ฝึกขั้นตอนการเลี้ยงหอยขมอินทรีย์ และหอยขม
- 13:30- 14:40 น. ถ่ายรูปจุดเช็คอินรูปตนเอง (10 นาที)
- 14:40- 15:00 น. สุกุลสนกกับการเข้าชมเรียนรู้ งานที่ 6 เรียนรู้การทำปุ๋ยชีวภาพ และจุลินทรีย์หมักกล้วย
- 15:00-16:00 น. เพลิดเพลินกับการเข้าชมเรียนรู้ งานที่ 7 แลดูนาสาธิต ทำกิจกรรมการปลูกข้าว
- 16:00-16:30 น. สุกุลสนกกับการเข้าชมเรียนรู้ งานที่ 8 สาธิตขั้นตอนการผลิตถ่าน Biochar
- 16:30-16:45 น. กล่าวขอบคุณ เหล่าวิทยากรและผู้มาเยือนด้วยดีจากใจ

ภาพที่ 1 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 1 Day Trip (วันเดียว เทียววิถีเกษตร ณ ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่แสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)

2.2 การจัดกิจกรรมออกแบบและนำเสนออาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่า การปลูกผักเกษตรปลอดภัยโดยไม่ใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยมูลไส้เดือนในการปลูก เป็นต้น เกิดจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีความสนใจด้านเกษตรปลอดภัยอยู่แล้ว ทรัพยากรในพื้นที่ที่มีเพียงพออย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพทั้งด้านความพร้อมผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากรผู้มีความรู้ ทักษะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลต่อการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ของศูนย์การเรียนรู้ฯ เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ บุคลากรนั้นขาดความรู้ ความเข้าใจการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการสร้างตราสินค้า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด รวมถึงการส่งเสริมการตลาด ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของตนเองให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและประชาชนภายนอก และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมช่องทางการตลาดกระจายผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้กับศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตร จึงมีการจัดรูปแบบการนำเสนออาหารตัวอย่างประจำของศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในรูปแบบอาหารกลางวัน 2 ชุด และรูปแบบชุดอาหารว่างอีก 2 ชุด

3. ผลการประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ เพศหญิง และรองลงมาคือ เพศชาย โดยส่วนใหญ่มีอายุ คือ 41-50 ปี และรองลงมาคือ 26-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และรองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงาน และรองลงมาคือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และ อื่น ๆ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผลระดับความพอใจ
1. ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร			
1.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมกับฤดูกาล	4.40	0.516	พึงพอใจมากที่สุด
1.2 ความปลอดภัยในการเดินทาง	4.80	0.421	พึงพอใจมากที่สุด
1.3 คุณภาพของถนนทางเข้าและ/หรือ เส้นทางใช้ได้ดี	4.70	0.483	พึงพอใจมากที่สุด
1.4 ความชัดเจนของป้ายบอกทางเข้าสู่ศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตร	4.60	0.699	พึงพอใจมากที่สุด
1.5 ความสมบูรณ์และเป็นที่ยึดจองของศูนย์การเรียนรู้	4.70	0.483	พึงพอใจมากที่สุด
1.6 มีคุณค่าเชิงวิชาการและการศึกษาทางเกษตร	4.80	0.421	พึงพอใจมากที่สุด
1.7 ความกลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.80	0.421	พึงพอใจมากที่สุด
1.8 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความดึงดูดใจ	4.80	0.421	พึงพอใจมากที่สุด
2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร			
2.1 กิจกรรมในแต่ละสถานี่ฐานการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.45	0.527	พึงพอใจมากที่สุด
2.2 ความสะดวกสบายของการบริการ	4.20	0.788	พึงพอใจมากที่สุด
2.3 การให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ประจำสถานี่ฐานการเรียนรู้	4.40	0.966	พึงพอใจมากที่สุด
2.4 ความคุ้มค่าของราคากับคุณภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.70	0.483	พึงพอใจมากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผลระดับความพอใจ
3. ด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร			
3.1 เซทอาหารมีความเหมาะสมและคุ้มค่า	4.70	0.483	พึงพอใจมากที่สุด
3.2 อาหารว่างมีความเหมาะสมกับราคาและคุ้มค่า	4.60	0.516	พึงพอใจมากที่สุด
3.3 ความสะอาดของการนำเสนออาหารว่าง	4.70	0.483	พึงพอใจมากที่สุด
3.4 ความสวยงามในการนำเสนอ	4.80	0.421	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	4.70	0.483	พึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละด้าน พบว่า

1) ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินทาง มีคุณค่าเชิงวิชาการและการศึกษาทางเกษตร ความกลมกลืนกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความดึงดูดใจ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) รองลงมา คุณภาพของถนนทางเข้าและ/หรือ เส้นทางใช้ได้ดี และความสมบูรณ์และเป็นที่รู้จักของศูนย์การเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.70) และถัดมาเป็นความชัดเจนของป้ายบอกทางเข้าสู่ศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ ค่าเฉลี่ย 4.60) และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมกับฤดูกาล (ค่าเฉลี่ย 4.40) ตามลำดับ

2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดความคุ้มค่าของราคากับคุณภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.70) และรองลงมา เป็นกิจกรรมในแต่ละสถานี่ฐานการเรียนรู้มีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.50) ถัดมาเป็น การให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ประจำสถานี่ฐานการเรียนรู้ที่ค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 4.40) และความสะดวกสบายของการบริการที่ค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 4.20) ตามลำดับ

3) ด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เกี่ยวกับความสวยงามในการนำเสนอ (ค่าเฉลี่ย 4.80) และรองลงมา เป็นเซทอาหารมีความเหมาะสมและคุ้มค่าและความสะอาดของการนำเสนออาหารว่าง (ค่าเฉลี่ย 4.70) เท่ากัน และอาหารว่างมีความเหมาะสมกับราคาและคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 4.60) ตามลำดับ

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ดังนี้

1. ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของศูนย์การเรียนรู้เชียงใหม่ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ถ้าหากพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านศักยภาพเชิงคุณค่าของแหล่งเกษตร มีศักยภาพมากที่สุด รองลงมา เป็นด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร สิงห์นวล และ พรนภา เตียสุธิกุล [15] ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษา

ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลจากการระดมความคิดเห็น (Focus Group) และสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ศูนย์การเรียนรู้เชิงแสงน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงเกษตร รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งการรวบรวมองค์ความรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ดูแลรับผิดชอบ ในแต่ละส่วนงานและสามารถเชื่อมโยงกันได้ แต่ยังขาดในการนำเสนอข้อมูลภายในศูนย์การเรียนรู้เชิงแสงน ให้กับนักท่องเที่ยวหรือคนที่มาเยี่ยมชม ทั้งนี้จึงสามารถสรุปออกมาเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ทั้งหมด 3 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พร้อมคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสงน เรียบเรียงโดย คณะวิจัย ในรูปแบบของ E-Book ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรมปรีดา ทองลา และ เพ็ญศิริ สมารักษ์ [16] ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดจันทบุรี พบว่าแนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นควรเน้นการให้ความรู้ สร้างประสบการณ์แปลกใหม่ และสร้างเครือข่าย

ประกอบกับความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร [17] ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นการนำทรัพยากรทางการเกษตร มาจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาชื่นชม ความงามและพักผ่อนหย่อนใจอีกทั้งยังเป็นรายได้เสริมให้กับเกษตรกร

3. ผลการประเมินวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของกิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสงน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า ผลการพิจารณารายชื่อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความปลอดภัยในการเดินทาง มีคุณค่าเชิงวิชาการและการศึกษาทางเกษตร ความกลมกลืนกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความดึงดูดใจ ความคุ้มค่าของราคากับคุณภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยว และ ความสวยงามในการนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซัมรอส ดอเลาะ [18] ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต้นหยงเปาว์ ตำบลท่ากำชำ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ว่าเป็นการมุ่งเน้นในด้านการแสดงศักยภาพที่อยู่ภายในชุมชน ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควบคู่ไปกับการดูแลรักษาและคงไว้ต่อไป

ทั้งนี้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสงน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพทั้งด้านความพร้อมผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากรเป็นผู้มีความรู้ ทักษะด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การเรียนรู้เชิงแสงน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีศักยภาพที่สามารถเป็นศูนย์การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร โดยมีสถานี่ฐานการเรียนรู้ทั้งหมด 7 สถานี ที่พร้อมให้บริการและสามารถพัฒนาในอนาคตในการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ และมีทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ถูกพัฒนาแล้ว ซึ่งให้เห็นถึงกระบวนการการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบรรณา แสนไชย จันทรประยูร และสวัญญา ศุภอุดมฤกษ์ตรีรัตน์ [19] ที่ได้

ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานข้อมูลแผนที่สีเขียว (Green Map) ของชุมชนบ้านโป่ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ พบว่า ผลของระดับทัศนคติต่อการเรียนรู้ด้านการจัดทำโปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับดีมากโดยกิจกรรมดังกล่าวดำเนินการศึกษาโดยผ่านกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนเช่นเดียวกัน โดยกระบวนการนี้จะทำให้เกิดการผลักดันในเรื่องของการพัฒนา การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้ เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและการสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นปีงบประมาณ 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง แต่ทั้งนี้ควรส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน เพิ่มพูนทักษะการสื่อความหมาย การบอกเล่า รวมไปถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนให้กับนักท่องเที่ยว
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ พัฒนา และเพื่อส่งเสริมช่องทางการตลาดกระจายผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้กับศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน และสามารถเป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้จังหวัดเชียงราย

References

- [1] Department of Tourism. (2021, July 1). *Draft the framework of the tourism development plan No. 3*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11684&filename=index
- [2] Marques, H. (2006). Searching for complementarities between agriculture and tourism – the demarcated wine-producing regions of northern Portugal. *Tourism Economics*, (12)1, 147–155.
- [3] Plant Genetic Conservation Project under The Royal initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sindhorn. (2022, May 31). *Plant Genetic Conservation Project*. <http://www.rspg.or.th/information/index.htm>
- [4] Office of National Economic and Social Development. (2016, October 1). *National Economic and Social Development Plan No. 12 (2017-2021)*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9640
- [5] Srisomyong, N. (2009). *Survey of foreign tourists' attitudes towards travel decisions in the southern provinces that were hit by a tsunami disaster* [Master's thesis, University of the Thai Chamber of Commerce]. University of the Thai Chamber of Commerce. (In Thai)
- [6] Department of Tourism. (2021, September 21). *Agritourism Quality Standards Assessment Guide*. <https://www.dot.go.th/ebooks/ebooks-view/422>

- [7] Kanjanakit, S. (2001). *Recreation and tourism*. Chulalongkorn University. (In Thai)
- [8] Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. *E-Journal of Applied Tourism Management*, (21)1, 97-116.
- [9] Dickman, S. (1996). *Tourism: An introductory text* (2nd ed.). Hodder Education.
- [10] Thammabutr, P. (2006). *Teaching documents on principle of ecotourism*. Srinakharinwirot University. (In Thai)
- [11] Choibamroong, T. (2009). *Agricultural resources research for sustainable agro-tourism: A case study of Surat Thani, Thailand*. The Thailand Research Fund. (In Thai)
- [12] Creighton, J. (2005). *The public participation handbook: making better decisions through citizen involvement.*(1st Edition)./Jossey-Bass A willy imprint.
- [13] Sirorot, P. (2003). *A handbook of public participation*. Thammasat University. (In Thai)
- [14] Walaisathien, P. et al. (2005). *Learning innovations: People, community, and development*. Phisit Thai Offset
- [15] Singnual, N., & Tiasutikul, P. (2021). A Study of the potential of agro-tourism management at Ban Khlong Arang, Tumbon Bangkeng, Sa keaw Province. *Journal of MCU Social Science Review*, (10)3, 143-154. (in Thai)
- [16] Tongla, P., & Samarak, P. (2019). The Management Potential of Chanthaburi Agro-tourism Attractions. *Journal of the Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani University*, 11(1), 190 - 213. (in Thai).
- [17] Sattaruttanakagorn K. (2007). *Feasibility study of agro-tourism management: A case study of Ma-O Village, Mae Tha District, Lampang Province* [Unpublished doctoral dissertation]. Chiang Mai University. (in Thai)
- [18] Doloh, S., & Thongsri, P. (2020). *Evaluation of Agritourism Potentials in Tanyong Pao Community, Tha Kamcham Sub-district, Nong Chik District, Pattani Province*. *Humanities & Social Sciences*, 37(1), 80-111. (in Thai)
- [19] Chantprayoon, S.O., & Trirat, S. (2018). Community participatory development on tourism program and creative activities under green map conception at BanPong, Sansai, Chiangmai. *Journal of Yala Rajabhat University*, 13(2), 230-243. (in Thai)

“ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม”: กฎหมาย นโยบาย ประสบการณ์และตัวแบบ
การจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในพื้นที่ที่มีแรงงาน
ข้ามชาติหนาแน่น (สมุทรสาคร ปทุมธานีและนครปฐม)
“Multicultural Classrooms”: Laws, Policies, Experiences
and a Management Model for Social Studies Teachers
in Areas with Dense Migrants Workers (Samutsakhon,
Pathumthani and Nakhonpathom)

ทรงชัย ทองปาน^{1*} สิริจิตต์ เดชอมรชัย¹

[Songchai Thongpan](#)^{1*} and [Sirajid Dejamonchai](#)¹

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปทุมธานี 12120

¹ Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Pathumthani, 12120, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: songchaius@yahoo.com

(Received: September 30, 2021; Revised: July 14, 2022; Accepted: July 25, 2022)

บทคัดย่อ

ครูสังคมศึกษาในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดห้องเรียนพหุวัฒนธรรม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อทบทวนกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในสังคมที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมของไทย (2) เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาในห้องเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม และ (3) เพื่อพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม ด้วยวิธีการศึกษาผสมผสาน ผลการศึกษาพบว่า (1) กฎหมาย และนโยบายต่าง ๆ ของประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นว่ารัฐไทยยอมรับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และเปิดโอกาสให้บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติได้เข้าเรียน (2) ครูมีประสบการณ์มีการเรียนการสอนโดยยึดหลัก 3 ประการ ได้แก่ การสอนโดยใช้หลักการส่งเสริมความยุติธรรม สิทธิ ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งแยก และการใช้หลักสิทธิ เสรีภาพ หลักการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยความเข้าใจ อดทนอดกลั้น มีมิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ และหลักการลดอคติ และการเคารพวัฒนธรรมอื่น (3) การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมของครูสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษานั้น ควรพิจารณา 3 ส่วน ได้แก่ สภาพแวดล้อมเชิงนโยบาย สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ซึ่งแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง

คำสำคัญ: ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม แรงงานข้ามชาติ ครูสังคมศึกษา

Abstract

Social studies teachers play a very important role in fostering multicultural classrooms. For this reason, this research has three objectives: firstly to review laws and policies related to teaching and learning management in multicultural society in Thailand, secondly to study and transcribe lessons, learning and teaching experiences of social studies teachers at the elementary level in multicultural classrooms in that provinces, and lastly to develop a teaching management model for primary social studies teachers in multicultural classrooms. This study applied a mixed research method involving a documentary research method, a qualitative research method, and a quantitative research method. The findings revealed the following three aspects. Firstly, laws and policies of Thailand have shown greater acceptance of the multicultural society of the Thai state and provide opportunities for children of migrant workers to study in the education system of Thailand. Secondly, teachers have had experiences in teaching and learning based on 3 principles: teaching using the principles of promoting justice, rights, equality, non-discrimination, non-discrimination, and the exercise of rights and liberties; the principles of promoting peaceful coexistence with understanding and tolerance as well as international friendship among ethnic groups; and the principle of reducing bias and respect for other cultures. Thirdly, teaching management in a multicultural classroom for social studies teachers at the primary level should consider 3 parts: policy environment, the environment outside the school, and the environment within the school including schools, teachers and students. Each of which has a relationship and affect each other.

Keywords: Multicultural Classroom, Migrant Workers, Social Studies Teachers

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีแรงงานข้ามชาติอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานมากเป็นอันดับ 6 ของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (คศ.2017) [1] จากข้อมูล Foreign Workers Administration Office [2] พบว่า ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2562 ประเทศไทยมีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรจำนวนทั้งสิ้น 2,095,550 คน โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชาและเวียดนาม (1,830,136 คน) โดยมีจำนวนถึง 87.3 ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมด ทั้งนี้ภูมิภาคที่มีจำนวนแรงงานข้ามชาติมากที่สุด ได้แก่ พื้นที่ปริมณฑล (762,510 คน) คิดเป็นร้อยละ 36.4 และจังหวัดที่มีจำนวนแรงงานข้ามชาติมากที่สุดรองจากกรุงเทพมหานคร (387,876 คน) ได้แก่ สมุทรสาคร (226,849 คน) ปทุมธานี (218,490 คน) และนครปฐม (115,833 คน)

การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นการเข้ามาในลักษณะของครอบครัว ดังนั้นนอกจากผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาจะเป็นกลุ่มแรงงานข้ามชาติซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามาทำงานแล้ว ยังรวมถึงผู้ติดตามแรงงานซึ่งเป็นเด็กอีกจำนวนมาก โดยมีการคาดการณ์กันว่ามีจำนวนมากกว่า 1 ล้านคน ทั้งที่เข้ามาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และที่เข้ามาอย่างผิดกฎหมาย [3] นอกจากนี้ยังรวมถึงบุตรที่เกิดในประเทศไทย ซึ่งเด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้ นับเป็นเด็กด้อยโอกาส และเปราะบางซึ่งต้องได้รับโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะโอกาสทางการศึกษา Mahidol University [4] ระบุว่า เหตุที่การศึกษาของเด็กข้ามชาติมีความสำคัญเนื่องจากเป็นสิทธิของมนุษยชน ซึ่งยึดหลักการการศึกษาเพื่อทุกคน เพื่อปกป้องคุ้มครองแรงงานเด็ก ประกอบกับเป็นการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ แผนการศึกษาจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทย เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นการเสริมความสงบสุข สร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม และความเป็นนานาชาติในสังคมพหุวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้มีกฎหมาย นโยบายและระเบียบต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ จากการเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์กรระหว่างประเทศ อาทิ ปญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 26 (พ.ศ. 2491) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (พ.ศ. 2532) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ (พ.ศ. 2546) ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ส่งผลให้คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติ ไร้รากเหง้า รวมถึงบุตรหลานของคนกลุ่มนี้ สามารถลงทะเบียนเรียนหนังสือในสถานศึกษาของรัฐได้ ประกอบกับครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ และสร้างการยอมรับในความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนต่างเชื้อชาติต่างวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข ไม่เกิดความขัดแย้งหรือการแบ่งแยก ครูจึงเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างบรรยากาศของห้องเรียนพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง [5-9]

จากความสำคัญของครู โดยเฉพาะครูสังคมศึกษาซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการสร้างความเข้าใจ ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมให้กับนักเรียนผ่านเนื้อหาของรายวิชา ทั้งในทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ฯลฯ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งยังเพื่อตอบสนองต่อแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่เน้นหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All)

และหลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นให้คนทุกช่วงวัยในเขตพื้นที่พิเศษ ได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งรวมถึงกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบและแรงงานต่างด้าวด้วย [10]

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาห้องเรียนพหุวัฒนธรรม โดยมีคำถามการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ กฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมของประเทศไทยเป็นอย่างไร ครูสังคมศึกษาในชั้นเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมในจังหวัดสมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐมมีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมอย่างไร และตัวแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูสังคมศึกษาในชั้นเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมควรเป็นอย่างไร เพราะนอกจากจะเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีลักษณะ พหุวัฒนธรรมสำหรับประเทศไทยที่กำลังก้าวไปสู่สังคมพหุวัฒนธรรมแล้ว งานวิจัยครั้งนี้ยังมีเป้าหมายที่จะสร้างพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในชั้นเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อไปในอนาคต รวมถึงได้แนวทางในการพัฒนาคู่มือสำหรับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อทบทวนกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสังคมที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมของประเทศไทย (2) เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในห้องเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมในจังหวัดสมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐม และ (3) เพื่อพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูสังคมศึกษาในห้องเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเอกสารเพื่อศึกษากฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสังคมที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมของประเทศไทย การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาและถอดบทเรียนประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนจากตัวแทนครูสังคมศึกษาในห้องเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ ผู้วิจัยยังได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณมาช่วยในการทวนสอบผลการศึกษาดังกล่าว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย และการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายหลักในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวแทนครูในระดับชั้นประถมศึกษาที่สอนวิชาสังคมศึกษา และสอนอยู่ในสถานศึกษาที่มีลูกหลานแรงงานต่างด้าวเข้ามาเรียน ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐม ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 465 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนในจังหวัดสมุทรสาคร 90 โรงเรียน จังหวัดปทุมธานี 151 โรงเรียน และนครปฐม 224 โรงเรียน โดยในส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูนั้น การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มตามวิธีการ และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กล่าวคือ

1.1 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดให้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากครูสังคมศึกษาที่สอนในชั้นเรียนที่มีบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ ทั้งหมดใน 3 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสาคร นครปฐม และปทุมธานี โดยทั้งสามจังหวัดเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่นในระดับต้น ๆ ของประเทศ

ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าว มีโรงเรียนทั้งหมด 465 โรงเรียน อย่างไรก็ตามมีโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามกลับมามีภายในระยะเวลาที่กำหนดจำนวน 195 โรงเรียน (39.4%)

1.2 การสัมภาษณ์กลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกสถานศึกษาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกสถานศึกษาตัวอย่างดังนี้ (1) กระจายตามจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐม (2) กระจายตามเขตพื้นที่การศึกษา (3) กระจายตามอำเภอ และ (4) กระจายตามขนาดของบุคลากรงานข้ามชาติที่ศึกษาในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนที่มีบุคลากรงานข้ามชาติเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด 3 ลำดับแรก ในอำเภอนั้น ๆ ยกเว้นในส่วน of จังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีจำนวนแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก ประกอบกับมีเขตการศึกษาเพียงเขตเดียว ดังนั้นในการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจึงเลือกสุ่มตัวอย่างโรงเรียนจำนวนมากกว่าในจังหวัดปทุมธานี และนครปฐม 2 เท่าตัว ทำให้ได้โรงเรียนตัวอย่างจำนวน 60 โรงเรียน

2. เครื่องมือ/วิธีการในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร การใช้แบบสำรวจ การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก กล่าวคือ (1) การศึกษาจากเอกสาร เป็นการศึกษากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้กับแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย (2) แบบสำรวจ เป็นแบบสำรวจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู โดยนำผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึกมากำหนดเป็นประเด็นคำถาม โดยมีคำถามหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่มีต่อแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนพหุวัฒนธรรม และ (3) สันทนาการกลุ่มย่อย ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในส่วนของครู โดยมีประเด็นคำถามที่สำคัญ ได้แก่ บริบททั่วไปของโรงเรียน นักเรียนที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ และครูผู้สอนเป็นอย่างไร การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของผู้เรียนเป็นอย่างไร (วิธีการสอน ทั้งการสอนในชั้นเรียน และการสอนนอกชั้นเรียน) ผลการสอนเป็นอย่างไร ปัญหาการสอนเป็นอย่างไร แก้ไขปัญหาอย่างไร ครูมีวิธีการสอนอย่างไรบ้างที่สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม วิธีการสอนใดที่ได้ผลดี และสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับครูคนอื่น ๆ ได้บ้าง ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นควรทำอย่างไร ถ้าครูคนอื่นจะนำวิธีการสอนไปใช้ควรคำนึงถึงเรื่องอะไรบ้าง และข้อเสนอแนะอื่น ๆ (4) การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในส่วน of ครูที่ไม่ได้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่ม โดยมีประเด็นคำถามเช่นเดียวกับการสนทนากลุ่มย่อย

สรุปผล

1. กฎหมาย และนโยบายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

ผลจากการทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยพบว่า กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ มติคณะรัฐมนตรี คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายภาครัฐ โดยกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศไทย และการเปิดโอกาสให้บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติได้เข้าถึงระบบการศึกษาของประเทศไทย

ทั้งนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้ความสำคัญกับสิทธิทางการศึกษา และมีการพัฒนาในประเด็นดังกล่าวมาโดยตลอด จากที่มองการศึกษาเป็นแค่เพียงเสรีภาพอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับเสรีภาพอื่น ๆ (ช่วงที่ 1) จนได้เปลี่ยนมาเป็นการมองการศึกษาในมิติของเสรีภาพ ความเสมอภาค และหน้าที่ในการเข้ารับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาขึ้นมา (ช่วงที่ 2) จนพัฒนามาเป็นการให้ความสำคัญกับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งนอกจากรัฐต้องทำหน้าที่ในการส่งเสริมและบำรุงการศึกษาแล้ว รัฐธรรมนูญหลายฉบับยังได้เพิ่มเติมหน้าที่อื่น ๆ เข้าไปด้วย อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 เริ่มมีการระบุถึงสถานศึกษาของท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ระบุให้รัฐส่งเสริมการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการเพิ่มเติมของประเทศ นอกเหนือจากการศึกษา รัฐจะต้องช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุน และปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรม รวมถึงการฝึกอาชีพ การให้อิสระกับการศึกษาอบรมขั้นอุดมศึกษามากขึ้น เป็นต้น หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ที่ได้เพิ่มเติมในประเด็นเรื่องการส่งเสริมให้เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมทุกระดับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (ช่วงที่ 3) การให้ความสำคัญกับการศึกษาขั้นมูลฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษา และการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ระบุให้บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษอบรมในการศึกษาภาคบังคับ ในระยะเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ โดยกำหนดไว้เป็นหน้าที่ที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา ซึ่งจะให้ความสำคัญกับเด็กเล็ก ให้ความสำคัญกับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาด้วยทุนการศึกษา เสริมสร้าง และพัฒนาประสิทธิภาพครู (ช่วงที่ 4)

ในส่วนของการสนับสนุนสังคมพัฒนาธรรมะนั้นพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ให้ความสำคัญกับสังคมพัฒนาธรรม แม้ในช่วงแรกจะมุ่งเน้นไปที่เสรีภาพในการนับถือศาสนา จนพัฒนาไปสู่การให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพของบุคคล การไม่เลือกปฏิบัติ และความแตกต่างหลากหลาย โดยมีพัฒนาการที่สำคัญ 3 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 การเน้นวัฒนธรรมหนึ่งเดียว แม้ว่าจะให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา แต่ยังคงจำกัดว่าจะต้องไม่ขัดต่อรัฐ ช่วงที่ 2 รัฐให้เสรีภาพในการนับถือศาสนามากขึ้น โดยทุกศาสนาจะได้รับการคุ้มครอง และช่วงที่ 3 การให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพของบุคคล การไม่เลือกปฏิบัติ และความแตกต่างหลากหลาย

ทั้งนี้การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับนั้น ได้ทำให้เด็กเข้าถึงระบบการศึกษามากขึ้น โดยเด็กต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา ทั้งการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษา และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องจัดให้ทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยโรงเรียนรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนในสังกัดสถาบันพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น รวมถึงศูนย์การเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการกำหนดให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสมี 3 มิติที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ มิติด้านสิทธิของผู้เรียน มิติด้านสิทธิของผู้จัดการศึกษา และมิติด้านรูปแบบการจัดการศึกษา โดยผู้ปกครองที่ไม่นำเด็กมาเข้าเรียนต้องมีความผิด รวมถึงหน่วยงานที่

มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาในทุกสังกัด ทุกระดับ ต้องดำเนินการให้เด็กได้รับสิทธิทางการศึกษา

นโยบายที่สำคัญ ได้แก่มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2536 คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ทำให้เด็กซึ่งไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยได้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ทั้งการได้เข้าเรียนได้ทุกระดับการศึกษา ทุกประเภท และทุกพื้นที่ที่มีการจัดการศึกษา (ยกเว้นกลุ่มที่หลบหนีภัยจากการสู้รบ จัดให้เรียนได้ในพื้นที่) การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษา เด็กนักเรียนสามารถเดินทางไปศึกษานอกพื้นที่ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นครั้งคราว การขยายเวลาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 12 ปี มาเป็น 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทั้งค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และค่าใช้จ่ายอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ อีกทั้งยังได้รับหลักฐานทางการศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษา ทำให้บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบการศึกษามากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการทำให้การรับนักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง “การรับนักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย” ในส่วนของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา ได้เอื้อให้เด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติสามารถเข้าถึงการศึกษามากขึ้น อาทิ ทำให้เด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทยได้รับโอกาสในการศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา สามารถออกนอกเขตที่กำหนดได้สะดวกยิ่งขึ้น สถานศึกษาได้ค่าใช้จ่ายรายหัว และสามารถได้หลักฐานทางการศึกษา ช่วยลดปัญหาเรื่องหลักฐานในการรับนักเรียน อีกทั้งสถานศึกษาายังต้องมีหน้าที่ในการที่จะรับเด็กที่อยู่ในวัยการศึกษาเข้าเรียน ต้องอำนวยความสะดวก และติดตามให้เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษาที่ใกล้กับที่อยู่ใหม่

อีกทั้งนโยบายภาครัฐอื่น ๆ ได้ทำให้การจัดการศึกษาให้กับเด็กชายขอบมีความสำคัญมากขึ้น นโยบายที่สำคัญในอดีต ได้แก่ แผนแก้ไขปัญหาเด็กในภาวะยากลำบาก พ.ศ. 2545-2549 และนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ให้ความสำคัญกับเด็กในภาวะยากลำบากที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ อาทิ เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย เด็กถูกละเมิดสิทธิ เด็กประพฤติดนไม่เหมาะสม เด็กพิการทางจิตใจ พิการทางสติปัญญา เด็กขาดโอกาสยากจนที่เข้าไม่ถึงบริการ และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ โดยได้มีการกำหนดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเสมอภาค โดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทำให้เด็กด้อยโอกาสที่ประสบปัญหาหรือตกอยู่ในภาวะยากลำบาก หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กทั่วไปซึ่งหมายรวมถึงบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ส่วนนโยบายปัจจุบัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนการศึกษาชาติ แผนการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ และยุทธศาสตร์การศึกษาขั้นพื้นฐาน 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้มุ่งเน้นการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม โดยเฉพาะการเพิ่มการรับรู้ของคนไทยด้านพหุวัฒนธรรม การให้เห็นคุณค่า และมีความอดกลั้นต่อความแตกต่างทางความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิต ผ่านความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อบ้าน การยอมรับ และเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การสนับสนุนการพัฒนาบนฐานทางสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้บริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ ส่งเสริมความตระหนักในสิทธิมนุษยชน สร้างความเท่าเทียมกัน

ในเรื่องสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกลุ่มชาติพันธุ์ การส่งเสริมความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในสังคมไทย การส่งเสริมกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าว ให้ได้รับการศึกษา และเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มาตรฐานเหมาะสม สอดคล้องกับอัตลักษณ์ ความต้องการของชุมชน และพื้นที่ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยให้ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ และทุกระดับการศึกษาได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ในสถานศึกษา ที่มีมาตรฐาน และคุณภาพทัดเทียมกัน การขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยต้องการให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน ในทุกระดับ และประเภทการศึกษา ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา ในห้องเรียนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมในจังหวัดสมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐม

จากกฎหมายและนโยบายข้างต้น ส่งผลให้บุคลากรของแรงงานข้ามชาติ ได้รับโอกาสในการศึกษา เช่นเดียวกับเด็กไทย ทำให้ชั้นเรียนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น โดยเฉพาะจังหวัดสมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐม มีนักเรียนที่มาจากชาติพันธุ์ต่าง ๆ ดังนั้นครูสังคมศึกษาซึ่งเป็นครูที่ต้องสอนในเรื่องของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม จึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เกิดห้องเรียนมีลักษณะพหุวัฒนธรรม ห้องเรียนที่ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ตามหลักการสอนที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) หลักการส่งเสริมความยุติธรรม สิทธิ ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งแยก และการใช้หลักสิทธิเสรีภาพ (2) หลักการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยความเข้าใจ อดทนอดกลั้น มีมิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ และ (3) หลักการลดอคติ และการเคารพวัฒนธรรมอื่น ซึ่งจากการศึกษาประสบการณ์การสอนของครูสังคมศึกษาพบว่า ครูมีประสบการณ์การสอนในชั้นเรียนพหุวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

2.1 ประสบการณ์การสอนโดยใช้หลักการส่งเสริมความยุติธรรม สิทธิ ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งแยก และการใช้หลักสิทธิ เสรีภาพ

จากการถอดบทเรียนประสบการณ์ของครูสังคมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยสามารถจำแนกการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครูออกเป็น 2 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ ด้านผู้สอนด้วยการปรับพฤติกรรมของตนเองให้คำนึงถึงความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กนักเรียน และด้านผู้เรียน ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา อาทิ การอธิบายให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่แบ่งแยก และการสอนด้วยวิธีการอื่น ๆ ส่วนด้านปฏิบัติ/กิจกรรม ได้แก่ การให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม และทำกิจกรรมร่วมกัน

ทั้งนี้ประสบการณ์การสอนที่ครูใช้มากที่สุด ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนด้วยการอธิบายให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรมฯ (41.4%) รองลงมา ได้แก่ การให้เด็กนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน (19.0%) การปรับพฤติกรรมของตนเองให้คำนึงถึงความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ (17.2%) การทำงานเป็นกลุ่ม (16.7%) และอื่น ๆ (5.7%)

ส่วนแนวปฏิบัติที่ดี ได้แก่ (1) การสอดแทรกหลักความยุติธรรมฯ ผ่านการจัดสวัสดิการให้กับนักเรียนอย่างเท่าเทียม “เด็กถ้าเขามีเลข 13 หลัก เราสามารถเข้าระบบแล้วก็ขอรับเงินอุดหนุนปกติได้เหมือนเด็กไทยทั่วไป นม อาหารกลางวัน” (2) การสอดแทรกผ่านกฎระเบียบของโรงเรียน และกฎระเบียบในชั้นเรียน

“ต้องวางกฎก่อนเลยว่า เมื่อนักเรียนมาอยู่ร่วมกัน จะเป็นเพื่อนกัน เราต้องเคารพกัน” (3) การใช้วิชาหน้าที่พลเมือง เพื่อเน้นย้ำเรื่องความยุติธรรม ความเท่าเทียม เริ่มจากเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียง “ทุกคนเกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน มีสิทธิเท่ากันทุกคน ทุกคนได้เท่าเทียมกัน เราไม่เคยแบ่งแยกว่านี่คือต่างชาติหรืออะไร เด็กก็จะเข้าใจทุกคนคือเพื่อนกันหมด” (4) ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กนักเรียนซึ่งเป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความสามารถของตนเอง ไม่ปิดกั้น “มีการปลูกฝังว่าเขาดี เขาเก่ง ชื่นชม เสริมแรงบวก” (5) การสอนให้นักเรียนได้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และ (6) การสอดแทรกหลักสิทธิและเสรีภาพ ผ่านกิจกรรมในโรงเรียนผ่านการเลือกผู้นำ “ไม่ใช่ว่าเด็กไทยเท่านั้นจะสมัครประธานนักเรียนได้ แต่เด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติก็สามารถสมัครได้ เป็นการสอนเรื่องประชาธิปไตยเบื้องต้น” เป็นต้น

2.2 ประสบการณ์การสอนโดยใช้หลักการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยความเข้าใจ
อดทนอดกลั้น มีมิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ เนื่องจากในพื้นที่ 3 จังหวัด ต่างมีเด็กนักเรียนในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยบางกลุ่มชาติพันธุ์เคยมีความขัดแย้งกันมาก่อน ส่งผลให้บางครั้งนักเรียนเกิดอคติทางชาติพันธุ์และแสดงออกถึงความเป็นชาติของตนเอง โดยเฉพาะเมื่อมีการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวมีน้อยลง เนื่องจากคุณลักษณะของเด็กนักเรียนเองที่อยู่ในวัยเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ บางกลุ่มเกิดในเมืองไทย เข้าเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ทำให้เด็กนักเรียนมีความเป็นคนไทยมากกว่าจะเป็นคนชาติพันธุ์เดิม ประกอบครูยังมีวิธีการสอนที่ทำให้เด็กนักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ขัดแย้ง

ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนที่ครูใช้มากที่สุด ได้แก่ การอธิบายให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่แบ่งแยก (49.5%) รองลงมาได้แก่ การให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน (27.8%) การทำงานเป็นกลุ่ม (16.1%) การปรับพฤติกรรมของตนเองให้คำนึงถึงความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ (8.0%) และอื่น ๆ (4.6%)

ตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดี ได้แก่ (1) การลดอคติเริ่มต้นที่ครู “ไม่แบ่งว่าคนนี้เป็นไทยเป็นพม่าสอนเท่ากันหมด เขาก็จะไม่รู้สึกถึงการแบ่งแยก” (2) การใช้การตั้งคำถามเพื่อลดปัญหาการล้อเลียนทางชาติพันธุ์ “เมื่อมีการล้อเลียน ครูมีวิธีสอนโดยการเรียกนักเรียนไทยมาอบรมส่วนตัว ให้เขาเข้าใจว่าคือ คนเหมือนกัน” (3) การใช้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็นกลไกในการสร้างความเข้าใจ “วันนี้เรียนภาษาประเทศนี้ ภาษาลาว ภาษาพม่า” (4) การสร้างความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ และศาสนา (5) การใช้ความเป็นเด็กเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน “เพราะเด็กเขาอยู่ด้วยกันได้ ความที่เขาเป็นเด็ก ยังไม่มีความคิดเรื่องความแตกต่าง ความแตกต่าง ไม่เหมือนเพื่อน เขาอยู่ด้วยกันเขาก็คิดว่า เขาเป็นเด็กไทยปกติ” (6) การใช้วิธีการยกตัวอย่างแบบสาดิตเหตุการณ์ “ถ้าหนูทำอย่างนี้ ผลออกมาเป็นยังไง แบบไหน ฝึกการคิดวิเคราะห์ แשרความคิดซึ่งกันและกัน” (7) การใช้กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจถึงความแตกต่าง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ “ชิ้นงานที่ต้องทำร่วมกัน ใบบงานที่ต้องออกมาอภิปราย ออกมาพูดคุยกัน นำเสนอกันหน้าห้อง เขาจะเลือกเองว่าคนนี้จะเป็นคนนำเสนอ เขาจะร่วมกันแสดงความคิดเห็น” และ (8) การแสดงให้เห็นว่าสังคมมีความแตกต่างมากขึ้น แล้วใช้กิจกรรมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน “พยายามพูดให้เขารู้ถึงพื้นฐานที่แตกต่าง แต่ให้เขายอมรับซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันให้ได้ เพราะในอนาคตมันก็ต้องไปเจอในสังคมแบบนี้”

2.3 ประสบการณ์การสอนโดยใช้หลักการลดอคติ และการเคารพวัฒนธรรมอื่น

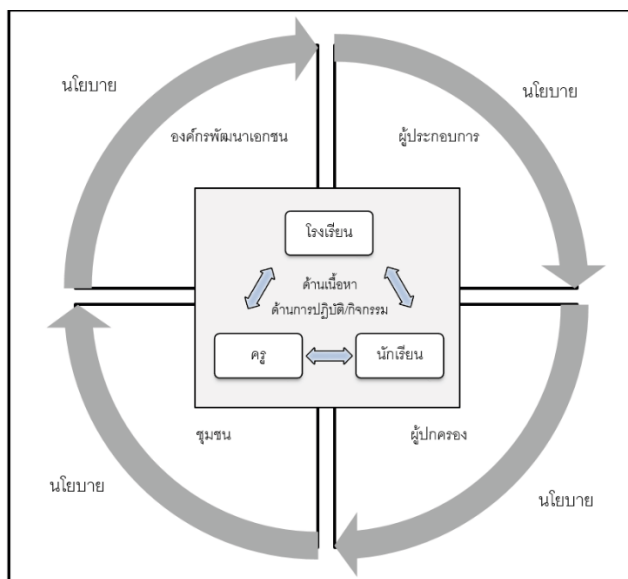
เนื่องจากครูเห็นว่า การที่จะทำให้เด็กเรียนทั้งสองกลุ่ม ทั้งเด็กนักเรียนไทย และเด็กนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ สามารถลดอคติระหว่างกันได้ ทำได้โดยการเชื่อมโยงทั้งสองกลุ่มเข้าด้วยกันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นประสบการณ์การสอนโดยใช้หลักการลดอคติ และการเคารพวัฒนธรรมอื่นจึงเป็นการสอนโดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างเด็กต่างชาติพันธุ์เพื่อลดอคติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอธิบายให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่แบ่งแยกมากที่สุด (64.9%) รองลงมา ได้แก่ วิธีการอื่น ๆ (11.9%) การให้เด็กนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน (9.0%) การปรับพฤติกรรมของตนเองให้คำนึงถึงความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ (7.1%) และการให้เด็กนักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม (7.1%)

แนวปฏิบัติที่ดี ได้แก่ (1) การเชื่อมโยงผ่านการใช้วัฒนธรรมไทย “การให้ความรู้ว่าเราได้อยู่ที่นี่ เราต้องรู้จักประเพณี วัฒนธรรมของเขา พาเด็กเข้าไปทำกิจกรรมที่วัดในวันสำคัญต่าง ๆ” (2) การใช้ความแตกต่างทางภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ระหว่างกัน “ภาษาไทยของครูนะ คำนี้ ความรัก เธออ่านยังไง มาแลกเปลี่ยนกัน ไหนสอนครูสิ เขาก็จะสอนกัน” (3) การบูรณาการรายวิชา “นำเอาประเด็นเรื่องวัฒนธรรมในวิชาศิลปะมา สอดแทรกในส่วนของวิชาสังคม” (4) การส่งเสริมให้เด็กที่เป็นบุตรหลานแรงงานข้ามชาติและเด็กไทยได้แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างกัน “จัดทำกิจกรรมที่ ให้เขาสามารถทำร่วมกันได้ เพื่อที่เขาจะมีประสบการณ์ มีการแลกเปลี่ยนกัน และเด็กอยู่ด้วยกันเขาจะคุยกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน บ้านผมมีอย่างนี้ บ้านฉันมีอย่างนี้”

อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์การสอนดังกล่าวจะแตกต่างกันไปตามพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่มีความสัมพันธ์กับงาน และพื้นฐานทางชาติพันธุ์ของนักเรียน กล่าวคือ จังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นอุตสาหกรรม และประมง เด็กส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาโดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของแรงงานข้ามชาติมาอย่างยาวนาน ทำให้เด็กมีความรู้สึกถึงความแตกต่างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาเชื้อสายมอญยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางวัฒนธรรมใกล้ชิดกับกลุ่มคนไทยเชื้อสายมอญในพื้นที่ ยิ่งทำให้ปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมลดลง ส่วนพื้นที่จังหวัดนครปฐมซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติในภาคเกษตร มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากกว่า โดยมีทั้งแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านจากประเทศลาว เมียนมา และแรงงานซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ความหลากหลายดังกล่าวทำให้เด็กมีความรู้สึกถึงความแตกต่างน้อย ส่งผลให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนพหุวัฒนธรรมได้ง่าย ตรงกันข้ามกับจังหวัดปทุมธานีซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานรับจ้างทั่วไป งานในภาคการก่อสร้าง แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นแรงงานชาวกัมพูชา ซึ่งมีความแตกต่างทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนจึงมีความยากลำบากมากกว่าสองพื้นที่แรก

3. ตัวแบบการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

จากประสบการณ์การสอนของครูสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่า การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมของครูสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษานั้น ไม่สามารถพิจารณาเฉพาะตัวครูผู้สอนเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาทั้ง 3 ส่วน ผ่านผู้กระทำการที่สำคัญ โดยแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง และมีผลกระทบต่อกันทั้งภายใน และเชื่อมโยงระหว่างกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ตัวแบบการจัดการการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

3.1 สภาพแวดล้อมเชิงนโยบาย เป็นปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องส่งเสริมความยุติธรรม ความเสมอภาค หลักสิทธิและเสรีภาพ ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งแยก ผ่านการเปิดโอกาสให้เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยให้ได้รับการศึกษา รวมทั้งได้รับการสนับสนุนทางด้านการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งการได้รับการสนับสนุนเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมหลักการดังกล่าว อีกทั้งยังช่วยให้การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมของครุมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากครูสามารถสอดแทรกหลักความยุติธรรมฯ ผ่านความเท่าเทียมกันในการจัดสวัสดิการให้กับเด็กนักเรียนฯ เช่น การได้ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน รวมไปถึงการแจกอุปกรณ์การเรียนซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งที่โรงเรียน และครู สามารถสอดแทรกเรื่องความเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติเข้าไปในระบบสวัสดิการต่าง ๆ ของโรงเรียน

3.2 สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนผ่านผู้กระทำกรต่าง ๆ ได้แก่ ชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้ปกครอง และองค์กรพัฒนาเอกชน โดยบริบทชุมชนทำให้เกิดความแตกต่างของผู้ปกครอง ความแตกต่างของชาติพันธุ์และลักษณะงาน ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวส่งผลต่อจำนวน และการกระจายนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมีผลต่อคุณลักษณะของเด็กนักเรียน มีผลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปกครองและผู้ปกครองกับครู รวมถึงโรงเรียน ช่วยส่งเสริมการเกิดขึ้นของห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

สำหรับผู้ประกอบการ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติได้เข้าถึงการศึกษา ทั้งการสนับสนุนในเชิงบังคับ และไม่บังคับ ทั้งการสนับสนุนโดยตรง และการสนับสนุนโดยอ้อมผ่านองค์กรอื่น ๆ

ในส่วนของผู้ปกครอง ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนข้ามชาติมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้บุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษา รวมถึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลและสั่งสอนบุตรหลานให้มีความประพฤติที่ดี

มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ครู และโรงเรียน อีกทั้งยังสามารถเรียนในห้องเรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ได้โดยไม่แตกแยก ขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็ยังสนับสนุนโรงเรียนด้วย บางพื้นที่ผู้ประกอบการที่เป็นแรงงานข้ามชาติ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองชาวไทย ทำให้ความรู้สึกถึงความแตกต่างมีน้อย เด็กนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันผ่านความสัมพันธ์ของผู้ปกครอง

สุดท้าย ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติสามารถปรับตัวได้ท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของภาษา ด้วยการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก ทั้งในรูปแบบของการจ้างครูจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อให้มาประจำอยู่ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และการจัดให้มีศูนย์เตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนที่จะเข้าสู่ชั้นเรียนปกติโดยตรง

3.3 สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน โดยโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมักเป็นโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในชุมชน หรือตั้งอยู่ใกล้กับสถานที่ทำงานของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีจำนวนของนักเรียนที่เป็นแรงงานข้ามชาติแตกต่างกันไปผันแปรไปตามความหนาแน่นของจำนวนแรงงานข้ามชาติ โดยส่วนใหญ่เด็กนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติจะกระจายตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ยกเว้นบางโรงเรียนที่มีนักเรียนกระจุกตัวอยู่ในบางชั้นเรียน และด้วยเป็นโรงเรียนขนาดกลางถึงขนาดเล็ก จึงทำให้เด็กนักเรียนกับเด็กนักเรียนด้วยกัน เด็กนักเรียนกับครู และเด็กนักเรียนกับโรงเรียน รวมไปถึงผู้ปกครอง กับครู และกับโรงเรียน มีความใกล้ชิดกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลักษณะดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเป็นไปโดยง่าย อีกทั้งนโยบายของโรงเรียนยังมีผลอย่างมากต่อการส่งเสริมการศึกษาแก่บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ

ส่วนครูเป็นกลไกสำคัญในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ครูมีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เกิดห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ครูช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ทั้งในเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งแยก การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยความเข้าใจ ความอดกลั้น มิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ การลดอคติ และการเคารพวัฒนธรรมอื่น ผ่านการจัดการเรียนการสอน โดยเป็นทั้ง “mentor” และเป็น “agent of change” ที่สำคัญในการสอนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม ผ่านการจัดการเรียนการสอนใน 2 มิติ หลัก ได้แก่ มิติด้านครูผู้สอนโดยการปรับพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม และมิติด้านผู้เรียน โดยครูสามารถใช้การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมใน 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา และด้านปฏิบัติ/กิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

สำหรับผู้เรียนคุณลักษณะของเด็กนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ มีลักษณะเฉพาะหลายด้านที่ส่งเสริมให้เกิดห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ทั้งความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม อาทิ ภาษา ศาสนา ความแตกต่างด้านวัย ในขณะที่เดียวกันคุณลักษณะบางประการก็ก่อให้เกิดการยอมรับระหว่างเด็กนักเรียนด้วยกัน อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ มีมิตรภาพระหว่างกัน จนนำมาสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเป็นวัยเดียวกัน ทำให้ครูสามารถใช้ความเป็นเด็กเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน เนื่องจากนักเรียนไม่รู้สึกว่าตนเองมีความแตกต่างจากเพื่อน ส่วนเด็กนักเรียนที่ต่างวัยกันก็กลายมาเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือครู และช่วยเหลือโรงเรียน

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์แรกสะท้อนให้เห็นว่า การเกิดขึ้นของห้องเรียนพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น มีผลสืบเนื่องมาจากกฎหมายและนโยบายระดับชาติ [11] เช่นเดียวกับพื้นที่ที่มีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น ๆ โดยนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติมีจุดเริ่มต้นมาจากองค์กรระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก และนำนโยบายนั้นมาขยายผล [7] อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับงานของ Sappasuk [11] พบว่าในพื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าวยังขาดนโยบายระดับพื้นที่ที่แตกต่างจากโรงเรียนตามแนวชายแดน เช่น โรงเรียนชายแดนไทย-สปป. ลาวนั้น มีนโยบายระดับพื้นที่ เช่น นโยบายการพัฒนาการศึกษาพื้นที่ชายแดน นโยบายการจัดการศึกษาในโรงเรียนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และระดับโรงเรียน เช่น นโยบายปรับปรุง และจัดทำหลักสูตรใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิหลังทางชาติพันธุ์ สัญชาติของนักเรียน รวมถึงตอบสนองต่อกระแสการพัฒนาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน ที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่สองสะท้อนให้เห็นว่า ครูมีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่หลากหลายรูปแบบ [12] อย่างไรก็ตามครูสังคมนศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าวไม่ได้มีการปรับเฉพาะกิจกรรมที่มุ่งตัวเด็กนักเรียนเท่านั้น แต่ครูยังมีการจัดการเรียนการสอนด้วยการปรับพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่เด็กนักเรียน สอดคล้องกับที่ Ruangsri and Leepreecha [11] ที่ได้เสนอให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความรู้ความเข้าใจ และความไวต่อห้องเรียนพหุวัฒนธรรมก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน โดยเฉพาะในส่วนของ การปรับทัศนคติเชิงบวก และพฤติกรรมในการปฏิบัติต่อนักเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งเป็นประเด็นแรก และเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังได้มีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมด้านผู้เรียนโดยผ่านเนื้อหาในการเรียนการสอน ได้แก่ การอธิบายให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่แบ่งแยก ผ่านการบูรณาการในเนื้อหาการสอน แม้ครูจะยังคงใช้หลักสูตรแกนกลางในการจัดการเรียนการสอน [10] เช่น การบูรณาการเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อาทิ ประวัติศาสตร์เชื้อชาติ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้าไปกับเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลาง [10] การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน [13] การบูรณาการระหว่างศิลปะ และวัฒนธรรม การกำหนดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม วันสำคัญ เทศกาล วัฒนธรรม และประเพณี เน้นการจัดการเรียนการสอนให้เข้าใจแนวคิดหลัก [14] การบูรณาการเนื้อหาผ่านอาหาร การแสดง วิถีชีวิต [15]

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การปฏิบัติ/กิจกรรม ทั้งการให้เด็กนักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม และการให้เด็กนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันคล้ายคลึงการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอนตามประสบการณ์แบบ SUNTYSUK ที่ Singhadechochai [8] ระบุว่า เป็นกระบวนการแต่ละขั้นตอนจะเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและเน้นให้เด็กแก้ไขปัญหาด้วยกันอย่างสร้างสรรค์และก่อให้เกิดสันติภาพ แม้ครูสังคมนศึกษาจะไม่ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนตามประสบการณ์ดังกล่าว แต่ผู้วิจัยพบว่าครูสังคมนใช้วิธีการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวในหลาย ๆ ด้าน อาทิ การใช้วิธีการร่วมแสดงความคิดเห็น (Share ideas together) ร่วมลงมือปฏิบัติ (Take action together) ร่วมพิจารณาแก้ไขปัญหา (Identity problems for solving together)

ร่วมแลกเปลี่ยนความเข้าใจทางวัฒนธรรม (Share cultural understand together) ร่วมสร้างความกลมเกลียวในความหลากหลาย (Unite together in diversity) โดยกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การเข้าค่ายลูกเสือ การทำกิจกรรมวันเด็ก วันแม่ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ปกครองได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยกิจกรรมการแสดงออกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรักสามัคคีกันมากขึ้น [6]

ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์สุดท้ายมีข้อเสนอว่า การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมของครูสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาชั้น ไม่สามารถพิจารณาเฉพาะตัวครูผู้สอนเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ สภาพแวดล้อมเชิงนโยบาย สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน และ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนผ่านผู้กระทำการต่าง ๆ ได้แก่ ชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการ โรงเรียน ครู และเด็กนักเรียน เช่นเดียวกับที่ Sappasuk [15] เสนอว่า โรงเรียน สถาบันฝึกหัดครู หน่วยงานของรัฐ ชุมชน และองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเตรียมครู และสร้างองค์ความรู้ด้านศาสตร์การสอนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนทุกคน เพื่อทำให้สถานะ พหุวัฒนธรรมศึกษาของโรงเรียนก้าวไปสู่ระดับของการยอมรับ การเคารพ และการยืนยัน สามัคคี และการวิพากษ์ รวมถึง Intharak [16] ที่เสนอว่าโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ชายขอบของภาคเหนือ ในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็กชนเผ่า ควรร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ Naowbutr and Sangraksa [13] ที่พบว่าเงื่อนไขความสำเร็จในการจัดการศึกษาเรียนร่วมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู ได้แก่ สภาพแวดล้อมชุมชน ผู้นำท้องถิ่น นักพัฒนา Kruna [17] ที่เห็นว่าแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมควรประกอบด้วย 4 แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งต้องมีคุณลักษณะการสอนที่ยึดหลักตามแนวทางพหุวัฒนธรรม หลักสูตร และการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการศึกษาที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปตามบริบทของชุมชนนั้น ๆ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้ (1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณานำเอาตัวแบบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่นอื่น ๆ (2) ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมนั้น ควรมีการอบรมเตรียมความพร้อมให้กับครูในระดับประถมศึกษา รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกันเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีและเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม (3) ควรมีการปรับทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนให้สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดห้องเรียนพหุวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จ (4) เนื่องจากผู้วิจัยยังไม่พบนโยบายการจัดการศึกษาในพื้นที่เฉพาะเหมือนเช่นโรงเรียนในพื้นที่ชายแดน เช่น นโยบายการพัฒนาการศึกษาพื้นที่ชายแดน นโยบายการจัดการศึกษาในโรงเรียนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นรัฐควรมีนโยบายในการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่เฉพาะกรณีของจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น (5) นโยบายการให้โอกาสในการศึกษาแก่บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติควรมีความสอดคล้องกันระหว่างนโยบาย และการปฏิบัติ เนื่องจากยังพบว่าการปฏิบัติในบางเรื่องยังจำกัดสิทธิอยู่เฉพาะเด็กไทย (6) ควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่นสามารถออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสอดคล้องกับบริบทของแรงงานข้ามชาติ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ (1) ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่นในพื้นที่อื่น ๆ อาทิ พื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง (2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้ เป็นแนวทางที่ยังไม่สามารถลงไปในรายละเอียดของกิจกรรมได้ ดังนั้นผู้ที่สนใจสามารถนำไปต่อยอดเพื่อศึกษาในประเด็นที่สนใจต่อไปได้ (3) ควรมีการศึกษาทบทวนของผู้กระทำต่าง ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมให้บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติได้รับการศึกษา อาทิ ผู้ประกอบการ ผู้ปกครอง องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น และ (4) ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมในกรณีของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากบริบทต่าง ๆ อาจส่งผลทำให้การจัดการเรียนการสอนทำได้ยากกว่าระดับชั้นประถมศึกษา

References

- [1] United Nations. (2018). *Toward safe, orderly and regular migration in Asia-Pacific Region. Challengers and opportunities*. United Nations.
- [2] Foreign Workers Administration Office. (2019). *Statistics on the number of aliens permitted to work in the Kingdom for the month of February 2019*. Foreign Workers Administration Office.
- [3] Thai Post. (2018, May 19). *Missing basic rights of children...children of migrant workers*. <https://www.ryt9.com/s/tpd/2883642>.
- [4] Mahidol University. (2014). *Education of children of migrant workers in Thailand*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University and the Asian Institute of Technology.
- [5] Ministry of Education. (2019). *Handbooks and guidelines for providing education for persons without civil registration evidence or without Thai nationality*. Teacher Professional Development Institute.
- [6] Yongyuan, B., Thanasethakorn, P., & Chumchue, W. (2010). *Development of a model for multicultural education in primary schools*. National Institute for Child and Family Development, Mahidol University.
- [7] Sangthip, S., & Wisetsiri, P. (2015). Evolution of education policy regarding migrant children. *An Online Journal of Education*, 10(3), 452-466.
- [8] Singhadechochai, P. (2017). Multicultural classrooms and peaceful coexistence in early childhood. *Journal of Kasetsart Educational Review*, 32(2), 65-72.
- [9] Mekmai, S. (2017). Education for stateless children. *Pathumthani University Academic Journal*, 9(1), 36-43.
- [10] Office of the Education Concil. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. Prigwha Company Limited.

- [11] Ruangsri, S., & Leepreecha, P. (2020). Multicultural education with a new breed of teachers. *Panyapiwat Journal*, 12(1), 234-246.
- [12] Waraphongpipat, N., & Sathawut, Y. (2015). Class management of teachers responding to multicultural classes at the early elementary level : A comparative study between Thailand and the United States. *An Online Journal of Education*, 10(1), 329-343.
- [13] Naowbutr, R., & Sangraksa, N. (2015). Guidelines for education in multicultural education: A case study of Ban Pala-U Community, Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 8(2), 420-435.
- [14] Maniphruet, N., & Polprasert, A. (2017). Guidelines for teaching and learning arts that promote multicultural appreciation in primary school in international schools. *An Online Journal of Education*, 12(4), 531-546.
- [15] Sappasuk, W. (2020). Multicultural education status in Thai-Lao PDR border schools: A case study of schools in Chiang Khong District Chiang Rai. *Journal of Education Khon Kaen University*. 43(3), 1-4.
- [16] Intharak, C. (2017). Educational management in multicultural society for tribal children primary school northern border area. *Silpakorn Educational Research Journal*, 6(1), 7-14.
- [17] Kruna, P. (2018, June). *Multicultural school administration in two religious schools* [Paper presentation]. Graduate School Conference 2018 of Suan Sunandha Rajabhat University, Bank, Thailand.
- [18] Saponkit Sangthip and Pongsin Wisetsiri. (2015). Elements of school administration to foster happy learning for stateless children. *An Online Journal of Education*, 10(3), 16-27.

ดุซฎึนึพนัรการประพัณรเพลง: จิตวิญญูณ ลึลา อารมณั
“ขนมสงขลา” สวึทลัสำหรับวงวึนดัออนซอมเบิล
Doctoral Music Composition: Spirit, Characters & Expression
of “Songkhla Sweets” The Suite for Wind Ensemble

ดรุณี อนุกูล^{1*} และวึรชาติ เปรมานนท¹

Darunee Anukool^{1*} and Weerachat Premananda¹

---

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

¹ Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand

* Corresponding author : E-mail address : darunee.anukool@gmail.com

(Received: April 18, 2021; Revised: July 24, 2022; Accepted: July 25, 2022)

บทคัดย่อ

ดุซงฎึนัพนักรประพันษเพลง: จัตุวัญญวม ลึลา อารมณั “ขนมสงขลา” สวึทสำหรับวงวึนดัออนซอมเบิล เป็นบทประพันษที่ดำรับแรงบัณฑลใจจากรสชาติและสีสนัที่หลากหลายของขนมพึนบ้านสงขลาจำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ขนมการอจั้ ขนมม่อฉึ้ ขนมบอก ขนมดู และขนมเดือนสึบ เทคนึคและวึธีการสร้งสร้งคร้ใช้การผสมผสานวึฒนธรรมระหว่างดนตรีตะวันตกและตะวันออก ซึ้งนำเอาเอกลักษณ์อันโดดเด่นของท่วงทำนอง ลึลาจ้งหะ ของรองเง็งศิลปะการแสดงพึนเมืองของชาวไทยมุสลิมมาประกยุคต์พัฒนาสร้งสร้งคร้ในมึติของดนตรีตะวันตก เช่น การสร้งพึนผิวของบทเพลง การดำเนึนแนวประสาน การเรึยบเรึยงเสึยงวงดนตรี เป็นต้น บทประพันษประกอบไปด้วย 7 ท่อนที่มีเอกภาพโดดเด่น ได้แก่ ท่อนที่ 1 *อารัมภบท* ท่อนที่ 2 *ทองงาม* ท่อนที่ 3 *ชาวละมุน* ท่อนที่ 4 *หอมไม้* ท่อนที่ 5 *นึลกาพ* ท่อนที่ 6 *บุญบูชา* และ ท่อนที่ 7 *บทส่งท้าย* แต่ละท่อนมึความยาว 3-6 นาที ซึ้งสวึทมึความยาวรวม 30 นาที

คำสำคัญ: การประพันษเพลง ขนมสงขลา วึนดัออนซอมเบิล สวึท

Abstract

Doctoral Music Composition: Spirit, Characters & Expression of “Songkhla Sweets”
The Suite for Wind Ensemble is the creative and integrated music composition inspired by the 5 typically tasty and colourful sweets namely; Garorji, Mochi, Bok, Doo and Dueansib. The imaginative technique and innovative method are created with a highly crafted design by combining and transforming Western and Eastern cultural arts into a dramatic and unique character. The traditionally melodic motif and the folk rhythmic patterns of ‘Rong-Eng’, the Thai Muslim performing art, has been implemented in exploring an optional music dimension. In the meantime, the sound texture, harmonic progression, orchestration, and etc. were playing an important role in shaping the entire 7 movements: I *Prologue*, II *Thong Ngam*, III *Khao Lamun*, IV *Hom Mai*, V *Nillakan*, VI *Bunbucha* and VII *Finale* as a unique Suite outstandingly. The duration of each characterizing movement was approximate 3–6 minutes, and the total performance lasts 30 minutes.

Keywords: Music composition, Songkhla sweets, Wind ensemble, Suite

บทนำ

สงขลาเป็นจั้งหวัดที่อยู่ในภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย ทึคเหนืมึพึนที่ติดกับจั้งหวัดนครศรีธรรมราชและพัทลุง ทึคใต้ติดกับจั้งหวัดยะลา ปัตตานี และประเทศมาเลเซ็ย ทึคตะวันออกติดกับอ่าวไทย ส่วนทึคตะวันตกติดกับจั้งหวัดพัทลุงและสตูล สันนึชฐานว่ามี การตั้งถึนฐานอยู่อาศัยของมนุษย์ในพึนที่สงขลา มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ดังปรากฏให้เห็นผ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น ถ้ำที่มนุษย์อาศัย เศษภาชนะดินเผา เครื่องมือหินขัด กลองมโหระทึกสำมฤทธี เป็นต้น ต่อมาในสมัยที่เป็นชุมชนโบราณมึการติดต่อกับชายกับชนชาติต่าง ๆ เช่น อินเดีย จีน ชาว เป็นต้น [1] ดังปรากฏให้เห็นผ่านหลักฐาน

ทางประวัติศาสตร์ เช่น การพบร่องรอยของศิลปะศรีวิชัยซึ่งมีลักษณะเด่นคือเป็นภาชนะดินเผาสีขาว เนื้อวัสดุเป็นดินเหนียวเนื้อสีขาวละเอียดในบริเวณริมคลองปะโอ [2] การพบเศษถ้วยเงินในสมัยต่าง ๆ เช่น สมัยราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์หยวน ฯ การพบ ลูกปัดหินรัตนชาติ ทองคำ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยเหล็ก ฯ [1] เหล่านี้ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของบ้านเมืองทั้งการติดต่อกับต่างชาติ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ได้มีการสั่งสมและสืบเนื่องต่อ ๆ กันมา เมืองสงขลายุคแรกเริ่มในสมัยอยุธยามีการสร้างเมืองสงขลาขึ้นมาตรงปากคลองโดยเจ้าเมืองชาวมุสลิม เรียกว่า พระเจ้าเมืองสงขลา หรือ สุลต่าน สุไลมาน มีการขยายตัวทางการค้าเป็นเมืองท่าที่สำคัญในการค้าขายทางเรือกับชาวต่างชาติ เช่น ดัตช์ อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น ช่วงพ.ศ.2185 พระเจ้าเมืองสงขลาถือโอกาสตั้งตนเป็นอิสระจากไทย จนในปีพ.ศ.2223 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ส่งกองทัพมาตีเมืองสงขลาและได้รับชัยชนะ [3] ต่อมาเกิดการอพยพเคลื่อนย้ายมาอยู่บริเวณฝั่งแหลมสนและโดนลดบทบาทลง โดยให้เป็นเมืองขึ้นของพม่าและโอนมาขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช ช่วงสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงปราบเมืองนครศรีธรรมราชและแยกสงขลาออกมาพัฒนาให้สงขลามีความเจริญรุ่งเรืองและแต่งตั้งชาวจีนฮกเกี้ยนชื่อนายเหยียง แซ่เฮ่า เป็นนายอากรรังนกและพระยาสงขลา ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ได้มีการย้ายเมืองมาตั้งที่ตำบลบ่อยาง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งไม้ชัยพฤกษ์หลักชัย และเทียนชัยมาสร้างศาลหลักเมือง ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ถนนนางงาม เทศบาลนครสงขลา [1] วัฒนธรรมที่ได้เดินทางเข้ามาของกลุ่มชนชาติต่าง ๆ ทำให้เกิดการหลอมรวมกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชนในพื้นที่ ทำให้สงขลาเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นสะท้อนให้เห็นผ่านวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ประเพณีวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมที่มีการผสมผสานทั้งไทย จีน มุสลิม และตะวันตก ภาษาท้องถิ่นได้สำเนียงสงขลา อาหารซึ่งมีการผสมผสานทั้งไทย จีน มุสลิม เป็นต้น ชนมพื้นบ้านสงขลาเป็นอีกหนึ่งภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมอาหารที่สะท้อนเรื่องราว ตลอดจนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนที่แฝงไว้ซึ่งเอกลักษณ์อันงดงามของวัฒนธรรมท้องถิ่นสงขลา ด้วยความความผูกพันและความประทับใจในวัฒนธรรมของชนมพื้นบ้านสงขลาซึ่งสามารถพบเจอชนมเหล่านี้วางขายในงานมหรสพต่าง ๆ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงได้สร้างแรงบันดาลใจในงานสร้างสรรค์ ดุษฎีนิพนธ์การประพันธ์เพลง: จิตวิญญาณ ลีลา อารมณ์ “ชนมสงขลา” สวีทสำหรับวงวินด์ออร์เคสตร้าเพื่อนำเสนอบทประพันธ์เพลงร่วมสมัยที่มีเอกลักษณ์ โดยนำเอาชนมพื้นบ้านสงขลา มาสร้างจินตนาการและแรงบันดาลใจ และนำเอกลักษณ์อันโดดเด่นของท่วงทำนอง ลีลาจังหวะ ของร้องเงิงศิลปะการแสดงพื้นเมืองของชาวไทยมุสลิม และทับเครื่องดำเนินจังหวะในการแสดงหนังตะลุงและโนรา มาประยุกต์สร้างเป็นบทประพันธ์เพลงแบบตะวันตกผ่านเสียงดนตรีของวงวินด์ออร์เคสตร้า ภายใต้กรอบแนวคิดการผสมผสานข้ามวัฒนธรรมระหว่างดนตรีตะวันออกและดนตรีตะวันตก

วัตถุประสงค์ของการประพันธ์

1. เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงใหม่ที่มีสำเนียงเพลงพื้นบ้านภาคใต้โดยได้รับแรงบันดาลใจจากชนมพื้นบ้านสงขลา
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการประพันธ์แบบสวีทที่ใช้สำเนียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ผสมผสานกับลีลาแบบตะวันตก
3. เพื่อส่งเสริมคุณค่าและสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ให้เป็นสากล
4. เพื่อสร้างนวัตกรรมการประพันธ์เพลงในวงการวิชาการระดับนานาชาติ

การสร้างสรรคผลงานบทประพันธ์เพลง

บทประพันธ์นี้สร้างสรรค์ขึ้นจากแรงบันดาลใจของขนมพื้นบ้านสงขลาจำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ขนมการฉี่ ขนมม่อฉี่ ขนมบอก ขนมดู และขนมเดือนสิบ เครื่องดนตรีที่ใช้ในบทประพันธ์ ได้แก่ ฟลูต (Flute) โอโบ (Oboe) คลาริเน็ต (Clarinet) เฟรนช์ฮอร์น (French horn) บาสซูน (Bassoon) ดับเบิลเบส (Double bass) และกลุ่มเครื่องกระทบ (Percussion) ได้แก่ กิ่งสามเหลี่ยม (Triangle) เกราะไม้ (Woodblock) แทมบูรีน (Tambourine) กลองสนแนร์ (Snare drum) กรับสเปน (Castanes) วินด์ไชน์ (Windchimes) คาบาซา (Cabasa) ลูกชัต (Maracus) เรนสติ๊ก (Rainstick) ฆ้อง (Gong) เซคเกอร์ (Egg Shaker) กลาวเอส (Claves) และกีโร (Guro) ร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ รำมะนาและทับ โดยนำเอาท่วงทำนอง ลีลาจังหวะผสมกับเทคนิคการประพันธ์เพลงแบบตะวันตก เช่น การสร้างพื้นผิวของบทเพลง การดำเนินแนวประสาน การเรียบเรียงเสียงวงดนตรี เป็นต้น เพื่อสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัยในลักษณะของสวิตสำหรับวงwindออร์เคสตร้า ภายใต้กรอบแนวคิดการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างดนตรีตะวันตกและดนตรีตะวันออก เพื่อให้ผู้ฟังได้สัมผัสถึงความงามและคุณค่าของการผสมผสานทางวัฒนธรรม บทประพันธ์ประกอบไปด้วย 7 ท่อนเพลง ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากขนม 5 ชนิด ขนมแต่ละชนิดจะนำเสนอในท่อนเพลงแต่ละท่อน โดยใช้ไอเดียฟิกซ์ (Idée fixe) ซึ่งเป็นทำนองที่นำมาจากบทประพันธ์ในท่อนที่ 2 *ทองงาม* ปรากฏหรือสอดแทรกไว้ในทุกท่อนเพลงเพื่อเชื่อมโยงบทประพันธ์ทั้งหมดเข้าด้วยกัน

ตัวอย่างที่ 1 อีเดียฟิกซ์ของบทประพันธ์

ท่อนที่ 1 *อาร์มภบท* เป็นบทนำที่เปรียบเสมือนการแนะนำและเปิดประสบการณ์ให้ผู้ฟังได้ลองสัมผัสมนต์เสน่ห์ของขนมพื้นบ้านสงขลาทั้ง 5 ชนิด ก่อนเข้าสู่การสัมผัสสุนทรีย์ของบทประพันธ์ทั้งหมด *อาร์มภบท* เป็นการนำผู้ฟังเข้าไปสัมผัสกับความงาม ความหลากหลายและสัมผัสอัตลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้ผ่านท่วงทำนองลีลาและสำเนียง ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ การสร้างทำนองได้มีการนำโมทีฟของบทประพันธ์ท่อนที่ 2 *ทองงาม* ท่อนที่ 3 *ชาวละมุน* ท่อนที่ 4 *หอมไม้* ท่อนที่ 5 *นิลกาฬ* และ ท่อนที่ 6 *บุญบูชา* มาสร้างสรรค์เป็นทำนองใหม่ (ตัวอย่างที่ 2)

ตัวอย่างที่ 2 ทำนองตอน A ของท่อนที่ 1 *อาร์มภบท*

a โมทีฟของท่อนที่ 3 *ชาวละมุน*

b โมทีฟของท่อนที่ 4 *หอมไม้*

c โมทีฟของท่อนที่ 5 *นิลกาฬ*

d โมทีฟของท่อนที่ 6 *บุญบูชา*

e โมทีฟของท่อนที่ 2 *ทองงาม*

ตอนที่ 2 *ทองงาม* ได้รับแรงบันดาลใจมาจากขมมารอจี ซึ่งเป็นขนมโบราณของชาวจีน ตัวแป้งของขมนำมาทอดจนกรอบนอกนุ่มในผสมผสานกับการโรยหน้าขมนด้วยถั่ว งาและน้ำตาล ทำให้มองเห็นเป็นสีเหลืองทองอมน้ำตาล จินตนาการได้ถึงการล่องเรือมาในทะเลอย่างยาวนานจนถึงในช่วงฟ้าสว่างที่เริ่มมีแสงสีทองของพระอาทิตย์ค่อย ๆ สว่างขึ้นที่ละน้อยพร้อมกับการเดินทางมาถึงเมืองสงขลา ในตอนนี้มีการประยุกต์การบรรเลงรำมะนาในลิลลาจังหวะฮัสลีซึ่งเป็นลิลลาจังหวะรองเง็งที่มีลักษณะค่อนข้างข้างข้างเข้าร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตก (ตัวอย่างที่ 3)

ตัวอย่างที่ 3 บทประพันธ์ตอนที่ 2 *ทองงาม* ห้องที่ 58-61

ตอนที่ 3 *ชาวละมุน* ได้รับแรงบันดาลใจมาจากขนมม่อฉี เล่ากันว่าเป็นขนมที่มาจากการแลกเปลี่ยนวิธีการทำขนมโมจิของทหารญี่ปุ่นแก่ชาวบ้านในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อครั้งที่ทหารญี่ปุ่นได้มาตั้งฐานทัพอยู่ที่ฝั่งอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา [4] โดยนำตัวขนมที่เตรียมไว้มาใส่ไส้และปั้นเป็นก้อนกลม ๆ เมื่อปั้นเสร็จก็นำมาคลุกแป้งเพื่อไม่ให้ขนมติดกัน ขนมมีสีชาวลักษณะกลมเหนียวนุ่ม จินตนาการได้ถึงความบริสุทธิ์และความสวยงามของมิตรภาพที่เกิดขึ้น ตลอดจนความนุ่มละมุนของขนมจึงเป็นที่มาของชื่อ *ชาวละมุน* ของบทประพันธ์ในตอนนี้ มีการทำนองรองเง็งเพลงโดนังชายังซึ่งเป็นบทเพลงที่ใช้ร้องได้กลอนเกี่ยวกับความรัก มาพัฒนาเป็นทำนองในตอน A เพื่อแสดงความรู้สึกถึงความงดงามของมิตรภาพที่เกิดขึ้น บรรเลงทำนองโดยโอโบ (ตัวอย่างที่ 4)

ตัวอย่างที่ 4 บทประพันธ์ตอนที่ 3 ขาวละมุน ห้องที่ 16-19

ทำนองร้องเงิงเพลงโดนังชายัง [5]

ในบทประพันธ์ตอนที่ 3 ขาวละมุน มีการนำอิเดฟิซซ์ของบทประพันธ์มาพัฒนาโดยเน้นการคงโน้ตในจังหวะที่ 1 ของอิเดฟิซซ์ไว้และสร้างสรรค์ให้เข้ากับบทประพันธ์บรรเลงโดยโอโบและฟลูต (ตัวอย่างที่ 5)

ตัวอย่างที่ 5 บทประพันธ์ตอนที่ 3 ขาวละมุน ห้องที่ 50-53

การเรียบเรียงเสียงวงดนตรี (Orchestration) Samuel Adler [6] ได้ให้แนวทางโดยแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) Foreground คือทำนองหลัก 2) Middleground คือ ทำนองสอดแทรกในรูปแบบต่าง ๆ 3) Background คือ การบรรเลงประกอบไม่ว่าจะเป็นลีลาแบบคอร์ดหรือโพลิฟอนี เป็นต้น ในบทประพันธ์ตอนที่ 3 ขาวละมุน บทเพลงแบ่งหน้าที่ให้โอโบดำเนินทำนองหลัก ฟลูตทำหน้าที่สอดแทรกทำนอง คลาริเน็ต เฟรนช์ฮอร์น บาสซูนและดับเบิลเบสทำหน้าที่บรรเลงคอร์ด (ตัวอย่างที่ 6)

ตัวอย่างที่ 6 บทประพันธ์ตอนที่ 3 ขาวละมุน ห้องที่ 16-19

ท่อนที่ 4 *หอมไม้* เป็นบทประพันธ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากขนมบอก ขนมพื้นบ้านโบราณที่ขึ้นชื่อของจังหวัดสงขลา จุดเด่นของความรู้สึกประทับใจในขนมชนิดนี้คือการนำวัตถุดิบใส่ลงไปเ็นกระบอกไม้ไผ่จากนั้นนำไปนึ่ง เมื่อขนมสุกจะกระทุ้งออกมาจากกระบอกไม้ไผ่แล้วนำมาคลุกกับมะพร้าวที่เตรียมไว้ เมื่อรับประทานจะได้กลิ่นหอมจากผิวของไม้ไผ่จึงเป็นมาของชื่อ *หอมไม้* ในท่อนนี้ได้มีการนำเครื่องกระทบที่ให้ความรู้สึกถึงเสียงของไม้ ได้แก่ กวีโร เกราะไม้ และกลาเวส (ตัวอย่างที่ 7) มาใช้เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่มาจากขนมบอก

ตัวอย่างที่ 7 บทประพันธ์ท่อนที่ 4 *หอมไม้* ห้องที่ 47-50

การนำอีดพิคซ์ของบทประพันธ์มาพัฒนาให้เข้ากับบทประพันธ์ในท่อนที่ 4 *หอมไม้* บรรเลงโดยฟลูต (ตัวอย่างที่ 8)

ตัวอย่างที่ 8 บทประพันธ์ท่อนที่ 4 *หอมไม้* ห้องที่ 15-18

การใช้ “คอร์ดยืม (Borrowed chord) คอร์ดยืมเป็นคอร์ดที่ไม่ได้อยู่ในกุญแจเสียงหลัก แต่ถูกยืมมาจากกุญแจเสียงอื่นโดยเฉพาะกุญแจเสียงคู่ขนาน” [7] ในบทประพันธ์ท่อนที่ 4 *หอมไม้* ห้องที่ 113 มีการนำคอร์ดยืมจากกุญแจเสียง G ไมเนอร์ (คอร์ด Eb) ซึ่งเป็นกุญแจเสียงคู่ขนานมาใช้เพื่อสร้างสีสันให้บทประพันธ์ก่อนจบท่อน (ตัวอย่างที่ 9)

ตัวอย่างที่ 9 บทประพันธ์ท่อนที่ 4 *หอมไม้* ห้องที่ 112-117

ตอนที่ 5 *นิลกาฬ* เป็นบทประพันธ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากขนมดู ขนมพื้นบ้านโบราณที่ขึ้นชื่อของจังหวัดสงขลา ตัวขนมจะนำมาปั้นเป็นก้อนกลม ๆ เมื่อบั๊นเสร็จต้องนำมาคลุกแป้งเพื่อไม่ให้ขนมติดกัน ขนมดูมีรสชาติหอมหวานมันมีสีน้ำตาลปนดำ ทำให้รู้สึกถึงความลึกกลับ น่าค้นหา ชวนให้น่าติดตาม จึงเลือกนำมาเอาบาสซูนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีแนวเบสในกลุ่มเครื่องลมไม้มานำเสนอทำนองหลักเป็นครั้งแรกในตอน A เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงสีน้ำตาลอมดำของขนมดู (ตัวอย่างที่ 10) ซึ่งในการนำศิลปะมาเชื่อมโยงกับดนตรี ประยูร อุสุชาฎะ [8] ได้ให้แนวคิดไว้ว่าการเปรียบเทียบศิลปะกับเครื่องมืออื่น ๆ นั้นจะต้องใช้การเทียบกับสัญลักษณ์บางอย่าง เช่น เสียงที่แหลมแพดก้อง เปรียบกับสีแดง สีแสด เสียงทุ้มของกลองเปรียบกับสีม่วงคราม เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 10 บทประพันธ์ตอนที่ 5 *นิลกาฬ* ห้องที่ 15-23

ในบทประพันธ์ตอนที่ 5 *นิลกาฬ* มีการนำทัมบาบรลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกเพื่อให้กลิ่นอายความเป็นพื้นบ้านและสร้างสีสันให้กับบทประพันธ์ (ตัวอย่างที่ 11)

ตัวอย่างที่ 11 บทประพันธ์ตอนที่ 5 *นิลกาฬ* ห้องที่ 48-51

ตอนที่ 6 *บุญบูชา* เป็นบทประพันธ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากขนมเดือนสิบ ซึ่งเป็นขนมสำคัญหลากหลายชนิดที่ใช้สำหรับทำบุญในงานสารทเดือนสิบหรือชิงเปรต ซึ่งเป็นประเพณีที่ผูกพันกับชาวภาคใต้มาแต่โบราณ โดยขนมแต่ละชนิดแทนคติความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ทำให้บทเพลงแสดงสีสันที่หลากหลาย

ของขนมเดือนสิบตลอดจนบรรยากาศความอบอุ่นของญาติพี่น้องที่แม้จะอยู่ห่างกัน แต่เมื่อถึงวันทำบุญในงานสารทเดือนสิบทุกคนจะกลับมารวมตัวกันเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การกลับมาเจอกันจึงมีแต่รอยยิ้มและความเบิกบานในการได้กลับมาเจอกัน ในท่อนนี้มีการประยุกต์การบรรเลงรำมะนาในลีลาจังหวะโยเก้ตซึ่งเป็นลีลาจังหวะที่มีความสนุกสนานร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกเพื่อสร้างสีสันให้กับบทประพันธ์ (ตัวอย่างที่ 12)

ตัวอย่างที่ 12 บทประพันธ์ตอนที่ 6 บุญบูชา ห้องที่ 100-104

14

The musical score is for a piece in 2/4 time, key of B-flat major. It features a variety of instruments: Flute, Oboe, Clarinet, Horn, Bassoon, Bass, Rebanas, Percussion 1 (CARASA), and Percussion 2 (WOODBLOCK). The score includes dynamics such as *p*, *mp*, and *mf*. A 'D' box is present at the start of the Flute part. The percussion parts are marked with *mp*.

ท่อนที่ 7 *บทส่งท้าย* เป็นบทส่งท้ายบทประพันธ์เปรียบเสมือนการสรุปบทประพันธ์ทั้งหมด ท่อนนี้บทเพลงได้นำเสนอทำนองใหม่ขึ้นมา 6 ทำนอง ทำนองที่ 1-5 เป็นตัวแทนของขนมทั้ง 5 ชนิด ส่วนทำนองที่ 6 เป็นการหยิบยืมโมทีฟจาก 5 ทำนองแรกมาสร้างเป็นทำนองที่ 6 บรรเลงทำนองโดยเฟรนช์ฮอร์นและฟลูต (ตัวอย่างที่ 13) โดยยังคงใช้แนวคิดการนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านมาผสมผสานกับเครื่องดนตรีตะวันตก เพื่อถ่ายทอดอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นภาคใต้ สร้างสุนทรียะที่ผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างดนตรีตะวันออกและดนตรีตะวันตกในหลากหลายลีลา ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ตัวอย่างที่ 13 บทประพันธ์ตอนที่ 7 บทส่งท้าย ห้องที่ 72-79

- a. โหมตีฟจากทำนองที่ 1
- b. โหมตีฟจากทำนองที่ 2
- c. โหมตีฟจากทำนองที่ 3
- d. โหมตีฟจากทำนองที่ 5
- e. โหมตีฟจากทำนองที่ 4

สรุปและอภิปรายผล

บทประพันธ์นี้เป็นผลงานในลักษณะของสวิตซ์สำหรับวงวงินดอออนซอมเบิ้ลที่มีอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น โดยนำวัตถุดิบพื้นฐานคือเพลง ลีลาจังหวะ และเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้มาพัฒนาสร้างสรรค์ในมิติของดนตรี ตะวันตก เช่น การสร้างพื้นผิวของบทเพลง การดำเนินแนวประสาน การเรียบเรียงเสียงวงดนตรี ฯลฯ ภายใต้กรอบแนวคิดการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างดนตรีตะวันออกและดนตรีตะวันตก เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่ได้รับแรงบันดาลใจจากขนมสงขลาทั้ง 5 ชนิด ได้แก่ ขนมการจี่ ขนมม่อฉี่ ขนมบอก ขนมดู และขนมเดือนสิบ บทประพันธ์ประกอบไปด้วย 7 ท่อน ได้แก่ ท่อนที่ 1 *อาร์มภบท* ท่อนที่ 2 *ทองงาม* ท่อนที่ 3 *ชาวละมุน* ท่อนที่ 4 *หอมไม้* ท่อนที่ 5 *นิลกาฬ* ท่อนที่ 6 *บุญบูชา* และ ท่อนที่ 7 *บทส่งท้าย* แต่ละท่อนมีความยาวท่อนละประมาณ 3-6 นาที ทั้งชุดมีความยาวรวมประมาณ 30 นาที บทประพันธ์นี้เป็นบทประพันธ์ที่สะท้อนเสียงแห่งจิตวิญญาณ ลีลา ของความเป็นดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ผ่านอารมณ์และจินตนาการที่ถ่ายทอดผ่านดนตรีตะวันตก เพื่อจะทำให้ผู้ฟังได้สัมผัสถึงความงามและคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรี ไม่ว่าจะเป็นดนตรีพื้นบ้านหรือดนตรีตะวันตก ต่างก็มีความงดงามและเอกลักษณ์เป็นของตนเองภายใต้วัฒนธรรมเดียวกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถเชื่อมโยงจิตใจของมนุษย์เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นในเชิงสร้างสรรค์และความเป็นสากล

References

[1] Songkhla National Museum. (2015, May 26). *History*. <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/songkhla/index.php/th/about-us.html>

[2] Department of Cultural Promotion. (2019). *Southern cultural heritage*. The Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Ltd. (ACFT) Printing.

[3] Songmuang, S. (1999). Muang Songkhla (Sultan Suleiman). In Pongpaiboon, S (Ed.), *The Southern Thai Cultural Encyclopedia* (pp. 6129-6131). Thai Cultural Encyclopedia Foundation, Siam Commercial Bank.

[4] Ministry of Culture. (2011, December 20). *Kanom Mochi*. <http://www.m-culture.in.th/album/119938>

[5] Kunton, P., & Anukool, D. (2013). *Rong-Ngeng wisdom of Mr. Seng Abu*. Thaksin University.

- [6] Samuel Adler. (2002). *The Study of orchestration* (3rd ed). W.W.Norton & Company.
- [7] Pancharoen, N. (2021). *Music dictionary* (5th ed). Tana Press.
- [8] Uroochatha, P. (1988). *Understanding of art*. Ancient City.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทย
ในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี
ต่อการให้บริการของธนาคาร
The Factors Influencing Krung Thai Bank Service
in Sakon Nakhon Province for Building
Strong Relationships in Bank Service

วลัยลักษณ์ พอกเพิ่มดี^{1*} จักรเศ เมตตะธำรงค์¹, เพชรไพรริน อุปปิง¹ และชารินี ไชยชนะ¹
Walailuk Porkpermddee^{1*}, Jakret Mettathamrong¹ Phetphairin Upping¹
and Charinee Chaichana¹

¹ คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร 47160

¹ Faculty of Industry and Technology, Rajamangala University of Technology Isan Sakonakhon Campus, 47160

* Corresponding author: E-mail address: Walailuk.po@rmu.ac.th

(Received: November 25, 2021; Revised: July 26, 2022; Accepted: September 1, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด คุณภาพการบริการ และพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนครและ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างคือ จำนวนลูกค้าที่มีบัญชีกับธนาคารกรุงไทยในจังหวัดสกลนครทั้ง 8 สาขา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ PLS-SEM ซึ่งเป็น การวัดความสัมพันธ์ของตัวแปร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทย ประกอบด้วย ส่วนประสมทางการตลาด คุณภาพการบริการ พฤติกรรมผู้บริโภค และความพึงพอใจของผู้บริโภค ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร โดยใช้แบบจำลอง Outer และ Inner model ซึ่งโมเดลที่ทดสอบมีความเที่ยงตรงและมีความน่าเชื่อถือ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมมีดังนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร ได้แก่ ส่วนผสมการตลาด คุณภาพบริการ และพฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร ได้แก่ ส่วนผสมการตลาด และคุณภาพบริการ

คำสำคัญ: การให้บริการ ธนาคารกรุงไทย ส่วนผสมการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the factors of marketing mix, service quality, consumer behavior that affected customer satisfaction towards Krung Thai Bank services in Sakon Nakhon Province and 2) to study the direct and indirect effects that influence the customer satisfaction towards Krung Thai Bank services in Sakon Nakhon Province. The sample group was 400 customers in 8 branches who had Krung Thai Bank accounts in Sakon Nakhon Province. The instrument was a questionnaire, and the data analysis employed the PLS-SEM method that was used to measure the relationship among the variables. The results showed that the factors influencing Krung Thai Bank's services include the marketing mix, service quality, consumer behavior, and satisfaction. The direct and indirect effects that influenced the customer satisfaction towards Krung Thai Bank services in Sakon Nakhon Province applied the outer and inner model as this was considered to be accurate and reliable. These results were that the factors directly influenced the satisfaction towards Krung Thai Bank services in Sakon Nakhon Province for enhancing strong relationships in the bank services included marketing mix, service quality, and customer behavior. Concerning the indirect factors, these involved marketing mix and service quality.

Keywords: Service, Krung Thai Bank, Marketing Mix, Consumer Behavior

บทนำ

ในการดำรงชีวิตในปัจจุบันยุค NEW NOMAL แห่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ผู้บริโภคต่างก็มีความต้องการและคาดหวังการบริการที่ประทับใจ เนื่องจากระยะเวลาคือส่วนสำคัญในการให้บริการกับผู้บริโภค ดังนั้นการสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้าเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือสิ่งสำคัญของธนาคารพาณิชย์ที่จะต้องใช้กลยุทธ์ทางการแข่งขันเพื่อการรักษาฐานลูกค้าเก่าและหาลูกค้าใหม่ ธนาคารจึงควรใส่ใจในการให้บริการเพื่อเสริมสร้างคุณภาพด้านบริการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าทุกระดับให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดและเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยาวนานระหว่างลูกค้ากับธนาคาร ในปัจจุบันธุรกิจธนาคารมีการแข่งขันกันหลายด้าน เช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา และกลยุทธ์การตลาด การแข่งขันจากปัจจัยภายนอก ด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว [1] ทุกวันนี้สถาบันการเงินในไทยได้ริเริ่มดำเนินการในเรื่อง Sustainable Banking แต่ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการภายในองค์กร การพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้นั้นควรให้ความรู้ทางการเงินกับคนในสังคม แก่ลูกค้าเพื่อส่งเสริมวินัยทางการเงินที่ดี และเพื่อให้ลูกค้าได้รับข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจใช้บริการทางการเงิน การส่งเสริมการให้บริการทางการเงินอย่างทั่วถึง (Financial inclusion) เช่น การมีผลิตภัณฑ์ทางการเงินพื้นฐานสำหรับประชาชนฐานราก และการให้สินเชื่อโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม การเน้นการให้บริการที่ดีจะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ [2] ปัจจุบันการให้บริการในยุคดิจิทัลทางการเงินมีการใช้อย่างหลากหลาย ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันสูงขึ้นในระบบของธนาคาร การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า จึงเป็นสิ่งสำคัญ [3]

จากการบริการลูกค้าภาครัฐตามโครงการต่างๆที่ธนาคารได้รับมา ส่งผลให้มีลูกค้ามาใช้บริการมากขึ้น และด้วยเทคโนโลยีที่ซับซ้อนและหลายขั้นตอน เป็นเหตุทำให้การบริการของธุรกรรมหลักด้านการรับฝาก-ถอนเงินหน้าเคาน์เตอร์เกิดความล่าช้า ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ลูกค้าไม่พอใจในการมาใช้บริการ ส่งผลต่อเนื่องถึงความสัมพันธ์ที่ดีที่ลูกค้ามีต่อธนาคาร โดยจะเห็นได้จากคะแนนประเมินการให้บริการของลูกค้ามีแนวโน้มลดลงจากปีที่ผ่านมา [4] โดยที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นสถาบันการเงินที่ขึ้นกับกระทรวงการคลัง มีลูกค้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก ทุกกลุ่มอาชีพ ทำให้ธนาคารต้องมีการพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อให้เกิดความประทับใจแก่ลูกค้า เพื่อสร้างความมั่นใจและน่าเชื่อถือ เป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าและความจงรักภักดีของลูกค้าผู้ใช้บริการ [5] นอกจากนี้แล้วส่วนประสมทางการตลาดสามารถนำไปสู่ความสำเร็จด้วยการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าในระยะยาวได้ เพราะส่วนประสมทางการตลาดเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการช่วยให้การบริการดียิ่งขึ้น [6] การศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการของธนาคารพาณิชย์มีนักวิจัยหลายท่านทำการศึกษา ดังเช่นการศึกษาของ น้ำฟ้า ดิสภักดิ์, ภัทรา ใสภาพล และกัญญาภาณุจรรย์ เสาวชาคริต [7-9] แต่โดยมากแล้วจะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการให้บริการ ซึ่งงานวิจัยนี้ดำเนินการศึกษาด้วยรูปแบบโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ทำให้ทราบถึงเส้นทางของความสัมพันธ์ สามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำการวิจัย เพราะในทุกวันนี้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งผู้วิจัยดำเนินการศึกษาในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งตัวแปรคุณภาพการบริการและพฤติกรรมผู้บริโภคอาจจะเป็นตัวกระตุ้นในการบริการที่เปลี่ยนแปลงไปก็อาจจะเป็นได้ จึงควรที่จะศึกษาค้นคว้า เพื่อการพัฒนาการบริการและสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

จากปัญหาการให้บริการดังกล่าว อาจส่งผลถึงความสัมพันธ์ที่ดีที่ลูกค้ามีต่อธนาคาร จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนครเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร เนื่องจากผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่สกลนคร และมีความคุ้นเคย

กับกลุ่มตัวอย่างทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างง่าย อีกทั้งธนาคารกรุงไทยเป็นธนาคารขนาดใหญ่ ให้บริการแก่ลูกค้าเป็นจำนวนมาก มีลูกค้ามาใช้บริการทุกกลุ่มอาชีพ ให้บริการครบทุกด้าน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับลูกค้าของธนาคารกรุงไทยในจังหวัดสกลนครทั้ง 8 สาขา อีกทั้งการศึกษาข้อมูลและเก็บข้อมูลในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ที่กำลังระบาด อาจจะเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการให้บริการดังที่ได้กล่าวไว้ ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น และช่วยตอบสนองความต้องการของลูกค้าผู้มาใช้บริการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี อีกทั้งนักวิจัยหรือนักศึกษาที่ต้องการศึกษาถึงแนวทางในการให้บริการที่ดีของธนาคารได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด คุณภาพการบริการ และพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร

สมมติฐาน

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยคุณภาพการบริการ ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร ได้แก่ ส่วนผสมการตลาด คุณภาพการบริการ และพฤติกรรมผู้บริโภค
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร ได้แก่ ส่วนผสมการตลาด และคุณภาพการบริการ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

ส่วนประสมทางการตลาด เป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบธุรกิจ ซึ่งส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง เครื่องมือหรือตัวแปรทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ อันเป็นการตอบสนองต่อความพึงพอใจ ส่วนประสมทางการตลาดเดิมที่มีอยู่ 4 ตัวแปร คือ 4Ps ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) ต่อมาภายหลังมีการเพิ่มเติมตัวแปรอีก 3 ตัว ประกอบด้วย บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Environment) และกระบวนการ (Process) รวมทั้งหมด 7 ตัวแปร [10] และตามแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ [11] กล่าวถึง ส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) การจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการขาย 5) บุคคลหรือพนักงาน 6) การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และ 7) กระบวนการ เป็นการส่งมอบความมีคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า อีกทั้งส่วนประสมทางการตลาดเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือบริการให้กับกลุ่มเป้าหมายด้วยราคาที่คุณภาพที่ดีและผู้บริโภคยินดีจ่ายเนื่องจากมีมูลค่า [12]

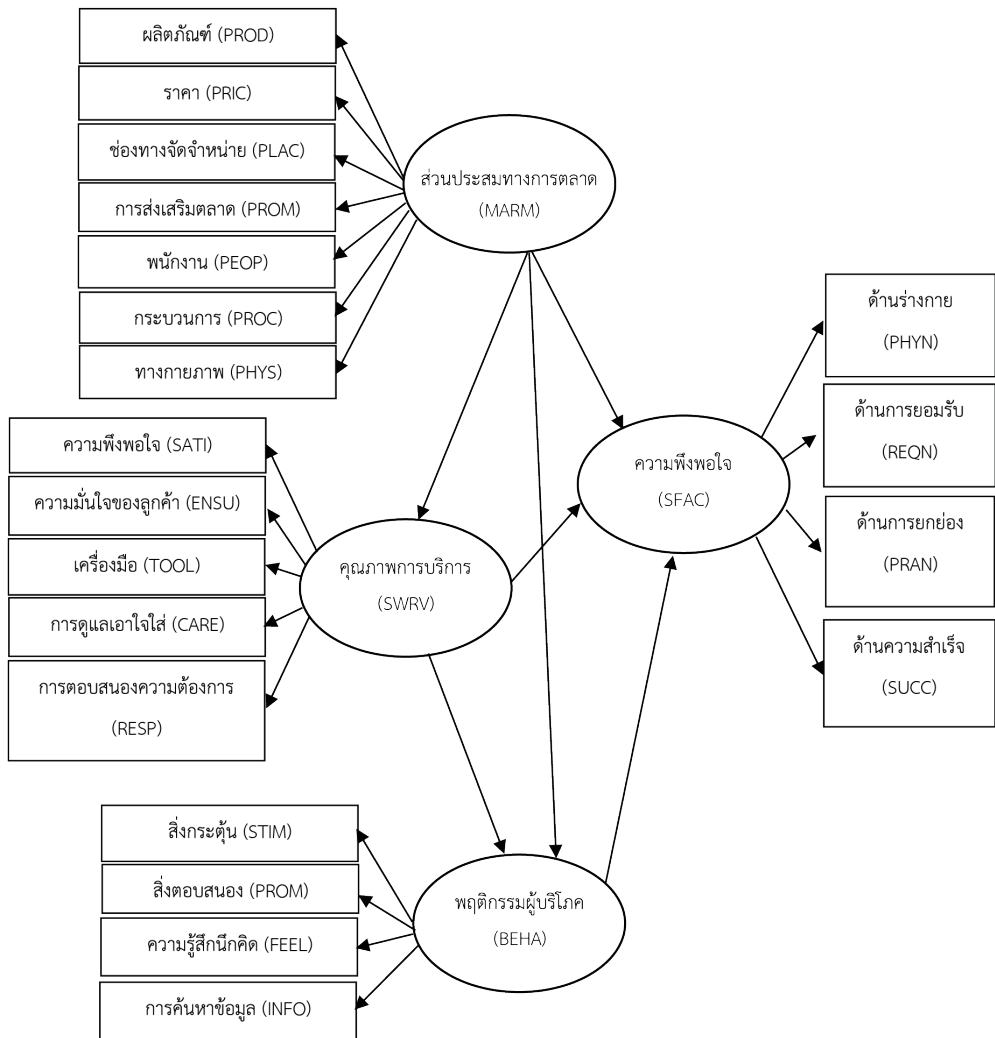
การบริการคือสิ่งที่ทุกองค์กรต้องมี เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งคุณภาพการให้บริการ (Service quality) เป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างความแตกต่างของธุรกิจ การให้บริการคือ การรักษาระดับการให้บริการที่เหนือกว่าคู่แข่ง โดยเสนอคุณภาพการให้บริการตามที่ลูกค้าคาดหวังไว้ ข้อมูลต่าง ๆ การให้บริการลูกค้าจะพอจะถ้าเขาได้รับในสิ่งที่เขาต้องการ (What) เมื่อเขามีความต้องการ (When) ณ สถานที่เขาต้องการ (Where) ในรูปแบบที่ต้องการ (How) นักการตลาดต้องทำการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงเกณฑ์การตัดสินใจซื้อบริการของลูกค้า [13] นักวิชาการบางท่านกล่าวถึงแนวคิดในเรื่องคุณภาพการให้บริการประกอบด้วย 3 แนวคิดหลักคือ แนวคิดความพึงพอใจของลูกค้า (Customer satisfaction) คุณภาพการให้บริการ (Service quality) และคุณค่าของลูกค้า (Customer value) [14] นอกจากนี้แล้ว การรับรู้ของลูกค้าว่าเป็นการบริการที่มีคุณภาพประกอบด้วย 5 ด้าน ที่เรียกว่า RATER [15] ประกอบด้วย 1) Reliability คือ การที่ลูกค้ารู้สึกว่างใจได้ 2) Assurance คือ การที่ลูกค้ารู้สึกมั่นใจ 3) Tangibles คือ การที่ลูกค้ามองเห็นความเรียบร้อยของเครื่องมือต่าง ๆ 4) Empathy คือ การที่ลูกค้ารู้สึกว่าสถานบริการเอาใจใส่ และ 5) Responsiveness คือ การที่ลูกค้ารู้สึกว่าได้รับการตอบสนอง และเป็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ลูกค้าคาดหวัง หรือปรารถนากับสิ่งที่ลูกค้าได้รับจริงว่าเป็นความแตกต่าง ซึ่ง การรับรู้คุณภาพการให้บริการ = บริการที่ได้รับ - บริการที่คาดหวัง ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ [16]

ความพึงพอใจของผู้บริโภคเป็นสิ่งที่องค์กรคาดหวังมากที่สุด เพื่อช่วยให้ลูกค้าเกิดความภักดีต่อองค์กรได้ ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นต้องมีสิ่งจูงใจ (Motive) หรือแรงขับเคลื่อน (Drive) ซึ่งความต้องการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ความต้องการกลายเป็นสิ่งจูงใจเมื่อได้รับการกระตุ้นอย่างเพียงพอจนเกิดความตึงเครียด เช่น ทฤษฎีของมาสโลว์ได้จัดลำดับความต้องการตามความสำคัญ ประกอบด้วย 1) ความต้องการทางกาย (Physiological needs) 2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) 3) ความต้องการทางสังคม (Social needs) 4) ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) และ 5) ความต้องการให้ตนประสบความสำเร็จ (Self-actualization needs) [17] ความพึงพอใจของผู้บริโภคคือความคาดหวังหรือความต้องการของผู้บริโภคที่แท้จริง และส่งผลต่อการตั้งใจซื้อ [18] ความพึงพอใจเกิดขึ้นจากความไว้วางใจ ทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงานสู่ความสำเร็จในการทำงานของแต่ละบุคคลและเพื่อมุ่งสู่ความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้า [19]

พฤติกรรมผู้บริโภค มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกในการค้นหา ชื่อ ใช้ ประเมิน และจำหน่ายสินค้าและบริการที่คาดว่าจะตอบสนองความต้องการ [20] พฤติกรรมการของผู้บริโภค คือ พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคขั้นสุดท้าย ทั้งบุคคลและครัวเรือนที่ซื้อสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคส่วนบุคคล [21] นอกจากนี้แล้ว กระบวนการตัดสินใจซื้อ หรือใช้บริการเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งกระบวนการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน 1) การรับรู้ความต้องการ (ปัญหา) (Need Recognition) 2) การค้นหาข้อมูล (Information Search) 3) การประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternatives) 4) การตัดสินใจซื้อ (Decision-Making of Purchase) และ 5) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) [22] และการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค เมื่อผู้ซื้อได้รับสิ่งกระตุ้นทางการตลาดหรือสิ่งกระตุ้นอื่น ๆ ผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำที่ผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ งานของผู้ขายและนักการตลาดคือ ค้นหาว่าลักษณะของผู้ซื้อและความรู้สึกนึกคิดได้รับอิทธิพลจากสิ่งใดบ้าง การศึกษาถึงลักษณะของผู้ซื้อที่เป็นเป้าหมายจะมีประโยชน์สำหรับนักการตลาด คือ ทราบความต้องการและลักษณะของลูกค้า เพื่อที่จะจัดสัดส่วนประสมทางการตลาดต่าง ๆ ให้กระตุ้น และให้สามารถสนองความต้องการของผู้ซื้อที่เป็นเป้าหมายได้ถูกต้อง [23]

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ผู้วิจัยได้รับรู้ตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทย ซึ่งตัวแปรแรกที่มีผลต่อการให้บริการคือ ส่วนประสมทางการตลาด จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบถึงส่วนประสมทางการตลาดนั้น ประกอบด้วย 7 P ล้วนส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจที่ได้อีกทั้งหากมีการบริหารจัดการส่วนประสมการตลาดที่ดีจะส่งผลทางอ้อมต่อคุณภาพการบริการที่ดีด้วย [11] ตัวแปรคุณภาพการบริการนั้นส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค และยังส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปด้วย [16] และสุดท้ายตัวแปรพฤติกรรมผู้บริโภคนั้นจะส่งผลต่อความพึงพอใจโดยตรง และหากมีการบริหารจัดการส่วนประสมทางการตลาดที่ดีจะส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งส่วนประสมทางการตลาด เช่น ผลิตภัณฑ์หรือราคาเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคมีความต้องการที่จะซื้อทำให้เกิดความพึงพอใจเกิดขึ้น [18] รวมทั้งคุณภาพการบริการที่ดี สร้างความมั่นใจให้ลูกค้าจนเกิดความเชื่อถือนี่ก็ส่งผลทำให้เกิดสิ่งตอบสนองเป็นพฤติกรรมผู้บริโภคจนทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจในที่สุด[19]

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยคือ ลูกค้ำที่มีบัญชีกับธนาคารกรุงไทยในจังหวัดสกลนคร (เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาการให้บริการของธนาคารกรุงไทยในจังหวัดสกลนคร เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริการในภาคส่วนของจังหวัดให้ดีขึ้นกว่าเดิม และผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่าย) ประกอบด้วย 8 สาขา ดังนี้ สาขาพังโคน สว่างแดนดิน อากาศอำนวย สกลนคร เนวาด้า โรบินสันสกลนคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศูนย์ราชการ รวมทั้งสิ้น 286,091 ราย (อ้างอิงจากรายงานประจำเดือนสำนักงานเขตสกลนคร ธนาคารกรุงไทย วันที่ 31 พฤษภาคม 2564) กลุ่มตัวอย่างคือ ลูกค้ำที่มีบัญชีกับธนาคารกรุงไทยในจังหวัดสกลนครทั้ง 8 สาขา จำนวน 400 คน ซึ่งการวิเคราะห์สมการเชิงเส้นโดยมีจำนวนพารามิเตอร์ 20 พารามิเตอร์ โดย Hair et al., [24] กล่าวถึงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการเชิงเส้นนั้น ควรจะต้องมีอย่างน้อย 10-20 เท่าต่อ 1 พารามิเตอร์ ในงานวิจัยนี้จำนวน 20 พารามิเตอร์ ดังนั้นแล้วจำนวน 20 เท่า จึงควรเก็บจำนวน 400 ชุด ซึ่งงานวิจัยนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับลูกค้ำที่มีบัญชีกับธนาคารกรุงไทยในจังหวัดสกลนคร ทั้ง 8 สาขา จำนวน 400 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified sampling แบ่งเป็นชั้นภูมิในแต่ละสาขาตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร จึงเป็นการเพียงพอที่จะใช้ในการวิเคราะห์ในครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้รวมต่อเดือน จำนวนครั้งที่มาใช้บริการ และประเภทของการใช้บริการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดของธนาคารกรุงไทย เป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามมาตรวัด 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของธนาคารกรุงไทย เป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามมาตรวัด 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต และแบบสอบถามผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร โดยยึดหลักเกณฑ์ตามคำประกาศเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) เลขที่ Kucsc. HE-64-017

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหามีค่าระหว่าง 0.40-1.00 ผู้วิจัยดำเนินการปรับข้อคำถามตามผู้เชี่ยวชาญและนำ และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) พบว่าโดยมากมีค่าอยู่ระหว่าง 0.350-0.935 โดยมีค่าที่มากกว่า 0.30[25] และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) พบว่า มีค่ามากกว่า 0.70 แสดงได้ว่าเป็นค่าที่ยอมรับได้[26]

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตรวจสอบความเบ้และความโด่ง (Kurtosis and Skewness) เพื่อตรวจสอบความสมดุล การตรวจสอบตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันเองสูงโดยหาค่า Tolerance และ VIF และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี PLS-SEM โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ADANCO เป็นการวัดความสัมพันธ์ของตัวแปรที่สังเกตได้กับตัวแปรแฝงแบบ Reflective การวัดในรูปแบบนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบจำลองทั้ง Outer และ Inner เกณฑ์ใน

การวัดแบบจำลอง Outer มีเกณฑ์ดังนี้ ค่า Loading >0.50 [24] ค่า AVE (Average Variance Extracted) >0.50[24] ค่า ρ_A (Dijkstra-Henseler's rho) >0.70[28] ค่า ρ_c (Jöreskog's rho) >0.70[29] ค่า (Cronbach's Alpha) >0.70[26] Discriminant Validity: Fornell-Larcker $>(AVE)^2$ [31] Discriminant Validity: Heterotrait-Monotrait Ratio of Correlation (HTMT) <1[28]

เกณฑ์ในการวัดแบบจำลอง Inner หรือ Structure Model ประกอบด้วยค่า Coefficient of Determination R^2 พิจารณาให้ 0.25 มีขนาดเล็ก, 0.50 มีขนาดกลาง และ 0.75 มีขนาดใหญ่ [32] ค่า Predictive Relevance, $Q^2 > 0$ [32] ค่า Effect Size, f^2 โดยพิจารณาให้ 0.02 มีขนาดเล็ก, 0.15 มีขนาดกลาง และ 0.35 มีขนาดใหญ่ [32] ค่า Path Coefficient พิจารณาจาก ขนาด เครื่องหมาย และ p-value [33]

สรุปผล

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน เพศหญิงจำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 มีอายุ 21-30 ปีจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 สถานภาพสมรสแล้วจำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.30 อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80 รายได้อยู่ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทต่อเดือนจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 จำนวนครั้งที่มาใช้บริการต่อเดือนน้อยกว่า 3 ครั้ง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.30 และ ประเภทที่มาใช้บริการด้านการฝาก-ถอน-โอน จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80

ตารางที่ 1 Mean, standard deviation, and the measurement model

Latent and Observable	$\bar{x}$	S.D.	Loading	AVE	Dijkstra-Henseler's rho (ρ_A)	Jöreskog's rho (ρ_c)	Cronbach's Alpha (α)
Marketing mix (MARM)	3.75	0.653		0.6714	0.9198	0.9346	0.9181
1. Product (PROD)	3.19	0.638	0.774				
2. Price (PRIC)	3.83	0.759	0.829				
3. Place (PLAC)	3.83	0.769	0.785				
4. Promotion (PROM)	3.84	0.741	0.859				
5. Staff (PEOP)	4.10	0.687	0.836				
6. Process (PROC)	3.89	0.741	0.850				
7. Physical (PHYS)	4.00	0.683	0.799				
Service quality (SWRV)	3.79	0.674		0.8016	0.9390	0.9528	0.9381
1. Customer satisfaction (SATI)	4.03	0.659	0.876				
2. Service to ensure customers (ENSU)	4.07	0.716	0.903				

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

Latent and Observable	$\bar{x}$	S.D.	Loading	AVE	Dijkstra- Henseler's rho (ρ_A)	Jöreskog's rho (ρ_c)	Cronbach's Alpha(α)
3. Availability of tools (TOOL)	4.02	0.745	0.898				
4. Customer care (CARE)	4.01	0.706	0.912				
5. Responding to customer needs (RESP)	3.98	0.741	0.887				
Consumer behavior (BEHA)	3.78	0.661		0.8147	0.9246	0.9462	0.9241
1. Stimulus (STIM)	3.87	0.702	0.912				
2. Response (RSPO)	3.84	0.769	0.902				
3. Felling (FEEL)	3.87	0.812	0.914				
4. Information search (INFO)	3.79	0.743	0.882				
ความพึงพอใจ (SFAC)	3.80	0.748		0.7529	0.8955	0.9240	0.8901
1. Physical needs (PHYN)	3.91	0.733	0.817				
2. Acceptance (REQN)	3.83	0.784	0.914				
3. Need for praise (PRAN)	3.81	0.726	0.863				
4. Success (SUCC)	3.92	0.713	0.874				

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย พนักงานค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 4.10, S.D. = 0.687 รองลงมาคือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีค่าเฉลี่ย 4.00, S.D. = 0.683 และกระบวนการมีค่าเฉลี่ย 3.89, S.D. = 0.741 ผลการศึกษาคุณภาพการให้บริการ ประกอบด้วย การบริการให้ลูกค้ามั่นใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 4.07, S.D. = 0.716 รองลงมาคือ ความพึงพอใจของลูกค้ามีค่าเฉลี่ย 4.03, S.D. = 0.659 และความพร้อมของเครื่องมือมีค่าเฉลี่ย 4.02, S.D. = 0.745 ผลการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค ประกอบด้วย ด้านสิ่งกระตุ้นและด้านความรู้สึกรักคิดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3.87, S.D. = 0.812, 0.702 รองลงมาคือ ด้านการตอบสนองมีค่าเฉลี่ย 3.84, S.D. = 0.769 และสุดท้าย ความพึงพอใจ ประกอบด้วย ด้านความต้องการความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3.92, S.D. = 0.713 รองลงมา คือ ความต้องการทางร่างกายมีค่าเฉลี่ย 3.91, S.D. = 0.733 และด้านความต้องการการยอมรับมีค่าเฉลี่ย 3.81, S.D. = 0.784

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร ซึ่งการศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาแบบจำลอง Reflective

จากการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม ADANCO ซึ่งเป็นการพิจารณาจากค่าน้ำหนักของความเที่ยงตรงเชิงเหมือน โดยค่าน้ำหนัก (Loading) ควรจะมีค่าสูงกว่า 0.50 จากตารางที่ 2 เป็นการวัดมาตรฐานแบบจำลอง Outer ซึ่งค่าน้ำหนัก (Loading) อยู่ระหว่าง 0.7744-0.9135 ทุกค่ามีค่าเกินกว่า 0.50 ค่า AVE อยู่ระหว่าง 0.6714-0.8147 ซึ่งทุกค่ามีค่าเกินกว่า 0.50 ค่า Dijkstra-Henseler's rho (ρ_A) อยู่ระหว่าง 0.8955-0.9390 ทุกค่ามีค่าเกินกว่า 0.70 ค่า Jöreskog's rho (ρ_c) อยู่ระหว่าง 0.9240-0.9528 ทุกค่ามีค่าเกินกว่า 0.70 ค่า และค่า Cronbach's Alpha (α) อยู่ระหว่าง 0.8901-0.9381 ทุกค่ามีค่าเกินกว่า 0.70 แสดงถึงแบบจำลองมีความเป็นมาตรฐาน และมีความเที่ยงตรง

การวิเคราะห์และพิจารณาความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) จากการพิจารณาของ ตัวแปรแฝงตามโครงสร้าง ในตารางที่ 2 เป็นตารางแสดงค่าเมทริกซ์ของ AVE ตามเส้นทแยงมุมกับค่าสหสัมพันธ์ ของตัวแปรแฝงในแต่ละตัวแปร โดยการพิจารณาค่า AVE² ซึ่งมีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา คือ ค่าของตัวแปร แฝงต้องมีค่ามากกว่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

ตารางที่ 2 Discriminant Validity: Fornell-Larcker Criterion

Construct	MARM	SWRV	BEHA	SFAC
MARM	0.7714			
SWRV	0.7254	0.8016		
BEHA	0.6787	0.6615	0.8147	
SFAC	0.5901	0.6172	0.6925	0.7529

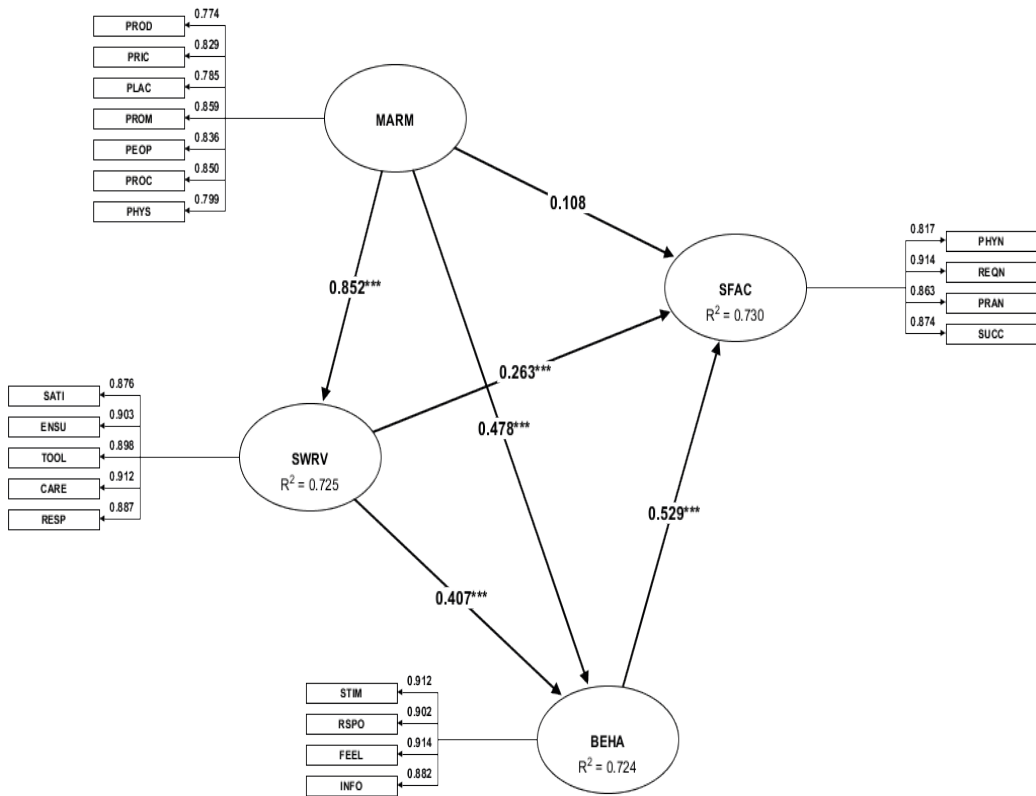
จากตารางที่ 2 มีค่า AVE ตั้งแต่ 0.7714-0.8147 ซึ่งเป็นค่าที่มากกว่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง แสดงถึงมีความตรงเชิงจำแนก

การวิเคราะห์ค่า Heterotrait-Monotrait Ratio of Correlations (HTMT) เป็นการพิจารณาวัด ค่าความตรงเชิงจำแนก ดังแสดงจากตารางที่ 3

ตารางที่ 3 Discriminant Validity: Heterotrait-Monotrait Ratio of Correlations (HTMT)

Construct	MARM	SWRV	BEHA	SFAC
MARM				
SWRV	0.9157			
BEHA	0.8937	0.8714		
SFAC	0.8447	0.8558	0.9136	

จากตารางที่ 3 เป็นการตรวจสอบ Heterotrait-Monotrait Ratio of Correlations (HTMT) ซึ่ง การวัดความตรงเชิงจำแนกต้องมีค่าน้อยกว่า 1 หากพิจารณาจากตารางที่ 3 ทุกค่ามีค่าน้อยกว่า 1 แสดงถึงมี ความตรงเชิงจำแนก

ภาพที่ 2 ผลการศึกษาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร

จากภาพที่ 2 พบว่าในตัวแบบโมเดลโครงสร้างหรือตัวแปรแฝง ค่าน้ำหนักของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว มีค่าน้ำหนัก (Loading) ทุกค่าสูงกว่า 0.70 ซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 20 ค่า ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.774-0.9135 ของค่าตัวแปรสังเกตได้ จากค่าสถิติต่าง ๆ สามารถบ่งชี้ได้ว่าแบบจำลองการวัดหรือ Outer Model ทุกโครงสร้างมีความน่าเชื่อถือได้และสามารถนำไปแปลผลได้

การพิจารณา Inner Model เป็นการพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ซึ่งตรวจสอบจากผลกระทบทางตรง (Direct Effect) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effect) และผลกระทบรวมทั้งหมด (Total Effect) จากภาพที่ 1 ค่า R² ของตัวแปรแฝงทั้ง 3 ตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.724-0.730 ซึ่งเป็นค่าในระดับสูง และการทดสอบสมมติฐาน สามารถพิจารณาได้จากตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

Effect	Original Coefficient	Standard Error	t-value	p-value	Accept/Reject
MARM -> SWRV	0.852	0.016	52.716	0.000	ยอมรับ
MARM -> BEHA	0.478	0.018	44.109	0.000	ยอมรับ

MARM -> SFAC	0.108	0.024	31.482	0.000	ยอมรับ
SWRV -> BEHA	0.407	0.056	7.151	0.000	ยอมรับ
SWRV -> SFAC	0.263	0.071	6.676	0.000	ยอมรับ
BEHA -> SFAC	0.529	0.065	8.046	0.000	ยอมรับ

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน ยอมรับทั้ง 3 สมมติฐานแสดงถึงทุกสมมติฐานมีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรแฝงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนผสมการตลาด ปัจจัยคุณภาพการบริการ ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

นอกจากนี้แล้วตามสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร ได้แก่ ส่วนผสมการตลาด คุณภาพบริการ และพฤติกรรมผู้บริโภค จากภาพที่ 2 ตารางที่ 4 และตารางที่ 5 ยอมรับสมมติฐานที่ 2 ว่าส่วนผสมการตลาด คุณภาพบริการ และพฤติกรรมผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการ และสมมติฐานที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร ได้แก่ ส่วนผสมการตลาด และคุณภาพบริการ จากภาพที่ 1 ตารางที่ 4 และตารางที่ 5 ยอมรับสมมติฐานที่ 3 ว่าส่วนผสมการตลาด และคุณภาพบริการ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร

นอกจากนี้แล้วการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลประกอบด้วย 6 เส้นทาง ดังแสดงจากตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและ อิทธิพลรวม

Effect	Beta (Direct Effects)	Indirect Effects	Total Effect	Cohen's f ²
MARM -> SWRV	0.852		0.852	2.642
MARM -> BEHA	0.478	0.346	0.824	0.227
MARM -> SFAC	0.108	0.659	0.768	0.009
SWRV -> BEHA	0.407		0.407	0.164
SWRV -> SFAC	0.263	0.215	0.478	0.060
BEHA -> SFAC	0.529		0.529	0.285

จากตารางที่ 5 แสดงถึงการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวม ซึ่งประกอบด้วย 6 เส้นทาง เส้นทางที่มีผลกระทบรวมมากที่สุดคือ เส้นทางส่วนประสมทางการตลาด->คุณภาพการบริการ (MARM -> SWRV) มีผลกระทบรวมอยู่ที่ 0.8517 รองลงมาคือเส้นทางส่วนประสมทางการตลาด->พฤติกรรมผู้บริโภค (MARM -> BEHA) มีผลกระทบรวมอยู่ที่ 0.8238 และเส้นทางส่วนประสมทางการตลาด->ความพึงพอใจ (MARM -> SFAC) มีผลกระทบรวมอยู่ที่ 0.7682

การอภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทย การบริการของธนาคาร คือ หัวใจหลักของการดำเนินธุรกิจธนาคาร ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการประกอบด้วย ส่วนประสมทางการตลาด คุณภาพการบริการ พฤติกรรมผู้บริโภค และความพึงพอใจ ปัจจัยเหล่านี้หากมีการบริหารจัดการที่ดีแล้วจะทำให้เกิดคุณภาพและความพึงพอใจได้ งานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ หนึ่งนุช ธีระจันทน์ และ วิโรจน์ เจริญลักษณ์ [33] กล่าวถึงคุณภาพที่ดีในการให้บริการที่ส่งมอบความพึงพอใจให้ลูกค้า การปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของธนาคารกรุงไทย เป็นสิ่งที่ช่วยตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคล้ายกับงานวิจัยนี้ในตัวแปรของคุณภาพของการบริการ เพราะการบริการเป็นสิ่งสำคัญของธนาคาร และธนาคารควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาการบริการให้ดียิ่งขึ้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธนาคารกับลูกค้า สอดคล้องกับ จักรเศ เมตตะธำรงค์ และคณะ [34] กล่าวถึงการบริหารจัดการทางการตลาดของผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินธุรกิจประสบผลสำเร็จ และการสนองตอบต่อความต้องการของลูกค้า โดยใช้การตลาดจะทำให้เกิดความพึงพอใจ คล้ายกับงานวิจัยนี้ในตัวแปรของการตลาด ซึ่งการปรับปรุงตลาดหรือการทำการตลาดเพื่อมุ่งสู่การบริการที่ดีต่อลูกค้าจะช่วยให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดต่อลูกค้าได้ สอดคล้องกับ จุฑารัตน์ ทิพย์ญาณ และ วัลลภา ศภักดี [35] กล่าวถึงความพร้อมของสถานที่ อุปกรณ์ และบุคลากร คือสิ่งสำคัญอันเป็นปัจจัยให้เกิดคุณภาพที่ดีในการบริการ มีความคล้ายกับงานวิจัยนี้ตัวแปรของคุณภาพการบริการ ซึ่งคุณภาพของการบริการที่ดีนั้นจะต้องเน้นไปถึงความพร้อมของการให้บริการที่ดี ความพร้อมของเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ จะช่วยเสริมให้ลูกค้ามีความพึงพอใจและสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อธนาคารได้ สอดคล้องกับ สุภารัตน์ ทองดี [36] กล่าวถึง คุณภาพการให้บริการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย ความเชื่อถือในมาตรฐานและคุณภาพการให้บริการ ความไว้วางใจในการให้บริการ การให้ความสำคัญกับลูกค้าในสิ่งที่ลูกค้าสัมผัสได้และการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า มีความคล้ายกับผลการวิจัยในด้านของคุณภาพการให้บริการ เพราะทุกธนาคารต่างก็ต้องพยายามพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ดีทั้งสิ้น ทั้งมาตรฐานและคุณภาพคือประเด็นสำคัญที่ช่วยให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดให้กับลูกค้าและยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของธนาคารด้วย และสอดคล้องกับ จันทิมา พรหมเกษ และคณะ [37] กล่าวถึงการบริหารจัดการนวัตกรรมการตลาด หากนวัตกรรมการมาใช้ในธุรกิจช่วยให้เกิดความรวดเร็วและได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งมีความคล้ายกับงานวิจัยนี้ เพราะนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับตลาดจะช่วยให้เกิดความสะดวกสบายต่อลูกค้า ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ

2. การศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีผลต่อความพึงพอใจของการให้บริการธนาคารกรุงไทย ในเขตจังหวัดสกลนคร ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกรุงไทย ได้แก่ ส่วนผสมการตลาด คุณภาพบริการ และพฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ ส่วนผสมการตลาด และคุณภาพบริการ โดยปัจจัยดังกล่าวเป็นได้ทั้งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมหากมีการบริหารจัดการที่ดีจะทำให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดในการให้บริการได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญรัญรัตน์ มณเฑียรรัตน์ และ วิโรจน์ เจริญลักษณ์ [38] กล่าวถึงการรับรู้คุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลทางบวกโดยตรงต่อความจงรักภักดีในการให้บริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจในการบริการให้รู้ค่าได้รับรู้ มีความคล้ายและผลการทดสอบก็มีความคล้ายกับงานวิจัย เพราะคุณภาพการให้บริการและการรับรู้คุณภาพการให้บริการ ลูกค้าสามารถสัมผัสได้และทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อการให้บริการของธนาคาร สอดคล้องกับ ฐฐนนท ทวีสิน [39] กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพการให้บริการมีความสัมพันธ์ทางบวกโดยตรงกับการให้บริการของธนาคารออมสิน

สำนักงานใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้านพนักงานผู้ให้บริการ เทคโนโลยีการให้บริการ ด้านสถานที่และความรวดเร็ว จากงานวิจัยนี้มีความคล้ายกันในตัวแปรของคุณภาพการให้บริการที่ดีล้วนแต่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการบริการที่มีต่อลูกค้า โดยเฉพาะตัวพนักงานเอง เป็นปัจจัยสำคัญและเป็นปัจจัยโดยตรงต่อลูกค้า ลูกค้าเกิดความพึงพอใจได้จากการให้บริการของพนักงาน และสอดคล้องกับ รวีพรรณ อุดลวัฒน์ศิริ และ นวลฉวี แสงมหาชัย [40] กล่าวถึงส่วนประสมทางการตลาด มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการให้บริการสินเชื่อ อีกทั้งการให้บริการของพนักงานหรือทัศนคติที่ดีต่อการให้บริการสินเชื่อมีผลโดยตรงต่อการให้การบริการของธนาคาร มีความคล้ายกับงานวิจัยนี้เพราะส่วนประสมทางการตลาดนั้นเป็นได้ทั้ง อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการให้บริการ การคำนึงถึงสถานที่ในการให้บริการ ก็เป็นหนึ่งในส่วนประสมทางการตลาดที่สำคัญ หากมีการจัดสถานที่ให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีก็จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจได้ อันเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของธนาคารกับลูกค้า

References

- [1] Kasikornthai. (2016, November 17). *Development report for sustainability*. <http://www.kasikornbank.com>. (In Thai)
- [2] Tanrungruang, S. (2018, November 17). *Sustainable banking*. https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_05Sep2018.aspx. (In Thai)
- [3] Montazemi, A. R., & Qahri-Saremi, H. (2015). Factors affecting adoption of online banking: A meta-analytic structural equation modeling study. *Information & Management*, 52(2), 210-226.
- [4] Fair Finance Guide Thailand. (2020). Assessment of Thai commercial banks by criteria: International Fair Finance Coalition. Fair Finance Thailand. (In Thai)
- [5] Krungthai. (2018, November 17). *Plans and important projects in 2018*. <https://krungthai.com/th/content/about-ktb/strategic-plans-and-key-operations> (In Thai)
- [6] Limmanont, P. (1999). *Strategy to manage relations with customers (4th Ed.)*. Pharinas Printing. (In Thai)
- [7] Dispakdee, N., & Phongsamran, S. (2016). Quality teamwork affecting efficiency performance of the personnel in Krung Thai bank public company Ltd., Prapinklao area office. *Kasem Bundit Journal*, 17(2), 167-176. (In Thai)
- [8] Sophaphon, P. (2015). Guidelines for the development of service quality in the service counter, Krung Thai bank. Kuchinarai brance, Kalasin province. *MBA-KKU Journal*, 8(1), 151-710. (In Thai)
- [9] Saowachacrit, K., & Jadesadalug, V. (2018). The influence of perceived empowerment to service quality: The moderating role of cognition-based trust and affective-based trust of Krungthai bank (Public company limited), branch office Nakhon Pathom Province. *Journal of Accountancy and Management*, 11(2), 43-55. (In Thai)

- [10] Kotler, P. (1997). *Marketing management: analysis, planning implementation and control. (9th ed)*. Asimmon &Schuster.
- [11] Sereerat, S., Sereerat, S., Thungngern, J., Pathavanich, O., & Laksitanon, P. (2003). *Marketing management in the new era*. Teer film and Sitex Co., Ltd. (In Thai)
- [12] Wongmontha, S. (1999). *Marketing strategy*. Teer film and Sitex Co., Ltd. (In Thai)
- [13] Sereerat, S. (1996). *Consumer behavior*. Dimond and Business World. (In Thai)
- [14] Cronin, J. J., & Taylor, S. A. (1992). Measuring service quality: A re-examination and extension. *Journal of Marketing, 56*(7), 55-68.
- [15] Berry, L. L., and Parasuraman, A. (1990). *Delivering quality service*. Free Press.
- [16] Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. *Journal of Marketing, 49*, 41 - 50.
- [17] Kotler, P., & Armstrong. (2002). *Principle of Marketing*. Prentice-Hall.
- [18] Lee, Y., Lee, C. Lee, S., & Babin, B. (2008). Festivalscapes and patrons' emotions, satisfaction, and loyalty. *Journal of Business Research, 61*(1), 56-64.
- [19] Peloza, J., Hudson, S., & Hassay, D. (2009). The marketing of employee volunteerism. *Journal of Business Ethics, 85*(2), 371-386.
- [20] Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2007). *Consumer behavior (7 ed.)*. Upper Saddle River. Prentice Hall.
- [21] Kumar, P. (2010). *Marketing of Hospitality & Tourism Services*. McGraw-Hill Education
- [22] McGrew, G., & Wilson, M.J. (1982). *Decision making approaches and analysis*. Manchester University.
- [23] Sereerat, S. (2005). *Consumer behavior*. Pattanakarn. (In Thai)
- [24] Hair, F., Black, C. W., & Anderson, E. R. (2010). *Multivariate data Analysis. 7th Edition*. Pearson.
- [25] Pallant, J. (2010). *SPSS survival manual A step by step guide to data analysis using SPSS. 4th Edition*. McGrawHil.
- [26] Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis. (6th ed.)*. New Jersey.
- [27] Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement Error. *Journal of Marketing Research, 18*(1), 39-50.
- [28] Henseler, J., Ringle, C.M., & Sinkovics, R.R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. *Advances in International Marketing, 20*(1), 277- 319.
- [29] Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. McGraw Hill: New York.

- [30] Teo, T. S., Srivastava, S. C., & Jiang, L. (2008). Trust and electronic government success: An empirical study. *Journal of Management Information Systems*, 25(3), 99-132.
- [31] Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *The Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-152.
- [32] Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2013). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral science*. Routledge.
- [33] Teerarujinon, N., & Jadesadalug, V. (2017). The service quality of electronic transactions of Krung Thai Bank, Empire Tower Branch, Bangkok, *Veridian E Journal, Silpakorn University*, 10(1), 1523-1537. (In Thai)
- [34] Mettathamrong, J., Sareekham, W., & Prajudtasri, P. (2018). The elements factors in business operation of community enterprise entrepreneurs in the upper northeast. *Modern Management Journal*, 16(2), 29-42. (In Thai)
- [35] Thipyan, J., & Kochaphakdi, K. (2008). Customer satisfaction of service quality provided by primary care unit, *Parichart Journal*, 21(2), 92-101. (In Thai)
- [36] Thongdee, S. (2020). Quality of service of bank for agriculture and agricultural cooperative, banpong Branch, Rachaburi Province, *Journal of Administrative and Management*, 8(1), 58-67. (In Thai)
- [37] Phromket, C., Mettathamrong, J., & Sareekham, W. (2019). Effects of modern entrepreneurial capability and marketing innovation on competitive advantage of community enterprises processing agricultural products in Upper Northeast. *Suranaree Journal of Social Science*, 13(2), 79-96. (In Thai)
- [38] Monteerarat, Y., & Jadesadalug, V. (2015). Perception affects to loyalty through service quality from the customers Bank or Ayudhya, *Veridian E-Journal, Slipakorn University*, 8(2), 877-892. (In Thai)
- [39] Thavisin, N. (2021). Factors influencing the service of the government savings Bank Head Office. *The Journal of Pacific Institute of Management Science (Humanities and Social Sciences)*, 7(2), 116-128. (In Thai)
- [40] Adulwatthanasiri, R., & Sangchai, N. (2014). The relationship between attitude towards housing loan service, Corporate image and marketing-mix with Housing loan service quality of the government Housing Bank, *Mahasarakham Branch, Chandrakasem Rajabhat University Journal*, 20(39), 129-138. (In Thai)

ความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชน:
การวิเคราะห์ปัจจัยและความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล
Citizenship and Community Democracy:
The Analysis of Factors and Causal relations

วรพิทย์ มีมาก^{1*}
Worapit Meemak^{1*}

¹ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ 10240

¹ Philosophy Program in Public Administration, Ramkhamhaeng University, Bangkok, 10240, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: vorapitaya@hotmail.com

(Received: April 1, 2022; Revised: July 23, 2022; Accepted: July 25, 2022)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันของความ เป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชน และอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชน โดยศึกษาจาก ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านใน 76 จังหวัดของประเทศไทย ไม่รวมกรุงเทพมหานคร การสุ่มตัวอย่างใช้วิธี การสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำแนกออกเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามลำดับ โดยจะเลือก บุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษา รวมตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 8,800 คน ข้อมูล เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อถือได้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ปัจจัย เชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันอันดับที่ 2 พบว่า ข้อมูล เชิงประจักษ์ของความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจะสอดคล้องกัน กับองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองและองค์ประกอบของประชาธิปไตยชุมชนที่ประมวลได้เชิงทฤษฎี และ ผลการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 พบว่า ปัจจัยของความ เป็นพลเมือง ที่มีอิทธิพลต่อทั้งประชาธิปไตยชุมชนและองค์ประกอบของประชาธิปไตยชุมชนมากที่สุด ได้แก่ พลเมืองที่มีความ รับผิดชอบในตนเอง รองลงไป ได้แก่ พลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม จิตสาธารณะ พลเมืองที่เข้าไป มีส่วนร่วม คารวธรรม ปัญญาธรรม และนิติธรรม ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชน การวิเคราะห์ปัจจัย

Abstract

The research aimed to analyze confirmatory factors of citizenship and community democracy and also explain their causal relations. 8,800 nationwide individual samples from Thai village dwellers in 76 provinces, excluding Bangkok Metropolis, were selected through multistage sampling method, classified into regions, provinces, districts, sub-districts, and villages, respectively. Data collected by reliability-tested questionnaire were analyzed via confirmatory factor analysis and multiple regression method. The findings through second order confirmatory factor analysis revealed that empirical data gathered from samples on citizenship and community democracy are consistent with their theoretic components. Additionally, multiple regression results at 0.05 significance level exposed that factors of citizenship that have the greatest influence on both community democracy and its elements are personally responsible citizens, followed by justice-oriented citizen, public consciousness, participatory citizen, respected morality, wisdom, and rule of law, respectively.

Keywords: Citizenship, Community Democracy, Factor Analysis

บทนำ

นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โครงสร้างของประเทศไทยมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางอย่างมาก [1-3] ทำให้การตัดสินใจขึ้นอยู่กับชนชั้นผู้นำ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และไม่มีอำนาจในการติดตามตรวจสอบโครงการของรัฐบาลในพื้นที่ บทบาทของประชาชนในสังคมถูกลดทอนลงไป โดยมีสถานะเป็นเพียงกลไกหนึ่งของการขับเคลื่อนทางการเมืองเท่านั้น ดังนั้น การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางอำนาจใหม่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

แนวคิดใหม่ของการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางอำนาจ คือ การเพิ่มอำนาจให้แก่ชุมชนมากขึ้น [4-7] ซึ่งจะกระทำได้โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนสามารถจัดการชุมชนของตนเองได้มากขึ้น โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการอนุมัติให้มีการดำเนินการใด ๆ ในชุมชนที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งการดำเนินการตามแนวคิดใหม่จะสำเร็จได้ จำเป็นต้องสร้างประชาธิปไตยระดับชุมชนที่เข้มแข็ง [8-9] โดยประชาชนต้องเข้ามามีส่วนรับรู้ปัญหา แก้ปัญหา และพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง สำหรับปัญหาหลักเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยในชุมชนของไทย ได้แก่ โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการจัดตั้งโดยรัฐ ไม่ใช่หน่วยการกระจายอำนาจไปให้ประชาชนบริหารอย่างแท้จริง กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เอื้อต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมมากนัก การมีส่วนร่วมของประชาชนในสภาองค์กรชุมชนไม่สามารถนำไปบังคับในการบริหารกิจการท้องถิ่นได้จริง รวมทั้งสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังไม่ได้ได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง [10-13]

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างประชาธิปไตยชุมชน ได้แก่ ความเป็นพลเมือง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนามักสร้างความเป็นพลเมืองโดยประชาชนสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดการอบรมความเป็นพลเมืองโดยหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นการกระทำบนฐานของความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพราะความเป็นพลเมืองที่ยั่งยืนจะกระทำได้ก็โดยการให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง [14-15] ดังนั้น ประชาธิปไตยของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่จึงล้มเหลว [16] สำหรับปัญหาหลักของไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ได้แก่ ประชาชนเป็นเพียงผู้ให้ความชอบธรรมแก่ตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง ไม่ได้เป็นผู้ปกครองที่แท้จริง และไม่ได้เป็นเสรีชน หากเป็นเพียงผู้อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง การแบ่งพรรคแบ่งพวก การไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะกลัวจะกระทบกับหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว ประชาชนไม่รับผิดชอบต่อสังคมต่างคนต่างอยู่ ไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ทำให้เกิดสภาวะของความแปลกแยก [12, 17-19]

ในประเทศไทย มีงานทางวิชาการเกี่ยวกับประชาธิปไตยชุมชนและความเป็นพลเมืองในสังคมไทยหลายชิ้น โดยกล่าวถึงประชาธิปไตยชุมชนและความเป็นพลเมืองในเชิงคุณภาพ อาทิ [11-13, 20-22] เป็นต้น แต่ยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนในเชิงปริมาณว่า องค์ประกอบของประชาธิปไตยชุมชนและความเป็นพลเมืองมีอะไรบ้าง และรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยชุมชนและความเป็นพลเมืองเป็นอย่างไร ซึ่งความไม่ชัดเจนของงานวิชาการเชิงคุณภาพสะท้อนมาจากความแตกต่างใน 2 แนวทาง คือ ประชาธิปไตยชุมชนและความเป็นพลเมืองในความหมายที่อิงแหล่งที่มาของการเกิดกิจกรรมทางการเมือง อาทิ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ระบบราชการ การเป็นตัวแทน การเลือกตั้ง การทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น และประชาธิปไตยและความเป็นพลเมืองในความหมายที่อิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับการเมือง อาทิ อุดมการณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมพลเมือง จิตสำนึกสาธารณะ และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาประชาธิปไตยชุมชนและความเป็นพลเมืองในเชิงปริมาณ

โดยมุ่งเน้นไปที่องค์ประกอบของประชาธิปไตยชุมชนและความเป็นพลเมือง และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal relations) ระหว่างประชาธิปไตยชุมชนและความเป็นพลเมือง เพื่อให้งานวิชาการมีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยคาดหวังว่า ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนของรัฐบาลทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น รวมถึงการนำไปใช้เป็นทางออกเพื่อการจัดการปัญหาอีกหลายปัญหา เช่น การป้องกันการทุจริต การสร้างสังคมที่เป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างความปรองดองเพื่อความสันติสุขของคนในชาติ เป็นต้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) ของความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชน
2. เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal relations) ระหว่างความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดประชาธิปไตยชุมชน

Tocqueville [23] เสนอแนวคิดว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับรัฐมีฐานรากมาจากชุมชน ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินการกิจกรรมของชุมชนได้อย่างเต็มที่ โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ การกระทำต่าง ๆ จะมาจากการปรึกษาหารือในสภาชุมชนหรือที่ประชุมสาธารณะ สภาชุมชนเป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานด้วยตนเอง และประชาชนในชุมชนมีพันธะที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันในผลประโยชน์สาธารณะ Mill [24] ให้ทัศนะว่า รัฐบาลกลางและท้องถิ่นควรแยกจากกันอย่างชัดเจน ประชาชนในชุมชนควรมีบทบาทในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตรวจสอบและควบคุมการบริหารงาน Held [25] เห็นว่า ประชาชนในชุมชนมีวิถีชีวิตบนฐานของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การตัดสินใจเพื่อที่จะดำเนินการใด ๆ ในชุมชนจะมาจากความเห็นพ้องกัน ประชาชนในชุมชนมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง Mathews [26] ให้ทัศนะว่า พัฒนาการของประชาธิปไตยชุมชนจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อประชาชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนที่จะจัดการกับปัญหาในชุมชนได้ โดยไม่ต้องพึ่งผู้อื่น Ostrom [27] เสนอว่า ประชาธิปไตยชุมชนที่ดีจะเกิดขึ้นได้ ถ้ากติกาที่กำหนดขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้กติกามีความเหมาะสมและได้รับการยอมรับอย่างแท้จริง การนำกติกาจากภายนอกเข้ามาบังคับใช้ อาจส่งผลให้ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนลดน้อยลง ปัจจัยที่จะทำให้การกำหนดกติกาโดยประชาชนมีผลสัมฤทธิ์สูง ได้แก่ ความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนตอบแทน และการร่วมแก้ไขปัญหาด้วยกัน ซึ่งทัศนะดังกล่าว สอดคล้องกับ Sen [28] ที่เห็นว่า ประชาธิปไตยชุมชนเกี่ยวข้องกับการเพิ่มอำนาจและโอกาสในการควบคุมทรัพยากรที่จะส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชน

จากแนวคิดข้างต้นกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยชุมชนประกอบด้วย สถานะทางการเมืองการปกครองในชุมชน ซึ่งหมายถึง การกระจายอำนาจ การกำหนดอำนาจหน้าที่และกติกาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของชุมชนและสถานะทางอุดมการณ์ในชุมชน ซึ่งหมายถึง เสรีภาพ ความเสมอภาค ความชอบธรรม และการมีส่วนร่วม

2. แนวคิดความเป็นพลเมือง

Heater [29] ระบุว่า นักปรัชญาคนแรกที่ทำให้ความสำคัญต่อ “ความเป็นพลเมือง” คือ Plato โดยบ่งชี้ว่ามนุษย์ต้องมีคุณธรรม และมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้วิธีการที่จะเป็นพลเมืองที่ดี และแนวคิดนี้ได้รับการสานต่อโดย Aristotle ซึ่งระบุว่า พลเมืองที่ดีจะต้องมีความรู้ในการจัดการทั้งในแง่ของผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครอง กล่าวได้ว่า ความเป็นพลเมืองจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมนุษย์เข้าไปมีส่วนร่วมในสถานะสมาชิกของชุมชน เพื่อพิทักษ์สิทธิ์เสรีภาพของตน บนฐานของคุณธรรม ความเป็นพลเมืองไม่ติดตัวมาโดยกำเนิด [29-30] ขณะที่ Reich [31] และ UNDP [32] เสนอว่า ความเป็นพลเมืองแสดงได้โดยการมีจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้การกระทำกิจกรรมในชุมชนบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี Tocqueville [23] เสนอว่า วิถีชีวิตของความเป็นพลเมืองจะประกอบด้วย การมีจิตสำนึกร่วมกัน การไม่มีอคติ การใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติภารกิจให้ดีที่สุด ความศรัทธาเริ่มสร้างสรรค์ ความไม่เห็นแก่ตัว การช่วยเหลือซึ่งพวาค้ำยันและกัน การไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ การยึดทางสายกลาง การมีจิตใจอบอุ่นอารี การตระหนักในความเป็นมนุษย์ และความมีคุณธรรม จากทัศนคติของความเป็นพลเมืองสรุปได้ว่า วิถีชีวิตของความเป็นพลเมืองจะมืองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ปัญญาธรรม การยอมรับ นิติธรรม และจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ปรากฏในพุทธศาสนา กล่าวคือ ปัญญาธรรม เป็นการใช้หลักการ เหตุผล และความถูกต้อง เพื่อแก้ปัญหา การยอมรับ เกี่ยวข้องกับเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเคารพซึ่งกันและกัน นิติธรรมจะสะท้อนถึงการปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม ส่วนจิตสาธารณะ จะหมายถึง การมีจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน การเห็นคุณค่าของส่วนรวม และการร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม [33]

ความเป็นพลเมืองจำแนกได้เป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติทางกฎหมาย มิติทางสังคม และมิติทางการเมือง ในแง่มิติของกฎหมาย สิ่งที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญ ได้แก่ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ [34] ส่วนมิติทางสังคม หมายถึง การยอมรับ การเคารพ การยกย่อง และการให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ [35] สำหรับมิติทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ([36-37] ซึ่งถือเป็นการตระหนักขั้นสูงสุดของธรรมชาติของมนุษย์ จากความเป็นพลเมืองทั้ง 3 มิติ Westheimer, & Kahne [38] ได้ประมวลและนำมาใช้จำแนกประเภทของพลเมืองออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง (Personally responsible citizen) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory citizen) และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (Justice oriented citizen)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยในชุมชน

Bourdieu [39] ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยในชุมชน พบว่า ความตระหนักและการรับรู้ของประชาชนมีส่วนสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง Bellah, Madsen, Sullivan, Swidler, & Tipton [40] ได้สำรวจวิถีชีวิตของชุมชนในสหรัฐอเมริกา พบว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมไปถึงการมีพันธะผูกพันทางสังคมในฐานะพลเมือง จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ชัดเจนให้ความเป็นประชาธิปไตยในชุมชนมีความยั่งยืน Verba, Schlozman, & Brady [41] ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาความแตกต่างกันของคุณลักษณะของตัวอย่างเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะทำให้อธิบายความแตกต่างที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยในชุมชนว่า ทำไมชุมชนหนึ่งจึงมีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าอีกชุมชนหนึ่ง เช่นเดียวกับ Egan [42] ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยในชุมชน และเสนอ

ให้มีการปรับปรุงความสัมพันธ์ผ่านทางหลักสูตรการศึกษา Almond, & Verba [43] ได้ศึกษาวิถีชีวิตของความเป็นพลเมืองใน 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เยอรมันตะวันตก อิตาลี และเม็กซิโก ผลลัพธ์ที่ได้คือ ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีวัฒนธรรมแบบพลเมือง (Civic culture)

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาใช้การวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านใน 76 จังหวัดของประเทศไทย ไม่รวมกรุงเทพมหานคร เพราะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ การสุ่มตัวอย่างใช้แบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ดังนี้ (1) จำแนกภาคเป็น 7 ภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันตก ตะวันออก เหนือ ใต้ ภาคกลาง และปริมณฑล (2) สุ่มเลือกจังหวัดในแต่ละภาคมาเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มชั้นภูมิแบบสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) รวมทั้งหมด 11 จังหวัด (3) ในแต่ละจังหวัด สุ่มเลือกอำเภอออกมา 2 อำเภอ รวม 22 อำเภอ (4) ในแต่ละอำเภอ สุ่มเลือกตำบลออกมา 2 ตำบล รวม 44 ตำบล (5) ในแต่ละตำบล สุ่มเลือกหมู่บ้านออกมา 2 หมู่บ้าน รวม 88 หมู่บ้าน (6) ในแต่ละหมู่บ้าน จะเลือกบุคคลมาศึกษา โดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน ได้หมู่บ้านละ 100 คน รวมตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 8,800 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อถือได้ แบบสอบถามประกอบด้วย (1) ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ศึกษา (2) ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง มีองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยประเภทของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง พลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วม และพลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม และปัจจัยวิถีชีวิตของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ปัญญาธรรม คารวธรรม นิตริธรรม และจิตสาธารณะ และ (3) ข้อมูลเกี่ยวกับประชาธิปไตย ชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยประชาธิปไตยชุมชนในฐานะการเมืองการปกครอง และปัจจัยประชาธิปไตยชุมชนในฐานะอุดมการณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และเชื่อถือได้ รวมทั้งทำให้การบริหารการจัดเก็บข้อมูลมีประสิทธิภาพ การดำเนินการจะกระทำผ่านทางสภาองค์กรชุมชนซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) ประสานงานกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนในประเทศไทย ที่จัดแจ้งการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ (2) คัดเลือกสภาองค์กรชุมชนในตำบลและหมู่บ้านที่สุ่มให้เป็นพื้นที่ตัวอย่าง (3) ประสานงานกับประธาน/เลขานุการสภาองค์กรชุมชนเพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับผู้แทนชุมชนท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้าน (4) ประสานงานกับประธาน/เลขานุการสภาองค์กรชุมชนและผู้แทนชุมชนท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้านเพื่อทราบตารางและสถานที่การอบรมหรือการประชุมในกิจการต่าง ๆ ที่สภาองค์กรชุมชนกำหนดขึ้นมา อาทิ ศาลาประชาคม โรงเรียน หรือห้องประชุม เป็นต้น (5) คัดเลือกนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดที่สุ่มให้เป็นพื้นที่ตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการใช้ภาษาถิ่นในการติดต่อสื่อสาร และนำนักศึกษาทั้งหมดมาอบรมการใช้แบบสอบถามและเรียนรู้การติดต่อสื่อสาร (6) ในสถานที่ประชุมหรือสถานที่อบรมที่จัดโดยสภาองค์กรชุมชน จะมีรายชื่อของบุคคลที่เข้าร่วมประชุมหรือเข้ารับการอบรม ซึ่งนักศึกษาจะใช้รายชื่อเหล่านี้มาทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อให้ช่วยตอบข้อมูลในแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression analysis)

ผลการวิเคราะห์

คุณลักษณะของตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจประกอบด้วย (1) เพศ ตัวอย่างที่เป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 47.41 และ 52.59 (2) อายุ จำแนกเป็น อายุ ≤ 25 ปี 26-45 ปี 46-60 ปี และ ≥ 61 ปี คิดเป็น ร้อยละ 18.41, 47.53, 26.47, และ 7.59 ตามลำดับ (3) ระดับการศึกษา จำแนกเป็น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.70, 28.15, 15.23, และ 30.92 ตามลำดับ สำหรับผลการ วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน ข้อมูลเชิงประจักษ์ของความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชน มีความสอดคล้องกันกับองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองและองค์ประกอบของประชาธิปไตยชุมชนเชิงทฤษฎี ดังนี้

1.1 ความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ประเภทของความเป็นพลเมืองและวิถีชีวิตของความเป็น พลเมือง

1.1.1 ประเภทของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง พลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วม และพลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม

Model fit ของการทดสอบประเภทของความเป็นพลเมืองโดยใช้ 1st order CFA ปรากฏดังภาพ

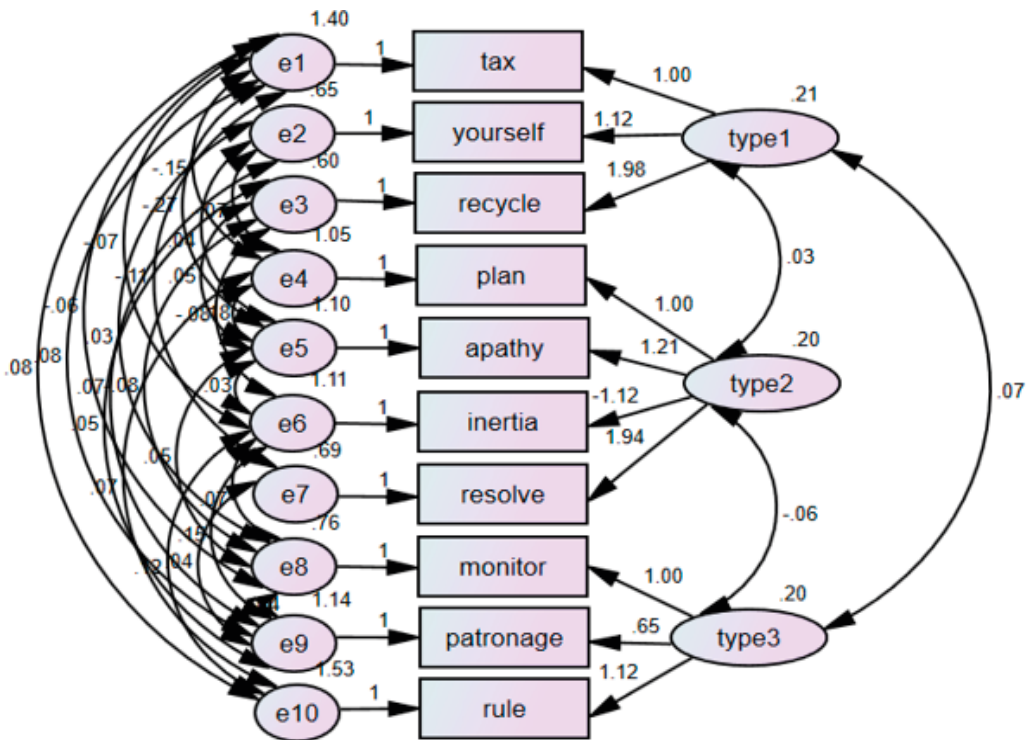

Figure 1 Model fit of type of citizenship

ค่าสถิติการทดสอบ Model fit: CMIN/DF = 2.729, AGFI = 0.997, RMR = 0.008, CFI = 0.998, RMSEA = 0.014

หมายเหตุ

- type1 = พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง
- type2 = พลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วม
- type3 = พลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม
- tax = ความเต็มใจจ่ายภาษีให้แก่ท้องถิ่น
- yourself = การเริ่มแก้ไขสิ่งผิดจากตนเองก่อนเสมอ
- recycle = การคัดแยกขยะอย่างถูกต้อง
- plan = การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

- apathy = ความเห็นแก่ตน
- inertia = ความกระตือรือร้นในการพัฒนาชุมชน
- resolve = การแก้ไขปัญหาพร้อมกัน
- monitor = การติดตามตรวจสอบการทุจริต
- patronage = การใช้ระบบอุปถัมภ์ในการพัฒนา
- rule = การกำหนดกติการ่วมกันของชุมชน
- e = ค่าคลาดเคลื่อน

1.1.2 วิถีชีวิตของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ปัญญาธรรม คารวธรรม นิตีธรรม และ จิตสาธารณะ Model fit ของการทดสอบวิถีชีวิตของความเป็นพลเมืองโดยใช้ 1st order CFA ปรากฏดังภาพ

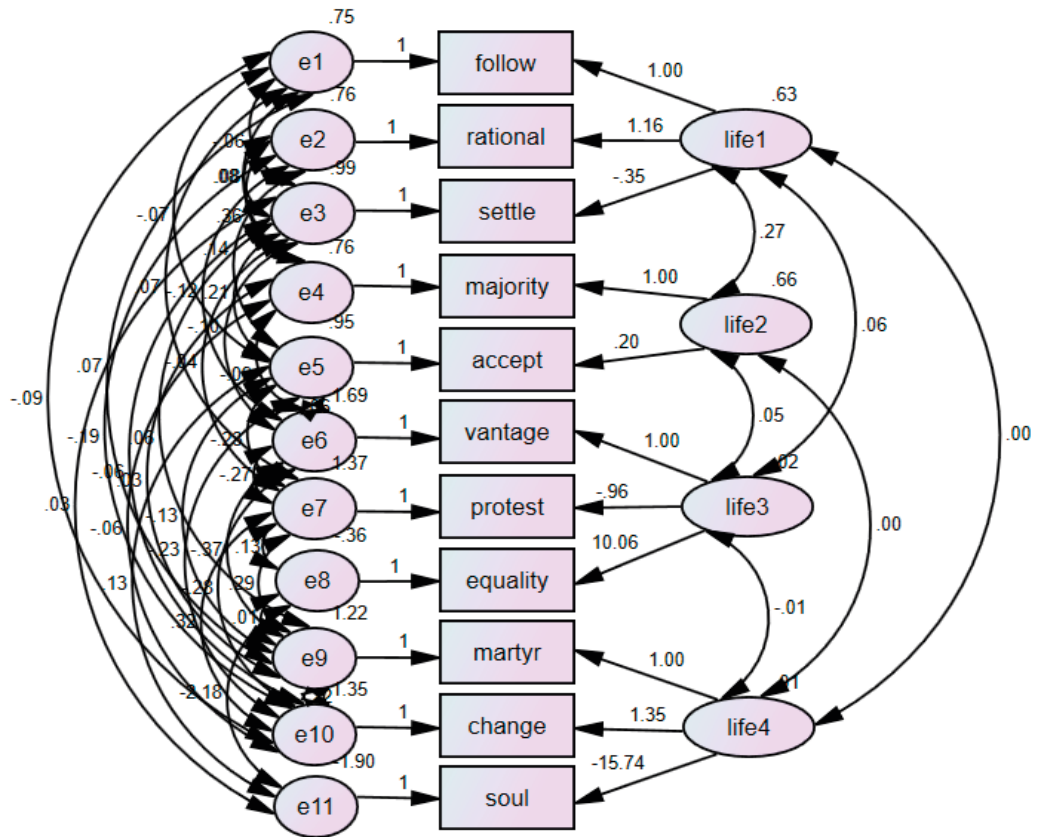

Figure 2 Model fit of way of life of citizenship

ค่าสถิติการทดสอบ Model fit: CMIN/DF = 2.213, AGFI = 0.997, RMR = 0.007, CFI = 1.000, RMSEA = 0.012

หมายเหตุ

life1 = ปัญญาธรรม	accept = การยอมรับการวิจารณ์
Life2 = คารวธรรม	vantage = การเอื้อประโยชน์ของกฎหมาย
life3 = นิติธรรม	protest = การชุมนุมประท้วง
Life4 = จิตสาธารณะ	equality = ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม
follow = การทำตามโดยไม่ไตร่ตรอง	martyr = การเสียสละเพื่อชุมชน
rational = การมีเหตุผลประกอบการกระทำ	change = การเปลี่ยนแปลงด้วยตนเองเพียงคนเดียว
settle = การหาข้อยุติในชุมชน	soul = ความสำนึกในความเป็นชุมชน
majority = การเคารพเสียงส่วนใหญ่	e = ค่าคลาดเคลื่อน

1.1.3 ความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ประเภทของความเป็นพลเมืองและวิถีชีวิตของความเป็นพลเมือง การทดสอบความเป็นพลเมืองจะใช้ 2nd order CFA Model fit ของการทดสอบวิถีชีวิตของความเป็นพลเมือง ปรากฏดังภาพ

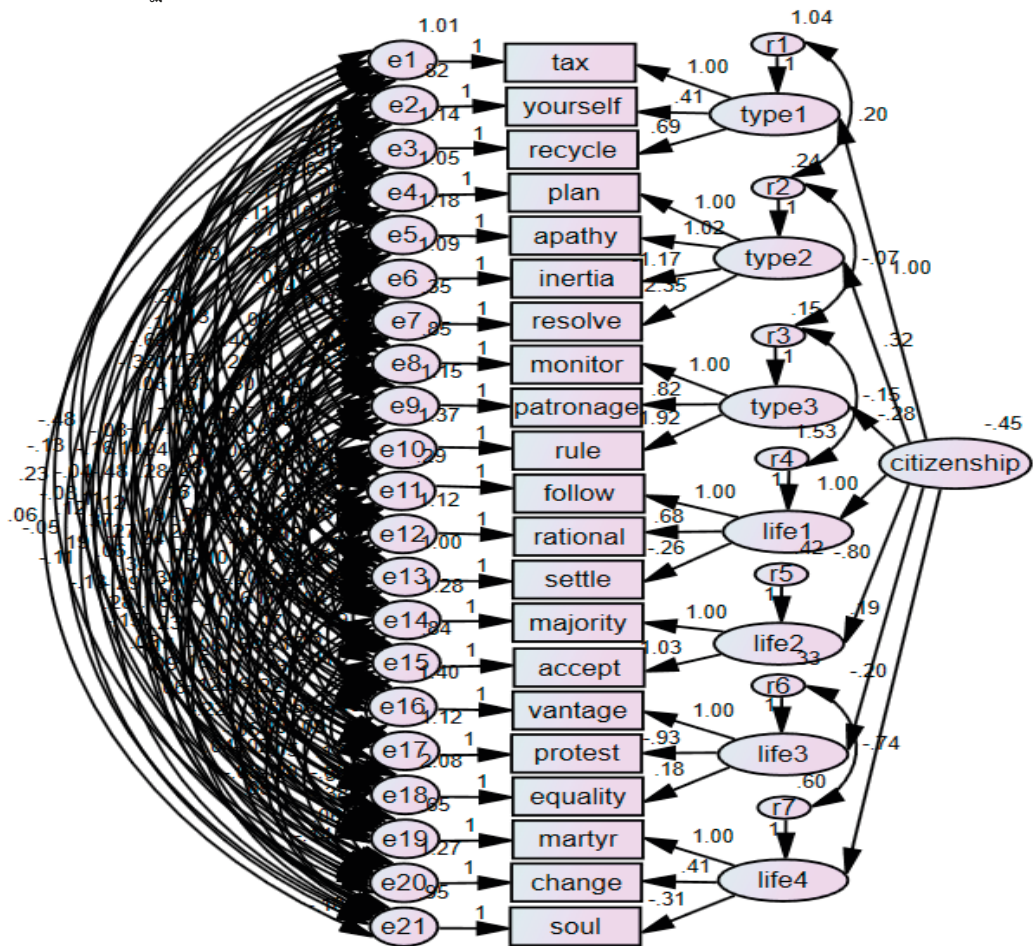

Figure 3 Model fit of citizenship

หมายเหตุ citizenship หมายถึง ความเป็นพลเมือง ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ในภาพที่ 3 มีความหมายเหมือนกับภาพที่ 1 และ 2

ค่าสถิติการทดสอบ Model fit: CMIN/DF = 1.358, AGFI = 0.997, RMR = 0.005, CFI = 1.000, RMSEA = 0.006

2. ประชาธิปไตยชุมชน ประกอบด้วย สถานะทางการเมืองการปกครองและสถานะทางอุดมการณ์ในชุมชน

Model fit ของสถานะทางการเมืองการปกครองและสถานะทางอุดมการณ์ในชุมชนโดยใช้ 1st order CFA เป็นดังภาพ

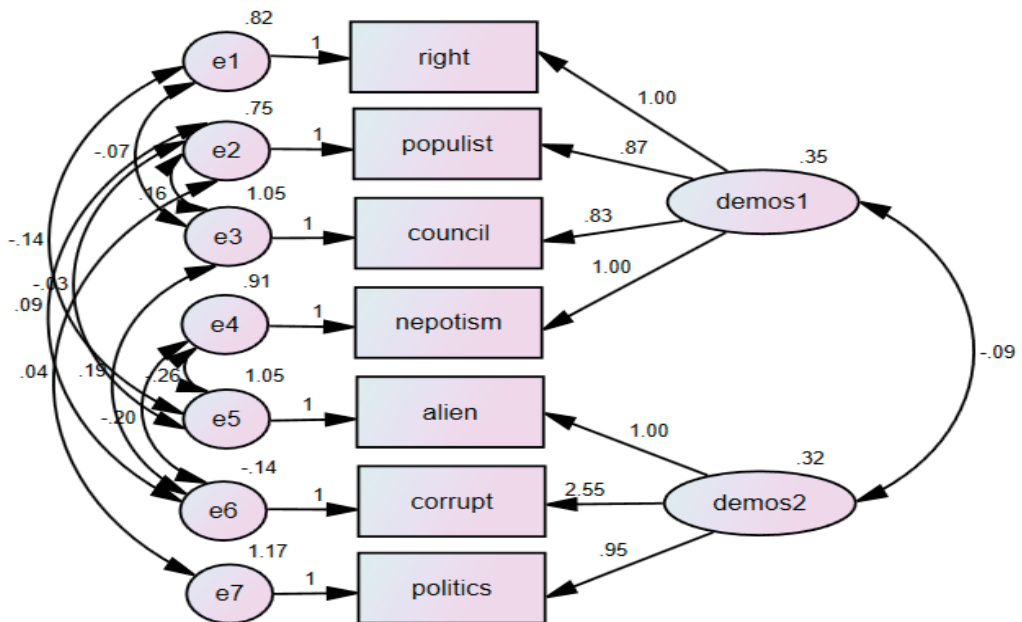

Figure 4 Model fit of politics and government status and ideological status in the community

หมายเหตุ

right = การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ	corrupt = การโกงของนักการเมืองท้องถิ่น
populist = การสร้างประชาธิปไตยโดยตรงในชุมชน	politics = ความสนใจในการเมืองท้องถิ่น
council = การทำประโยชน์ของสภาองค์กรชุมชน	demos1 = สถานะทางการเมืองการปกครองในชุมชน
nepotism = ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ	demos2 = สถานะทางอุดมการณ์ในชุมชน
alien = การอยู่ร่วมกันกับคนต่างเชื้อชาติ	e = ค่าคลาดเคลื่อน

ค่าสถิติการทดสอบ Model fit: CMIN/DF = 1.032, AGFI = 0.999, RMR = 0.006, CFI = 1.000, RMSEA = 0.002

ส่วน Model fit ของประชาธิปไตยชุมชนทดสอบโดยใช้ 2nd order CFA ปรากฏดังภาพ

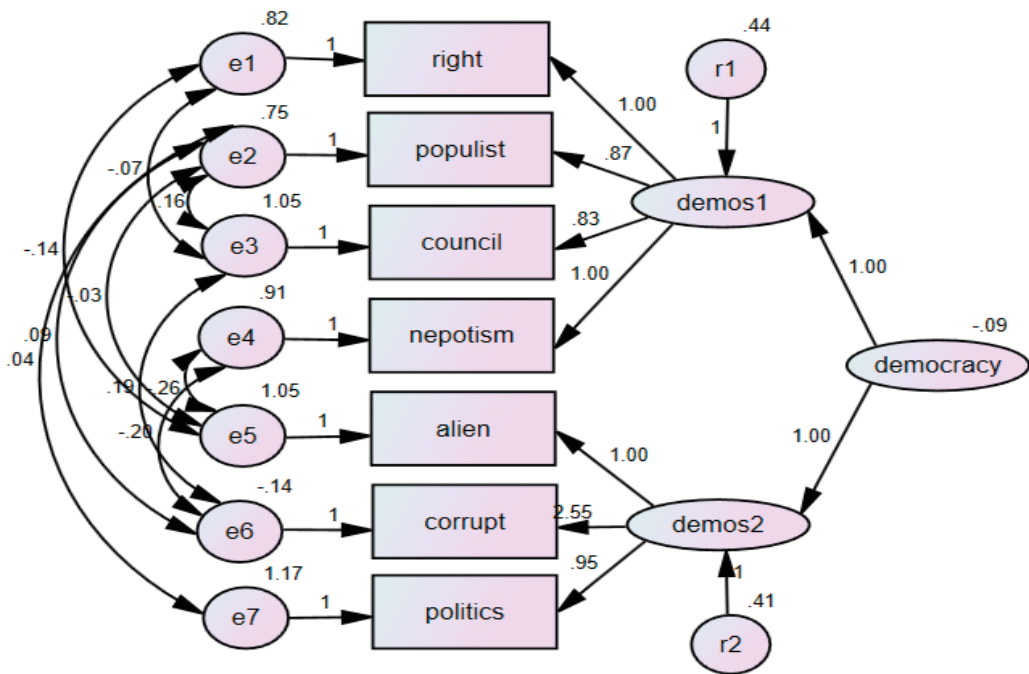

Figure 5 Model fit of community democracy

ค่าสถิติการทดสอบ Model fit: CMIN/DF = 1.032, AGFI = 0.999, RMR = 0.006, CFI = 1.000, RMSEA = 0.002

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชน

Table 1 Causal relations between citizenship and community democracy

รายการ	1		2		3		4		5		6		7		8		รวม		
	X	Y	Z	X	Y	Z	X	Y	Z	X	Y	Z	X	Y	Z	X		Y	Z
A	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	22
B	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
C	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
D	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	15
E	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
F	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14
G	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19

หมายเหตุ 1 สัญลักษณ์ในตาราง

- 1 = ทั้งประเทศ   A = พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง   X = ประชาธิปไตยชุมชน
- 2 = ภาคกลาง   B = พลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วม   Y = สถานะทางการเมืองการปกครองในชุมชน
- 3 = ภาคเหนือ   C = พลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม   Z = สถานะทางอุดมการณ์ในชุมชน
- 4 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ   D = ปัญญาธรรม
- 5 = ภาคตะวันออก   E = คารวธรรม
- 6 = ภาคตะวันตก   F = นิติธรรม
- 7 = ภาคใต้   G = จิตสาธารณะ
- 8 = ปริมาณชุด

หมายเหตุ 2 ตารางที่ 1 เป็นผลมาจากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 X &= a_0 + a_1A + a_2B + a_3C + a_4D + a_5E + a_6F + a_7G \\
 Y &= b_0 + b_1A + b_2B + b_3C + b_4D + b_5E + b_6F + b_7G \\
 Z &= c_0 + c_1A + c_2B + c_3C + c_4D + c_5E + c_6F + c_7G
 \end{aligned}$$

สรุปผล

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) พบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์ของความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชน มีความสอดคล้องกันกับองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองและองค์ประกอบของประชาธิปไตยชุมชนเชิงทฤษฎี ดังนี้

1) ความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ประเภทของความเป็นพลเมืองและวิถีชีวิตของความเป็นพลเมือง โดยประเภทของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง พลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วม และพลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม

2) วิถีชีวิตของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ปัญญาธรรม คารวะธรรม นิติธรรม และจิตสาธารณะ

3) ประชาธิปไตยชุมชน ประกอบด้วย สถานะทางการเมืองการปกครองและสถานะทางอุดมการณ์ในชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression analysis) พบว่า ตัวแปรความเป็นพลเมืองมีอิทธิพลต่อประชาธิปไตยชุมชน โดยความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เมื่อพิจารณาเชิงพื้นที่ในระดับประเทศและแยกย่อยเป็นรายภาค ผลลัพธ์ที่ได้พบว่า ในภาพรวม ตัวแปรความเป็นพลเมืองที่มีอิทธิพลต่อประชาธิปไตยชุมชนมากที่สุด ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง รองลงไป ได้แก่ พลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม จิตสาธารณะ พลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วม คารวะธรรม ปัญญาธรรม และนิติธรรม ตามลำดับ

3. ตัวแปร 3 ลำดับแรก ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง พลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม และจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นว่า ผลลัพธ์ที่ได้โดยรวมมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญไปในทางประเภทของความเป็นพลเมืองมากกว่าการให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของความเป็นพลเมือง ซึ่งสะท้อนจากตัวแปรคารวะธรรม ปัญญาธรรม และนิติธรรมที่อยู่ในลำดับลดหลั่นลงมา

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชนในประเทศไทย ความสัมพันธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดที่มีชื่อเสียง อาทิ Tocqueville [23] กล่าวว่า สมาชิกในชุมชนเป็นเสรีชน มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค สมาชิกมีความผูกพันกับชุมชน มีจิตสาธารณะ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้ประชาธิปไตยชุมชนมีความเข้มแข็ง และกลายเป็นฐานสำคัญของประชาธิปไตยระดับชาติ Mill [24] เห็นว่า ความเป็นพลเมืองจะแสดงออกผ่านทาง การเรียนรู้และการปฏิบัติแบบลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้เกิดสมรรถนะในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย Arendt [44] เสนอว่า ฐานของประชาธิปไตยอยู่ที่ความเป็นพลเมืองซึ่งแสดงออกผ่านทางพื้นที่สาธารณะและการเสวนาด้วยสันติวิธี Heater [29] ให้ทัศนะว่า ประชาชนที่ตระหนักในเรื่องของหน้าที่ ความรับผิดชอบ ใส่ใจในความยุติธรรม และมีจิตสาธารณะ จะนำไปสู่การเป็นผู้ปกครอง (Ruler) และเป็นผู้ถูกปกครอง (Ruled) ที่ดี ซึ่งจะส่งผลทำให้การเมืองมีเสถียรภาพ Etzioni [45] ชี้ว่า การเคารพกติกาที่สร้างขึ้นมาร่วมกันจากระบบคุณค่าและความเชื่อที่ติงามของชุมชนที่ตกทอดสืบต่อกันมา จะเป็นกลไกการขับเคลื่อนชุมชนอย่างมีพลังในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยการถ่วงดุลกับอำนาจรัฐ Putnam [46] ระบุว่าทุนทางสังคม (Social capital) ได้แก่ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน การมีจิตสาธารณะ และการให้ความสำคัญต่อความยุติธรรม จะช่วยเพิ่มพลังอำนาจการต่อรองของประชาชนในเชิงสาธารณะ และเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชุมชน

นักวิชาการหลายคนในประเทศไทยเสนอว่า การเปิดโอกาสให้พลเมืองมีพื้นที่เพิ่มขึ้นในการบริหารระดับชาติและระดับท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ประชาธิปไตยที่ขาดการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของพลเมืองจะเป็นได้ก็แต่เพียงประชาธิปไตยในรูปแบบที่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเท่านั้น คุณภาพและจิตวิญญาณของประชาธิปไตยที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นสำคัญ [47] ความเป็นพลเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เพราะความสำเร็จของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมาจากประชาชนที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา มีจิตสาธารณะ มีความตื่นตัวและกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง [48] กล่าวได้ว่า ความสำเร็จของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมาจากการสร้างประชาชนให้เป็นพลเมืองที่สามารถปกครองตนเองได้ โดยพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีคุณสมบัติ 6 ประการ ได้แก่ รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาค เคารพความแตกต่าง เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพกติกา และรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม [49]

ข้อเสนอแนะ

ผลสรุปจากการวิจัยพบว่า ตัวแปรความเป็นพลเมืองที่มีอิทธิพลต่อประชาธิปไตยชุมชนมากที่สุด ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง รองลงไป ได้แก่ พลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม จิตสาธารณะ พลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วม คารวธรรม ปัญญาธรรม และนิติธรรม ตามลำดับ โดยใน 3 ลำดับแรกจะเป็นตัวแปรประเภทของความเป็นพลเมือง 2 ตัวแปร ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง และ พลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม ส่วนตัวแปรวิถีชีวิตของความเป็นพลเมืองมี 1 ตัวแปร ได้แก่ จิตสาธารณะ การจัดทำข้อเสนอแนะจะมุ่งเน้นที่ 3 ตัวแปรดังกล่าวแต่ยังคงสอดแทรกตัวแปรในลำดับลดหลั่นลงไปด้วยเช่นกัน อนึ่ง เพื่อให้การปรับเปลี่ยนความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนของไทยประสบผลสัมฤทธิ์สูง การดำเนินการควรกระทำให้ครอบคลุมประชากรในวงกว้าง โดยจำแนกกลุ่มที่เกี่ยวข้องออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ เด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง สื่อมวลชน เครือข่ายทางสังคม และรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการปรับเปลี่ยนความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนในแต่ละกลุ่มกระทำได้ ดังนี้

1. การสร้างความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน กลุ่มนี้มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นฐานรากของ 4 กลุ่มที่เหลือ ข้อเสนอหลักอยู่ที่การศึกษา กล่าวคือ ถ้าพิจารณาจากระบบการศึกษาและหลักสูตรในทุกระดับ จะพบว่า มีการบรรจุเรื่องความเป็นพลเมืองไว้เพียงบางคาบของการเรียนรู้ ในลักษณะของ “การป้อนเนื้อหาวิชา (Informative processing)” ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบในตนเอง รวมทั้งไม่สามารถเชื่อมโยงบทบาทของตนกับสังคมภายนอกได้ โดยเฉพาะการตระหนักในเรื่องของความยุติธรรม และการมีจิตสาธารณะ ข้อเสนอแนะ คือ

1) ปรับและทบทวนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ใน “วิชาหน้าที่พลเมือง” ให้เป็น “การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง”

2) ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ โดยการเชื่อมโยงตนเองกับบริบทภายนอก บนฐานของ “ข้อเท็จจริง (Fact)” ที่เป็น วัตถุประสงค์ (Objective) ผสมผสานกับ “ค่านิยม (Values)” ที่เป็นอัตตะวิสัย (Subjective) ก่อนใช้ดุลพินิจ (Discretion)

3) เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาและตื่นรู้ โดยเฉพาะการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในตนเอง พลเมืองที่ใส่ใจในความยุติธรรม และการมีจิตสาธารณะ

4) ฝึกฝนและปลูกฝังความฉลาดทางประชาธิปไตย (Democratic literacy) โดยเฉพาะในแง่ของการหาข้อสรุป (Claim) จากข่าวสารที่ตรงประเด็น (Relevant information) บนฐานของข้อสนับสนุน (Warrant) และข้อแย้ง (Rebuttal) มากกว่าการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการเมืองการปกครองรัฐธรรมนูญ ฯลฯ ตามหนังสือเรียน โดยไม่สนใจที่มาของเนื้อหาว่าสอดคล้องกับหลักการหรือไม่

2. การสร้างความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนสำหรับผู้ปกครอง กลุ่มผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์กลุ่มแรกให้เข้าใจชีวิตทั้งในแง่ของปัจเจกชนและสาธารณชน และเข้าใจการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม ข้อเสนอแนะ คือ

1) การเลี้ยงดูบุตรหลานให้มีความเป็นพลเมือง อาทิ สอนให้ลูกมีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง ส่งเสริมให้เกิดทักษะการกล้าที่จะปฏิเสธในเรื่องที่ไม่ถูกต้อง

2) การสร้างเสริมประชาธิปไตยในครอบครัว ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการเห็นคุณค่าของตนเอง และเห็นคุณค่าของผู้อื่น คุณค่าที่สำคัญ ได้แก่ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ซึ่งคุณค่าดังกล่าวจะสัมพันธ์กับความรับผิดชอบ ความยุติธรรม และการมีจิตสาธารณะ

3) สร้างสรรค์ “ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital literacy)” เพื่อให้บุตรหลานสามารถรับมือกับความท้าทายและปรับตัวให้เข้ากับชีวิตแบบดิจิทัลได้ โลกดิจิทัลต้องการความรับผิดชอบและจิตสาธารณะในระดับสูง

3. การสร้างความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนสำหรับสื่อมวลชน กลุ่มนี้มีบทบาทในการสื่อสารและรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และกระตุ้นให้ประชาชนรับรู้และเกิดความตื่นตัวในเรื่องของความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตย ข้อเสนอแนะ คือ

1) สื่อมวลชนควรเป็นกลาง ไม่เลือกข้าง ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการกระทำเพื่อส่วนรวม

2) สื่อมวลชนควรรณรงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม

3) ส่งเสริมความฉลาดทางประชาธิปไตยดิจิทัล (Digital democratic literacy) ของสื่อมวลชน โดยใช้ Social media เทคโนโลยีสารสนเทศ และอินเทอร์เน็ต ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนในการใช้วิจารณญาณเพื่อตัดสินใจหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนฐานของเหตุผล

4. การสร้างเครือข่ายทางสังคม กลุ่มนี้เป็นขบวนการทางสังคม (Social movement) เพื่อนำไปสู่การสร้างทุนทางสังคม (Social capital) ประโยชน์ที่จะได้ คือ การเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชุมชน และการเพิ่มพลังอำนาจการต่อรองของประชาชน ข้อเสนอแนะ คือ

1) ผนึกพลังหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชน

2) ร่วมกันจัดทำหลักสูตรหรืออบรม “ความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชน” เพื่อเผยแพร่แก่สังคมในวงกว้าง

3) ร่วมกันวิเคราะห์และแก้ปัญหาของชุมชนโดยใช้รูปแบบ Active learning และ Service learning

4) สร้างกติการ่วมในชุมชนจากระบบคุณค่าและความเชื่อที่ติงามของชุมชนที่ตกทอดสืบต่อกันมา เพื่อกำหนดความรับผิดชอบ ความยุติธรรม และจิตสาธารณะในชุมชน

5. การสร้างความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนสำหรับรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มนี้จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชนโดยใช้หลักการบริหารและ การปกครอง ข้อเสนอแนะ คือ

1) กระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดการการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ผนวกการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองเข้าไปเป็นส่วนสำคัญในหลักสูตรหลักของทุกระดับ การศึกษา และผสมผสานกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตร

3) ปลูกฝังค่านิยมและคุณค่าของความเป็นพลเมืองแก่ประชาชน โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อ ความยุติธรรม และจิตสาธารณะเพื่อชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกับงานวิจัยฉบับนี้ การวิจัยต่อไปที่น่าสนใจมีหลายประเด็น อาทิ 1) ความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตย บทวิเคราะห์จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2) การสร้างสมมติฐานสำหรับแนวคิดความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชนเฉพาะของประเทศไทยขึ้นมา ซึ่งเรื่องที่สมควรจะได้นำมาศึกษา คือ ความเป็นพลเมืองกับประชาธิปไตยชุมชน บทวิเคราะห์ทฤษฎีฐานราก เป็นต้น

References

- [1] Nelson, M. H. (2002). Thailand: Problems with decentralization? In M. H. Nelson (Ed.). *Thailand's new politics: KPI yearbook 2001*. King Prajadhipok's Institute and White Lotus Press.
- [2] Haque, M. S. (2010). Decentralizing local governance in Thailand: Contemporary trends and challenges. *International Journal of Public Administration*, 33(12-13), 673-688.
- [3] Freedom House (2019). *Freedom in the world 2019: The annual survey of political rights & civil liberties*. Rowman & Littlefield Publishing Group.
- [4] Donovan, T., & Karp, J. A. (2006). Popular support for direct democracy. *Party Politics*, 12(5), 671-688.
- [5] Zittel, T., & Fuchs, D. (Eds.). (2007). *Participatory democracy and political participation: Can participatory engineering bring citizens back in?*. Routledge.
- [6] Sintomer, Y., Herzberg, C., & Röcke, A. (2008). Participatory budgeting in Europe: Potentials and challenges. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32(1), 164-78.
- [7] Blakeley, G. (2010). Governing ourselves: Citizen participation and governance in Barcelona and Manchester. *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(1), 130-45.

- [8] Creighton, J. L. (1992). *Involving citizens in community decision making: A guidebook*. Program on Community Problem Solving.
- [9] Bulmer, E. (2017). *Local democracy*. International IDEA.
- [10] Vatanasapt, V. (2003). Public participation in Thailand: Country trends on development and public participation. In K. J. Haller & P. Siroros (Eds.). *Legal foundations for public consultation in government decision-making* (pp. 65 – 82). Kobfai Publishing.
- [11] Laothamatas, A. (2010). *Community democracy: Political science for community organizations councils*. Community Organizations Development Institute.
- [12] Laothamatas, A. (2011). *Citizen politics*. King Prajadhipok's Institute.
- [13] McCargo, D. (2002). *Reforming Thai politics*. Nordic Institute of Asian Studies.
- [14] Campbell, D., Hess, F., & Levinson, M. (Eds.). (2012). *Making civics count: Citizenship education for a new generation*. Harvard Education Press.
- [15] Levinson, M. (2012). *No citizen left behind*. Harvard University Press.
- [16] Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity and poverty*. Crown Publishers.
- [17] Tantisunthorn, T. (2015). *Civic education for Thai society*. Institute of Public Policy Studies.
- [18] Pholphet, P. (2004). *A research project on monitoring and evaluating the enforcement of the constitution on rights, liberties and human dignity*. Chulalongkorn University.
- [19] Eawsriwong, N. (2017). Patronage system in Thai politics. *Matichon Weekly Magazine*, June 23-29.
- [20] Bunmi, T. (2004). *Civil society*. Saithan.
- [21] Wasi, P. (2007). *Community democracy: The foundation of solidarity politics and moral politics*. National Health Foundation.
- [22] Prasertkul, S. (2010). *People's politics in Thai democracy*. Viphasa.
- [23] Tocqueville, Alexis de (2000). *Democracy in America*. University of Chicago Press.
- [24] Mill, J. S. (1975). *Three essays: On liberty, representative government, the subjection of women*. Oxford University Press.
- [25] Held, D. (1986). *Model of democracy*. Polity Press.
- [26] Mathews, D. (1998). *Politics for people: Finding a responsible public voice*. University of Illinois Press.
- [27] Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
- [28] Sen, A.K. (1999). *Development as freedom*. Knopf press.
- [29] Heater, D. (1990). *Citizenship: The civic ideal in world history, politics and education*. Longman.

- [30] Hill, D. M. (1994). *Citizens and cities*. Harvester.
- [31] Reich, H. (2006). *Local ownership in Conflict Transformation Projects*. Berlin: Bergh of Research Center for Constructive Conflict Management.
- [32] UNDP. (2008). *Capacity development: Empowering people and institutions*. United Nations Development Programme.
- [33] Bhikkhu P.A. Payutto (Somdet Phra Buddhaghosacariya) (2017). *Buddhadhamma: The laws of nature and their benefits to life*. Sahadhammika.
- [34] Dworkin, R. (1977). *Taking rights seriously*. Duckworth.
- [35] Phelan, Shane. (2001): *Sexual strangers: Gays, lesbians and dilemmas of citizenship*. Temple University Press.
- [36] Honohan, I. (2002). *Civic republicanism*. Routledge.
- [37] Faulks, K. (2000). *Citizenship*. Routledge.
- [38] Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237–269.
- [39] Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. (R. Nice, Trans.). Harvard University Press.
- [40] Bellah, R. N, Madsen, R., Sullivan, W. M., Swidler, A., & Tipton, S. M. (2008). *Habits of the heart: Individualism and commitment in American life*. University of California Press.
- [41] Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality*. Harvard University Press.
- [42] Egan, K. (1997). *The educated mind: How cognitive tools shape our understanding*. University of Chicago Press.
- [43] Almond, G., & Verba, S. (1989). *The civic culture*. Sage.
- [44] Hansen, P. B. (1993). *Hannah Arendt: Politics, history and citizenship*. Stanford University Press.
- [45] Etzioni, A. (1994). *The spirit of community: The reinvention of American society*. Simon & Schuster.
- [46] Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditional in modern Italy*. Princeton University.
- [47] Uwanno, B. (2011). Special Keynote on Closing the Academic Conference on Citizenship and the Future of Thailand. In *Academic Conference Papers of KPI Congress 13th*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- [48] Samkoset, V. (2011). *Civic education*. Matichon, March 3.
- [49] Thaewananarumitkul, P. (2012). *Civic education*. Nanmeebooks.

การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษ
ของผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้างสามล้อเพื่อการสื่อสาร
กับนักท่องเที่ยวต่างชาติสะพานเป็ชุนชนสถานีรถไฟอยุธยา
The Development of Tuk-Tuk Drivers' English for
Communicating with International Backpackers at
Ayutthaya Railway Station Community

จรรย์ อ่อนขาว^{1*}

Jaran Onkao^{1*}

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พระนครศรีอยุธยา 13000

¹ Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Ayutthaya, 13000, Thailand

* Corresponding author: akedee0@gmail.com

(Received: April 7, 2022; Revised: September 25, 2022; Accepted: September 27, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้างสามล้อ ชุมชนสถานีรถไฟอยุธยา 2) เพื่อพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ประกอบการ และ 3) เพื่อทดลองคู่มือภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ประกอบการ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 35 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และคู่มือภาษาอังกฤษ วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนเอเชียแต่ยังคงใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารไม่ได้มากนัก ผู้ประกอบการมีคุณวุฒิการศึกษาไม่สูงจึงมีข้อจำกัดด้านภาษาอังกฤษ และต้องการสื่อสารมากขึ้นในเรื่องที่มีความเฉพาะ เช่น การอธิบายรายละเอียดของอัตราค่าบริการ จุดเด่นของรถตึก ๆ และสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น ผู้ประกอบการต้องการใช้ภาษาอังกฤษดังกล่าวในรูปแบบที่เป็นคำสั้น ๆ ง่าย เพราะมีเวลาจำกัด การใช้คู่มือภาษาอังกฤษที่ประกอบด้วยคำ สำนวน ประโยคที่สั้นและง่ายรวมกับการใช้ฉลากภาษา รูปภาพและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นในการแก้ปัญหา ผลการทดลองพบว่าการใช้ภาษาอังกฤษตามคู่มือดังกล่าวทำให้การใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเป็นที่เข้าใจได้รวดเร็วและไม่เกิดปัญหาในการสื่อสาร

คำสำคัญ: การพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษ ผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้างสามล้อ นักท่องเที่ยวต่างชาติสะพายเป้

Abstract

The purposes of this research and development study were 1) to study the problems and needs for English for communication for Tuk-Tuk drivers at Ayutthaya Railway Station Community, 2) to develop a handbook for communication English designed for entrepreneurs, and 3) to try out the mentioned handbook. This study included thirty-five Tuk-Tuk drivers who were employed as the key informants. The research instruments used for data collection were an observation form, a semi-structured interview, and the English handbook. The content analysis was used to analyze the qualitative data. The findings revealed that most international tourists were from Asia and they were not proficient in English. The Tuk-Tuk drivers' education was not high, so their English abilities were quite limited. They needed to be more capable of English in some specific areas, such as explanation on service rates and distinct features of a Tuk-Tuk as well as those of tourist attractions. The Tuk-Tuk drivers needed to use English in short and easy forms due to time constraints. The use of the English handbook which contains short and easy words, phrases, sentences, nonverbal communication, visuals, and intercultural communication was a necessary material to solve the problems. The experiment on the use of the handbook showed that using English as suggested in the handbook facilitates their English communication, they are able to communicate faster, and communication problems were mitigated.

Keywords: Development of English communication, Tuk-Tuk Drivers, International Backpackers

บทนำ

ประเทศไทยมีรายได้หลักจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อ้างอิงจากข้อมูลการท่องเที่ยวก่อนการระบาดโควิด 19 [1] มีนักท่องเที่ยว 35.5 ล้านคน ในปี 2560 ส่วนปี 2561 มีจำนวน 38.1 ล้านคน และในปี 2562 มีจำนวน 39.9 ล้านคน ในสถิติดังกล่าวนี้ได้แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มาจากประเทศในกลุ่มเอเชียและบางประเทศในทวีปยุโรป แต่ไม่ใช่จากประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากเผชิญกับวิกฤตโควิด 19 ประเทศไทยมีแผนฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2564 [2] และมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งอยุธยาเป็นเมืองมรดกโลกแห่งหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ โดยสามารถใช้รถไฟเดินทางมาท่องเที่ยวได้ทุกวัน ด้วยรูปแบบการเดินทางโดยรถไฟที่ประหยัดค่าใช้จ่ายจึงส่งผลให้สถิตินักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นและส่งผลต่อเนื่องถึงความเจริญเติบโตของชุมชนโดยรอบของสถานีรถไฟแห่งนี้เป็นลำดับ

นักท่องเที่ยวต่างชาติแบบสะพายเป้ (Backpacker) หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวมาเองโดยแบกกระเป๋าไว้ด้านหลัง (ต่อไปนี้จะใช้คำว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติ) พฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มนี้ไม่ต้องการความสะดวกสบายมากนักแต่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวโดยเน้นความประหยัด รวดเร็ว เพราะมีเวลาจำกัดที่จำเป็นต้องเดินทางไปที่อื่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนมากมาลงที่สถานีรถไฟอยุธยา จึงส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของชุมชนโดยรอบด้วย ในช่วงก่อนโควิด มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาใช้บริการ 100-200 คนต่อวัน ตลอดระยะเวลา 30 ปี ที่ผู้วิจัยใช้บริการสถานีแห่งนี้มีธุรกิจท่องเที่ยวได้เกิดขึ้นมากมาย เช่น โรงแรม โฮสเทล ร้านอาหารจักรยาน และส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนที่มักประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้างสามล้อหรือชื่อที่ไม่เป็นทางการคือ รถตุ๊ก ๆ (ต่อไปนี้จะเรียกว่า ผู้ประกอบการ) ซึ่งมีมากถึง 107 คัน รถตุ๊ก ๆ เป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งเสริมให้ชาวต่างชาติท่องเที่ยวด้วยรถดังกล่าว แต่เนื่องจากผู้ประกอบการเป็นกลุ่มคนด้อยโอกาส พอใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเบื้องต้นได้ แต่ก็ยังมีปัญหาในการสื่อสาร จากการสังเกตและการลงพื้นที่ที่พบปัญหาดังกล่าว ได้แก่ 1) ด้านวัจนภาษา ผู้ประกอบการมีข้อจำกัดเรื่องการใช้อังกฤษในเรื่องที่มีความเฉพาะเจาะจง เช่น การเสนอหรืออธิบายถึงจุดเด่นของการเดินทางโดยรถตุ๊ก ๆ ซึ่งการใช้ภาษาในนี้มีที่มาจากผู้ประกอบการคาดหวังรายได้จากนักท่องเที่ยวแต่นักท่องเที่ยวกลับต้องการประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นความต้องการที่สวนทางกัน ทำให้นักท่องเที่ยวปฏิเสธที่จะใช้บริการ อีกทั้งยังไม่เข้าใจในกลุ่มอาชีพผู้ประกอบการเพราะค่าบริการสูง (ชั่วโมงละ 300 บาท) และเนื่องจากสถานีรถไฟเป็นเพียงแค่จุดผ่าน โดยนักท่องเที่ยวสามารถข้ามฝั่งไปยังเกาะเมืองซึ่งก็มีบริการนำเที่ยวเช่นเดียวกัน จึงทำให้ผู้ประกอบการมีเวลาจำกัดในการขายทัวร์ การใช้ภาษาจึงเป็นไปอย่างรวดเร็วและค่อนข้างกดดันนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น การใช้สำนวน “Where you go?” เพื่อหวังคำตอบเพียงแค่อสถานที่แล้วเสนอราคาทันที แต่ไม่ได้เริ่มต้นจากการทักทายอย่างเป็นมารยาท อันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เป็นต้น 2) ด้านการใช้วัจนภาษา เช่น ผู้ประกอบการมักปรากฏตัว (รูปลักษณ์) ในเสื้อคอกลม กางเกงขาสั้น สวมรองเท้าแตะหรือแต่งตัวดูไม่เรียบร้อยซึ่งไม่ถูกต้องตามกฎระเบียบของกรมขนส่ง รวมทั้งสภาพภายในรถมีความเก่าและดูไม่สะอาดเรียบร้อย จึงอาจสร้างความไม่น่าเชื่อถือในการบริการ และพฤติกรรมของผู้ประกอบการที่มักเดินตามตื้อหรือคอยคะยั้นคะยอถึงแม้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ปฏิเสธการใช้บริการของรถตุ๊ก ๆ ไปแล้ว ซึ่งดูเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้ภาษาทางสังคมและวัฒนธรรม ปัญหาทั้ง 2 ประเด็นนี้

มีมานานและเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับภาพลักษณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยรถตุ๊ก ๆ ซึ่งทั้งนี้อาจเกิดจากกลุ่มผู้ประกอบการขาดความรู้ในการใช้ภาษา ทักษะและการร่วมมือในการทำงานนั่นเอง

การแก้ปัญหาข้างต้นจำเป็นต้องจัดการฝึกอบรมส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว แต่ก็มีประเด็นที่จะต้องพิจารณา คือ 1) การจัดฝึกอบรม เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ได้เป็นธุรกิจในรูปแบบของบริษัทจึงไม่มีหน่วยงานฝึกอบรม เป็นลักษณะของกลุ่มผู้ประกอบการไม่ได้อยู่ร่วมกัน การใช้ภาษาอังกฤษจึงเกิดจากการเรียนรู้กันเองถึงแม้ในความเป็นจริง ผู้ประกอบการเคยผ่านการฝึกอบรมจากกรมขนส่งซึ่งเป็นหน่วยงานราชการเพียงหน่วยงานเดียวที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่การอบรมนั้นอาจไม่ก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะสาเหตุต่าง ๆ เช่น การจัดอบรมไม่ได้จัดต่อเนื่อง (จัดเพียงแค่วันเดียว) และไม่มีการติดตามผล ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ยอมเข้าร่วมการจัดอบรมเพราะถ้าเข้าร่วมก็จะเสียรายได้และประเด็นสำคัญที่สุดคือเนื้อหาการใช้ภาษาอังกฤษที่สอนเป็นการใช้โดยทั่วไป เช่น สำนวน “Good morning, how are you today?” (ซึ่งผู้ประกอบการรู้กันอยู่แล้ว) แต่ประโยคดังกล่าวนี้กลับไม่ได้ใช้ในงานจริงได้เลย เพราะในสถานการณ์จริงมีสภาพและความต้องการในการใช้งานแตกต่างกัน ฉะนั้นจึงมองว่าการเข้าร่วมการฝึกอบรมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นเรื่องเสียเวลาในการประกอบอาชีพ ในช่วงโควิดที่งดกิจกรรมทางสังคมจึงส่งผลต่อการจัดฝึกอบรมในรูปแบบดังกล่าวด้วย ในงานวิจัยของ Onkao [3] ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนให้กับตำรวจท่องเที่ยวไว้อย่างน่าสนใจ โดยครูผู้สอนออกไปสอนการใช้ภาษาอังกฤษให้กับตำรวจนอกสถานที่ ไม่ใช่สอนในห้องเรียนแต่กลับมีผลการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเหมือนการเรียนในห้องเรียน วิธีการสอนนี้น่าจะมีความเหมาะสมในช่วงโควิดเพราะไม่ได้เป็นการสอนที่มีการรวมกลุ่มทางสังคมและประเด็นสำคัญอยู่ตรงที่ผู้ประกอบการต้องไปประจำจุดบริการ (วินรถตุ๊ก ๆ) เพื่อรอผู้โดยสารนักท่องเที่ยวต่างชาติเพราะถ้าหากอยู่บ้านก็จะไม่ได้รายได้ ฉะนั้นในการแก้ปัญหา ครูผู้สอนจำเป็นต้องทำงานที่จุดบริการนั่นเองโดยมีคู่มือซึ่งผู้ประกอบการต้องการและสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา 2) การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษ จากประเด็นข้อจำกัดเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษในการอธิบายในเรื่องที่มีความเฉพาะ เช่น การให้บริการ อัตราค่าบริการ จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น การแก้ปัญหาจึงเป็นการฝึกการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในงานอาชีพที่มีความเฉพาะเหล่านี้

ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดหลักที่มีความสำคัญคือ 1) ภาษาอังกฤษในฐานะภาษากลาง (English as a Lingua Franca) (โดยต่อไปนี้เรียกว่า ELF) และ 2) องค์ประกอบการสื่อสาร ซึ่งทั้ง 2 แนวคิดมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน กล่าวคือ ELF มีแนวคิดในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษของคู่สนทนาที่มาจากต่างพื้นที่กันและต่างไม่ใช่เจ้าของภาษาอังกฤษ การใช้ภาษามีจุดประสงค์ในการสร้างความเข้าใจเพื่อการสื่อสารในเรื่องต่าง ๆ แต่ไม่ใช่การใช้ภาษาอังกฤษให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์หรือความเหมือนต้นตำรับเจ้าของภาษาอังกฤษ ฉะนั้นการใช้ภาษาอังกฤษจึงเป็นการใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร กล่าวคือภาษาอังกฤษถูกใช้เป็นสื่ออย่างหนึ่งซึ่งก็คือองค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสาร (ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร การบ่อนกลับ และสภาพแวดล้อมทางการสื่อสาร) ฉะนั้นในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องใช้ภาษาให้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบดังกล่าว เมื่อมองในแนวคิด ELF นักวิชาการทั่วโลกเริ่มกำลังให้ความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเป็นแนวคิดสมัยใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 สวนทางกับความเชื่อของนักวิชาการทั่วโลกที่มีมานานนับตั้งแต่อดีตจนเกิดความเข้าใจในการใช้ภาษาอังกฤษมาตรฐาน (ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษหรือภาษาอังกฤษแบบ

อเมริกัน) ในการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาซึ่งก็รวมถึงประเทศไทยด้วย หากเมื่อมองไปที่บริบทในงานวิจัยนี้ด้วยเหตุผลที่นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ไม่ใช่คนอังกฤษและอเมริกา การใช้ภาษาอังกฤษเป็นไปเพื่อจุดประสงค์ของการสื่อสารที่มีองค์ประกอบการสื่อสาร นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องการความสะดวกรวดเร็วในการเดินทางบนพื้นฐานของการประหยัดค่าใช้จ่าย ฉะนั้นการใช้ภาษาตามแนวคิด ELF จึงมีเหตุผลอันสมควร อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบัน จะไม่ค่อยพบเห็นงานวิจัย ELF ที่เป็นการนำแนวคิดลงสู่การปฏิบัติมากนัก แต่ก็ยังพบบ้าง ดังเช่นงานวิจัยของ Onkao [4] กล่าวว่า การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในเวลาเร่งรีบของผู้ให้บริการ ณ สถานีรถไฟอยุธยา นั้นมีรูปแบบที่สั้น กระชับ ตรงประเด็นการสื่อสาร สามารถช่วยให้การสื่อสารเป็นที่เข้าใจได้มากยิ่งขึ้นและเป็นผลทำให้การให้บริการผู้โดยสารมีความรวดเร็วมากขึ้นแม้ในช่วงเวลาเร่งรีบในการให้บริการ รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษดังกล่าวนี้มีการลดทอนจึงไม่เป็นไปตามไวยากรณ์ และมีความแตกต่างจากภาษาอังกฤษมาตรฐาน

งานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาอังกฤษเพื่องานอาชีพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมักเป็นเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม นวัตกรรม ทักษะ งานวิจัยดังกล่าวมักเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ (แต่ไม่ใช่การฝังตัวทำงานเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ) แล้วมาทำเป็นคู่มือภาษาอังกฤษและมีการเปรียบเทียบก่อนและหลังเรียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพคนขับรถ เช่น งานวิจัยของ Su-ya-ai [5] ที่ได้ทำวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบอาชีพขับรถสองแถวในจังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของ Jamsai & Pihanthanond [6] ที่ได้ทำวิจัยการพัฒนาสื่อการเรียนภาษาอังกฤษด้วยตนเองสำหรับผู้ประกอบอาชีพรถแท็กซี่ งานวิจัยของ Thongsai, Sittipragan, Jantawong, & Thongsai [7] ที่ได้ทำวิจัยการพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับผู้ขับซึ่รถสาธารณะในอำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช และนอกจากนี้ก็ยังม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาอังกฤษเพื่องานอาชีพอื่น ๆ อีกมากที่มีแนวเรื่องและวิธีดำเนินการวิจัยคล้ายกันเพียงแต่เปลี่ยนกลุ่มประชากร จากการศึกษาในงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญ 1) ข้อค้นพบในงานวิจัยดังกล่าวมีความคล้ายกัน คือผู้ที่มิอาชีพขับรถมีปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษ เพราะเนื่องจากปัญหาข้อจำกัดด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ เนื้อหาที่ต้องการเรียน คือ การทักทาย การสอบถาม จุดหมายปลายทาง การบอกทิศทาง การบอกราคา การกล่าวขอขอบคุณและกล่าวอำลา ข้อค้นพบเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมีปรากฏซ้ำขึ้นอีก หากมีการทำวิจัยในลักษณะเดียวกันถึงแม้จะต่างพื้นที่และกลุ่มประชากรต่างกัน สิ่งที่น่าสังเกตต่อมาก็คือ งานวิจัยดังกล่าวไม่ได้แสดงผลหรือที่มาของการใช้ภาษาอังกฤษอย่างชัดเจนว่าทำไมจึงต้องใช้ภาษาอังกฤษด้วยคำหรือสำนวนเช่นนั้น รวมทั้งวิธีการอื่นใดในการสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในความเป็นจริงแล้ว ในสถานการณ์การสื่อสาร ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องเดียวกัน แต่เมื่อองค์ประกอบการสื่อสารเปลี่ยนไป การใช้ภาษาอังกฤษก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น ในการเสนอค่าบริการชาวเงินและญี่ปุ่นบางคนสามารถพูดภาษาอังกฤษไม่ได้มาก การสื่อสารจึงจำเป็นต้องใช้คำสั้น ๆ ง่ายหรืออาจจะใช้รูปภาพช่วยในการสื่อความหมาย 2) เนื้อหาในงานวิจัยตรงกับชื่อเรื่อง เช่น ถ้าชื่อเรื่องเป็นหลักสูตรฝึกอบรม เนื้อหาวิจัยก็เป็นหลักสูตร ถ้าชื่อเป็นการพัฒนาการสอน เนื้อหา ก็เป็นเรื่องการสอน เป็นต้น ไม่ว่าชื่อเรื่องเป็นอะไร เนื้อหาการวิจัยก็เป็นเช่นนั้น ฉะนั้น จากเท่าที่ผู้วิจัยค้นคว้า ยังไม่พบบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นของการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นเรื่องพื้นฐานที่สุดและเป็นสิ่งสำคัญหรือจำเป็นต้องมีในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารไม่ว่าจะสื่อสารในเรื่องอะไรก็ตาม จากทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าว เป็นเหตุจูงใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจในการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษผ่านคู่มือภาษาอังกฤษดังงานวิจัยนี้

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยสนใจในการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้กับผู้ประกอบการดังกล่าว เนื่องจากเป็นงานวิจัยชุมชน จึงผ่านการประสานงานกับหน่วยงานราชการได้แก่ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สำนักงานขนส่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประธานหมู่บ้าน โดยมีคู่มือภาษาใช้ประกอบการสอนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยเพื่อหาคำตอบผ่านกระบวนการทางวิจัยด้วยการฝังตัวทำงาน ฝึกปฏิบัติจริง และติดตามต่อเนื่อง ซึ่งทั้งหมดเป็นการทดลองพิสูจน์เพื่อหาคำตอบต่อคำถามในการวิจัยว่าการพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารดังกล่าวได้ผลหรือไม่ อย่างไร และเหตุผลใดทำไมถึงเป็นเช่นนั้น

อนึ่ง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่อยู่ในชุดโครงการวิจัยในการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการซีพี ในการให้บริการ ชุมชนสถานีรถไฟอยุธยา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้างสามล้อ ชุมชนสถานีรถไฟอยุธยา
2. เพื่อพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการ ชุมชนสถานีรถไฟอยุธยา
3. เพื่อทดลองคู่มือภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการ ชุมชนสถานีรถไฟอยุธยา

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (R&D) มี 4 ขั้นตอน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ ผู้ประกอบการ จำนวน 35 คน (Purposive samples) เนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 จึงเปิดรับจากผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมโดยมีเกณฑ์ว่าต้องเป็นผู้ประกอบการในพื้นที่ดังกล่าวเท่านั้น

ผู้วิจัยฝังตัวหรือคลุกคลี โดยใช้เวลาเฝ้าสังเกตการณ์ตลอดวันในการเก็บข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 และฝึกปฏิบัติให้กับผู้ประกอบการ ณ จุดบริการรถตุ๊ก ๆ สถานีรถไฟอยุธยา ในขั้นตอนที่ 3 ทำวิจัยระหว่างปี 2563-2564 และมีการติดตามเฝ้าดูผลเพิ่มเติมเนื่องจากเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวในต้นปี 2565

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มี 2 อย่าง คือ

1) แบบสังเกตโดยผู้วิจัยมีส่วนร่วมทางตรง (Direct observation) ใช้แบบมาตราประมาณค่า (Rating scales) ผู้วิจัยบันทึกผลด้านวิธีและการปฏิบัติของผู้ประกอบการระหว่างทดลองและบันทึกโดยเขียนบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เครื่องมือนี้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่า IOC = 1 ทุกรายการ

2) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) เครื่องมือนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยมีค่า IOC = 1 ทุกรายการ งานวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ 2 แบบ คือ

2.1) สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานโดยเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดใน 2 ประเด็น 1) คำถามทั่วไปในเรื่องการศึกษา ความรู้ทางภาษา การใช้ภาษาอังกฤษ และ 2) ความต้องการของผู้ประกอบการในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้าน เนื้อหา รูปแบบ ส่วนวนภาษาอังกฤษที่ต้องการใช้ และลักษณะการเรียนรู้

2.2) สัมภาษณ์ในช่วงทดลองและในระยะเวลาติดตามผลด้วยคำถามปลายเปิด ในประเด็นผลการปฏิบัติงานจากการใช้คู่มือ ได้แก่ 1) การตอบสนองของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร เช่น การพยักหน้าหรือการส่ายหน้า การตกลงใช้บริการเป็นอย่างไร 2) ผลการสื่อความหมายได้ชัดเจน ถูกต้อง รวดเร็ว หรือไม่ อย่างไร

1.3 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำหนังสือราชการไปยังเทศบาลพระนครศรีอยุธยา หลังจากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการฝังตัวหรือคลุกคลีในการทำงาน (Complete participant) โดยใช้เวลาเฝ้าสังเกตและมีส่วนร่วมอยู่กับผู้ประกอบการตลอดวัน เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ในเดือน เมษายน 2563 (ซึ่งเป็นช่วงก่อนโควิดและก่อนประกาศใช้ขั้นตอนการยื่นขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์) เก็บข้อมูลโดยการสังเกตและสัมภาษณ์

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับงานวรรณกรรม ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ELF รวมทั้งเอกสารการอบรมภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการที่เคยอบรมมาก่อน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ซึ่งผ่านการวิเคราะห์แล้วมาพัฒนาหรือสังเคราะห์เป็นคู่มือภาษาอังกฤษและรูปภาพ โดยคู่มือประกอบด้วยสำนวนภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่สามารถจดจำได้ง่ายใช้งานได้ทันที โดยมีรูปแบบเป็นคำ สำนวน และประโยคที่สั้น เข้าใจง่าย มีคำหลักที่ยังพอสื่อความหมายเข้าใจได้ และวิธีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดเป็นการใช้ภาษาเพื่อมุ่งเน้นในการสื่อสาร มากกว่าความถูกต้องตามโครงสร้างไวยากรณ์หรือตามแบบฉบับของภาษาอังกฤษ คู่มือนี้พัฒนาตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัยมีเนื้อหา 5 บท ได้แก่ 1) การทักทาย 2) การค้นหาความต้องการ 3) การเสนอการบริการ 4) การให้คำแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และ 5) การใช้วจนภาษาและมารยาทในการสื่อสาร เนื้อหาเริ่มต้นจากง่ายไปยาก เป็น pocket book พิมพ์ 4 สี มีภาษาอังกฤษพร้อมกับคำอ่านเป็นภาษาไทย การใช้ภาษาเรียงลำดับตามการใช้งานจริง หลังจากนั้นผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของเนื้อหา มีค่า IOC=1 ทุกรายการ หลังจากนั้นทดลอง (try out) กับกลุ่มผู้ประกอบการ (อาชีพคนขับรถตุ๊ก ๆ) ที่ประจำจุดอื่นแต่อยู่ในตัวเมืองอยุธยาเหมือนกันและให้บริการกับนักท่องเที่ยวต่างชาติเหมือนกัน จึงมีความคล้ายคลึงกับตัวอย่างจำนวน 30 คน หลังจากนั้น ผู้วิจัยปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยพบว่าตัวอักษรในคู่มือมีขนาดเล็ก จึงควรปรับขนาดให้มีความใหญ่มากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสายตาของผู้เรียนเพราะเนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้คู่มือภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยผ่านขั้นตอนคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ประกาศใช้ในปี 2564) เลขที่โครงการ IRB-RUS-2564-013-V.02 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2564 หลังจากนั้นผู้วิจัยเตรียมการฝึกอบรม เช่น หน้ากากอนามัย เจล คู่มือภาษาอังกฤษและรูปภาพ จัดฝึกอบรมและปฏิบัติงานจริงเป็นกลุ่มย่อยให้กับผู้ประกอบการ ณ จุดบริการวินรถตุ๊ก ๆ ณ สถานีรถไฟอยุธยา โดยในการฝึกอบรมนั้น ผู้วิจัยสอนตามเนื้อหาในคู่มือภาษาอังกฤษ หลังจากนั้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาใช้บริการ ผู้ประกอบการฝึกปฏิบัติจากที่เรียนโดยผู้วิจัยสังเกตแบบมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ (Complete participant) เฝ้าดูหรือสังเกตการณ์การใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารของผู้ประกอบการในระหว่างการสนทนากับนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ว่าจะเป็นด้านวันจนาภาษา เช่น การใช้นำนวนในการนำเสนอการบริการ การอธิบายสถานที่ท่องเที่ยว และด้านวันจนาภาษา เช่น การแต่งตัว การใช้ภาษาท่าทางในการอธิบายแผนที่ท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยเฝ้าดูการโต้ตอบ (Feedback) ของนักท่องเที่ยวต่างชาติในขณะที่ผู้ประกอบการกำลังสื่อสาร เช่น การพยักหน้าหรือการส่ายหน้า การตกลงใช้บริการหรือการปฏิเสธ เป็นต้น ผู้วิจัยทำการฝึกอบรม 5-6 คนต่อหนึ่งวันในเนื้อหา 5 บทเรียน และสามารถ

ฝึกซ้ำได้ 3-4 รอบต่อการฝึกอบรมต่อหนึ่งกลุ่ม และยังสามารถฝึกเพิ่มเติมให้กับผู้ประกอบการที่เคยเรียนไปแล้วด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาในการเรียนมีไม่มากเพราะผู้ประกอบการต้องการฝึกเฉพาะที่ใช้ในงานจริงเท่านั้น และเป็นช่วงโควิดที่มีนักท่องเที่ยวไม่มาก จึงทำให้ผู้ประกอบการมีเวลาเรียนและสามารถฝึกได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยฝึกอบรมจนครบ 35 คนโดยใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์ ตั้งแต่เวลา 8.00-18.00 น. ในปลายเดือน มิถุนายน-ต้นเดือนกรกฎาคม 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกต บันทึกผลการปฏิบัติงาน
2. แบบสัมภาษณ์ บันทึกในประเด็นผลการปฏิบัติงานจากการใช้คู่มือ
3. คู่มือภาษาอังกฤษและภาพ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการทดลอง

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาและรายงานผลการทดลอง เนื่องจากการทดลองอยู่ในช่วงโควิด 19 ซึ่งยังมีนักท่องเที่ยวจำนวนไม่มาก และเนื่องจากผู้วิจัยอาศัยอยู่ต่างอำเภอ จึงจำเป็นต้องโดยสารรถไฟทั้งขาไปและขากลับมาทำงานในตัวเมืองอยุธยา ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงติดตามผลเพิ่มเติมโดยสัมภาษณ์ในประเด็นผลจากการใช้คู่มือภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยพัฒนา เช่น การใช้สำนวนการใช้ภาษาท่าทาง การใช้รูปภาพ และผู้วิจัยสังเกตการโต้ตอบของนักท่องเที่ยวต่างชาติในขณะที่ผู้ประกอบการกำลังสนทนา ในเดือน กันยายน-ธันวาคม 2564 และเดือน มกราคม 2565 ซึ่งเป็นช่วงเปิดประเทศจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น

สรุปผล

1. การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการ มีดังนี้

1.1 นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากประเทศอังกฤษหรืออเมริกาแต่มาจากกลุ่มประเทศเอเชียและบางประเทศในยุโรป เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี สเปน อิตาลี ฝรั่งเศส เป็นต้น แต่ยังคงใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสารอยู่บ้าง ฉะนั้นการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาที่เข้าใจง่าย (ภาษาที่ไม่ใช่ถ้อยคำ) ซึ่งอาจเป็นการใช้ภาษาท่าทางและการใช้รูปภาพเพื่อให้เกิดความเข้าใจทันที ในเวลาที่ยากัดเร่งรีบ เช่น นักท่องเที่ยวชาวจีนหรือญี่ปุ่นหรือแม้แต่ชาวตะวันตกบางคนซึ่งพูดภาษาอังกฤษไม่ค่อยได้มากนัก แต่ก็พอพูดได้เป็นคำ ๆ ในการสื่อสารกับผู้ประกอบการ เช่น “Ma-ha-that temple” (ชื่อวัดมหาธาตุที่ต้องการไป) ฉะนั้นในสถานการณ์การสื่อสารนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องโต้ตอบด้วยการสื่อสารที่ใช้ภาษาง่าย ๆ เช่นกัน เช่น การพูด “Yes” หรือ “OK.” หรือการพยักหน้าพร้อมกับการแสดงแผนที่ที่มีรูปวัดพร้อมกับอัตราค่าบริการให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเลือก เป็นต้น

1.2 ผู้ประกอบการมีคุณวุฒิการศึกษาไม่สูง จบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุถึง 80% ถึงแม้พูดภาษาอังกฤษพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้ เช่น การทักทาย การเสนอราคา การต่อรองราคา เป็นต้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดไม่สามารถจดจำคำศัพท์หรือประโยคยาว ๆ หรือประโยคที่มีความซับซ้อนด้านไวยากรณ์ได้ เช่น ในการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว หากพูดในประโยค “The best attractions to explore in Ayutthaya town are Wat Mahathat, Wat Phra Si Sanphet, and Wat Yai Chai Mongkhon.” ผู้ประกอบการมักเข้าใจว่าภาษาดังกล่าวนั้นมีคำศัพท์ เป็นประโยคยาวจึงยากต่อการจดจำและไม่ต้องการนำไปใช้ (ซึ่งเป็น standard English) ในการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง ผู้ประกอบการ

ใช้ภาษาง่าย ๆ เพียงแค่ “Temple ... very big (ใช้ภาษามือทำท่าว่าใหญ่โต)... beautiful (ใช้น้ำเสียงเน้นเพื่อให้ฟังว่าสวย)” ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้คำสั้น มีจำนวนคำน้อย จดจำง่าย คำนั้นเป็นคำสามัญที่พบบ่อยในชีวิตประจำวันใช้งานได้ทันที ไม่มีความซับซ้อน สื่อสารได้ตรงประเด็นแต่กลับสามารถสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าใจได้ทันที การใช้รูปแบบภาษาดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องการเพราะสื่อความหมายได้ง่าย ในเวลาที่รวดเร็วและเหมาะสมกับบริบทสิ่งแวดล้อมทั้งนี้สถานีรถไฟเป็นเพียงแค่จุดผ่าน (จุดบริการวินรถตุ๊ก ๆ ไม่เป็นที่สังเกตง่ายแก่นักท่องเที่ยว) หากผู้ประกอบการไม่รีบขายทัวร์ นักท่องเที่ยวต่างชาติก็จะข้ามไปยังเกาะเมืองซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการเสียโอกาสในการหารายได้ ฉะนั้นผู้ประกอบการจึงต้องการสื่อสารในรูปแบบดังกล่าว นอกจากนี้ หากผู้ประกอบการต้องการใช้ภาษาในเรื่องที่มีความเฉพาะเจาะจงหรือเรื่องที่มีรายละเอียด เช่น การอธิบายถึงรายละเอียดในอัตราค่าบริการ การอธิบายจุดเด่นของการเดินทางรถตุ๊ก ๆ การอธิบายลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งการใช้ภาษาในเรื่องที่มีรายละเอียดเหล่านี้ก็จะมีลักษณะการใช้ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาเหมือนกับที่ได้กล่าวมาซึ่งการใช้ภาษาแบบนี้ไม่ได้มีกล่าวไว้ในสื่อการเรียนทั่วไปหรือจากการอบรมที่ผ่านมาแต่กลับจำเป็นอย่างมากในการทำงาน

1.3 ผู้ประกอบการปฏิเสธการฝึกอบรมหากมีการเรียนคำศัพท์ ไวยากรณ์ และการเรียนในห้องเรียน เพราะขาดรายได้และมีภาระครอบครัวจึงไม่มีเวลาเรียน และเนื่องจากในสถานการณ์โควิด 19 ผู้ประกอบการไม่สามารถเรียนรวมกันในห้องเรียนได้เพราะขัดต่อข้อกำหนดตามมาตรการป้องกันโควิดจึงสะดวกและยินดีหากอาจารย์ผู้สอนให้ความรู้ในเวลาว่าง ณ จุดบริการรถตุ๊ก ๆ หน้าสถานีรถไฟ ซึ่งเป็นการเรียนกลุ่มเล็กโดยต้องการคู่มืออ่านเพิ่มเติมได้ในภายหลัง

2. ในการพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษซึ่งมีบทเรียน 5 บท ผู้วิจัยนำข้อมูลจากข้อ 1 มาวิเคราะห์ถึงที่มาสาเหตุปัญหาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ (International Backpacker’s Problems) และผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นมาเป็นสำนวน (English Expressions) โดยสำนวนมีรูปแบบเป็นคำสั้น ง่าย กระชับ ตรงประเด็นการสื่อสารไม่ซับซ้อน ใช้งานได้ทันที ส่วนวิธีการที่ใช้ในการสื่อสาร ได้แก่ การใช้ภาษาท่าทาง (Body Language) การใช้เสียง (Voice Inflection) และการใช้รูปภาพ (Visual) ที่ดูง่าย ชัดเจน ดังตารางต่อไปนี้

Table 1 English in the Developed Handbook

Unit	International Backpackers’ Problems	English Expressions	Functions
1. Greeting and offering help	Not knowing that there is a Tuk-Tuk service at the station.	-Hi, Hello! -Can I help you? -Welcome, Tuk Tuk service.	Starting a conversation.
2. Knowing customers and establishing customers’ needs	Having a plan to travel, but can not organize a trip.	-Where’re you going? -Where to? -How many hours for travelling? -How many people?	Checking customers’ needs.

Table 1 English in the Developed Handbook (continued)

Unit	International Backpackers' Problems	English Expressions	Functions
3. Offering services	Not figuring out the Tuk Tuk services.	- We go with you around town. All people in one car, only 900 Baht per day. Fast, easy to go. - Any temples you go. I wait. You're OK. We go to next temples.	Presenting the advantages of Tuk Tuk services.
	Assuming that the price is too expensive.	- Let me have 250 Baht. Safe and fast. - One hour 300 Baht. But if 3 or 4 hours. O.K, discount, so only 200 Baht/per hour. Tuk Tuk, very popular, save and fast.	Negotiating and presenting the advantages of Tuk Tuk services.
	Refusing the Tuk Tuk service because other transportations are cheaper.	- Tuk Tuk, safe and fast, faster than by bike. - Bicycle, very slowly, you go to temples 3 KM, 4 KM., outside the road, many cars, dangerous. It may be 40 minutes. Tuk Tuk is safe.	Presenting the advantages of Tuk Tuk services that the trip is safe and fast.
3. Offering services	Worrying about cheating on the price.	- 300 Baht, the price set by the police. - 300 Baht, standard price. - You can check 1155, tourist police - Police guarantee. (Pointing at the police telephone number in a picture or on a map)	Explaining the price controlled by the authorities.

Table 1 English in the Developed Handbook (continued)

Unit	International Backpackers' Problems	English Expressions	Functions
4. Tourist attractions and ending a service	Not figuring out how the tourist attractions are like.	Wat Yai Chai Mongkon, very big and beautiful, very beautiful. (Using pictures and non-verbal communication such as gestures and voice inflections.	Facilitating the communication.
5. Non-verbal Communication	Not believing in Tuk Tuk service	-Using facial expressions, eye contact, gestures, voice inflections, and pictures. -Dressing nice uniform. -Keeping a car in good condition.	Communicating with customers indirectly.

จากตารางข้างต้น บทที่ 3 ซึ่งเป็นบทเรียนในการเสนอการบริการมีเนื้อหาในการทำงานมากที่สุด ผู้วิจัยขออธิบายเพิ่มเติมดังนี้

- จุดเด่นด้านบริการ ผู้ประกอบการต้องการอธิบายว่าการนำเที่ยวเริ่มต้นตั้งแต่สถานีรถไฟ ท่องเที่ยวไปตามสถานที่ที่ต้องการ และส่งกลับสถานีรถไฟในจุดเดิมในเวลาเดินทางกลับพอดี ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกสบายเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับการเดินทางโดยรถจักรยานซึ่งจะเสียเวลานานกว่าจะท่องเที่ยวหมดและเหน็ดเหนื่อยด้วยอากาศที่ร้อนรวมทั้งอาจได้รับอุบัติเหตุจากท้องถนนซึ่งเคยมีอุบัติเหตุปั่นจักรยานอยู่บ่อยครั้ง

- การต่อรอง เนื่องจากรถตุ๊ก ๆ ไม่ใช้รถเมล์หรือรถไฟซึ่งเป็นรถสาธารณะ การให้บริการจึงเป็นการให้เช่าเหมา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อัตราค่าบริการสูงกว่ารถสาธารณะ แต่นักท่องเที่ยวต่างชาติมีพฤติกรรมในการประหยัดค่าใช้จ่ายอยู่แล้วจึงมักต่อรองอยู่บ่อย ๆ การสร้างความน่าเชื่อถือและการใช้สำนวนในการต่อรองอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นในการสื่อสาร

- อัตราค่าบริการ นักท่องเที่ยวต่างชาติมักมีข้อกังวล เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติมีประสบการณ์ในการใช้รถเมล์ในกรุงเทพฯ ซึ่งมีค่าโดยสารถูกหรือไม่ก็เป็นแท็กซี่ซึ่งมีมิเตอร์ ค่าโดยสารจึงเป็นธรรมแต่เมืองอยู่ชานเมืองไม่เป็นเช่นนั้น จึงเป็นข้อกังวลว่าราคา 300 บาท ต่อชั่วโมงที่เสนอโดยผู้ประกอบการนั้นอาจเป็นราคาที่หลอกลวงหรือไม่ เพราะโดยปกติแล้วในการเที่ยวครั้งหนึ่งจะใช้เวลาเที่ยวประมาณ 3 ชั่วโมง

3. ผลการทดลองจากการใช้คู่มือภาษาอังกฤษ พบในประเด็นสำคัญดังนี้

3.1 ผู้ประกอบการสามารถใช้คำ สำนวน ประโยค และการสื่อสารด้วยอวัจนภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาท่าทาง รูปภาพ และใช้เสียงเน้นคำในการสื่อสารภายใต้เวลาที่จำกัดได้ โดยภาพรวม ผู้ประกอบการใช้ภาษาในการสื่อสารเป็นที่เข้าใจ สังเกตได้จากการตอบกลับ (Feedback) จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติอาจมีความลังเลหรือยังไม่ตัดสินใจในการใช้บริการรถตุ๊ก ๆ ทันที เพราะอัตราค่าบริการ 300 บาท ต่อชั่วโมงอาจยังเป็นราคาที่แพงสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติบางราย แต่เมื่อผู้ประกอบการใช้สำนวน “OK.,

discount, 200 Baht/hour. Safe and fast.” และพูดซ้ำอีกครั้ง “Safe and fast, only a few minutes” (สื่อความหมายว่า ประดิราคาบริการที่ 300 บาทต่อชั่วโมงแต่ลดให้เหลือแค่ 200 บาทต่อชั่วโมง รถตุ๊ก ๆ สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ผู้ใช้บริการไม่ต้องเสียเวลารอนาน) พร้อมกับยื่นรูปภาพ (แผนที่) นักท่องเที่ยวก็จะพยักหน้าและขึ้นรถซึ่งแสดงถึงการตอบตกลงในการใช้บริการในท้ายสุด การใช้ภาษาดังกล่าวเป็นการสื่อสารเพียงแค่เป็นคำ ๆ แต่ไม่ใช่ประโยคที่สมบูรณ์เหมือนอย่าง standard English และไม่ใช่เป็นการสื่อสารด้วยวจนะภาษาเพียงอย่างเดียวแต่มีการใช้รูปภาพ เช่น การแสดงแผนที่ท่องเที่ยวในการขายทัวร์ การแสดงรูปภาพที่สวยงามของโบราณสถานในการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้มีการใช้เสียงเน้นในคำที่ต้องการสื่อความหมายให้เป็นที่จดจำ เข้าใจ (คำที่ขีดเส้นใต้) เช่น “Safe and fast” ซึ่งเป็นการใช้วจนะภาษาร่วมด้วย เป็นต้น

3.2 จากการสังเกต พบว่า ผู้ประกอบการอาจไม่ได้ใช้สำนวนทุกคำพูดที่ผู้วิจัยพัฒนา การละการออกเสียงตามไวยากรณ์ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการ แต่การสื่อสารดังกล่าวก็ยังทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าใจ ผลการสังเกตนี้ ทำให้เกิดข้อค้นพบที่ยังสอดคล้องกับแนวคิด ELF เช่น ผู้วิจัยพัฒนาการใช้ภาษาในประโยค “We go with you to temples. You walk around. (ขึ้นไปเที่ยววัดแต่ละแห่งในแผนที่) Up to you. I wait you. You finish, you come back. Then, we go to next temples.” แต่ผู้ประกอบการพูด “To temple, (ขึ้นไปเที่ยววัดในแผนที่) you walk around. I wait you outside. ... when you O.K. ... finish... we go next temple.” ซึ่งในประโยคดังกล่าว ไม่มีการออกเสียงประธาน ละคำพหูพจน์ในคำนามและการออกเสียงคำบุพบท การใช้ภาษาดังกล่าวหมายถึง พวกเราทุกคนเดินทางไปวัดพร้อมกัน คุณเดินชมภายในวัด ส่วนผม (คนขับรถตุ๊ก ๆ) รอนอกวัด พอคุณเดินเที่ยวชมเสร็จเรียบร้อยแล้ว เดี่ยวผมพาพวกคุณไปยังวัดต่อไป

3.3 เนื่องจากผู้วิจัยต้องขึ้นและลงรถไฟที่สถานีเกือบทุกวันเพื่อไปทำงาน จึงเฝ้าติดตาม สังเกตและสัมภาษณ์เพิ่มเติมหลังทดลองจากบุคลากรที่ทำงานอยู่ใกล้กับผู้ประกอบการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สถานีรถไฟและนักศึกษาฝึกงาน (การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า) พบว่า การใช้ภาษาตามคู่มือที่ผู้วิจัยพัฒนานั้นสามารถช่วยให้สื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้จริง ผู้ประกอบการทั้งหมด 35 คน ทุกคนพึงพอใจเพราะสื่อสารได้มากขึ้น เป็นที่เข้าใจง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งต่างจากเมื่อก่อนที่เพียงแค่ถามและบอกราคาเท่านั้น และเนื่องจากเป็นงานวิจัยชุมชนที่มีหัวหน้าวินและกรรมการช่วยกันตรวจสอบ จึงเกิดความร่วมมือในการทำงานระหว่างสมาชิกของกลุ่มผู้ประกอบการกันเอง เช่น การแต่งตัวที่ดูเรียบร้อยขึ้น การช่วยกันดูถึงพฤติกรรมของผู้ประกอบในกลุ่มกันเองในการรักษามารยาทในการสนทนา ส่งผลโดยตรงทำให้ไม่พบผู้ประกอบการคนใดที่แต่งกายผิดระเบียบ ไม่พบการใช้วจนะภาษาที่เป็นการสร้างความรำคาญ ความกดดันหรือความไม่สะดวกให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติเหมือนแต่ก่อน

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ในการทำความเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยจำเป็นวิเคราะห์ถึงสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งได้แก่

- 1) ผู้ประกอบการไม่สามารถใช้ภาษาในเรื่องที่มีความซับซ้อนหรือเฉพาะเจาะจง (ทั้งนี้เป็นเพราะข้อจำกัดด้านการศึกษาของผู้ประกอบการเอง) เช่น “วัดมหาธาตุเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ชาวต่างประเทศนิยมเข้าชม เพราะมีเศียรพระในรากไม้ซึ่งมีความงดงามแปลกตาจึงเป็นจุดสนใจและปรากฏอยู่ในสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั่วโลก”

(ซึ่งภายหลังแก้ปัญหาเพียงแค่บอกชื่อวัดและชื่อไปทีรูปซึ่งเชื่อมต่อกับความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเคยมีจากหนังสือแนะนำเที่ยว) เป็นต้น 2) ผู้ประกอบการไม่สามารถใช้ภาษาในการอธิบายภายใต้เวลาที่จำกัดทั้งนี้เนื่องมาจากการใช้บริการของรถตุ๊ก ๆ ในการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างจากรถสาธารณะ เช่น รถเมล์ รถไฟฟ้า หรือรถแท็กซี่ ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติอาจมีประสบการณ์ในการใช้บริการหรืออาจเข้าใจดีอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ การให้การบริการของรถตุ๊ก ๆ จึงมีรายละเอียดที่จำเป็นต้องใช้เวลาในการอธิบายให้เข้าใจ เช่น จุดเด่นของการเดินทางโดยรถตุ๊ก ๆ เมื่อไปเทียบกับการเช่ารถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์ซึ่งมีอัตราบริการถูกกว่า เป็นต้น และ 3) วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จำเป็นต้องเรียนรู้และตระหนัก เช่น ระยะเวลาในการสนทนา ความเป็นส่วนตัวของปัจเจกบุคคล รวมทั้งการใช้ภาษาที่อาจสร้างความไม่สะดวกหรือความรำคาญ เช่น การเดินตามถือ การแสดงความสนิทสนมเกินไปจนเลยเถิดถึงการแตะเนื้อต้องตัว เป็นต้น สาเหตุดังกล่าวมักทำให้เกิดปัญหาในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในเรื่องต่าง ๆ เช่น ไม่สามารถอธิบายในเรื่องที่มีความเฉพาะเจาะจงได้ทันเวลา การขาดมารยาทในการใช้ภาษา เป็นต้น ประเด็นดังกล่าวเป็นมุมมองความคิดใหม่และเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งแตกต่างเป็นอย่างมากจากข้อค้นพบในงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการอาชีพขับรถซึ่งมักกล่าวกันว่าปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการไม่รู้คำศัพท์หรือไวยากรณ์ ดังเช่น งานวิจัยของ Su-ya-ai [5] ที่กล่าวถึงปัญหาการพูดภาษาอังกฤษของคนขับรถสองแถวในจังหวัดเชียงรายว่ามีปัญหาในระดับกลางด้านการใช้คำศัพท์และความรู้ทางด้านไวยากรณ์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยต่างประเทศของ Burhanuddin, Ratanawati, & Hudriati [8] ที่ได้ทำวิจัยการจัดฝึกอบรมภาษาอังกฤษสำหรับคนขับรถเพื่อการท่องเที่ยวประเทศอินโดนีเซีย โดยกล่าวว่าเนื้อหาการจัดฝึกอบรมส่วนหนึ่งเป็นเรื่องชนิดของคำพูด (Parts of Speech) เช่น คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ เป็นต้น ซึ่งก็ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องไวยากรณ์นั่นเอง

2. การพัฒนาคู่มือซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดในงานวิจัยนี้ เพื่อให้เป็นที่เข้าใจง่าย ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบทสนทนาในอาชีพคนขับรถที่มักถูกนำเสนอในหนังสือ ตำรา หรือสื่อการสอนทั่วไปดังนี้

Table 2 Standard English for Taxi Drivers

Driver:	Hello. How are you today?
Tourist:	I am fine, thanks.
Driver:	Where would you like to go?
Tourist:	I am going to Wat Mahathat, Wat Yai Chai Mongkhon, and Wat Phra Si Sanphet. How much is it?
Driver:	It is 300 Baht/hour. The total price is 600 Baht for two hours.
Tourist:	That's too expensive.
Driver:	....

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการใช้ภาษาอังกฤษเป็นไปตามหลักโครงสร้างไวยากรณ์อย่างชัดเจน ประโยคบอกเล่าประกอบด้วยภาคประธานและภาคกริยา การสะกดคำ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน มีความสมบูรณ์ถูกต้อง บางประโยคแสดงความสุภาพตามแบบฉบับภาษา ภาษาอังกฤษดังกล่าวนี้เรียกว่า “ภาษาอังกฤษมาตรฐาน (Standard English)” ซึ่งเป็นภาษาที่มีความเป็นบรรทัดฐาน มีความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับ

ในการใช้ภาษาอังกฤษทั่วโลก จึงเป็นภาษาที่ใช้ในที่สาธารณะ การดำเนินกิจกรรมทางสังคมโดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน ซึ่งแน่นอนว่า ภาษาอังกฤษดังกล่าวนี้ถูกใช้ในระบบการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการแต่งหนังสือ ตำรา และการจัดการเรียนการสอนเรื่อยมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงอาจทำให้นักวิชาการ บุคลากรทางการศึกษา ครู อาจารย์ มีความเข้าใจว่าภาษาอังกฤษดังกล่าวมีความถูกต้องและยึดติดกับความเข้าใจอย่างเหนียวแน่น ผิดรากลึกเรื่อยมา ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยไม่ได้กำลังนำเสนอว่าภาษาอังกฤษดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผิดหรือไม่ถูกต้อง เพราะการนำเสนอเช่นนั้นกระทำอย่างมีเหตุผลตามที่ได้กล่าวซึ่งก็ยังสามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน เช่น ภาษาอังกฤษที่อยู่บนสื่อสิ่งพิมพ์ ภาษาอังกฤษที่ใช้ในสื่อการสอน แต่ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันที่ผู้คนทั่วโลกใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารอย่างมีวัตถุประสงค์ ก็ควรเป็นสิ่งที่น่าคิดว่าการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในบางสถานการณ์นั้นควรเป็นอย่างไร ซึ่งอาจมีความแตกต่าง และด้วยเหตุผลใดทำไมถึงเป็นเช่นนั้น

English as Lingual Franca หรือ ELF เป็นแนวคิดการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของภาษาโดยมีพื้นแพภาษาแตกต่างกัน คู่สนทนาจึงมักปรับการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงตามจุดประสงค์ของการสื่อสาร [9] แนวคิดนี้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่เป็นจริงของบริษัทในงานวิจัยนี้เพราะนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าเที่ยวเมืองอยู่ย่านั้นเป็นชาวต่างชาติที่มาจากประเทศนานาชาติ การใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารจึงแตกต่างจากอดีต จึงเป็นผลให้การใช้ภาษาอังกฤษเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในการสื่อสารที่คู่สนทนาต่างไม่ใช่เจ้าของภาษาและจุดประสงค์ของการสื่อสารไม่ใช่การทำข้อสอบ ไม่ใช่การสื่อสารแบบกลุ่มใหญ่ในที่สาธารณะชน แต่เป็นการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีวัตถุประสงค์การสื่อสาร ตัวอย่างที่เห็นชัดที่สุด เช่น ในบทสนทนาภาษาอังกฤษมาตรฐาน มักนำเสนอเริ่มต้นด้วยการทักทายตามด้วยวัฒนธรรมของชาวตะวันตกหรืออาจเป็น small talk เช่น การทักทาย “How are you today?” หรือ “How are you doing sir/ma’am?” และมักตอบด้วย “I’m fine, thanks.” หรือการใช้สำนวนพูด “I would like/Where would you like ...?/Would you like ...?” ซึ่งรู้จักกันดีในการแสดงความสุภาพ แต่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของงานวิจัย สำนวนดังกล่าวกลับไม่ได้ใช้เลย เพราะเนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นคนเอเชียจึงไม่กรอวัฒนธรรมของชาวตะวันตกติดตัว ความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ที่การเดินทางที่สะดวก รวดเร็ว ด้วยค่าใช้จ่ายที่ประหยัด และยังต้องการสื่อสารภายใต้เวลาที่จำกัด การสื่อสารจึงต้องตอบจุดประสงค์ในเรื่องดังกล่าว

ในการพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นการสื่อสารร่วมด้วย เพราะเนื่องจากการสื่อสารจริง ผู้ประกอบการจำเป็นต้องสังเกตดูอากัปกิริยาท่าทางของคู่สนทนา หากนักท่องเที่ยวทำหน้าไม่พอใจในขณะที่เสนออัตราค่าบริการ ควรปรับเปลี่ยนการสื่อสารด้วยการอธิบายหรือเสนออัตราค่าบริการใหม่ จึงเป็นสิ่งที่ควรทำทันที หรือหากนักท่องเที่ยวขอคำแนะนำในการท่องเที่ยว ฉะนั้นการอธิบายด้วยรูปภาพก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้การสื่อสารเป็นที่เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นแต่ไม่ใช่การยังใช้คำพูดเพียงอย่างเดียว ซึ่งทั้งหมดตรงตามแนวคิดในเรื่ององค์ประกอบของการสื่อสารที่ประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร มีปฏิกริยาป้อนกลับ และสภาพแวดล้อมทางการสื่อสาร

เมื่อนำประเด็นแนวคิดของ ELF และองค์ประกอบของการสื่อสารมาพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างผลงานที่ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดดังกล่าว ดังนี้

Table 3 An Example of Developed English

The Development of English Communication

Driver:	Hello, where to, sir? (Drivers in a nice uniform with friendly look)
Tourist:	Temple.
Driver:	(Showing the backpackers a picture or a map for their choosing) 15 temples, very nice. (Waiting the backpackers to confirm) You can choose any temple.
Tourist:	O.K. Wat Mahathat, Wat Yai Chai Mongkhon, and .... How much? 300 Baht per hour.
Tourist:	Too much!
Driver:	But if 3 or 4 hours. O.K, discount, so only 200 Baht per hour. (Notice the backpackers' feedback) Temples, <u>very very</u> beautiful, vintage. (Emphasizing and repeating some words) Fast (Making a gesture like as twisting the steering wheel), very fast. (repeating)
Tourist:	... .

การพัฒนาการใช้ภาษาข้างต้นเป็นการใช้ภาษาของผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของภาษาอังกฤษ รูปแบบของภาษาจึงอาจไม่เป็นไปตามภาษาอังกฤษมาตรฐาน เช่น การตัดกิริยา verb to be และ article ซึ่งเป็นการทอนไวยากรณ์ลง จึงเป็นผลให้เหลือเป็นคำสั้น ๆ ง่าย ๆ บางประโยคสื่อสารเพียงแค่คำหรือสำนวนแต่ไม่ใช่ประโยคที่สมบูรณ์ ซึ่งก็ส่งผลต่อการจดจำและใช้งานได้ง่ายตรงกับข้อจำกัดของผู้ประกอบการที่ไม่ต้องการจำประโยคยาวหรือมีคำศัพท์ที่อาจยากต่อการจดจำ ที่น่าสังเกต ในบทสนทนาที่มีการสื่อสารด้วยภาษาท่าทาง (อวัจนภาษา) แต่ไม่ใช่ภาษาพูด (วัจนภาษา) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamsai & Pilanthanonond [6] ซึ่งกล่าวว่าผู้เรียนไม่ต้องการเรียนรู้ประโยคที่มีความยาวมาก เพราะจะทำให้สับสน บทเรียนจึงออกแบบมีเนื้อหาไม่มากนักเองและสอดคล้องกับ Onkao [3] ที่กล่าวว่าผู้เรียนต้องการคู่มือการเรียนรู้ที่มีสำนวนพูดภาษาอังกฤษที่สั้น ๆ ง่าย ๆ ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ในอีกประเด็นหนึ่ง การใช้ภาษาดังกล่าวยังส่งผลต่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สามารถรับรู้การใช้ภาษาดังกล่าวได้ทันที เพราะเนื่องจากเป็นคำสามัญที่ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การใช้ภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยพัฒนา มีความแตกต่างจากบทสนทนาที่อยู่ในสื่อการเรียนการสอนทั่วไปตรงที่บทสนทนาของผู้วิจัยแสดงการใช้ภาษาท่าทางและรูปภาพ การสังเกตต่าง ๆ (ซึ่งอยู่ในวงเล็บ) เพื่อช่วยให้การสื่อสารเข้าใจได้รวดเร็วในเวลาที่ยากยิ่งขึ้น โดยสรุป การใช้อังกฤษดังกล่าวไม่ได้ถูกนำเสนออย่างภาษาอังกฤษมาตรฐาน สอดคล้องกับลักษณะการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความเป็นส่วนตัวและมีลักษณะไม่เป็นทางการสูงกว่าการสื่อสารประเภทอื่นและเป็นการสื่อสารที่ไม่ได้ยึดถือรูปแบบไวยากรณ์ภาษาอย่างเคร่งครัดชัดเจน [10] และสอดคล้องกับ Boonsuk, Ambele, & Buddharat [11] ที่กล่าวว่าแนวคิดภาษาอังกฤษซึ่งยึดตามมาตรฐานของเจ้าของภาษากำลังมีแนวโน้มลดลงเมื่อภาษาอังกฤษถูกใช้เป็นภาษากลาง และสอดคล้องกับ Onkao [4] ซึ่งกล่าวว่าการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในเวลาเร่งรีบที่จำเป็นต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือคู่สนทนา มากกว่าความถูกต้องตามแบบฉบับภาษาอังกฤษมาตรฐาน

นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาการใช้ภาษาในงานวิจัยนี้ยังถูกนำเสนอในมิติที่สัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งมีพฤติกรรมใช้จ่ายอย่างประหยัดด้วย ซึ่งอาจขัดกับทัศนคติของผู้ประกอบการบางคนที่มีต้องการหาเงินจากนักท่องเที่ยว ฉะนั้นการใช้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องคำนึงถึงเหตุผล การต่อรอง การตระหนัก และการคาดเดา การวิเคราะห์ถึงความต้องการ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม การให้เกียรติและความเคารพ เป็นต้น ความคิดนี้จึงขยายผลหากในบทสนทนาดังกล่าวมีการใช้ภาษาต่อมา เช่น หากนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ได้แสดงความเงาะจงแต่ขอคำแนะนำที่พิก ก็น่าจะคาดเดาถึงการแนะนำโฮสเทลให้เลือกไว้ก่อนเพราะราคาถูก (คืนละ 150 บาท) แต่ไม่ใช่โรงแรมหรูหรือสถานที่อื่นใดซึ่งผู้ประกอบการอาจได้รับผลตอบแทนภายหลัง หรือหากนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ปฏิเสธการขายและก้าวขาออกห่างจากผู้ประกอบการแล้วก็ไม่ควรตามติดต่อไปอีก เพราะถ้าหากทำ ย่อมเป็นการสร้างความไม่สะดวก ไม่พอใจให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Thadphoothon [12] ที่กล่าวว่า คนขับรถแท็กซี่มีปัญหาเมื่อให้บริการชาวต่างประเทศซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากทักษะทางภาษาและความรู้ด้านวัฒนธรรมและทัศนคติผู้โดยสารต่างชาติ

3. ผลการทดลองจากการสัมภาษณ์พบว่า สำนวนพูดเป็นที่จำง่าย ใช้งานได้จริง การใช้ภาษาท่าทางและการใช้รูปภาพช่วยให้การสื่อสารเข้าใจง่ายขึ้น สำนวนพูดตรงกับความต้องการและคาดเดา ผู้ประกอบการไม่ได้ใช้คำหรือสำนวนทุกคำพูด ทุกตัวตัวอักษรที่ผู้วิจัยพัฒนาในคู่มือ การใช้ภาษายังมีการลดเสียงต่อไปอีก (เช่น การละการออกเสียงในคำพหูพจน์) แต่ยังคงมีคำสำคัญหรือคำที่ยังพอสามารถสื่อสารแล้วเข้าใจ รวมทั้งรูปภาพซึ่งเป็นผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าใจได้เร็วขึ้น ผลการทดลองในประเด็นนี้สอดคล้องกับ Suwannasom [13] ที่ได้ทำการวิจัยการสื่อสารภาษาอังกฤษในฐานะภาษากลาง ELF กล่าวถึงลักษณะของภาษาที่ใช้การสื่อสาร ELF โดยผู้ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยเห็นตรงกันว่าความถูกต้องด้านโครงสร้างและไวยากรณ์ไม่ได้เป็นส่วนที่สำคัญในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ฉะนั้นจึงให้ความสนใจในความถูกต้องไวยากรณ์น้อยลง ใช้ภาษาที่ง่ายขึ้น เช่น เลือกใช้คำศัพท์ที่ง่าย ๆ สำนวนพูดที่ฟังง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ใช้คำยาก ใช้คำพื้นฐาน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Inkaew [14] ที่ได้ทำการศึกษางานวิจัยในการแข่งขันกอล์ฟนานาชาติที่จัดขึ้นในประเทศไทย โดยมีข้อค้นพบว่า ในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร คู่สนทนาที่ต่างก็ได้เป็นเจ้าของภาษาใช้ภาษาอังกฤษในการสนทนา คู่สนทนาจะใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน กลยุทธ์ที่ว่านี้ได้แก่การเลือกคำและการใช้ประโยคง่าย ๆ ในการสื่อสาร การพูดซ้ำในคำบางคำหรือบางประโยค การตรวจสอบซึ่งกันและกันและการใช้ภาษาท่าทาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิเคราะห์สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นในทุกปี ย่อมสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าประเทศไทยยังคงมีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวอยู่อีกซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ นั้นยังคงมาจากเอเชียและบางประเทศในยุโรป โดยนักท่องเที่ยวดังกล่าวใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารบ้างและในขณะเดียวกันตามมีข้อจำกัดในการใช้ภาษาอังกฤษเช่นเดียวกับคนไทยซึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพในการให้บริการกับนักท่องเที่ยวด้วยเหมือนกัน การใช้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสารดังกล่าวจากผลงานวิจัยนี้มีผลสรุปในการใช้ภาษาที่ใช้คำสั้น ๆ ง่าย ๆ ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการใช้วลีภาษาในการสื่อสาร ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุผลของ ELF และการใช้ภาษาระหว่างบุคคลที่ลดความเป็นทางการลงจึงส่งผลในการลดทอนไวยากรณ์ต่อมาจึงทำให้

การสื่อสารรวดเร็วและง่ายยิ่งขึ้น จากแนวคิดดังกล่าวนี้ จึงนำมาประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษในอาชีพบริการอื่น ๆ ได้ เพื่อให้การบริการลูกค้าเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น จุดบริการลูกค้าตามศูนย์ราชการหรือหน่วยงานเอกชน ห้างสรรพสินค้า โรงแรม ธุรกิจร้านค้า เป็นต้น

2. ผลการทดลองได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจตรงที่ในสถานการณ์จริงผู้ประกอบการไม่ได้ใช้คำหรือสำนวนที่ผู้วิจัยพัฒนาทุกคำพูดตามตัวอักษร แต่นักท่องเที่ยวต่างชาติกลับพยักหน้าแสดงความเข้าใจเพราะในการสื่อสารนั้นยังมีคำสำคัญ คำที่สามารถยังพอสื่อสารได้รู้เรื่อง มีตัวเลข และการสื่อสารบางครั้งก็กลับไม่ได้ใช้คำพูดหรือวลีภาษาไทยใด ๆ แต่กลับใช้เพียงแค่รูปภาพหรือภาษาท่าทางก็ช่วยให้เข้าใจได้ทันที ข้อค้นพบนี้จึงเป็นแนวทางในวงการศึกษ การพัฒนาการฝึกอบรม การแต่งหนังสือ ตำรา การผลิตสื่อ การจัดการเรียนการสอน ที่ควรพิจารณาถึงการใช้ภาษาที่ไม่ได้มุ่งถึงการใช้ประโยคที่สมบูรณ์ มีคำครบถ้วน หรือมีคำศัพท์ถูกต้องตามแบบฉบับภาษาอังกฤษมาตรฐานเท่านั้น แต่หากควรนำเสนอในแนวทางหรือมุมมองที่กว้างกว่าสิ่งที่ผู้วิจัยพัฒนา เพื่อให้เหมาะสมกับโลกของการใช้ภาษาอังกฤษจริงซึ่งสอดคล้อง ELF และองค์ประกอบของการสื่อสาร

3. ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นประเด็นที่สามารถนำผลวิจัยไปใช้กับการสื่อสารภาษาอังกฤษในอาชีพอื่น ๆ โดยผู้สื่อสารหรือผู้ประกอบการอาชีพควรมีความตระหนักรู้ในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น ในการให้บริการแก่ชาวญี่ปุ่นหรือชาวตะวันตกในบางวัฒนธรรมซึ่งมีวัฒนธรรมในเรื่องการตรงต่อเวลา การทำงานให้เสร็จตามเป้าหมาย ฉะนั้นในการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับเวลาจึงควรให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการสื่อสารอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั่นเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารซึ่งมีความหมายรวมทั้งการใช้ภาษาถ้อยคำและภาษาที่ไม่ใช่ถ้อยคำ ซึ่งก็รวมถึงการแต่งกายด้วย การสังเกตพบว่า ผู้ประกอบการแต่งกายตามระเบียบกรมขนส่งแต่สภาพเสื้อผ้านั้นดูขรุขระ เช่น เสื้อขาด ไม่มีกระดุม สีเสื้อผ้าซีดจางมากจึงทำให้ดูเก่า ซึ่งต้องยอมรับถึงการเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม แต่การแต่งตัวเป็นสิ่งพื้นฐานที่สร้างความน่าเชื่อถือเมื่อแรกพบ ฉะนั้นจึงควรพิจารณางบประมาณหากเป็นไปได้

2. ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมมักจะมีปัญหาหรือความไม่เข้าใจทั้งนี้อาจเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น คนเอเชียมักจะไม่ค่อยพูดจาหรือแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา แต่ชาวตะวันตกมักพูดจาอย่างตรงไปตรงมา ชาวตะวันตกมีวัฒนธรรมในการยึดถือการตรงต่อเวลา จึงมักให้ความสำคัญแก่เรื่องเวลาในขณะที่คนในบางวัฒนธรรมอาจไม่ยึดติดเรื่องการรักษาเวลาแต่จะให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่า จากประเด็นดังกล่าวนี้ จึงควรมีการศึกษาถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมว่าอาจมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสื่อสารหรือไม่และอย่างไร

References

- [1] Ministry of Tourism & Sports. (2021, September 18). *Tourism statistics 2020*. <https://www.mots.go.th/News-link.php?nid=13174>
- [2] Tourism Authority of Thailand. (2022, April 5). *Annual report*. https://api.tat.or.th/upload/live/about_tat/8762/รายงานประจำปี_2564.pdf

- [3] Onkao, J. (2019). The development of learning media for English communication in real-Life situations for the tourist police in Ayutthaya Historical Park. *RMUTSB Academic Journal (Humanities and Social Sciences)*, 4(2), 232-248.
- [4] Onkao, J. (2022). The development of English for communication of railway station personnel in the rush hour at Ayutthaya Station. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 28(2), 46-59.
- [5] Su-ya-ai, K. (2018). English communication problems and needs of ESP learners: A case study of Songthaew drivers in Chiang Mai. *FEU Academic Review Journal*, 12(supplement), 150-165.
- [6] Jamsai, R., & Pihanthanond, N. (2019). Development of English self-study material for taxi drivers of Sripatum International Institute of Languages and Cultures, Sripatum University. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 10(1), 104-148.
- [7] Thongsai, P., Sittipragan, K., Jantawong, L. & Thongsai, S. (2020). Development of an English handbook for public transport drivers in Khanom District Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 5(9), 371-380.
- [8] Burhanuddin, B., Ratanawati, R., Hudriati, A. (2021). English language training programme for Indonesian tourism drivers: A report on South Sulawesi language teaching in Makassar. *ELT Worldwide*, 8(1), 116.
- [9] Jenkins, J. (2009). English as a lingua franca: Interpretations and attitudes. *World Englishes*, 28(2), 200-201.
- [10] Treesakul, P. (2007). *Principles of communication arts* (8th ed.). Suan Sunandha Rajabhat University.
- [11] Boonsuk, Y., Ambele, E. A., & Buddharat, C. (2018). Reconsidering the practical aspects of ELF in Thai ELT classroom. *Journal of Human Sciences*, 19(1), 93-121.
- [12] Thadphoothon, J. (2018). Factors affecting Thai taxi drivers' English competence. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 6(2), 79-88.
- [13] Suwannasom, T. (2019). A study on intercultural strategies in English as a lingua franca communication of Naresuan University graduate students. *Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University*, 11(1), 307-337.
- [14] Inkaew, M. (2018). An exploration of English as a lingua franca communication: A case study of how English is used as a lingua franca among non-native speakers for mutual understanding in an international golf tournament operation in Thailand. *REFLECTIONS*, 25(2), 42-58.

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมา
ตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนคร
Guideline for Developing Processed Mak Mao Beverages
in Accordance with Consumers' Point of View
in Sakon Nakhon Province

กรรณิการ์ สมบุญ^{1*}, จิตติ กิตติเลิศไพศาล¹, ชนินทร์ วะสีนนท์¹ และพิศดาร แสนชาติ¹
Kannika Sombun^{1*}, Jitti Kittilertpaisan¹, Chanin Wasrinon¹
and Pissadarn Saenchat¹

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 47000

¹ Faculty of Management, Sakon Nakhon Rajabhat University, 47000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: Kannika_aec@hotmail.com.

(Received: January 21, 2022; Revised: July 16, 2022; Accepted: July 27, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเมาตามแนวคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเมาในจังหวัดสกลนคร จำนวน 455 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน หมุนแกนแบบ Oblique Rotation ด้วยวิธี Varimax และประมาณค่าด้วยวิธีไล่ค่าสูงสุด ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดล ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีค่า KMO เท่ากับ .912 ค่า Bartlett's Test of Sphericity ได้ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 แสดงว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ต่อกันและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การส่งเสริมการตลาด ด้วยการกระตุ้นให้มีการทดลองชิมสินค้า 2) ผลิตภัณฑ์ ดำเนินการปรับปรุงให้มีขนาดพกพาได้สะดวก 3) สีกลิ่นและรสชาติ การพัฒนาสีกลิ่นให้สวยงาม และ 4) ช่องทางจำหน่าย ควรเพิ่มจำนวนสถานที่จำหน่ายให้เพียงพอ และผลการศึกษารวบรวมองค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาตามแนวคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

คำสำคัญ: การพัฒนา เครื่องดื่ม หมากเมา การแปรรูป ผลไม้ไทย

Abstract

This research aims to study the factor analysis of guidelines for developing processed Mak Mao beverages in accordance with consumers' points of view in Sakon Nakhon Province. The samples were 455 consumers of processed products from Mak Mao in Sakon Nakhon Province. The instrument used was a questionnaire and a component analysis was conducted. The oblique rotation axis by varimax method and approximation by maximum likelihood method was applied. After that, a validation check of the model was performed. The results of the confirmation component analysis showed the KMO of .912. The Bartlett's Test of Sphericity contained the statistical significance of .000 showing that the data were related and could be used for component analysis. The results of the component analysis consisted of 4 components: 1) marketing promotion by encouraging product testing, 2) the product improved to be portable and convenient, 3) color and taste beautifully developed, and 4) distribution channel needed to be increased. Moreover, and the confirmatory components by analyzing structural equation models of the guideline for Mak Mao beverage processed product development to consumers' point of view in Sakon Nakhon province have shown to be consistent with the empirical data and to have structural integrity.

Keywords: Development, Beverage, Mak Mao, Processing Product, Thai Fruit

บทนำ

ปัจจุบันการบริโภคเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพมีแนวโน้มที่จะเติบโตอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ซึ่งประเทศไทยก็ติดอันดับของโลก โดยติดอันดับ 1 ใน 20 ของโลก ในการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพทั่วโลก โดยมีแนวโน้มที่เติบโตอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยถึงร้อยละ 6-7 ต่อปี สำหรับประเทศที่บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมากอันดับหนึ่งคือ ประเทศจีน รองลงมาคือ ประเทศบราซิล และอันดับสาม คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสถิติจาก Euromonitor พบว่า ตั้งแต่ปี 2014-2019 เครื่องดื่มน้ำผลไม้และเครื่องดื่มที่ผสมเนื้อผลไม้เริ่มหดตัว ในขณะที่ยอดขายของน้ำผลไม้ NFC ร้อยละ 100 (Not From Concentrate: NFC) มีการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อปีถึงร้อยละ 28 และคาดว่าในปี 2023 ตลาดจะมีมูลค่าถึง 4,830 ล้านหยวน หรือประมาณ 24,150 ล้านบาท โดยน้ำผลไม้แบบ NFC นับวันยิ่งเป็นที่นิยมอย่างมาก และพบว่าแบรนด์เครื่องดื่มของจีนจำนวนมากได้เริ่มมีผลิตภัณฑ์น้ำผลไม้แบบ NFC มากขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้นในตลาดจีน [1] ซึ่งน้ำผลไม้ NFC คือน้ำผลไม้ที่ทำมาจากผลไม้สดแท้จากผลสด ไม่ได้ผ่านกระบวนการระเหย และเอามาเจือจางในภายหลัง นอกจากนี้แล้ว ตลาดน้ำผลไม้พร้อมดื่มในช่วงปี 2563 หดตัวร้อยละ 1.9 เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 ผู้บริโภคมีกำลังซื้อน้อยลง ทำให้แนวโน้มตลาดในระยะ 3 ปีข้างหน้ายังคงหดตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกระแสสุขภาพทำให้ผู้บริโภคลดเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล และมีแนวโน้มที่จะบริโภคเครื่องดื่มทดแทนอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เช่น น้ำดื่มผสมวิตามิน หรือแม้แต่เครื่องดื่มที่ปัจจุบันปรับสูตรไม่มีน้ำตาลมาในตลาดมาก [2] จากที่กล่าวมา ตลาดเครื่องดื่มมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งทุกวันนี้กระแสสุขภาพมีอิทธิพลต่อตลาดน้ำผลไม้มาก จึงควรศึกษาและแปรรูปผลไม้เพื่อป้อนสู่ตลาดในอนาคต

การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนาตลาดน้ำผลไม้ที่ดี เพราะผลหมากเมา หรือมะเมาเป็นวัตถุดิบในการดำนอนุมูลอิสระในระดับสูง [3] จึงเป็นผลไม้ที่มีความน่าสนใจในการแปรรูปสำหรับผู้บริโภคที่รักสุขภาพ แต่ในสภาพปัจจุบันนี้ เครื่องขายของผู้ประกอบการธุรกิจหมากเมา มีการรวมตัวกันเป็นสมาคมการค้าเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันทำให้การแข่งขันยังไม่รุนแรงมากนัก และการแปรรูปหมากเมาในปัจจุบันมีวัตถุดิบไม่เพียงพอ เพราะสภาพภูมิอากาศแปรปรวนส่งผลต่อการติดผลของหมากเมา มีค่อนข้างน้อย จึงต้องมีการวางแผนในการแปรรูป ปัญหาสำคัญของธุรกิจหมากเมาคือการขาดเงินทุนหมุนเวียน และขาดการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคในการแปรรูปน้ำดื่มหมากเมาให้ตรงกับความต้องการ อีกทั้งปัญหาจากการขาดเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่จะเข้ามาสนับสนุนและพัฒนา ในปัจจุบันตลาดหมากเมามีความต้องการมาก จัดว่าเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของชาวจังหวัดสกลนคร [4] ดังนั้นแล้วในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาจึงต้องดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคด้วย จะได้นำข้อคิดเห็นหรือแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้ ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามทฤษฎีแล้วควรพัฒนาตามแนวทางส่วนประสมทางการตลาดด้วย ซึ่งส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจำหน่าย (Place) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) [5] และจากงานวิจัยเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคน้ำผลไม้ได้กล่าวถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดนั้นมีอิทธิพลโดยตรง [6] โดยส่วนประสมทางการตลาดจะเป็นกุญแจหลักในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาให้ตรงต่อความต้องการผู้บริโภคมากที่สุด

จากปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกร และผู้ผลิตเครื่องดื่ม

หมากเฒ่ารับรู้แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการผู้บริโภคได้มากที่สุด อันเป็นการช่วยยกระดับการแปรรูปหมากเฒ่าซึ่งเป็นผลไม้ท้องถิ่นของไทยให้มีคุณค่าและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด โดยการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับผู้บริโภคในจังหวัดสกลนคร เพราะในจังหวัดสกลนคร ผู้บริโภคต่างรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับหมากเฒ่าที่มีมากในจังหวัด อีกทั้งเป็นผลไม้ท้องถิ่นที่ควรพัฒนาให้เกิดคุณค่าและความต้องการต่อผู้บริโภคซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร ผู้แปรรูปหมากเฒ่า โดยผลงานวิจัยครั้งนี้ผลลัพธ์สามารถนำไปเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตปรับปรุงผลิตภัณฑ์ รวมถึงกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหมากเฒ่าจะได้พัฒนาสายพันธุ์ รสชาติให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งงานวิจัยนี้อาจนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาผลไม้ไทยที่ต้องการแปรรูปได้

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเฒ่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเฒ่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย โดยแนวคิดหลักของการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหมากเฒ่าและการตลาด โดยนักวิชาการกล่าวถึง มะเฒ่าหลวง เฒ่าหลวง หรือ หมากเฒ่าหลวง (*Antidesma thwaitesianum* Muell. Arg.) ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่แถบเทือกเขาภูพานของประเทศไทย หมากเฒ่าเป็นผลไม้ประเภทยืนต้น ไม่ผลัดใบ ลักษณะของผลมีลักษณะฉ่ำน้ำ ผลมีขนาดเล็ก ผลสุกมีสีแดงและจะเปลี่ยนเป็นสีม่วงเข้มถึงดำ ผลหมากเฒ่าเมื่อสุกเต็มที่ มีสี กลิ่น และรสชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว [7] หมากเฒ่าเป็นผลไม้กลุ่มเบอร์รี่ พบว่าได้กระจายอยู่ในประเทศไทย โดยพบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีประมาณ 18 ชนิด จำนวน 10 สายพันธุ์ [8] นอกจากนี้แล้วหมากเฒ่ามีรายงานของความหลากหลายของสายต้นสูง มีการกระจายตัวของเชื้อพันธุกรรมในเขตเทือกเขาภูพานในจังหวัดสกลนครและในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีการสำรวจคัดเลือก และรวบรวมพันธุ์หมากเฒ่าในพื้นที่จังหวัดสกลนคร และหมากเฒ่ามีศักยภาพสูงสำหรับใช้เป็นพืชอาหารเพื่อสุขภาพ เนื่องจากมีสารพฤกษเคมีที่สำคัญ อาทิ แอนโทไซยานิน ฟีนอลิก และฟลาโวนอยด์ ซึ่งปริมาณสารพฤกษเคมีในน้ำคั้น กาก และเมล็ดนั้นมีอยู่อย่างจำกัด [9] หมากเฒ่ามีศักยภาพสูงในการใช้เป็นพืชอาหารเพื่อสุขภาพ เพราะหมากเฒ่ามีสารอาหารที่จำเป็นต่อความต้องการของมนุษย์หลายชนิด เช่น คาร์โบไฮเดรต น้ำตาล กรดอินทรีย์ โปรตีน แร่ธาตุ วิตามิน กรดอะมิโน 18 ชนิด แอนโทไซยานิน ฟลาโวนอยด์ และฟีนอลิก ซึ่งเป็นสารแอนติออกซิแดนซ์ (Antioxidants) ในกลุ่มของโพลีฟีนอล (Polyphenol) ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตในเซลล์มะเร็งและกระตุ้นภูมิคุ้มกัน [10] อีกทั้งหมากเฒ่ามีปริมาณสารพฤกษเคมี และความสามารถของการต้านอนุมูลอิสระในพืชพบว่า เป็นผลมาจากอิทธิพลของปัจจัยที่ทำให้พืชนั้นมีพันธุกรรมที่ควบคุมการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่พืชนั้นได้รับ [11] ดังนั้นแล้วหมากเฒ่าจึงเป็นพันธุ์พืชที่น่าสนใจในการนำมาแปรรูปเพื่อช่วยชุมชนให้มีรายได้ และมีความยั่งยืน

ตลาดมีความสำคัญต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการแปรรูปมาก ดังนั้นการศึกษาความหมายของการตลาดช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับการตลาดได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผู้กล่าวถึงการตลาดดังนี้ การตลาด คือ กระบวนการ

ทางสังคมและการบริหารจัดการโดยบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ลูกค้าต้องการ ด้วยการสร้างและแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ ที่มีมูลค่ากับผู้อื่น [12] การตลาดคือ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้ามีความต้องการ ในราคาที่ลูกค้าสามารถจ่ายได้ รวมถึงข้อมูลข่าวสารทางการตลาดเพื่อให้ลูกค้าได้ตัดสินใจ และความพึงพอใจที่จะซื้อของลูกค้า [13] การตลาด จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า นอกจากนี้ควรส่งเสริมการตลาดเพื่อช่วยให้ลูกค้ารับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เพื่อจะได้ทำการตัดสินใจต่อความต้องการในการซื้อสินค้าหรือไม่ ซึ่งต้องมีการวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินการ และการควบคุม [14] นอกจากนี้แล้วการคำนึงถึงส่วนประสมทางการตลาด เป็นตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ เพื่อตอบสนอง ความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค ประกอบด้วยเครื่องมือดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ราคา (Price) 3) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) และ 4) การจัดจำหน่าย (Place) [15] อีกทั้งส่วนประสมทางการตลาดมีนักวิชาการ บางท่านกล่าวไว้ว่า คือชุดของเครื่องมือทางการตลาดที่องค์กรใช้เป็นกลยุทธ์ในการผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเป้าหมาย ประกอบไปด้วย 7P's ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ราคา (Price) 3) สถานที่ (Place or distribution channel) 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5) กระบวนการบริการ (Process) 6) ภาพลักษณ์องค์กร (Physical evidence and presentation) และ 7) พนักงาน (People) [16] และแนวคิด 4Ps นั้นควรพิจารณาปัจจัยภายใน และการปรับเปลี่ยนในการ ใช้นโยบายด้วย เพราะส่วนประสมทางการตลาดไม่ได้พิจารณาเพียงแต่ปัจจัยนำเข้าทางการตลาดเท่านั้น แต่ควรพิจารณาความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นของผู้บริโภค รวมถึงความพึงพอใจในตราสินค้าชนิดนั้น ๆ ด้วยว่า เหมาะสมกับตลาดมวลชนหรือไม่ [17] และนอกเหนือจากส่วนประสมทางการตลาด 4Ps แล้ว ควรพิจารณาถึง 4As ด้วย คือ ความตระหนัก (Awareness) การเข้าถึงได้ง่าย (Access) ความสามารถในการจ่าย (Affordability) และ ความพร้อมในการใช้งาน (Availability) ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้องค์กรบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ดียิ่งขึ้น[18]

นอกจากนี้แล้วมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลไม้ไทย ดังเช่น งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งการแปรรูปน้ำผลไม้เพื่อการท่องเที่ยว นั้น การซื้อน้ำผลไม้ที่ผู้บริโภคเน้นเรื่องของน้ำผลไม้ต้องมีบรรจุภัณฑ์ที่มีความสะดวกในการเดินทางด้วย [19] งานวิจัยในการพัฒนาเครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้สำหรับตลาดคนรุ่นใหม่ ซึ่งผลการวิจัยชี้ชัดว่าประเภทของผลไม้ที่ผู้บริโภคกลุ่มคนรุ่นใหม่ต้องการคือส้มแท่ง และต้องการให้เพิ่มเนื้อผลไม้เข้าไปด้วย [20] การใช้กลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดจากการส่งเสริมการขายมีอิทธิพลต่อการตั้งใจซื้อเครื่องดื่มน้ำผลไม้สำหรับคนรุ่นใหม่ [21] และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามีผลต่อความพึงพอใจ และความภักดีของผู้บริโภคเครื่องดื่มสกัดเย็นในน้ำผลไม้ [22] จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากทฤษฎีดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาปัจจัยแปรการส่งเสริมการตลาด ผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย สีสนและรสชาติ เพราะมีความสอดคล้องกับส่วนประสมทางการตลาดและเป็นปัจจัยทางการตลาดที่สำคัญต่อการใช้อธิบายงานวิจัยในลำดับต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีวิธีในการวิจัยดังนี้ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลทั่วไปในจังหวัดสกลนคร จำนวน 813,980 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย ปี 2564) กลุ่มตัวอย่างคือ บุคคลทั่วไปในจังหวัดสกลนคร จำนวน 455 คน ทั้ง 18 อำเภอในจังหวัดสกลนคร

ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์สมการเชิงเส้นที่มีจำนวนพารามิเตอร์ 21 พารามิเตอร์ ตามข้อเสนอของ Hair et al. [23] กล่าวถึงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการเชิงเส้นอย่างน้อย ควรจะเป็น 10-20 เท่าต่อ 1 พารามิเตอร์ จากงานวิจัยนี้มี 21 พารามิเตอร์จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง 20 เท่า จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 420 แต่งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 455 คน จึงเป็นจำนวนที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์สมการเชิงเส้น และผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ทั้งหมด 18 อำเภอในจังหวัดสกลนคร หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sample) กับกลุ่มตัวอย่างที่เคยซื้อหรือเคยบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่า น้ำหมากเฒ่าหรือไวน์หมากเฒ่าในจังหวัดสกลนคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการศึกษาคั้งนี้คือแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้รวมต่อปี ลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่า มีทั้งหมด 21 ข้อคำถาม ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามมาตราวัด 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert scales) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด โดยมีค่า Cronbach's Alpha ของตัวแปรการส่งเสริมการตลาด = .995 ผลิตภัณฑ์ = .945 ช่องทางการจัดจำหน่าย = .818 และสีสันและรสชาติ = .929 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ

การศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาความถี่ ร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบหมุนแกนแบบ Oblique rotation ซึ่งมีเงื่อนไขที่ว่าตัวแปรในปัจจัยด้านเดียวกันต้องมีความสัมพันธ์กัน และใช้วิธี Varimax เพื่อให้ได้ตัวแปรที่แท้จริงในแต่ละองค์ประกอบจึงกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละตัวแปรจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป [25] และมีเกณฑ์กำหนดองค์ประกอบ ประกอบด้วยค่าคอมมูนาลิตี้ (Communality: h^2) ไม่ควรน้อยกว่า 0.50 ซึ่งแสดงถึงค่าของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบควรมากกว่า 0.30 ขึ้นไป ตัวแปรตัวใดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบใดมากก็จัดตัวแปรนั้นลงในองค์ประกอบ และการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเฒ่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภค ในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย ด้วยวิธี Maximum likelihood และตรวจสอบความตรงของโมเดลด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ที่ไม่มีนัยสำคัญ และค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ ควรน้อยกว่า 3.00 [24] ค่า P-Value ไม่ควรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 [26] ค่า CFI (Comparative Fit Index) >0.90 [27] ค่า TLI (Tucker-Lewis Index)>0.90 [28] ค่า RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation)< 0.50 [24] และค่า SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) <0.50 [29]

สรุปผล

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 455 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 51.90 อายุ โดยเฉลี่ย 31 ปี มีสถานภาพโสด จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 56.30 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 52.30 อาชีพโดยส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป จำนวน 83 คนคิดเป็นร้อยละ 18.20 และมีการ ใ้รวมเฉลี่ยต่อปี จำนวน 162,632.97 บาทต่อปี

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาตาม ความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ การวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล

ตารางที่ 1 การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล

แบบสอบถาม	จำนวน ข้อคำถาม (ตัวแปร)	KMO	Bartlett's Test of Sphericity		
			Approx. Chi-square	Df	Sig.
แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่ม หมากเมาตามความคิดเห็นของผู้บริโภคใน จังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย	21	.912			

หมายเหตุ *P<.05

จากตารางที่ 1 พบว่า การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล พบว่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) มีค่าเท่ากับ .912 ค่า Bartlett's Test of Sphericity ได้ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 ซึ่งเป็นค่านี้น้อยกว่า .05 แสดงว่าข้อมูลแต่ละความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเมาในจังหวัดสกลนคร มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ [23]

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่า Extraction communality

ตัวแปร	Initial	Extraction	ตัวแปร	Initial	Extraction
A1	1.000	.632	C1	1.000	.563
A2	1.000	.535	C2	1.000	.443
A3	1.000	.706	C3	1.000	.646
A4	1.000	.623	C4	1.000	.615
A5	1.000	.504	D1	1.000	.519
A6	1.000	.416	D2	1.000	.558
A7	1.000	.477	D3	1.000	.602
B1	1.000	.397	D4	1.000	.512
B2	1.000	.468	D5	1.000	.584
B3	1.000	.442	D6	1.000	.542
B4	1.000	.386			

จากตารางที่ 2 ค่า Extraction communalities ของตัวแปร หลังจากที่ได้ดำเนินการสกัดปัจจัย พบว่า ค่า Extraction communalities ของตัวแปร B4 มีค่าต่ำสุด = .386 แต่เป็นค่าที่ไม่ต่ำมาก สามารถจัดอยู่ใน องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้ชัดเจน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเม่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย

องค์ประกอบที่	ชื่อองค์ประกอบ	ค่าความผันแปร (eigen value)	ค่าร้อยละ ของความแปรปรวน (percent of variance)	ค่าร้อยละ ของความแปรปรวนสะสม
1	การส่งเสริมการตลาด (PROM)	7.027	33.463	33.463
2	ผลิตภัณฑ์ (PROD)	1.777	8.460	41.923
3	สีส่นและรสชาติ (COLO)	1.259	5.993	47.916
4	ช่องทางจำหน่าย(CHAN)	1.110	5.285	53.201

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ มีค่าพิสัยของค่าไอเกน อยู่ระหว่าง 1.110-7.027 ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย 9 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรได้ทั้งหมด 33.463% องค์ประกอบที่ 2 ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรได้ทั้งหมด 41.923% องค์ประกอบที่ 3 สีส่น และรสชาติ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรได้ทั้งหมด 47.916% และองค์ประกอบที่ 4 ช่องทางการจำหน่าย ประกอบด้วย 4 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรได้ทั้งหมด 53.201%

ตารางที่ 4 ตารางแสดงค่า Rotated Factor Matrix

Item	Factor				Item	Factor			
	1	2	3	4		1	2	3	4
D3	.752	.077	.172	.023	A3	.189	.171	.799	.063
D5	.730	.130	.106	.150	A4	.170	.245	.729	.059
D6	.690	.173	.103	.159	A1	.218	.061	.694	.315
D2	.688	.144	.118	.224	A2	.080	.296	.644	.164
D1	.658	.128	.093	.248	C3	.140	.175	.091	.767
D4	.630	.214	.189	.184	C4	.278	-.057	.231	.694
A7	.132	.652	.146	.113	C1	.266	.265	.069	.646
B3	.077	.627	-.030	.205	B1	.265	.397	.101	.400
A5	.160	.604	.331	-.065					
A6	.091	.550	.323	-.041					
B2	.258	.522	.235	.271					
C2	.219	.454	.208	.383					
B4	.369	.392	.182	.250					

จากตารางที่ 4 เป็นการหมุนแกนแบบ Varimax โดยผู้วิจัยเลือกวิธีการหมุนแกนองค์ประกอบแบบ Maximum Likelihood ด้วยวิธี Varimax ซึ่งหลังจากการหมุนแกนประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังแสดงคำอธิบายตัวแปรแต่ละตัวในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางแสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเฒ่า ตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย	น้ำหนักของ องค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 1 การส่งเสริมการตลาด (PROM)	
1 ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหมากเฒ่าหรือผู้จัดจำหน่ายมีการให้ลูกค้าทดสอบชิมผลิตภัณฑ์ก่อนซื้อ (D3)	0.752
2 ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหมากเฒ่าหรือผู้จัดจำหน่ายมีการรับคืนผลิตภัณฑ์เมื่อผลิตภัณฑ์มีปัญหาหรือชำรุดเสียหาย (D5)	0.730
3 ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหมากเฒ่าหรือผู้จัดจำหน่ายมีบริการตอบข้อซักถามหลังการขายหรือการบริโภค (D6)	0.690
4 ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหมากเฒ่ามีการมอบของสมนาคุณหรือของแถมให้กับผู้บริโภค (D2)	0.688
5 ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหมากเฒ่าหรือผู้จัดจำหน่ายมีการให้ส่วนลดเงินสดกับลูกค้าเมื่อมีการซื้อในปริมาณที่มาก (D1)	0.658
9 ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหมากเฒ่าหรือผู้จัดจำหน่ายมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ข้อมูลรายละเอียดสินค้าให้ผู้บริโภครับทราบ (D4)	0.630
องค์ประกอบที่ 2 ด้านผลิตภัณฑ์ (PROD)	
1 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีความสะดวกในการพกพาหรือเคลื่อนย้าย (A7)	0.652
2 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีการแสดงป้ายราคาผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน (B3)	0.627
3 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีฉลากที่แสดงรายละเอียดครบถ้วน (A5)	0.604
4 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีบรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อที่มีความปลอดภัย (A6)	0.550
5 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีความคุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณที่ได้รับ (B2)	0.522
6 ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย (C2)	0.454
7 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีหลายระดับราคาให้เลือกซื้อ (B4)	0.392
องค์ประกอบที่ 3 สีกลิ่นและรสชาติ (COLO)	
1 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีสีสันท่ารับประทาน (A3)	0.799
2 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีบรรจุภัณฑ์ที่มีสีสันท่าสวยงาม (A4)	0.729
3 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีรสชาติความอร่อย (A1)	0.694
4 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่ามีคุณค่าทางสารอาหาร (A2)	0.644

ตารางที่ 5 ตารางแสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบที่ 4 ช่องทางจำหน่าย (CHAN)

1	ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเม่ามีจำนวนเพียงพอ (C3)	0.767
2	ความสะดวกในการจัดซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเม่าผ่านระบบโซเชียลมีเดีย หรือออนไลน์ (C4)	0.694
3	ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเม่ามีทำเลที่มีความสะดวกในการซื้อ (C1)	0.646
4	ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเม่ามีความคุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ (B1)	0.400

จากตารางที่ 5 พบว่า จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลังการหมุนแกนด้วยวิธี Varimax ได้ 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 การส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วยตัวแปร 9 ตัว องค์ประกอบที่ 2 ด้านผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ตัวแปร 7 ตัว องค์ประกอบที่ 3 สีสิ้นและรสชาติ ประกอบด้วย ตัวแปร 4 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 4 ช่องทางจำหน่าย ประกอบด้วย ตัวแปร 4 ตัวแปร โดยทุกค่ามีค่าน้ำหนักปัจจัย 0.30 ขึ้นไปทุกตัว และจากตารางที่ 2 ค่าไอเกน (Eigen Value) มีค่ามากกว่า 1.00 ทุกองค์ประกอบ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา สามารถจัดเข้าองค์ประกอบเชิงสำรวจแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเม่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทยได้ การวิเคราะห์องค์ประกอบทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเม่า โดยปัจจัยสี่รสและรสชาติของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มหมากเม่าคือสิ่งสำคัญที่นอกเหนือจากปัจจัยของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคได้สะท้อนออกมาจากงานวิจัย

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเม่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการวิเคราะห์ต้องทดสอบเกี่ยวกับค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยที่ถูกพัฒนา เพื่อใช้กับข้อมูล โดยพิจารณาจากค่าความเชื่อมั่น (Composite reliability: CR) หากค่านี้สูง แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบนั้น ประกอบด้วยข้อคำถามหรือตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์ภายในที่ดีต่อกัน ซึ่งค่า CR ไม่ควรต่ำกว่า .50[23] และค่าความเที่ยงตรงภายใน (Convergent validity) โดยพิจารณาจากค่า (Average Variance Extraction: AVE) ซึ่งค่าของความเที่ยงตรงนี้ไม่ควรต่ำกว่า .50 [23]

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบความเที่ยงตรงของโมเดล

องค์ประกอบที่	ชื่อองค์ประกอบ	CR	AVE
1	การส่งเสริมการตลาด (PROM)	.833	.544
2	ผลิตภัณฑ์ (PROD)	.870	.503
3	สีสิ้นและรสชาติ (COLO)	.858	.607
4	ช่องทางจำหน่าย(CHAN)	.809	.525

จากตารางที่ 6 ค่า CR และ AVE ทุกค่ามีค่าเกินกว่า .50 แสดงถึงโมเดลมีความเที่ยงตรงสูง และสามารถนำไปวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างได้

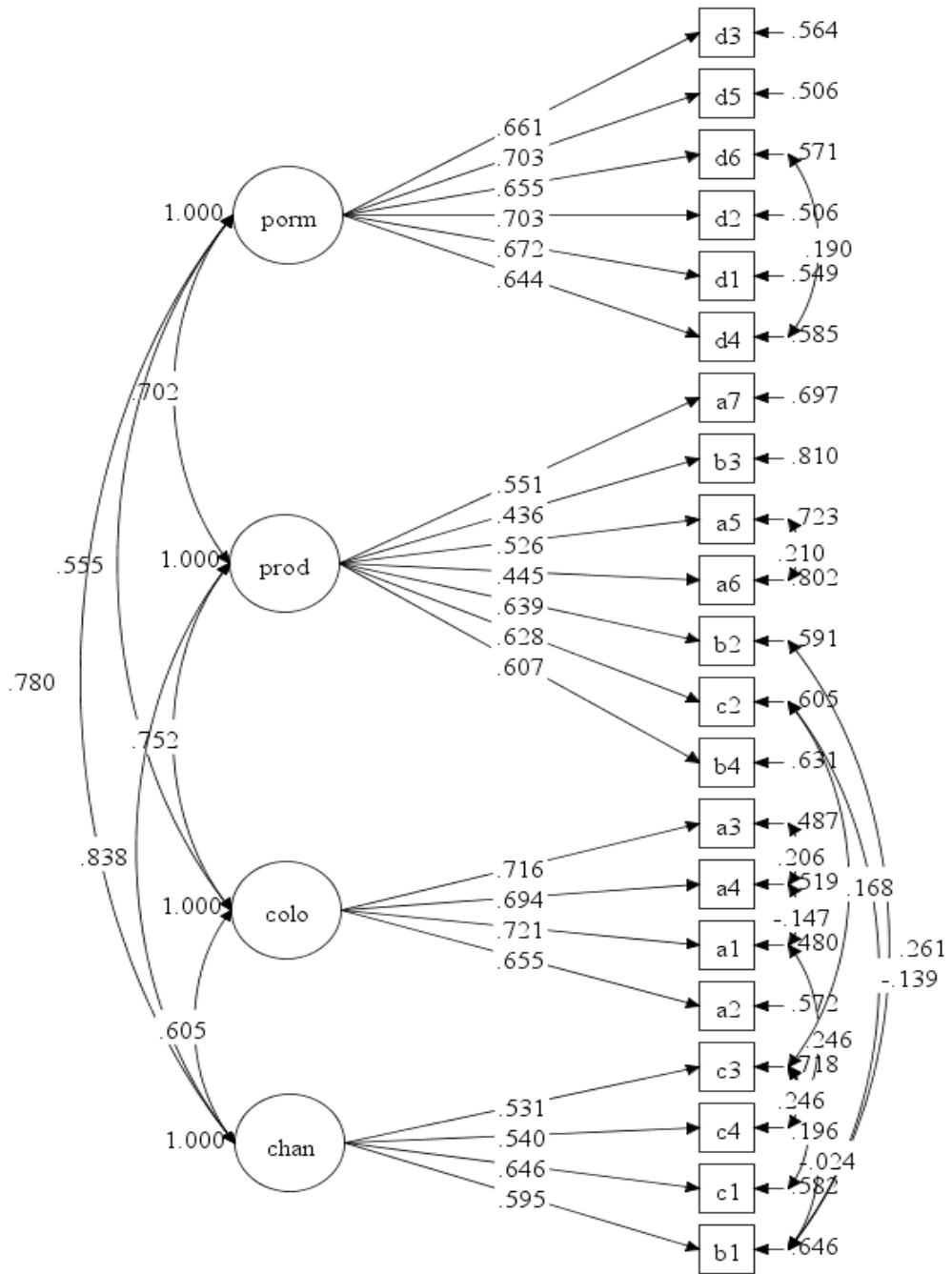
ผู้วิจัยจึงทำการปรับโมเดลเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการเพิ่มพารามิเตอร์ ให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดมีความสัมพันธ์กันได้ตามคำแนะนำในดัชนีปรับโมเดล (Modification indices) ของโปรแกรม ที่ว่า ค่าไค-สแควร์ จะลดลงหากยอมผ่านคลายให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดมีความสัมพันธ์กันได้ และอาศัยความรู้เชิงประจักษ์ในการปรับรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้ปรับเพิ่มพารามิเตอร์ ตามภาพที่ 2 ซึ่งหลังจากการปรับ โมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเม่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทยจากการปรับโมเดล

ดัชนีความกลมกลืน	ค่าที่ได้	เกณฑ์	ผล
χ^2 -test	278.546		
df	172		
χ^2/df	1.619	$\chi^2/df < 2$,	ผ่าน
CFI (Comparative Fit Index)	0.963	CFI $\geq$ 0.95	ผ่าน
TLI (Adjusted Goodness of Fit Index)	0.955	AGFI $\geq$ 0.95	ผ่าน
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation)	0.038	RMSEA $\leq$ 0.05	ผ่าน
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual)	0.040	SRMR $<$ 0.05	ผ่าน

จากตารางที่ 7 และภาพที่ 1 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเม่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งพิจารณาได้จาก ค่า (χ^2) = 278.546 ค่าองศาอิสระ (df) = 172 ค่าความน่าจะเป็น (p) = 0.00 ซึ่งต้องมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าดัชนี CFI = .963 มีค่ามากกว่า 0.95 ค่า TLI = 0.955 มีค่ามากกว่า 0.95 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนที่ปรับแก้ RMSEA = 0.038 มีค่าน้อยกว่า 0.05 และค่ารากที่สองของเศษเหลือที่ทำให้เป็นค่ามาตรฐาน SRMR = 0.040 มีค่าต่ำกว่า 0.05 จากการปรับโมเดลครั้งที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการปรับโมเดลตามคำแนะนำของโปรแกรม (Modification indices) โดยมีการปรับค่า Covariance 11 คู่ ทำให้เกิดค่าความสอดคล้องกลมกลืนกับโมเดล

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โมเดลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลพิจารณาจากค่า χ^2 -test, Df, P-value, Comparative Fit Index (CFI), Tucker-Lewis Index (TLI), Root Mean Square Error Of Approximation (RMSEA) และค่า Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) การวิเคราะห์โมเดลผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดลสมการโครงสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเม่าตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย ตามคำแนะนำของโมเดล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนคร

การอภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย เป็นการศึกษาถึงวิธีการของการแปรรูปผลิตภัณฑ์หมากเมาให้เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องดื่มหมากเมาตามความคิดเห็นของผู้บริโภคในจังหวัดสกลนครเพื่อยกระดับการแปรรูปผลไม้ไทย ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การส่งเสริมการตลาด 2) ผลิตภัณฑ์ 3) สีกลิ่นและรสชาติ และ 4) ช่องทางจำหน่าย ซึ่งองค์ประกอบที่กล่าวมานี้ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจ โดยผลการวิจัยนี้มีความคล้ายกับงานวิจัยของ Pengnoo et al. [6] กล่าวถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดน้ำผลไม้พร้อมดื่มดอยคำ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านปริมาณในการซื้อมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อน้ำผลไม้ จากงานวิจัยดังกล่าวมีความคล้ายคลึงอยู่หลายปัจจัย ยกเว้นปัจจัยของปริมาณในการสั่งซื้อซึ่งมีความแตกต่างจากงานวิจัยนี้ เพราะการทำตลาดน้ำผลไม้ดอยค่านั้นมีการเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลาง จึงมีปัจจัยด้านปริมาณการสั่งซื้อมาเกี่ยวข้องด้วย สอดคล้องกับ Sasarom et al. [30] และ Damrongpong et al., [31] โดยงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อน้ำผลไม้พร้อมดื่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้ ซึ่งผลการศึกษาทั้งสองเรื่องนี้กล่าวถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ผลการวิจัยมีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยนี้ ยกเว้นเรื่องของสีกลิ่นและรสชาติ เพราะผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มหมากเมาเป็นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ ผู้บริโภคจึงเน้นสีกลิ่นของผลิตภัณฑ์ เพราะธรรมชาติของผลหมากเมานั้นมีสีส้มแดงดำสด และรสชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ผลหมากเมาจึงมีความแตกต่างกับน้ำผลไม้จากอุตสาหกรรมทั่วไป

นอกจากนี้แล้ว การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่มผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มหมากเมาเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีมุมมองทางด้านส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งมีความคล้ายกับงานวิจัยของ Mettathamrong et al. [32] กล่าวถึงการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มผู้ประกอบการ ควบเน้นการบริหารจัดการกับส่วนประสมทางการตลาดด้วย การบริหารจัดการส่วนประสมทางการตลาด คือ เครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ประกอบการมีแนวทางในการพัฒนาตนเองและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ดี มีความคล้ายกับงานวิจัยนี้ที่ใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจสูงสุด คือ การนำหลักส่วนประสมทางการตลาดมาปรับใช้ และคล้ายกับงานวิจัยของ Chappannarangsee and Daenmanee [33] กล่าวถึงการสื่อสารการตลาดในผลิตภัณฑ์น้ำผลไม้ โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้อน้ำผลไม้เพื่อรักษาสุขภาพ เพื่อลดน้ำหนัก และซื้อเพราะชื่นชอบในรสชาติ อีกทั้งผลการวิเคราะห์ยังชี้ชัดว่า การส่งเสริมการขายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด จากงานวิจัยดังกล่าวมีความคล้ายกันในเรื่องของรสชาติ อาจจะเป็นหนึ่งในข้อค้นพบที่ทีมงานวิจัยอ้างอิงและกล่าวถึงน้อยมาก และอีกหนึ่งปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ คือ การดื่มน้ำผลไม้เพื่อรักษาสุขภาพ หรือเพื่อลดน้ำหนักคล้ายกับงานวิจัยนี้เพราะน้ำผลไม้พร้อมดื่มหมากเมา มีสรรพคุณหลายอย่าง เช่น มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระ มีส่วนช่วยในการชะลอวัย และมีความคล้ายกับงานวิจัยของ Sribureeruk, et al. [34] และ Longsakhon et al. [35] งานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์น้ำผลไม้ ซึ่งมีการกล่าวถึงส่วนประสมทางการตลาดทั้งสองเรื่อง โดยเน้นที่ตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ดีควรมีกระบวนการที่ตรัสชาติถูกใจผู้บริโภค จะมีส่วนช่วยให้มีคำสั่งซื้อที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังนั้นแล้วการวิจัยนี้มีความคล้ายกับหลายงานวิจัย จึงทำให้มีความมั่นใจได้ว่างานวิจัยนี้มีปัจจัยที่มีความน่าเชื่อถือได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้

1. ควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาธุรกิจหมากเฒ่าด้วยการส่งเสริมให้ผู้จัดจำหน่ายได้รับการอบรม รวมถึงการกำหนดเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อใช้ในการขยายโอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่า

2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่การผลิตหมากเฒ่าสามารถนำผลงานวิจัยไปเป็นแนวทางให้ผู้แปรรูปปรับปรุงผลิตภัณฑ์

3. งานวิจัยนี้อาจนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาผลไม้ท้องถิ่นของประเทศไทยที่ต้องการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อสร้างจุดเด่น หรืออัตลักษณ์ของสินค้า

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยความคิดเห็นของผู้บริโภค ที่มีต่อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่าในด้านการวางแผนการตลาดเพื่อสร้างความโอกาสและความยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะทรัพยากรธรรมชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสกลนคร ที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผศ.ดร.จกเรศ เมตตะธำรงค์ ที่สนับสนุนในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

References

- [1] Inpa, C. (2021, November 26). *Ministry of Commerce revealed that 100% fruit juice has the opportunity to export to penetrate the new generation of the Chinese market.* <https://mgronline.com/business/detail/9640000091059>. (In Thai)
- [2] Euromonitor International. (2021, November 28). *Juice in Thailand.* <http://fic.nfi.or.th/FoodMarketShare InThailandDetail.php?id=342>. (In Thai)
- [3] Udomkasemsab A, Ngamlerst C, Kwanbunjun K, Krasae T, Amnuaysookkasem K, Chunthanom P, and Prangthip P. (2019). Maoberry (*Antidesma bunius*) improves glucose metabolism, triglyceride levels, and splenic lesions in high-fat diet-induced hypercholesterolemic rats. *Journal of Medicinal Food*, 22(1), 29-37. (In Thai)
- [4] Sombun,K., & Herawan, S. (2014). Feasibility development of business network (Cluster) for Mak Mao in Sakon Nakhon, *KHON KAEN AGR. J.* 42(SUPPLY.3), 322-327. (In Thai)
- [5] Wongmontha, S. (1999). *Marketing strategy and marketing planning.* Thirafilm and Cytex. (In Thai)
- [6] Pengnoo, P., Asawaruangpipop, P., & Suwannamek, O. (2020). Marketing mix factors influencing consumer behavior of fruit juice “Doi Kham” in Bangkok. *Journal of Management Sciences*, 7(1), 78-96.

- [7] Khumklang, A., & Saengkaew, W. (1997). Ma Mao, a local fruit tree needs to be developed. *Village Technology journal*, 40-42. (In Thai)
- [8] Hoffmann, P. (2000). Checklist of the genus *Antidesma* (Euphorbiaceae) in Thailand. *Thai Forest Bulletin (Botany)*, (28), 139-156.
- [9] Wichana, W., Songsri, P., & Sripui, J. (2017). Evaluation of genetic diversity in Mamao Luang (*Antidesma thwaitesianum* Muell. Arg.) based on phytochemicals and antioxidant activity. *Khon Kaen AGR. J*, 45(1), 15-24. (In Thai)
- [10] Samappito, S., & Butkhup, L. (2008). An analysis on organic acids contents in ripe fruits of fifteen Mao Luang (*Antidesma bunius*) cultivar, harvested from dipterocarp forest of Phupan valley in Northeast Thailand. *Pakistan Journal of Biological Sciences*. 11, 974-981.
- [11] Shewry PR, Piironen V, Lampi AM, Edelmann M, Kariluoto S, Nurmi T, Fernandez-Orozco R, Andersson AA, Aman P, Fras A, Boros D, Gebruers K, Dornez E, Courtin CM, Delcour JA, Ravel C, Charmet G, Rakszegi M, Bedo Z, Ward JL. (2010). Effects of genotype and environment on the content and composition of phytochemicals and dietary fiber components in rye in the HEALTHGRAIN diversity screen. *Journal of Agricultural and Food Chemistry Family*, 58(17),9372-9383
- [12] Kotler, P., Armstrong, G., Saunders, J., & Wong, V., (2004). *Consumer behavior, 5th edition*. Prentice Hall.
- [13] Rowley, J. (2016). *Information marketing (Second Edition)*. Routledge.
- [14] Pride, W. M., and Ferrell, O. C. (2019). *Foundations of marketing (Ninth Edition)*. Cengage.
- [15] Sereerat, S., Laksitanon, P., & Sereerat, S. (2009). *New market management*. Pattana suksa. (In Thai)
- [16] Kotler, P. (2012). *Marketing Management (The Millennium edition)*. Person Prentice Hall.
- [17] Constantinides, E. (2006). The marketing mix revisited: towards the 21st century marketing. *Journal of Marketing Management*, 22(3/4), 407-438.
- [18] Prahalad, C.K. (2012). Bottom of the pyramid as a source of breakthrough innovations. *Journal of Product Innovation Management*, 29(1), 6-12.
- [19] Chemnasiri, N. (2013). Community potential development for sustainable Agro-tourism: Cases in Phuket and Chonburi, Thailand. *Chandrasem Rajabhat University Journal*, 19(36), 41-50. (In Thai)
- [20] Kaewkhiew, P., & Sookcharoen, W. (2020). The development of fruit juices for millennials market. *TNI Journal of Business Administration and Languages*, 8(1), 64-77. (In Thai)
- [21] Bundechanan, N., & Fongsuwan, W. (2017). Thai generation Y/millennial consumer health and wellness: An antioxidant beverage SEM analysis. *Asia-Pacific Social Science Review*, 16(3), 83-95.

- [22] Mustaqimah, A., Hartoyo, H., & Nurmalina, R. (2019). Marketing mix effect towards customer satisfaction and loyalty: Case study of Rejuve cold-pressed drinks. *Indonesian Journal of Business and Entrepreneurship (IJBE)*, 5(3), 310-320.
- [23] Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.E. (2010) *Multivariate Data Analysis. 7th Edition*. Pearson.
- [24] Hair, F., Anderson, E. R., Tatham, R. L., & Black, C. W. (1998). *Multivariable data analysis*. 5th edition. Prentice-Hall.
- [25] Bollen, K. A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. Wiley.
- [26] Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling 2*. Lawrence Erlbaum Associate.
- [27] Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1995). Cutoff criteria for Fit index in covariance structure Analysis: conventional criteria versus new alternations structural equation Modeling: *A Multidisciplinary Journal*, 6, 1-55.
- [28] Diamantopoulos, A., & Siguaw, A. D. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. Sage Publications.
- [29] Joreskog, K. G., & Sorbom, D. (1989). *Advance in Factor analysis and Structural Equation models: Abt book*
- [30] Sasarom, S., Kenikasamanworakun, P., & Aranyanon, Y. (2019). Consumers' behaviors on purchasing of fruit juices in Muang district, Samut Prakarn province. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology (Humanities and Social Sciences)*. 5(2), 103-113. (in Thai)
- [31] Damrongpong, N., Songsraboon, R., Chinburapa, V., & Tantrawanich, M. (2020). The purchasing decision of ready to drink fruit juice brand Malee in Bangkok. *Journal of Educational Innovation and Research*, 4(2), 147-156. (In Thai)
- [32] Mettathamrong, J., Deeudom, S., & Sareekham, W. (2021). Causal factors of agricultural community enterprise groups management in Sakon Nakhon province affecting adoption of the sufficiency economy philosophy on internal management of group members. *Parichart Journal Thaksin University*, 34(1), 25-41. (In Thai)
- [33] Chappannarangsee, W., & Daenmanee, S. (2011). Marketing communication and product image related to purchasing behavior on ready-to-drink 100% fruit juice of higher education students in North Eastern region. *KKU Research Journal (Graduate Studies)*, 11(1), 151-160. (in Thai)
- [34] Sribureeruk, P., Yambunjong, P., Nakasiri, S., & Chomtrakan, K. (2017). Consumers opinions towards marketing mix factors of pasteurized corn milk at convenience stores in Bangkok. *Panyapiwat Journal*, 9(2), 60-68. (In Thai)

[35] Longsakhon, P., Hengsadeeikul, V., & Jirayus, P. (2021). Marketing factors that affect fruit juice buying decisions of undergraduate students South East Asia University. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(2), 87-95. (In Thai)

Structural Equation Model Development of Factors Affecting Users' Participation in News Reporting on Thai Crowdsourcing Platforms

Kultida Sayprom^{1*} and Patchanee Cheyjunya¹

---

¹ Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration, Bangkok, 10240

* Corresponding author: E-mail address: kultida.say@stu.nida.ac.th, kultida.s@mutp.ac.th
(Received: June 2, 2022; Revised: August 8, 2022; Accepted: August 9, 2022)

Abstract

The research is aimed to develop a structural equation model of factors affecting users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms. The model 7 latent variables: personal motivation, perceived benefits, perceived ease of usage, interaction between a process/content manager or crowdsourcer and users, organizational factors, determination to participate, and users' participation. Quantitative research was conducted by survey questionnaires with 100 samples who were members of C-Site and Hatyai City Climate Platforms. The findings showed that the developed structural equation model was congruent with the empirical data by having 7 pass the determined statistical criteria, namely 1) Chi-Square: $\chi^2 = .170$ ($> \text{ or } = 0.05$), 2) $\chi^2/\text{df} = 1.122$ ($< \text{ or } = 3.00$), 3) Comparative Fit Index (CFI) = .988 ($> \text{ or } = 0.95$), 4) Tucker Lewis Index (TLI) = .984 ($> \text{ or } = 0.95$), 5) Root Mean Square Residual (RMR) = .028 (< 0.05), and 6) Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = .035 (< 0.05). From the analysis of direct, indirect, and total effect of variables in the structural model, it is found that the causal model of users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms, developed by the researcher, is congruent with the empirical data, and only one causal variable, namely intention to participate, has a positive direct effect on users' participation in news reporting at a statistical significance level of 0.01.

Keywords: Crowdsourcing, Participation, News Reporting, User, Structural Equation Modeling

Introduction

Crowdsourcing, in the context of news reporting, is a systematic process of online information gathering from the masses by investigating and verifying facts towards information correctness and accuracy. Masses of people function to report their collected information and help to clarify all complicating issues without necessarily being trained [1]. Besides, from the empirical study of Aitamurto [2], it was found that news reporters could use information from mass citizens for their investigation and also sought additional information from these people too, which led to the rapid discovery of knowledge. Moreover, news reporters can invite people in the community to participate in their investigative journalism process whose purpose is to gain quality information sources and make use of the collective wisdom of the civic sector. It thus means they can draw collaboration and wisdom of people in a community to help solve problems or conduct any activity as their news reporting covers inclusive and diverse perspectives. Especially, it enables the ignored voices to have a sphere for their expression [3-4].

To illustrate this, the PetaJakarta.org platform in Indonesia allowed Indonesian citizens to participate in reporting their current situations, helping to surveillance, and forewarning

about flooding from 2013 to 2016 through a system that collected all reported flooded sites and events by citizens. A map of real-time flooding situations in Jakarta thus was drawn and used to provide information about the level of flooding. Similarly, the Sinsai.info website was introduced in Japan four hours after the gigantic earthquake in the eastern part of Japan. In 2011, it was found that digital volunteers helped to proceed and investigate the correctness of information reported via Twitter and emails, including recording information on online warning maps. The information included official government announcements, lists of the deceased and missing persons, requested help, information about contemporary residences, etc. All information helped the public to be informed of the damages and needs of each area rapidly and inclusively [5-6]. In Thailand, JS 100 radio station started to let the public sector participate in reporting current traffic jams in 1991 by phone-in and live to report, including notifying accidents, needed assistance, and collaboration. During the initial period, it was criticized that participation was limited only to middle-class people. However, later, a more variety of groups of people have participated and news content has been expanded to cover more diverse news, i.e., accidents, public hazards, civil services, etc. The expanded communication channels do not only reflect people's curiosity about information sharing, but also horizontal communication in which people and professional news reporters can collaboratively gather and disseminate useful news for society [7]. Accordingly, it does not only bring about innovation to the mass media circle, but also increases mass media's awareness of the shared agenda to which a society should give importance, pay attention, and enhance the collaborative gathering and the creation of useful information for public benefits. Hence, it will arouse more attention to information sharing, including inducing a transparent and auditable system [4].

www.thaiflood.com or an information center for helping flood victims is an example of an effort in developing a platform for online news producers. These organizations collaboratively prepared a platform for providing basic and needed information during the big flood crisis in 2011. They also display a crisis map and gather information, including assistance, from the public sector, in the form of information notification, pin location, mobilization of all forces, ignition of new ideas or issues, and problem resolution during natural disaster situations happening in Thailand. Although all these platforms are easy to use, contain a clear reporting format, and reflect the power of people's participation in public hazard situations, they tend to be discontinued and close themselves later.

From the survey of Thai crowdsourcing platforms, it was found that there have not so many permanent platforms. Most of them are online platforms designed for a certain period or particular situations only. To illustrate this, VOTE 62 (<https://vote62.com/>) was a platform

providing services in checking the database of the House of Representatives applicants and reporting the informal election results throughout the country in 2019. Likewise, the platform called “Mask Map Thailand “(<https://maskmapthai.web.app/>) was introduced during the shortage of surgical masks that were highly needed at that time due to the epidemic of COVID-19 in 2020.

However, the abovementioned platforms differ from the C-Site platform, developed by public media organizations like Thai PBS, which opens an opportunity for the public sector to participate in news reporting continually on various issues, i.e., incidents, disasters, lifestyles, the epidemic of COVID-19 in the form of texts, still pictures, video clips, hashtags, and map pins. All information will be coded in a geocode form and the results will be displayed on a map. Users can access to see where each piece of news happens or which issue it involves. Thus, it helps general people to communicate with their society timely, especially during a public hazard or disaster. Besides, it encourages collective thinking and content design, up to the level where general people can generate their news or co-create news with TV stations.

On the part of people as the civic sector (civil society), new community platforms are also created with similar functions. An example is the Hatyai City Climate Platform for flood surveillance and forewarning in the area of Hat Yai District, Songkhla Province, and the lowland of the U-Tapao Canal. The platform is operated by the civic sector of Hat Yai District under the management of the Southern Cities Climate Change Resilience Networks Foundation (SCCCRN) in collaboration with other related organizations and agencies, such as Asian Cities Climate Change Resilience Network (ACCCRN), Thailand Environment Institute (TEI), Rockefeller Foundation, Hat Yai City Municipality Office, the Department of Disaster Prevention and Mitigation, the Southern Eastern Meteorological Center, the Songkhla Chamber of Commerce, Public Relations Department of Thailand, etc. Normally, people reported situations occurring in their areas all the time, in both normal situations with no flood-related activities and during the surveillance of flooding and flooding situations. After opening the said platform for a year (from July 2011), there were 800,000 visitors or approximately 2.5 visits. Such a platform played a part in supporting the success of Hat Yai Municipality in forewarning and operation during the flood situation at the end of 2011 and early 2012.

Although in the process of crowdsourcing, competency in technology is a tool for raising the level of collaboration in news reporting that has never happened before, or it is used as a center for information and knowledge sharing among people of different backgrounds and from different areas, “the online masses” are the key elements of a crowdsourcing process [8]. Besides, from the study by Sharma [9], the masses’ motivation (or expectation towards operation outcome), the expectation of the effort, social influence, and operation

support conditions were found to be key factors of successful crowdsourcing, whereas vision and strategies, human capital, infrastructure, connectivity and credibility, and external environment were found to be external factors. Moreover, Hossain [8] found that proper motivation for driving the masses to participate in the crowdsourcing platform were both internal and external motivations (i.e., monetary, social, and organizational motivation), which is similar to the findings from the study of Sukthong [10], which found that both internal and external motivations affect the use of crowdsourcing. Besides, it was found that crowdsourcing facilitates users' learning as it is convenient for use and can respond quickly, provides flexibility, and is reliable. All of these factors affect the masses' intention in applying to crowdsourcing.

Another remarkable and interesting issue of a crowdsourcing process is its potential in mobilizing a large number of people to participate in establishing a prosperous, strong, and united society, or so-called network society, which means a society with a connected structure operating through information and communication technology. Hence, it can provide benefits for human resources through the use of the internet [1, 11]. Additionally, the overwhelming work in hand can be distributed to several small sectors for collaborative working, which affects management and problem-solving at various levels: community, social, and national levels. Most of all, it does not only make potential work to be successful but also brings about amusement while working.

Accordingly, this study aims to answer which factors can predict users' participation on the crowdsourcing platform in Thailand, which will lead to the design of participation development in a crowdsourcing process for the masses as citizens. As a result, it will lead to social mobilization through the use of information and knowledge, based on collective intelligence, including quality and reliable news reporting to increase people's adaptation and resilience capabilities to any coming public hazard, which are crucial indicators of human survival amidst such a risky society.

Research Objective

To develop a structural equation model of factors affecting users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms.

Methodology

Population and Samples: The study is quantitative research conducted by survey questionnaires. The population of the study is 13,098 people who subscribed to be members of the C-Site platform and 2,124 of the Hatyai City Climate platform, a total of 15,222 (Information

as of April 20, 2021). The criterion for determining the sample size for the analysis of the structural equation model is based on the criteria of Bentler and Chou [12], which say that sample size can be reduced to 5:1, which is the proportion between sample units and observed variables. For this study, there are 19 observed variables; thus, at least 95 samples will be a proper and sufficient size for the analysis by structural equation modeling. However, Ding, Velicer, and Harlow [13] and Schumacker and Lomax [14] offer that the lowest acceptable number of samples should be no lower than 100, the samples of this study are 100. Besides, non-probability and quota sampling were conducted purposively with persons who subscribed for C-Site or Hatyai City Climate platform membership. The number of samples of both groups was based on the number of each platform's population proportionally, namely 70 samples from C-Site platform members and 30 samples from the Hatyai City Climate platform.

Research variables: The variables for this study, which were synthesized from a literature review, i.e., the concept of crowdsourcing in the context of news reporting, the concept of participatory communication, public mind, and public space or sphere, motivation theory and personal motivation concept, technology acceptance model and related theories and in-depth interviews with groups of key informants or interviewees: 1) Crowdsourcers, 2) experts or scholars in the field of digital journalism, and users who were members and used to participate in news reporting on either the C-Site or Hatyai City Climate platforms, are as follows: 1) Exogenous variables: 5 variables, namely Personal motivation, perceived usefulness, perceived ease of use, the interaction between crowdsourcer and users, and organizational variables, and 2) Endogenous variables: 2 variables, namely users' intention to participate in news reporting on Thai crowdsourcing platforms and users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms.

Research Tools and Quality Validation: Questionnaires were research tools used for this study, which were validated for 1) content validity by 3 experts. Then, the Index of Item-Objective Congruence (IOC) was tested and the result passed the determined criteria or the IOC is over .50. 2) Reliability of the improved questions with rating scales in Part 3-4 was tested by Cronbach's Alpha Coefficient to find the congruence of the questions in the questionnaire with 30 samples who were not actual samples. The size of the samples was found to be appropriate and sufficient for a statistical test since the level of reliability is between 0-1. 0 means the measurement tool is unreliable while 1 means the measurement tool is 100% reliable or has no variance at all. Nevertheless, it is very difficult to have any measurement tool that can reach 100% reliability. Thus, a reliability coefficient of 0.7 (or 49%) or higher is considered acceptable [15-16]. From the reliability test of the questionnaire of this study, the coefficient alpha of each part is as follows: Personal motivation .939, perceived

benefits of system application .857, perceived ease of usage .845, the interaction between a crowdsourcer and users .874, organizational factors .944, determination to participate .861, and users' participation in news reporting .952. Accordingly, the questionnaire is acceptable and reliable.

Data Analysis: Statistics for analyzing the constructed structural equation model to verify the congruence between the structural equation model of factors affecting users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms with the empirical data was applied. From the statistical test, 9 indices are found to be congruent with the empirical data as follows: 1) Chi-Square: $\chi^2 > 0.05$, 2) $\chi^2 / df < 3.00$, 3) Goodness of Fit Index (GFI) > 0.95 , 4) Adjusted Goodness Fit Index (AGFI) > 0.95 , 5) Comparative Fit Index (CFI) > 0.95 , 6) Normal Fit Index (NFI) > 0.95 , 7) Tucker Lewis Index (TLI) > 0.95 , 8) Root Mean squared Residual (RMR) < 0.05 , and 9) Root Mean Square Residual Error of Approximation (RMSEA) < 0.05 . In principle, if more than 3 indices pass the determined criteria, it means the model is congruent with the empirical data [17].

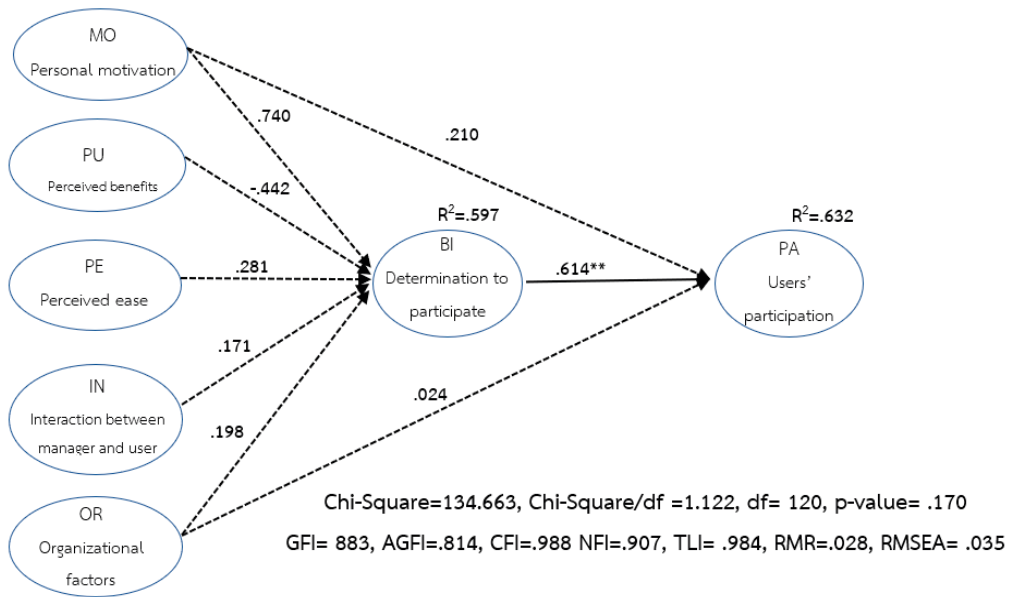
Findings

Before the analysis of the structural equation modeling, the following was validated: 1) Valid data by examining the completeness of the coded data to avoid missing data. It was found that all variables were coded completely, 2) data normality by analyzing its skewness and kurtosis, and the skewness was found to be from 1.073 to 0.076, and the kurtosis from -0.598 to 3.092. The overall result is from 2 to +2. In brief, almost all manifest or observed variables are normally distributed [18]., 3) the analysis of the relationship between variables by Bartlett's test. It was found that all variables are related at a statistically significant level of .05. After testing the appropriateness of variables that would be applied for confirmatory factor analysis by the Kaiser-Meuer-Olkin test, it was found MSA of the overall variables is .834, while from Barrett's Test of Sphericity, Chi-square is 1340.199 at a significance level of .01. From analyzing each variable, the correlation is between .673-.913, which is higher than .50 [19]. Thus, the studied variables are suited for confirmatory factor analysis.

Besides, from analyzing the measurement model, it was found that 1) the measurement model of all personal motivation variables is congruent with the empirical data as it passes all determined congruency criteria, and the observed variable that has the highest factor loading is internal motivation. 2) The measurement model of all perceived benefits of system application variables is congruent with the empirical data as it passes all determined congruency criteria, and the observed variable that has the highest factor loading is perceived use for work. 3) The measurement model of all variables of perceived ease of usage is congruent

with the empirical data as it passes all determined congruency criteria, and the observed variable that has the highest factor loading is the perceived ease of the system. 4) The measurement model of all variables of the interaction between a crowdsourcer and users is congruent with the empirical data as it passes all determined congruency criteria, and the observed variable that has the highest factor loading is participation in working. 5) The measurement model of all variables of organization factors is congruent with the empirical data as it passes all determined congruency criteria, and the observed variable that has the highest factor loading is the credibility of an organization. 6) The measurement model of all variables of determination to participate is congruent with the empirical data as it passes all determined congruency criteria, and the observed variable that has the highest factor loading is determination in news reporting. 7) The measurement model of all variables of users' participation in news reporting is congruent with the empirical data as it passes 7 from 9 determined congruency criteria, and the observed variable that has the highest factor loading is news reporting. Moreover, from the analysis of the construct reliability, Average Variance Extracted (AVE), and Cronbach's alpha coefficient, all measurement models were found to have construct validity at an appropriate level.

From the analysis of the structural model, it was found that the structural equation model of factors affecting users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms is congruent with the empirical by having 6 indices pass the determined criteria: 1) Chi-Square (χ^2) = .170 ($>$ or = 0.05) with no statistical significance, which means that the model is suited and congruent with the empirical data, 2) $\chi^2/df = 1.122$ ($<$ or = 3.00), 3) Comparative Fit Index (CFI) = .988 ($>$ or = 0.95) 4) Tucker Lewis Index (TLI) = .984 ($>$ or = 0.95) 5) Root Mean Square Residual (RMR) = .028 ($<$ 0.05), and 6) Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = .035 ($<$ 0.05). From analyzing the direct, indirect, and total effect of all variables in the structural model, it was found that the developed causal model of users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms is congruent with the empirical data, but only one causal variable, namely determination to participate, is found to have a positive direct effect on users' participation in news reporting at a significance level of 0.01, as illustrated in Figure 1.

Figure 1. The analysis of the structural equation model of factors affecting users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms

Discussion

From the study, it was found that the measurement model of all latent variables is congruent with the empirical data, which indicates that the model of all seven latent variables can measure each variable. Interestingly, each measurement model reflects latent variables of different levels of significance based on its factor loading which can be discussed as follows:

1) The measurement model of all personal motivation variables is congruent with the empirical data as it passes all determined congruency criteria, and the observed variable that has the highest factor loading is internal motivation. The finding accords with the study of Alam and Campbell [20], which found that the major drive that affects users' participation in text correction on Australian newspaper websites in a not-for-profit GLAM context (Galleries, Libraries, Archives, and Museums) is internal motivation. Such motivation is personal motivation comprising personal interest or volunteers' goal, trust, task orientation, commitment to help, challenging work, and interesting topics. Personal and community motivations are found to be initial and of utmost importance for users' participation in correcting texts. Furthermore, the study also confirms the finding of the study of Bhatti, Gao, and Chen [21], which points out that internal motivation arouses crowdsourcing operators since they do not always seek monetary rewards, but entertainment and self- skill improvement, including expressing their humanity for helping others in disasters and emergency incidents. Besides, they want to

alleviate or better their society. Similarly, the study of Nontapan [22] found that the appropriate internal motivation that can drive the masses or volunteers to participate in content creation for preparing a network map to surveillance and assist disaster victims in Songkhla Province is their pride to contribute benefits to their community. Thus, understanding what is the masses' motivation to participate enables an organization or any program planner to draw people to participate.

2) The measurement model of all perceived benefits of system application variables is congruent with the empirical data, and the observed variable that has the highest factor loading is perceived use for work. The finding accords with the study of Kiatpanont [23], which found that users accept the technology of “an innovative process for managing crowdsourced information” at a high level and one of the major factors enhancing their acceptance is the perceived benefits from the system, which helps them to work faster, increases work effectiveness and increase capabilities in yielding outcome and achieving goals, including being beneficial for their work.

3) The measurement model of all variables of perceived ease of usage is congruent with the empirical data, and the observed variable that has the highest factor loading is the perceived ease of the system. The findings accord with the study of Kiatpanont [23], “*An innovative process for managing crowdsourced information during disaster response,*” which found that users, who were practitioners of the Information Office, the Department of Disaster Prevention and Mitigation, Disaster Surveillance Center, Friend in Need of Pa Foundation, the Bureau of Disaster Prevention and Mitigation of BMA, and the Thai Red Cross Society, accepted the adoption of technology at a high level and one of the major factors inducing such an acceptance was the perceived ease of usage, the clarity, and understandability of the system. Likewise, Nontapan [22] found that the main principle for designing a surveillance network map and assistance for disaster victims program based on the crowdsourcing concept requires convenience and ease, which supported the study of Sukthong [10], which found that users' perceived quality of a system affects the determination in applying to crowdsource. The perceived quality of a system covers the convenient and easy use and can access to general web browsers.

Moreover, perceived benefits of the system application are found to be associated with the perceived ease of a system, as per the Technology Acceptance Model (TAM) modified from Model 1. The study found that factors influencing directly the determination of technology adoption are perceived benefits of the application and perceived ease of usage [24].

4) The measurement model of all variables of the interaction between a crowdsourcer and users is congruent with the empirical data, and the observed variable that has the highest

factor loading is participation in working. It is because online media attributes facilitate an interaction more easily, conveniently, and rapidly at all places and times. Such a finding is congruent with the study of Burarak and Nilaphatama [25], which found that journalists tended to interact with news owners by either asking for permission or asking for additional information. The delivery of broadcast news to owners is the way to establish relationships with citizens by using civic-sector news as a tool while working together. Furthermore, the study of Karlsson and Martinsson [26] reviewed the concurrent findings. Namely, participants' motivation occurred during the interaction between work proposers and participation in the crowdsourcing process. Besides, the relationship occurring at all stages of the process affected the participation in crowdsourcing activities. Thus, it indicates that the relationship at work is very essential. Moreover, the study pointed out that no relationship at work could induce a negative relationship and might affect participants' work quality as well. Therefore, work proposers have to suggest and coordinate with participants during the process. However, if the level of interaction between work proposers and participants is increased after the process, it may not heal the damaged relationship occurring during the process. Therefore, the lack of interaction can relatively affect participants' satisfaction negatively.

5) The measurement model of all variables of organization factors is congruent with the empirical data, and the observed variable that has the highest factor loading is the credibility of an organization, which is accepted and trusted by general people. Typically, public perception relates to what an organization acts and expresses, which affects its reputation. Per the study of Bhatti, Gao, and Chen [21], practitioners participated more in the crowdsourcing system if the requesters were honest and famous, especially during a crisis where people needed information provision and assistance. Thus, if initiators or work proposers are credible organizations, users will be confident that such organizations are ready for assisting disaster victims. Additionally, from the study by Sharma [9] entitled, "Crowdsourcing Critical Success Factor Model: Strategies to Harness the Collective Intelligence of the Crowd," it was found that credibility and proper connection might increase the masses' trust highly. For instance, the Ushahidi Platform, which was the popular crowdsourcing platform during the crisis, was supported and assisted by the Harvard Humanitarian Initiative (HHI) or the project relating to humanity and human rights projects of Harvard University, and the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). The external support received from world-class organizations helped to enhance the platform's credibility as it is the elevation that lets the whole world perceive and know the organization increasingly.

6) The measurement model of all variables of determination to participate is congruent with the empirical data, and the observed variable that has the highest factor

loading is determination in news reporting. According to Tankittipaporn [27], one of the key factors that can drive human behaviors is “determination.” Determination is found to affect the success of any activity. Highly determined persons tend to be motivated to do activities more than those with low determination. Similarly, the study by Zheng, Li, and Hou [28] found that the determination to participate was a key success indicator of participation in problem-solving via crowdsourcing platforms in the Republic of China.

7) The measurement model of all variables of users’ participation in news reporting is congruent with the empirical data, and the observed variable that has the highest factor loading is news reporting due to the growth of internet networks in Thailand, especially when websites have been developed fully towards Web 2.0 era, which enables internet users to participate in generating and transmitting their content into the system, including being able to share all kinds of information: texts, sound, still, pictures, moving pictures or video clips, etc. easily [29]. According to the study of Díaz et al. [30], Web 2.0 plays a role in supporting people’s participation as citizens widely, especially in the emergency context where people alter their behaviors towards more curiosity (positive view) in the form of participation freely. It is thus the fusion of citizens into a process of sorting and evaluating situations, goal setting, and strongly coordinated working for reducing the impact of a crisis [31]. This kind of participation in news reporting follows the goal of the crowdsourcing platform development for news reporting, which gives high importance to the public sector in collaboratively sharing their information, knowledge, and experience. Thus, it will lead to mobilizing issues for seeking ways to solve problems, which is the second level of people’s participation as news transmitters or generators [32-33]. Generally, in a process of open journalism, the public sector can participate in news reporting, not only in monitoring or drawing information from online media only [34].

For this study, the finding shows that the developed structural equation model is congruent with the empirical data; however, the overall relationship between variables was found to have no effect or influence before the model modification. However, from analyzing the effect of each variable in the model, it is found that only users’ determination to participate is found to have a positive effect on users’ participation in news reporting on the Thai crowdsourcing platforms. Hence, it indicates that users’ determination to participate in the main factor inducing people or users who are members to participate in news reporting on the Thai crowdsourcing platforms. Tangkitipaporn [27] states that determination affects the success of any activity. Persons with high determination can do activities more than those with low determination. Therefore, “determination” is a variable that can explain and predict human acts and behaviors. Furthermore, a determination is a criterion for judging if a person will or will not perform or act. If persons are determined to do something useful or that suits

their ability, he/she will have the determination to do such a thing successfully [35]. The notion accords with the study of Zheng, Li, and Hou [28], which found that determination to participate is a successful predictor of participation in problem-solving via the crowdsourcing platforms in the Republic of China.

Remarkably, the reason why most variables have no direct nor indirect effect on users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms may be that the model emphasizes the analysis of psychological factors, i.e., personal motivation, perceived benefits of system application, perceived ease of usage, and attitude towards an organization. Thus, the findings are as they were analyzed. However, when analyzing the external contexts that are social or surrounding factors of users, the following can be discussed:

1) The situational context during the data collection. Since the data collection of this study was conducted during the fourth period of the COVID-19 epidemic, which was a bad public health situation affecting human lives severely all over the world and people's emotions widely, especially negative feelings, i.e., anxiety, fear, sadness, anger, frustration, etc. These psychological states are the results of the confrontation with uncertainty, which is a drastic and dreadful threat [36]. From the study, although users perceived that the crowdsourcing platforms of both organizations could be used easily and useful, and they had a positive attitude towards the organizations who developed the platforms, they did not participate in news reporting. Possibly, it is because there are other more critical and urgent crises so users needed to evaluate the occurrences to see how and to what extent they would affect them and their surrounding people, including trying to seek ways to solve what happened. According to the Existence Relatedness Growth or ERG Theory of Clayton P. Alderfer, the more persons with low needs are responded to, the higher their needs will be [27, 37]. However, under such a circumstance, even a person's existence needs, which can be classified as the lowest level, are responded to slightly. Therefore, it makes the need for participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms, which is a need at a higher level, as it is social and growth needs, low too. Such a notion accords with the study of Nontapan [22], which found that key success factors of preparing a surveillance network map for helping disaster victims through a crowdsourcing process depend on the appropriateness of operation time based on the situation that can stimulate people to participate.

Notably, during early 2019 when a tropical storm or cyclone Papuk occurred, a lot of people participated in reporting the situation and map pinning on the C-Site platform vigorously, but it is different in the situation of the COVID-19 epidemic as it is a virus infection that has caused one of the largest epidemics in the world and has still been a puzzle that is analyzed in the laboratory. The United Nations Development Programme (UNDP) raises

this public health crisis as the most gigantic challenge human beings have ever faced since the second world war, and as a result, it leads to severe economic and social crises in human history [38]. Accordingly, people pay attention to following the occurring situations for their evaluation, decision-making, and expectation of possible impacts in the future rather than participate in news reporting of different issues. According to Walaisathian et al [39]; and Merrill-Sands (as cited in Pattanapongsa) [40], the economic and physical environment needs to facilitate people's participation.

Moreover, Hatyai City Climate Platform has been operated since 2011 as a communication channel during the floods; however, all through these 10 past years there have been no floods in Hat Yai, Songkhla again. Thus, from the quantitative research, it was found that most samples who had been platform members for more than 5 years so most of them have not participated in news reporting so much. Especially, during the COVID-19 epidemic where social distancing is required, the operation for arousing motivation in the target areas of both organizations is relatively little.

Hence, although users may have personal motivation, and perceive system application as easy and useful, including having a positive attitude towards organizations, the COVID-19 epidemic situation may cause the factors as predicting variables to have no association with users' participation. Based on the concept of Tangkittipaporn [27], situations in a different environment may cause different motivations. Some situations may make people excited or encourage people to do activities, while some situations may make people confused, dazed, or discouraged. Therefore, the situational context is a major component that motivators should consider when they want to mobilize people to express their behaviors.

2) The competitive context of crowdsourcing platforms. Though general people perceived the benefits and ease of the application on the crowdsourcing platforms of both organizations, some other platforms were performing similar functions that could respond to people's needs during the crisis as well. Thus, in the real situation, both C-Site and Hatyai City Climate did not stand alone but had to compete with other platforms in responding to people's needs simultaneously. Comparably, it was found that although both platforms are good and convenient, they may not be able to respond to people's needs during the COVID-19 epidemic due to their risky and uncertain conditions. From the study, it was found that there have been several developed crowdsourcing platforms that help to facilitate people to handle the COVID-19 effectively, including reducing risks in many aspects, such as the identification of coordinates and detailed information of the infected in Thailand, the display of risky areas, the verification of coordinates of important places (i.e., field hospitals, waiting or housing sites, COVID-19 test sites, temples, crematoriums, etc.), SOS, and volunteers

application, such as Jitasa. care platform (<https://www.jitasa.care/>) of the Care Project Foundation, Thailand, so users can ask for assistance (i.e. basic information, coordinates, and contact telephone numbers) Besides, they also provide help, i.e., Fight Covid Platform (<https://www.verblich.org/covid19/#>) for users to add information and coordinates of surgical masks and alcohol distribution places so that users can buy them directly from such places without wandering to find them. Correspondingly, both C-Site and Hatyai City Climate were not chosen for use during this epidemic period. Therefore, the main variable for users' participation is users' expectation of needs response that can satisfy them and further their use of the platforms.

Still, it should be aware that crowdsourcing platforms developed during the COVID-19 epidemic may not be permanent platforms that can draw users' participation in the long term like the platforms that are case studies of this study. Therefore, it is remarkable if and how personal motivation, perceived benefits of system application, perceived ease of usage, the interaction between crowdsourcer and users, and organizational factors will affect users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms during normal situations.

3) Perceived benefits and actual usability of big data in the crowdsourcing system. If the compilation of large-sized data is not analyzed for finding ways to solve problems or for community development, such big data seems to be useless. Therefore, initiating organizations must create an awareness that crowdsourcing platforms for news reporting are an important database that everybody should access and can make use of since they are the database that can identify coordinates that connect with local geographical and phenomenal information. Then, it can combine and reflect the problems and needs of people in each area. Hence, besides realizing the value of information from the civic sector, initiating organizations have to understand the uses of such information as well. Most of all, they have to ensure people that the collected big data will be analyzed for solving problems and developing the community and society. Without effective communication in creating people's conscience about their shared database as crucial resources, people will continue posting and sharing general information on social media as they perceive no value or benefits of participating in news reporting on the crowdsourcing platforms. Therefore, to buoy people to see the value of their work is one of the guidelines for creating participation as proposed by Walaisathian et al [39]; and Merrill-Sands (as cited in Pattanapongsa) [40].

Recommendation for further studies: The findings show that the structural equation model of factors affecting users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms is congruent with the empirical data as confirmed by the congruency of the measurement model of all variables (7 variables) with the empirical data. However, from analyzing each variable, it is found that only users' determination to participate has a positive effect on

participation. Therefore, it is recommended that the position of exogenous latent variables and mediators be adjusted or switched to test which variable or factor can yield a direct or indirect effect on users' participation in news reporting on Thai crowdsourcing platforms to confirm the findings of this study and to achieve more inclusive findings.

References

- [1] Howe, J. (2011). *Crowdsourcing: Million clicks to change the World*. Translated from crowdsourcing. Srinual Lueksirinukul (Trans.). Matichon.
- [2] Aitamurto, T. (2016). Crowdsourcing in open journalism: Benefits, challenges, and value creation. in *The Routledge Companion to Digital Journalism Studies* (pp. 185-193). Routledge.
- [3] Disayawattana, C. S., & Permpool, C. (2014). *Principles of convergence journalism*. Double Click. (In Thai)
- [4] Ramasoota, P., & Tongnok, T. (2020). *The fifth estate: From civic media auditors to online citizens*. Foundation for Democracy and Development Studies.
- [5] Song, Z., Zhang, H., & Dolan, C. (2020). Promoting disaster resilience: Operation mechanisms and self-organizing processes of crowdsourcing. *Sustainability*, 12(5), 1862.
- [6] Chantra, T. (2021). Digital volunteers and disaster management: Experiences from the great East Japan earthquake. *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 9(2), 238-253. (In Thai)
- [7] Charoenwong, M. (2019). *Citizens create media, media creates citizens*. Parbpim. (In Thai)
- [8] Hossain, M. (2012, May). Users' motivation to participate in online crowdsourcing platforms. In *2012 International Conference on Innovation Management and Technology Research* (pp. 310-315). IEEE.
- [9] Sharma, A. (2010). Crowdsourcing critical success factor model: Strategies to harness the collective intelligence of the crowd. *London School of Economics (LSE), London*.
- [10] Sukthong, P. (2012). *Crowdsourcing for organization problem-solving*. (Master's thesis, Thammasat University). (In Thai)
- [11] Nedpogaeo, A. (2018). *Mediumology: Principles, concepts, and innovation*. Nakorn. (In Thai)
- [12] Bentler, P. M., & Chou, C. P. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological Methods & Research*, 16(1), 78-117.
- [13] Ding, L., Velicer, W. F., & Harlow, L. L. (1995). Effects of estimation methods, number of indicators per factor, and improper solutions on structural equation modeling fit indices. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 2(2), 119-143.
- [14] Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. (3rd Ed). Psychology Press.

- [15] Makphanthong, C. (2016). *Communication research*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [16] Stapitanonda, P. (2014). *Communication research methodology*. (7th Ed.) Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [17] Kaiwan, Y. (2013). *The analysis of structural equation modeling by AMOS*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [18] Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2007). *Using Multivariate statistics*. New York: Allyn and Bacon.
- [19] Hair Jr., J. F. et al. (2019). *Multivariate data analysis with readings*. Pearson College.
- [20] Alam, S. L., & Campbell, J. (2012). *Crowdsourcing motivations in a not-for-profit GLAM context: The digitisation of the Australian newspaper program*. Paper presented at the Australasian Conference on Information Systems, Geelong.
- [21] Bhatti, S. S., Gao, X., & Chen, G. (2020). General framework, opportunities and challenges for crowdsourcing techniques: A comprehensive survey. *Journal of Systems and Software*, 167, 1-27.
- [22] Nontapan, P. (2014). *Applying a crowdsourcing approach for the development of monitoring and mitigation network map in Songkhla province*. (Master's thesis, Prince of Songkhla University). (In Thai)
- [23] Kiatpanont, R. (2015). *An innovative process for managing crowdsourced information during disaster response*. (Doctoral dissertation, Chulalongkorn University). (In Thai)
- [24] Mankijjakan, B. (2017). *Structural equation model of factors influencing acceptance of government electronic payment system among Elderly in Bangkok*. (Master's thesis, National Institute of Development Administration). (In Thai)
- [25] Burarak, P., & Nilaphatama, S. (2019). Citizen material management in the news of mass media. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 27(53). 109-131. (In Thai)
- [26] Karlsson, M., & Martinsson, Å. (2014). How can the relationship be a motivator?: A Qualitative study of motivation towards crowd-sourcing. (Bachelor's thesis, Linnaeus University).
- [27] Tangkittipaporn, J. (2013). *General psychology*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [28] Zheng, H., Li, D., & Hou, W. (2011). Task design, motivation, and participation in crowdsourcing contests. *International Journal of Electronic Commerce*, 15(4), 57-88.
- [29] Ramasoota, P. (2013). *Internet content monitoring*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [30] Diaz, P., Aedo, I., Arias, R., & Díez, D. (2012, May). Towards emergency 2.0: Social media and civic engagement in emergency management. In *Proceedings of the Workshop on Large Scale Ideation and Deliberation Systems* (p.4), Marseille, France, 29 May 2012.

- [31] Techaprasertsakul, N. (2013). *New media and the building of citizen engagement during the 2011 flood crisis*. (Master's thesis, Chulalongkorn University). (In Thai)
- [32] Asawin Nedpogaeo (2021). *Communication, innovation, and locality*. Nakorn. (In Thai)
- [33] Chai-arla, S. P. (2013). Participatory communication: Mechanism in mobilizing concepts to practice under the alternative development paradigm. *Journal of Humanities and Social Science, Khon Kaen University*, 30(2), 23-42. (In Thai)
- [34] Aitamurto, T. (2013). Balancing between open and closed: Co-creation in magazine journalism. *Digital Journalism*, 1(2), 229-251.
- [35] Chewanant, P., & Sawang, S. (2021). The structural equation modeling of factors affecting financial contribution intention and behavior via investment crowdfunding in social enterprise in Thailand. *Kasetsart Applied Business Journal*, 15(23). 79-98. (In Thai)
- [36] Rawinit, W. (2013). *A model for an emotional component in crisis communication*. (Doctoral dissertation, Chulalongkorn University). (In Thai)
- [37] Waranusantikul, S. (2003). *Theories and applications*. Se-Education Public Company. (In Thai)
- [38] Kruthen, W. (2020, December 22). *COVID-19: A novel Coronavirus and threat to the world population in 2020*. <https://www.bbc.com/thai/international-55217851> (In Thai)
- [39] Walaisathian, P., Op-oon, P, Wises, S, Benjasub, C., & Hasonnaree, C. (1999). *The process and techniques for developers*. The Thailand Research Fund. (In Thai)
- [40] Pattanapongsa, N. (1994). *Participation: Basic principles, techniques, and case studies*. (2nd Ed.). Siriluck Printing. (In Thai)

Mechanism of Cooperation between
Shadow Puppet Networks and Cultural Entrepreneurs
in Raising the Community Economy
and Local Awareness of the Cultural Market Area
in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan,
Nakhon Si Thammarat Province, Thailand

[Peerapong Sutcharitpan](#)^{1*}, Chettha Muhamad¹, Daycho Khaenamkhaew¹,
Boonying Pratum¹, Damrongphun Jaihoweweerapong¹,
and Peeradaw Sutcharitpan¹

---

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat Province, 80280, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: peerapong_sut@nstru.ac.th

(Received: May 12, 2022; Revised: August 2, 2022; Accepted: August 9, 2022)

Abstract

In this paper, we studied the mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs in raising the economy of the community and local awareness. It was found that the shadow puppet groups in Nakhon Si Thammarat still exist in large numbers. At present, shadow puppet has been distributed in various established associations and one of them is the Southern Shadow Play Association. Nakhon Si Thammarat Provincial Folk Artist Association and the Federation of Folk Artists cause communication problems; therefore, the researcher studied the network of shadow play. It appears that, at present, shadow consists of the Master of Shadow Puppet Show, the shadow puppet parents' teacher, the Teacher, and the Youth Puppet Show. From the discussion on the shadow puppet network, it found that the network was organized by having the shadow puppet show host of each district as a coordinator, under the cooperation mechanism of the shadow puppet network and cultural entrepreneurs. This mechanism for cooperation in the manner, "The bloodline of the teacher of shadow puppet" aims to support and promote research for the faculty of shadow puppets in the South to be uniform. There is empowerment in transferring knowledge to the local areas. Promoting the performance of shadow puppets will lead to an increase in income and will also raise awareness about shadow puppetry, preserving traditions and culture to consciously promote, carry on, and preserve shadow puppetry from one generation to another and create cooperation between shadow puppet faculties and other organizations.

Keywords: Mechanism of Cooperation, Shadow Puppet Networks and Cultural Entrepreneurs, the Cultural Market Area.

Introduction

The art of shadow puppetry, popularly known as the "Nang Talung", is a traditional performing art of Thailand that has been important to the local communities of the South for a long time. In the past, Nang Talung's was mainly a source of entertainment and recreation for members of the local community. Shadow is widely popular in the local community of the South. It is the area having the most shadow play and role model of shadow play in Thailand. Even today, the villagers are widely known for shadow play, especially in the Nakhon Si Thammarat, Phatthalung, and Songkhla provinces [1]. In these areas, there has been continuous dissemination and development of shadow play. It is the birthplace of the famous "Shadow Puppet of Kru" and many other national artists in the south. It is also a multicultural society strengthening the relationship of language, culture, and way of life and making continuous changes in many aspects of the society, including changes in folk performing arts. Shadow puppetry in the South is one of the folk performing arts that has changed due to the intervention of this multicultural society. Shadow puppet in the south

is one of the folk performing arts that has changed and adapted to the changing society and culture. The form of presentation has been modified and updated using various methods to allow it to reach more and more audiences in the multicultural society. For example, the shows use the central language instead of the southern language throughout the story. Further, the shows use foreign languages for dubbing. They have also begun to present a more contemporary story so that the Nang Talung can cope with today's changing society [2]. It changes the style of the shadow puppet show from traditional to contemporary to attract attention while preserving the local culture amid the strong current of the Western culture [3].

In addition, since the shadow puppet is a strong part of the local culture, it can effectively convey cultural ideas and values. In the past, the Nang Talung has therefore been regarded as a medium to support and a tool to integrate social institutions, as well as a medium to promote unity and build good relationships with members of that community [4]. It is also considered an intellectual heritage in performances as it reflects the uniqueness and the cultural identity of the people in the southern region of Thailand, especially the cultural market area in front of Wat Phra That, Nakhon Si Thammarat Province that has been inherited over a long time, which is considered in the social, cultural and economic dimension. Shadow puppet also helps build relationships and connect with the social dimensions by building relationships with people who are engaged in it and is also instrumental in income generation and building the economy of the local community by performance in the assembly area. Careers of people in the community are based on bringing their knowledge and local wisdom to use and utilizing the natural resources that exist in the community. The research by Kaewpichit, Wongpridi, and Suthipongpracha [34], found that building a cultural market through a marketing strategy for cultural products must contain Developing Entrepreneurs and Heirs cultural product development Marketing Mechanism and development of management systems, and the research by Sungkharat and Taweeburut [36], also suggests that the integrations between the government agencies, the private sector, and the public sector in the preparation of policy proposals Plans and strategies for presenting a cultural market to represent the community's identity in the area which indicates Mechanism of cooperation and the participation of all sectors in the building a cultural market.

In addition, since the shadow puppet is a strong part of the local culture, it can effectively convey cultural ideas and values. In the past, the Nang Talung has therefore been regarded as a medium to support and a tool to integrate social institutions, as well as a medium to promote unity and build good relationships with members of that community [4]. It is also considered an intellectual heritage in performances as it reflects the uniqueness and the cultural identity of the people in the southern region of Thailand, especially the

cultural market area in front of Wat Phra That, Nakhon Si Thammarat Province that has been inherited over a long time, which is considered in the social, cultural and economic dimension. Shadow puppet also helps build relationships and connect with the social dimensions by building relationships with people who are engaged in it and is also instrumental in income generation and building the economy of the local community by performance in the assembly area. Careers of people in the community are based on bringing their knowledge and local wisdom to use and utilizing the natural resources that exist in the community.

In the cultural dimension, there needs to be a network to strengthen the Nang Talung and link it to other parts of the network. Members with common interests need to gather and exchange ideas and develop a high level of cooperation to achieve common goals. The network is not a compilation of the list of people with matching interests or a means for convenience of contact. The style of presentation has been developed as per the tastes of the new, modernized audience. This has been done by developing the technique of presentation and the addition of new characters that are diverse and modern [5]. Furthermore, the network must be created for a group of individuals or organizations that are members of the shadow puppet group. It has to carry out the activities together and lead towards mutually agreed goals. The network has to continue long-term activities like the transfer of knowledge from generation to generation. It involves passing the body of knowledge to those who are interested in learning to play shadow puppets by using effective teaching methods [6].

Therefore, data should be studied as per the objectives of the research, that is, to create a mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs in raising the community economy and local awareness of the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand. The research is also a guideline for building cooperation among parties involved in the conservation of shadow play as an intellectual heritage of the Nakhon Si Thammarat Province. The information from the systematic collection is to be stored for easy access, and the information for the preservation of intangible cultural heritage is found through the academic collection for the inheritance and dissemination of knowledge in document form. There are learning resources, and there is the dissemination of learning as an innovation of the community and the market in front of Wat Phra That. It is important to promote the potential of the community members and provide opportunities to potential community members to participate in the community with community researchers. This will help in the development and increase in cultural value based on identity in the social-cultural context of the community and community participation. It will also help in growing sustainable local entrepreneurs.

Objective

To study the mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs in raising the community economy and local awareness of the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand.

Concept and theory

The researcher has explained the main concepts of the mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs in raising the community economy and local awareness of the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand in this study. It consists of a detailed explanation of the concept of shadow puppets, the concept of learning networks, the concept of participation, cultural entrepreneurs, community economy, and local awareness. Cultural entrepreneurship is a business that requires local wisdom to create and create value for products and services that meet the needs of consumers. As Khamnunwat et al. [33], an important feature of cultural entrepreneurship is the ability to balance the occurrence of the product value or service with the preservation of the original value of the culture. Cultural costs are applied to increase business value. Cultural entrepreneurs need to have knowledge and understanding of the business environment to balance the management and value management to create competitiveness together with the concept of a community economy which is not a concentrated economy like a capitalist economy. The market is distributed without monopoly and focuses on helping each other as a network as well as taking into account their locality. This is in line with the concept of Singthanasarn [37], which views that producers and communities must participate in public activities for the benefit of the community or the locality, which is an important factor for community economic development. This will lead to the use of the concept of local consciousness that has a process of building from preparation, planning, practice, reflection, practice, observation, and reflection to community learning activities through participation and emergence. Pride in arts, culture, traditions, and way of life [35]. These are elucidated as follows:

1. The concept of shadow puppet: Shadow play or the Nang Talung has a long history and many incidences of its occurrence, some contradicting each other and others being the same. The shadow puppet, which is a small puppet, ensues after the big puppet of the central region. There is evidence that the big shadow play was played before the reign of King Narai [7]. After investigation, it was established that the shadow puppet does not have a clear origin. Some scholars say that the shadow puppet was born after the big shadow

of the central region. There is proof that Nang Yai was played before the rule of King Narai. Some say that shadow play is a new art form that originated during the reign of King Rama V, in which the villagers of Khuan Khanon in the Phatthalung Province came and played a Thai story and then spread it to other places. Shadow puppet has become part of the folk wisdom of southern Thailand and is widely popular even in the present. Shadow puppet is considered to be one of the unique cultural heritage of Thailand as the Nang Talung is a play that combines literary arts, handicrafts, and music, adheres to the traditions, cultures, and beliefs of people, conforms to the way that entertains the life of the people of the South, and also reflects the hidden values and attitudes of the villagers [8]. Shadow puppet consists of elements such as Nai Nang troupe, music, literature, story, and the chance of performing in cinemas and on screens [9]. The shadow puppet troupe in ancient times also had subtle beliefs about religion and astrology, including beliefs and traditions of performing the Nang Talung. If we look closely, we will see that the story is about morality, society, and the daily life of all human beings [8].

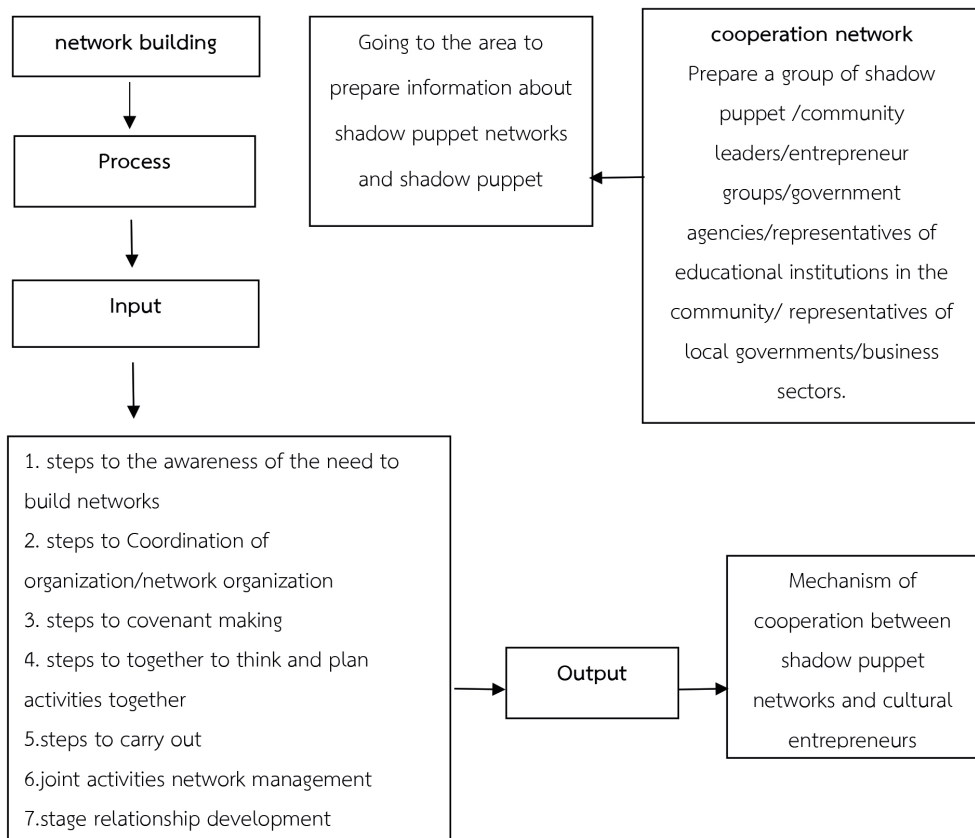
2. The concept of learning networks: A network is a link between a group of people or organizations that arises because they have interdependent and cooperative goals and work towards a common mission [10] [11]. The cooperation mechanisms include: Recognizing the need for networking, coordinating network agencies/organizations and covenant building, joint thinking and planning of activities, joint activity implementation, network management, relationship development stage, and relationship maintenance stage [12]. The learning network strives to build understanding and clarity on learning network issues. The main objective is to solve the public's problems and to increase the capacity of action for collaborative learning. There exists a structured management relationship between the various organizations that are involved to achieve quality and consistent learning. There is a symbiotic relationship and communication between the formal and informal learning networks. Working on a learning network will enhance your ability to deal with problems. It helps in empowering work and reflecting participation [13].

3. The concept of participation: Participation is a developmental process that allows people to partake in the process of development from the beginning until the end of the project by engaging in problem discovery, planning, decision making, resource, and technology mobilization in the community, management, and follow-up, including receiving benefits arising from the project. The project must be consistent with the way of life and the culture of the community [14]. Participation is essential because it is the fundamental right of the people to have an opportunity to participate in the development process on all levels. It is consistent with the community's shared learning principles that lead to the community's

self-reliance and meet the real needs of the people and the community. It helps to develop the potential of the individual groups and organizations in the community in being effective and is an important process in supporting and promoting the community's shared learning to be successful [15]. The community's participation in the decision-making process is the setting up of needs and priorities, and decision-making over the implementation of the plan for the project under a managed budget and also considering the distribution of the positive benefits and the negative consequences of the project amongst the people of the community by a project evaluation method [16].

From reviewing concepts and theories to creating a mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs in raising the community economy and local awareness of the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand by using the conceptual framework from the research of Nilkaewbowonwit [12], including the awareness of (1) Steps to the awareness of the need to build networks (2) Steps to Coordination of organization/network organization (3) Steps to covenant-making (4) Steps to think and plan activities together (5) Steps to carry out (6) Joint activities network management (7) Stage relationship development (8) Relationship maintenance stage. as shown in Picture 1:

Picture 1: the conceptual framework

Methodology

This research is qualitative. The researcher defines the major informant groups. They consist of a network of shadow puppets in the Nakhon Si Thammarat Province. The data were collected through in-depth interviews and group discussions with these groups using the interview tool and group discussion questions. The research process started with a meeting to clarify the research project: Research Planning Education of Shadow Puppet Faculty- A Study on Cooperation and Nang Talung Network Participation in policy related to shadow puppet in Nakhon Si Thammarat Province, and to use the data to analyze, describe and disseminate the information to the public and interested persons by conducting the following:

1. Study area: For this study, the researcher chose a specific area (Purposive Selection) which was the cultural market area in front of Wat Phra That, Nakhon Si Thammarat Province. This is because the area still maintains the culture of the shadow puppet show that remains, especially participation in the mechanism of cooperation of all the sectors to preserve the original culture of the South and Nakhon Si Thammarat Province among the social and cultural

changes being most predominantly driven by mainstream development or globalization. In particular, the research team visited important areas and participated in making observations. Therefore, it is interesting to study the participation of groups in the promotion of such culture, whether it is the government, the private sector, or even the people of the area amidst the situation of social and cultural changes leading to the promotion of the development of mechanisms and systematic networking so that these cultures will not get lost and can coexist with other local cultures and build a sustainable Thai society.

2. Target population in the study: For this study, the researcher defined the target population as the main information provider, which consists of the following groups:

2.1 31 groups from the shadow puppet network by selecting specifically (Purposive Selection) to join as a network of cooperation mechanisms, participate in the various activities of the network, namely 9 traditional shadow puppet networks and 22 new shadow puppet networks, and using a snowball randomization method to link to the shadow puppet network in Nakhon Si Thammarat province.

2.2 5 Community Enterprise groups from the Community Enterprise Network by using a specific selection method (Purposive Selection) to study information related to the shadow puppet performance. Tools and labor for the preparation of raw materials for research studies, including creating a network of shadow puppets and cultural products.

2.3 5 people from a group of people in the area involved in the promotion, including the spatial history or general context of the research area. This group uses a selective selection method, a group of local scholars with expertise in shadow play and local culture.

2.4 A group of 5 people from the Government, Specifically selected government agencies are directly related to cultural research to study the promotion guidelines and mechanisms for the participation of the government to create sustainability. The government consisted of officials from the Department of Provincial Cultural Promotion and officials involved in the release of the event at the location, including officials involved in formulating policies and guidelines for integrating the Nang Talung cultural enterprises in the Nakhon Si Thammarat Province.

2.5 A group of 5 people from the private sector by using a Snow Ball (Snow Ball is choosing the private sector to take part in the show) and promote the art of shadow play, such as an event to be published.

2.6 A private group of 5 people using snowball sampling we selected from the private sector who are interested have work experience and are related to the research, the researcher randomly selected 1 private sector group. After that, interviews were conducted, and the first private sector was asked to recommend private sector groups 2, 3, 4, and 5 until the total number of participants research

3. Method of study and data collection: The researcher has determined the method of conducting research and collecting data for creating a mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs. The researcher used the following methods for collecting the data:

3.1 Primary data was collected by observation, in-depth interviews, and discussions with community people, community leaders, village philosophers, representatives of educational institutions in the community artists' network, representatives of the local government organizations, and representatives of the cultural and business departments.

3.2 Secondary Data was collected by studying various documents, academic works, and research by the researcher. The researcher studied and explored, and collected data and basic information from research papers relating to shadow puppet shows and traced the development of shadow puppet shows.

3.3 The researcher gathered primary data by observation, in-depth interviews, and discussions with community people, community leaders, village scholars, representatives of educational institutions in the community, artist networks representing local governmental organizations, and representatives from cultural agencies and business sectors. The collection of such information on development issues will lead to the origin and history of the show and the nature of the show, including local information from field visits for in-depth interviews to collect information on local wisdom through shadow puppet performers, the public, the public, and private sectors, and to analyze the cooperation mechanisms of shadow puppet networks and cultural entrepreneurs to obtain a model of a mechanism for cooperation in the Nang Talung network between universities, communities, artists, the private sector, and the public sector, or MOU.

3.4 The researcher used the data collected for analysis to summarize the network mechanisms and approaches to the integration of the cultural enterprise groups by group discussion and SWOT analysis, to be developed into a process of participating in the shadow puppet show in the development of the local community with presentations, exchanging knowledge with the performers and public support in information, personnel, resources, promotion and advocacy of cultural entrepreneurship and cultural enterprise integration for parties related to shadow play in Nakhon Si Thammarat Province as well as relevant agencies in the targeted areas to lead to the integration of local knowledge.

4. Data analysis: The researcher used qualitative data analysis by classifying each group of data according to the objectives set by the researcher. An interview method and group meetings consisted of Nang Talung network of government networks, local scholars, and private sector networks were then used. After that, the data were analyzed by description.

Results and Discussion

The study of the mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs in raising the community economy and local awareness of the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand, yielded the following results:

Steps to spread awareness of the need to build networks: The research team had an online meeting with the people of the shadow play network. Although it was the traditional shadow play and the shadow play of the new era, the purpose was to understand the objectives of creating a shadow puppet network and the scale of research. Consistent with the research of Nakre [17], it was found that a network was required to drive the cooperation mechanism in the shadow puppet network, together with factors such as education, society, economy, and the entry of modern media into the field.

Steps to the coordination of organization/network organization: The research team went to Nakhon Si Thammarat Province to collect basic information on building a network and to prepare the shadow puppet network and entrepreneurs, which is still in the first phase of collecting data and is mainly conducting online meetings to build a network of cooperation. The research team prepared a networking group in the early stages. The research team has a separate network group, namely the Shadow Puppet Network Group, to study information related to the history of Nang Talung's performance show. The development of shadow puppet shows from the past to the present includes the cooperation network mechanism and the movie network that are involved in various fields of existence today. Consistent with research by [18], shadow puppetry acts as a multi-faceted, collaborative mechanism for building attitudes, value systems, morals, and cultural learning in communities and society. It facilitates building a network of community enterprise/enterprises to study information related to shadow puppet show tools and labor to prepare raw materials for research studies. These include creating a network of shadow puppets and cultural products. People's sector groups that are involved in the promotion of the art, spatial history, or general context of the research area are government groups that study ways to promote mechanisms for participation from the government to create sustainability. The government group consists of officials from the Provincial Cultural Promotion Department and officials involved in the release of the event at the location, including those involved in making policies and guidelines for integrating shadow puppets and cultural enterprises in the Nakhon Si Thammarat Province. The private sector is also selected to take part in the show and promote the art of shadow play.

Also, to establish the mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs in raising the community economy and local awareness of the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand, research teams will organize and run group meetings online to coordinate agencies and network organizations and continue in the following way:

Steps to covenant-making: Organize activities together to increase efficiency and help the resulting network to be stable and capable to work together in the activity. This starts with self-introduction, telling your potential, introducing the venue, and the networks that can work together effectively. However, during the operation of the network, there may be a leader by the title of a 'network leader' in each category, who would be chosen based on characteristics like readiness and willingness to help the network to the fullest extent by assuming the leadership of the network. They can reflect the concept of practicing guidelines to create a link between the various shadow puppet networks. Consistent with research by Promtape [19], if the context and society change to that of a commercial economy, shadow performers will learn to adapt, create and develop knowledge as per the context and the modernized society under the formal network. In the informal network, the artists will inherit the knowledge of shadow puppet shows for the new generation and modify it in accordance with the way of life in modern society.

Steps to together to think and plan activities together: The stage of thinking and planning together requires the identification of activities, such as performing shadow puppet shows in the areas that support alternate rotations by making it a network calendar so that it does not have to be redundant and can be displayed clearly. Consistent with the research of Khanapkaew [20], it was found that shadow puppet shows can reflect the living conditions of people, various environments, and events in Thai society. They inspire imagination and can record many aspects of the culture of the people in the southern region. This helps all connected groups of shadow play to join and allocate duties and responsibilities to watch the show as well as exchange more exotic performance styles. It is also consistent with the research of Muhammad [21], in which it was found that thinking and planning activities together can help the performance of shadow puppet shows to be sustained. and helps the local knowledge body to maintain sustainability for the arts and culture.

Steps to carry out: At this stage, the main activities will be highlighted. Shadow puppet shows in the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat Worawihan, Nakhon Si Thammarat Province use the technique of network rotation to manage the show. Along with having a beautiful schedule each month, in and around the cultural district market, there is a shadow play group that performs on any given day, to give rise to diversity.

Consistent with the research of Kongkhum & Sungruga [22], it was found that forming a working network or a shadow play network creates prospects for learning and has created ongoing activities and to have good synchronization together. This allows them to learn to create works together and to reflect on their networking performance throughout the month in the cultural market space. It is also consistent with the research of Silpamethakul [23], in which it was found that playing shadow puppets in the South matched the era and was taken from popular radio and television plays. International instruments were added to the shadow puppet show. The network can also create a career and generate income for filmmakers and musicians, not to mention for the vendors in the area in and around the cultural district market, such as selling local products, and local food, and can support cultural tourism, etc.

Joint activities network management: In the process of network management, there must be substitutes to perform the show, and in case there is any problem, a meeting is conducted to help them in solving the problem and preserve the importance of the network. Shadow puppet shows and the elite cultural market network become cultural products that generate careers and income, as well as create a new generation of youth who participate in the shadow puppet shows and become part of the shadow puppet network, by elders teaching their grandchildren or teachers who have the knowledge and ability to pass on the knowledge to their students and the youth. Consistent with the research of Vatviroj [24], it was found that the shadow puppet show network was related to the community. Awareness of the identity of the community has expanded further outside. The opening fair in the province's television show, educational institutions, and international exhibitions indicates the conservation of the shadow play culture in the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat, Nakhon Si Thammarat Province. It is also consistent with the research of Phra Maha Praphan Suwanmanee [25], who found that each shadow puppet is full of knowledge in terms of entertainment, wisdom, and morality, and reflects the way of life of the people of the Nakhon Si Thammarat Province, who are mostly Buddhists. In addition to managing the network, the planning must be done together all the time. Resources are shared and knowledge is exchanged between networks. If it is shown or entered into a market area as an action, learning and assessment must be done in areas that convey cultural or social impacts in the chosen area as an example or as conservation. Media samples of tourists show the valuable culture of shadow puppet shows in the cultural market area of the Nakhon Si Thammarat Province.

Stage relationship development: The relationship development is in addition to the scheduled and calendar performances of the shadow puppet network each month.

A meeting may be held. “Drink coffee together” is conducted to ask about the health, well-being, and way of performing shadow play of each group of the network. This is to build a relationship and also conserve the shadow puppet art and culture to gain knowledge and abilities. Consistent with the research of Poupong, W. [26], it was found that shadow puppetry reflected the simple way of life of the people of Nakhon Si Thammarat Province like a “friend” did not care about his/her friend’s economic status- whether he/she was poor or rich, and reflects the values of gratitude towards benefactors. This will help develop relationships and love and goodwill with each other. and inheritance, including conservation as a beloved shadow puppet art and culture of the shadow puppet network by emphasizing sustainable relationships that can be passed on to different generations.

Relationship maintenance stage: On the issue of maintaining a continuous relationship it can be viewed from the perspective of helping each other, whether it is in terms of living or inheriting knowledge. Consistent with research by Rakthong, D. [27], it was found that people who are involved in shadow play or their networks have the opportunity and the time to meet regularly at the place where the shadow play is displayed. Conservation and development of shadow play as a cultural heritage in the form of a “joining forces” network are: if there are activities other than performances and cultural preservation in the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat, Nakhon Si Thammarat Province, they may join together in the form of “Shadow Puppet Group Welfare” amid the situation of “funeral, ordination, wedding” work of network members to build cooperation as small welfare. This will build the morale of the Nang Talung group and the network to continue the enactment of shadow puppet shows in the Nakhon Si Thammarat Province.

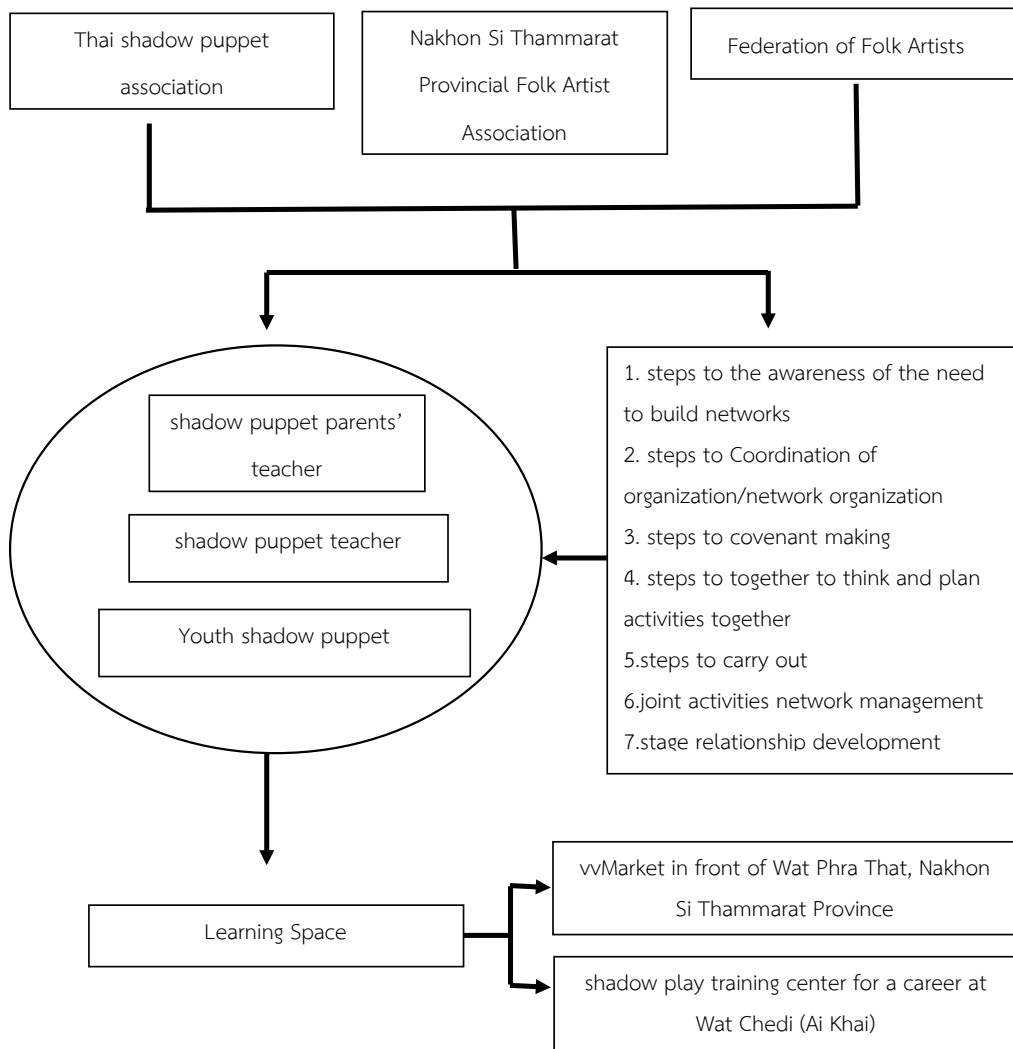
After the network-building process is complete, the cultural market in front of Wat Phra That Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province continues to grow. Consistent with the research of Suwimon Vejwirot [4], the researcher found what happened to the common culture of the people in the community area. It was: understanding the existence of media and culture and modifying it to fit the changing context and make it known around the world. Consistent with the research of Juliratchaneeekron, Suanmalee & Panniem [28], it was found that building a cultural market in the cultural area will lead to the creation of cultural entrepreneurs along with network partners, who are the pride of the people of the community. Consistent with the research of Kaewchuthaniti, P. [29], it was found that tourism management by participation and conservation process helps in the cooperation of the people in the area. They are an important base of tourism management. Consistent with the research of Surasak Pimsen (2003) [30], it was found that it was the collaboration and network building of community tourism. It is also consistent with the research of Phankhong,

Joungtong, & Suwankum [31], where it was found that tourists have gained knowledge of history and culture by watching shadow puppet shows and tourists should be allowed to participate in the activities and build the network of shadow puppet cultural tourism.

However, from visiting the discussion area “The Story of the Shadow Puppet” in the aforementioned seminar, the researchers interviewed the shadow puppet President of the Folk Artists Association of Nakhon Si Thammarat Province and the President of the Thai Shadow Puppet Association. For discussing the issue of establishing a shadow puppet network in the Nakhon Si Thammarat Province, they must apply for membership in the Southern Talung Association, Nakhon Si Thammarat Province, or the Folk Artist Association of the Province to provide information about networks that are not covered by the artist. Corresponding to the research of Busararat, P et al. [32], it was considered important to analyze the potential and build a network of shadow play. There has been a change in the era and the status is lower today. Artists are therefore seeking ways to protect, modernize, and choose ways to sustainably exist in the community and the society. This requires coordination and cooperation and taking part in the conservation, promotion, dissemination, and development of the art of shadow play in mutually desirable directions. It is also consistent with the research of Promtape [19], where it was found that it was important to learn the art of shadow puppet performers for the existence of shadow puppetry in society to modify, create and develop knowledge. It is not just knowledge that stands still, but knowledge adjusted to be in line with the way of life in modern society and create value for living in ever-changing circumstances. In this regard, the researchers classified the shadow puppet artist’s classes, namely: The Master Puppet Shadow, the Teacher’s Shadow Puppet class, and the New Youth Shadow Puppets

From discussion on the story of shadow puppets, the researcher organized a network by having a server of each district as a coordinator under the mechanism of cooperation between shadow puppet networks and cultural entrepreneurs in raising the community economy and local awareness in the cultural market area in front of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province. This can be summarized as a cooperation mechanism in the form of “The bloodline of the teacher of shadow puppet” as shown in Picture 2:

Picture 2: Cooperation mechanism “The bloodline of the teacher of shadow puppet”

From the cooperation mechanism, “The bloodline of the teacher of shadow puppet”, the goal of establishing a network to promote research support for the shadow puppet troupe in the southern region is to have unity and strength in transferring knowledge to the local community and other levels. This will help to promote the performance of the shadow puppet show that will lead to the continuation and increase in the income of the Nang Talung Faculty. The cooperation mechanism will also stimulate and raise awareness about Nang Talung to preserve its traditions and culture, and foster awareness about morality and ethics. Another goal is to promote, carry on, preserve and build on the folk arts of Nang Talung and to make the southern region a center for the exchange of knowledge and transfer of

shadow play from shadow puppet parents' teachers to a new generation of shadow puppet or Youth Shadow Puppet. Lastly, it aims to create cooperation between the Shadow Puppet Faculty and the government, and private and local organizations, to link to relationships with other levels of the organization.

Conclusion

The network was organized by having the shadow puppet show host of each district as a coordinator, under the cooperation mechanism of the shadow puppet network and cultural entrepreneurs. This mechanism for cooperation in the manner. "The bloodline of the teacher of shadow puppet" aims to support and promote research for the faculty of shadow puppet in the South to be uniform, empowerment in transferring knowledge to the local areas, and create cooperation between shadow puppet faculties and other organizations. Networking is the most important factor. This is because network members play an important role in the implementation of the goals. Working through a network of cooperation is an administration that involves many people taking part in taking responsibility, formulating policies, making decisions, and implementing effective management. The participation of stakeholders contributes to sustainable development. and from the creation of a network of cooperation in this time, the unity of the shadow puppet network group in Nakhon Si Thammarat province. The Shadow puppet network is a matter and will continue to be a model for Nang Talung networks in other southern provinces.

Acknowledgment

This research paper is a part of the research titled "Cultural Capital Management of Shadow Puppet Show to Upgrade Community Economy and to Build a Sense of Love of Own Locality around Cultural Market Area in front of Wat Phra Mahathat Vihan, Nakhon Si Thammarat Province." I would like to thank the Grants of Science, Research and Innovation Research & Program Management Unit for funding the research. (Contract No. NSTRU. -PMU. 014/2564)

References

- [1] Office of the National Cultural Commission. (2007). *Cultural project management manual of the cultural implementation network*. Office of the National Cultural Commission.
- [2] Satjachaleaw, N. & Kraissame, S. (2020). Southern Thailand shadow plays: Language movement in a multicultural society. *Journal of Language and Culture*, 39(1), 1–18.
- [3] Dejmanee, O. S. (2014). Media and Thai shadow puppets. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 34(3), 65–82.

- [4] Vatviroj, S. (2018). Communication strategies of Tepsil Pongkeaw tri-lingual shadows puppets show, Suratthani Province. *Narkbhutparitat Journal*, 10(1), 154–161.
- [5] Nabsib, O. (2018). Communication of political information via shadow puppets of shadow puppet master Prakieng Rakangtong. *Journal of Humanities and Social Sciences Suratthani Rajabhat University*, 10(3), 233–256.
- [6] Teawsawang, T. (2017). To study the wisdom of the carve shadow puppet case study: Carve shadow puppet community enterprise. Bansuanjan Community, Muang District Nakhon Si Thammarat. *Journal of MCU Nakhondhat*, 4(1), 90–99.
- [7] Pongpaiboon, S. (2004). Thaksin wisdom. In Lertchai Sirichai (Editor). *Local wisdom from facts is elevated to a paradigm of community strength*. (pp.57–71). School of Liberal Arts Walailak University. *University, Pattani Campus*, 20(1), 27–42.
- [8] Sutcharitpan, P. (2019). The political communication via shadow Play in South of Thailand: During political crisis between 2548 – 2558 B.E. *Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University*, 10(2), 274–287.
- [9] Petchkaew, C. (2004). Upgrading and applying local wisdom in the current situation. *Thai language*, 2(3), 14–23.
- [10] Rupkhamdee, W. et al. (2009). *Assessment of local government organizations with excellence in transparency and promoting public participation for the year 2009*. National Institute of Development Administration.
- [11] Hutaniwat, N. & Hutaniwat, N. (2003). *Community organization development*. Community Organization Development Institute (Public Organization).
- [12] Nilkaewbowonwit, P. (2016). *Model of academic cooperation network development of Primary Educational Service Area Offices under the Office of Basic Education Commission*. http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/54820015.pdf?fbclid=IwAR11HFlnIzoUzK_u5kiOBTS-EV9YqYhs4ALTlHPNsNUIICaaXvs_iUGxBrs
- [13] Chopyot, S., Karlars, S., & Tharakhun, S. (2020). Collaborative local governance in supporting the Elderly's activities to preserve and adapt Local wisdom – Sin-Sai Folksinger. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 18(2), 104–128.
- [14] Walaisathien, P. et al. (2000). *The process and techniques of the developer's work*. Office of the Research Fund.
- [15] Ponsri, S. (2016). *Network of learning in community development work*. Odeon Store.
- [16] Cohen, J.M., & Uphooff, N.T. (1977). *Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evolution rural development committee center for international studies*. New York: Longman.

- [17] Nakre, P. (2006). *Guidelines for promoting Nang Talung for teenagers in Songkhla Province*. Thammasat University.
- [18] Vatviroj, S. et al. (2018). The analysis of the role of traditional media: A case study of S.Tepsil Shadow Puppets Band, Suratthani Province (The Past Until The 2003-Present). *Journal of Management Sciences*, 5(2), 25–44.
- [19] Promtape, O. (2010). Learning of shadow players for their existence of shadow plays in modern society. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 2(1), 41–56.
- [20] Khanapkaew, K. (2006). *A study of the wisdom that appears in the shadow play of Nang Sakul Siang Kaew*. [Thesis of Faculty of Humanities and Social Sciences Songkhla Rajabhat University].
- [21] Muhammad, C. (2016). *Sustainable participation in local culture promotion in southern border provinces: A case study of Mayong performance, Muang District, Pattani Province*. Department of Cultural Promotion.
- [22] Kongkhum, S. & Sungruga, N. (2015). The development of knowledge management model for shadow puppet (Nang Talung) local wisdom to strengthen local culture. *Silpakorn Educational Research Journal*, 7(1), 242–255.
- [23] Silpamethakul, A. (2009). Designs and developments in contemporary shadow puppet theater (Nang Talung) in Southern Thailand. *Journal of Academic Resources, Prince of Songkla*.
- [24] Vatviroj, S. (2016). Factors of inheritance and change in folk media: A case study of Tepsil Pongkeaw Shadow Puppets Show, Master of Trilingual Shadow Puppets. *Journal of Management Sciences*, 3(1), 173–191.
- [25] Phra Maha Praphan Suwanmanee. (2000). *Study and analysis of Buddhist Dharma principles appearing in Nang Talung literature in Nakhon Si Thammarat Province*. Mahidol University.
- [26] Poupong, W. (2003). *The way of life of the people of Nakhon Si Thammarat from the shadow puppet show*. Ramkhamhaeng University.
- [27] Rakthong, D. (1996). *Conservation and development of Nang Talung according to the viewpoint of Nang*. Srinakharinwirot University.
- [28] Juliratchaneekron, T., Suanmalee, U. & Panniem, S. (2019). Art and cultural communities in the area development of Phetchaburi Province: A case study of the Napansam Community. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 11(1), 22–31.

- [29] Kaewchuthaniti, P. (2008). *A study of community participation in cultural management: A case study: Manorah performances in a homestay group, Leeled Sub-district, Phunphin District, Surat Thani Province*. Department of Cultural Promotion.
- [30] Pimsen Surasak. (2003). *The potentialities in an aspect of cultural tourism in Ban Phon, A PhuTai Community*. Bangkok. The Thailand Research Fund.
- [31] Phankhong, T., Jountong, S., & Suwankum, S. (2016). The integrate shadow puppet show with the cultural tourism: Case study Nakarin Chatong's Shadow Puppet show. *Humanities & Social Sciences*, 33(3), 222–240.
- [32] Busararat, P. et al. (2009). *The development of shadow play and Nora as folk media in Songkhla Lake*. Thaksin Khadi Education Institute Thaksin University.
- [33] Khamnunwat, D. et al. (2016). *Balanced culture: Increase worth with creative values*. Nakhon Pathom: Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Nakhon Pathom.
- [34] Kaewpichit, J., Wongpridi, A. & Suthipongpracha, T. (2017). *Developing global branding strategies for cultural merchandises in Thailand*. Bangkok Department of Cultural Promotion Ministry of Culture.
- [35] Muenjaem, S. (2015). *Research report on teacher development in building a database of learning resources and local wisdom to enhance teaching quality*. Chiang Mai: Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University.
- [36] Sungkharat U. and Taweeburut T. (2015). *Tourism management-based identity and way of life in ecotourism location the south of Thailand*. Songkhla: Prince of Songkhla University.
- [37] Singthanasarn, P. (2017). Factors affecting community economic development, Mae Wong Subdistrict, Mae Wong District, Nakhon Sawan Province. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 7(1), 57-69.

Effects of Using the KWL Chart on Fostering EFL University Students' Critical Reading

Champooon Sam-arng^{1*}

---

¹ Faculty of Liberal Arts, Kasem Bundit University, Bangkok, 10510, Thailand

* Corresponding author's e-mail: champooon.sam@kbu.ac.th

(Received: June 4, 2022; Revised: September 10, 2022; Accepted: September 12, 2022)

Abstract

The purposes of this study were to investigate the use of the KWL chat in improving university students' English critical reading comprehension and to investigate how those students processed the KWL chart to activate the use of metacognitive strategies when they studied critical reading. The population was university students majoring in English for Communication, with a total of 120 students. Out of this population, purposive sampling was used to select 27 third-year students as a sample. The data were collected through an English critical reading comprehension test and students' reflective writing in the KWL chart. The data obtained from pre- and post-test were analyzed by using a pair sample *t*-test. The reflective writing in the KWL chart was coded and categorized, based on theories of metacognitive strategies. Frequency and percentage were used to analyze the use of metacognitive strategies when the students studied a critical reading course. The results showed that there was a significant difference in the scores for the pre-test ($M=19.00$, $SD=3.53$) and post-test ($M=34.19$, $SD = 6.61$) condition; $t(26) = -17.99$, $p = (.000)$. The findings from the students' reflective writings in the KWL chart revealed that the monitoring strategy was the most frequently used. Students used the monitoring strategy while they were reading and studying a critical reading.

Keywords: The KWL Chart, Students' Reflections, English Critical Reading, Metacognitive Strategies

Introduction

Reading is an active process because of the interaction between readers and texts [1, 2]. Once readers read, they need to transfer to their brains the information that they have received from the text. Therefore, different readers may construct different interpretations due to their experience and knowledge [1, 2].

Similarly, students are constantly confronted with current information, particularly when they progress to the upper elementary grades and transition from "learning to read" to "reading to learn" [1, 3, 4]. They are encouraged to read to learn. They need to integrate new information into their existing knowledge base, synthesize it, and create new knowledge in order to believe as needed [3, 4].

Nevertheless, students who study English as a foreign language (EFL) have started learning how to read the foreign language through systematic instruction in phonics, the use of scope and sequence charts, and practice in isolated skills [1, 5, 6, 7]. Many of the students might develop a bottom-up view of reading (e.g., phonics and phonemic awareness), interacting with text with the ingrained purpose of pronouncing words and mastering the details the writers had described in their writings, instead of synthesizing and analyzing [5, 7]. Thus, when

the same students move to higher levels, like colleges or universities, they may be required to independently process an enormous amount of reading material and may be expected by many of their professors to be critical and responsive constructors of meaning [3, 5, 8]. In such conflicting conditions, students may perform worse in their reading comprehension [5, 8, 9]. Furthermore, misunderstanding the text and the lack of background knowledge of cultural competence in the reading of texts written for native speakers of English also affect EFL students' reading comprehension [8, 10, 11]. Accordingly, critical reading comprehension has also been neglected in the students to practice [8, 11]. This is because critical reading tends to put too much emphasis upon the text as a product and too little emphasis upon the processes of producing and interpreting text [8, 10, 11].

Like the situation of Thai university students, studying English as a foreign language, even though, the content of their curriculum in the university has been developed to encourage the students to read the foreign language critically, they cannot operate effectively. Since they have started reading English through systematic instruction in phonics and practice reading skills in isolated skills, they may lack practice in how to critically analyze the reading passages.

The KWL chart is a graphic organization chart designed by Ogle in 1986 [12]. The chart has been used as a part of reading activities in order to activate students' cognitive skills in reading comprehension and background knowledge, to establish what they want to get from the text they have read, and to reflect on what they have gained from reading the text [1, 4, 12, 13, 14]. The KWL chart consists of three columns, **Known-Want-Learned**, which not only enable students to comprehend the passages but also enable students to expand their critical reading. That is, students can connect their background knowledge with the new information, set a purpose for reading, gain self-awareness, expand ideas beyond the text while they are reading, and help them evaluate the information before making decisions [12, 13, 15]. Furthermore, the chart promotes students to advance their critical thinking skills because the students have to divide the information into smaller pieces, and they need to plan before reading [9, 11]. Accordingly, some researchers [4, 11, 13, 16] have applied the chart as a tool to elicit students' critical reading.

Critical reading means being able to reflect on what a text relays, what it describes, and what it means by scrutinizing the style and structure of the writing, the language used, as well as the content [8, 11]. Students are able to become critical readers if they apply their background knowledge before and when they read, plan before they read, and make decisions after they read [8, 9, 11]. In addition to critical reading, metacognitive strategies are the strategies used in order to activate students' critical reading. The strategies could control students' learning processes, assist students to interact with the passages, as well as assist

them to raise their self-awareness while they are reading [8, 11]. The metacognitive strategies are comprised of thinking about the learning process, planning for learning, monitoring a learning task, and evaluating how well a learner has learned [17].

As the interaction processes in the reading cannot be observed and happen in a split second inside the readers' minds, it might be difficult for teachers to monitor students' comprehension and how they use strategies [5]. In addition, there are not many research studies investigating the use of the KWL chart in English critical reading in foreign language classrooms focusing on university levels [4, 8, 11, 14, 16]. Consequently, the KWL chart was employed to investigate how Thai university students construct their English critical reading comprehension and the processes of how they apply metacognitive strategies to benefit their critical reading comprehension.

Objectives

1. To investigate EFL university students' English critical reading comprehension after they were taught with the KWL chart.

2. To investigate how EFL university students used the KWL chart to process their metacognitive strategies when they read and study critical reading.

Methodology

The mixed methods procedure, explanatory design, was used in which the qualitative findings could help to explain, refine, clarify, and extend quantitative results [18-19]. In this study, a pair sample *t*-test was used to compare the participants' English critical reading comprehension before and after they were taught by using the KWL chart. The qualitative data from the participants' reflective writings in the KWL chart were used to explain how they processed metacognitive strategies when they studied and used critical reading. The reflective writings were coded and labeled, based on the theories of metacognitive strategies [15, 17, 20]. Subsequently, frequency and percentage were used to calculate how many times the participants processed the metacognitive strategies. The research procedures were as follows.

1. Population and sample

The population was 120 university students majoring in English for Communication (International Program) at a private university in Bangkok, Thailand. Purposive sampling was used to select 27 third-year university students as a sample group. The group was an intact group. They were selected because they had studied basic reading and reading comprehension as compulsory courses before they studied a critical reading course. Participants were males

and females. There were 20 Thai, four Turkish, and three Chinese participants. Their language proficiency, based on TOEIC test scores, was between 300-550. That is, they were able to make inferences and locate the correct answers to factual questions. They were also able to understand vocabulary and paraphrase information from the text. Furthermore, they were able to understand common, rule-based, grammatical structures, in addition to making correct grammatical choices, even when other features of the language, such as difficult vocabulary or the need to connect information, were present.

2. Data collection

The data collection consisted of two phases: 1) developing research instruments: an English critical reading comprehension test, the reflective writing in the KWL chart, and the coding schemes of metacognitive strategies; and 2) conducting the main study.

2.1 Research instruments

2.1.1 The English critical reading comprehension test

In the first phase, the English critical reading comprehension test was developed and checked to ensure its validity. The test was a criterion reference test, which was developed based on the framework of [21]. The test consisted of five passages, with 30 items in total. Each passage was followed by six items (multiple choice and short answer questions). The content of the test was derived from the course description of critical reading, which was comprised of differentiating the topic, topic sentence, and main ideas, identifying the authors' purpose and tone, differentiating between fact and opinion, making inferences and drawing conclusions, and evaluating arguments. The participants studied this course for three hours per week. The test was validated by three experts through the item objective congruence (IOC) Index. The items that had scores lower than 0.5 were revised while the items that had scores higher than or equal to 0.5 were preserved. The test was administered to 20 students who were not in the main study. The standardized alpha for the questions (KR-20) was .70.

2.1.2 The reflective writing in the KWL chart

The reflective writing in the KWL chart was designed based on [12]. The reflective writing in the KWL chart was experimented with in a pilot study. The pilot study was used to reduce the problems which might occur in the main study. The pilot study was conducted two weeks before the main study. The participants were asked to attend an orientation. The researcher gave an explanation and let the participants practice how to use the KWL chart and how to write their reflections in the chart. The steps of using the KWL chart, adapted from [12], were as follows.

1. The participants were asked to draw the KWL chart from the board onto their notebooks. Then, they were taught the steps of completing the chart and how they could fill in the three columns of the chart. The participants could ask questions if they were confused.

2. The participants received the topic of critical reading from the board. They discussed the topic with the researcher and their classmates. In this stage, the researcher guided the participants to think of what they had known about the topic and how they could comprehend the reading passage. The participants brainstormed about what they had known related to the topic and how they could recognize the topic.

3. After the participants discussed what they had known about the topic, they wrote it in English in the K (Known) column in their notebooks. They were allowed to write in words, phrases, or sentences.

4. The next step of the KWL chart was the W (Want to know) column. The participants were told to express what they wanted to know about the topic or the reading passage. They had to write questions, not statements, in their notebook. The steps in the K column enabled the participants to interrelate information and connect it with what they had already known and what they wanted to know more about.

5. When the participants had completed the K and the W columns, they were instructed to read the text and fill in the L (Learned) column. The participants had to look for the answers to the questions in the W column while they were reading. After class, the participants completed the L column. They had a period of time one day to review their charts before they submitted them to the researcher.

6. A few days later, the participants received their KWL charts from the researcher. If they saw some questions, they had to answer them.

2.1.3 The coding schemes

The coding schemes were developed based on the theories of metacognitive strategies [9, 17, 20]. The coding schemes consisted of the processes for planning before they studied critical reading, monitoring how they could comprehend critical reading passages, and evaluating how they had identified or analyzed error patterns to develop an action plan for transforming mistakes into future successes. The following are examples of descriptions of metacognitive strategies used in the coding schemes.

Table 1 Examples of the descriptions used in the coding schemes

Category	Description
Planning strategy Participants plan what they do before they read or study a critical reading course	<ul style="list-style-type: none"> □ Participants indicate strategies used to find information, such as identifying a topic, topic sentence, or main idea, analyzing the author’s purpose, differentiating facts and opinions, and evaluating arguments □ Participants indicate a list of ideas from simple to important information □ Participants indicate things that could connect and transfer what they had known before reading or studying

To try out the coding schemes, the participants’ reflective writings from the pilot study were chosen. Two coders independently coded the reflections and discussed the results. In general, they agreed on the coding, but there were some limitations and discrepancies. The coding scheme was then revised for the main study.

2.2 The main study

For the main study, the participants took an English critical reading comprehension test for 90 minutes before they studied the critical reading course. The participants studied the critical reading course for 10 weeks. As they studied this course for three hours per week, the KWL chart was written once a week in the class. The steps for using the chart in the main study were as follows.

1. The participants drew the KWL chart within their notebooks. Subsequently, they received the topic of critical reading from the board. Each topic was studied for two weeks. However, the participants needed to submit their charts every week after they finished studying. The topics of the critical reading course consisted of discussing the definitions of critical reading and identifying ideas in the reading passage, distinguishing between fact and opinion, determining the author’s purpose, tone, and point of view, making inferences and drawing conclusions, and evaluating arguments.

2. When the participants studied in class, they discussed the topic with the researcher and their classmates for approximately 30 minutes. Subsequently, they spent 30 minutes writing their ideas in English within the K column. The participants could write in either words, phrases, or sentences.

3. After the participants finished the K column, they were encouraged to express what they wanted to know about the topic and wrote it in the W column. For example, the

participants might ask themselves how they could correctly distinguish between facts and opinions in the passage. The participants spent 30 minutes on the W column.

4. When the participants completed the K and the W columns, they had 60 minutes for reading the passage. When they read the passage, they could also discuss it with their classmates. After class, the participants expressed what they learned in the L (Learned) column. They had one day to review their reflective writing. The participants submitted their charts to the researcher on the following day.

5. A few days later, the participants received their KWL chart from the researcher. If they saw some questions in their charts, they had to answer them. For example, the participants might be confronted with: “How could you find this answer?” “How did you learn about this topic?” “Did your steps of reading mentioned in your KWL chart help you?”

Ten weeks later, the participants again took the English critical reading comprehension test which was the same as the test that they had taken before the main study. They spent 90 minutes completing the test. The participants’ reflective writings in the KWL chart were also collected to check the frequency of using metacognitive strategies when they studied and performed critical reading.

2.3 Data analysis

The scores from the pre-test and the post-test of the English critical reading comprehension test were calculated by using a paired sample *t*-test. The two copies of the 27 participants’ reflective writings in the KWL chart for 10 weeks and the coding schemes were distributed to two coders to check the frequency of the metacognitive strategies used. One coder checked 10 reflective writings per participant, so each coder checked 270 reflective writings. The reflective writing in the KWL chart was identified and assigned with the letter P, the letter W, and numbers from 1 to 27. The letter P refers to the participants and the letter W refers to the week. If there were italics presented, it meant the participants corresponded to the strategies being discussed. After that, two coders compared their findings. If there were some disagreements, the coders discussed them again. Frequency and percentage were used to analyze the processes of the metacognitive strategies that were used among the participants.

Results

To answer the first objective, a paired sample *t*-test was performed to compare students’ improvement in critical reading comprehension before and after they were taught by using the KWL chart. The results are shown as follows:

Table 2 A paired sample *t*-test with results comparing the pretest and the posttest

Scores	n	M	SD	<i>t</i>	df	<i>p</i>
Pretest	27	19.00	3.53	-17.99	26	.00*
Posttest	27	34.19	6.61			

*The significant value at .05

As presented in Table 2, there was a significant difference in the scores for the pre-test ($M=19.00$, $SD=3.53$) and the post-test ($M=34.19$, $SD=6.61$) condition; $t(26) = -17.99$, $p = (.000)$. The results indicated that there were significant differences in EFL students' critical reading comprehension achievement after they were taught by using the KWL chart.

To answer the second objective, the findings from the participants' reflective writing in the KWL charts were categorized based on the designed coding schemes.

Table 3 presents the frequency and percentage of the metacognitive strategies used among the participants.

Table 3 Metacognitive strategies used when reading and studying critical reading

Metacognitive strategies	Frequency	%
Planning strategy		
Plan what they should do before reading or studying a critical reading course		
☐ which reading strategies should be used to find information, such as identifying a topic, topic sentence, or main idea, analyzing the author's purpose, differentiating facts and opinions, and evaluating arguments	20	5.00
☐ list the ideas from simple to important information	30	7.50
☐ connect and transfer what they had known before reading or studying	110	27.50
Subtotal	160	40
Monitoring strategy		
Report how they can comprehend the critical reading passages		
☐ connect to their background knowledge or previous strategies that they had learned	180	45.00
☐ explain the steps they take in problem-solving	41	10.25
Subtotal	281	55.25
Evaluating strategy		
Identify error patterns and use error analyses to develop an action plan for transforming errors into future successes	19	4.75
Subtotal	19	4.75
Total	400	100

As presented in Table 3, the participants frequently used a motoring strategy, a planning strategy, and an evaluating strategy, respectively. The monitoring strategy was the most frequently used strategy whereas the evaluating strategy was the least frequently used strategy. The participants used mostly the monitoring strategy in order to connect to their background knowledge or previous strategies while they were reading and studying critical reading. The examples of participants' reflective writing corresponding to the metacognitive strategies are discussed as follows.

Monitoring strategy

The analysis of participants' reflective writing showed that the monitoring strategy was the most frequently used strategy. 55% of the participants applied this strategy to report how they could comprehend the critical reading passages. Nearly half (45%) of the participants used the monitoring strategy to connect to their background knowledge or previous strategies while they were reading and studying critical reading, and 10% of the participants used the strategy to explain steps they took in problem-solving. The following are examples of their reflections.

The participants reported that while they read, they connected to their background knowledge, such as personal experience, previous reading strategies, and reading courses, to understand reading or study critical reading.

P27W1 (The participant was reading a long passage to find the main ideas.) The easiest way to understand this passage is by *separating the points into small pieces*. I also *highlighted and underlined the keywords*. Those helped me either answer the questions or try to understand the elements of key points. (The participant applied reading strategies, namely, finding keywords, highlighting, and underlining keywords that they studied in the basic reading course.)

P16W5 (The participant was reading the passage to identify the author's purpose.) While I was reading, *I used the knowledge that I had known to identify the purpose of the author. For example, this passage was about selling something. The purpose of the author might be to persuade someone to buy their products. Thus, the passage might provide some benefits that could persuade customers*. (The participant connected to their personal experience that when people would like to sell their products, they might give the advantages of the products to the customers.)

The participants explained the steps they took when they had problems while reading and studying critical reading.

P4W2 (The participant finished identifying the main ideas.) To help me comprehend this passage, I *skimmed through the keywords in the reading passage first and translated what they meant in my brain.* (The participant applied previous reading strategies, skimming, and translation when they were reading the passage.)

P13W2 (The participant finished identifying topics, topic sentences, and main ideas.) While I was reading the passage, I *read the questions to guess what the passage focused on. When I understood the questions, I read the passage quickly to find the answer.* If I couldn't find the answer, I would reread the passage. But this time, I read it slowly and carefully. (The participant applied the skimming and rereading strategies practiced in the basic reading course to the critical reading course.)

Planning strategy

The analysis of participants' reflective writing showed that 40% of the participants applied a planning strategy to plan what they should do before they read or studied critical reading. A total of 27% of the participants used mostly the strategy to connect and transfer what they had known before they read or studied critical reading. A total of 7% of the participants used the strategy to list the ideas from simple to important information, and 5% of the participants used the strategy to plan which reading strategies should be used to find information. The following were examples of their reflections.

The participants planned to connect and transfer what they had known before they read or studied critical reading.

P7W3 (The participant was identifying facts and opinions in the reading passages.) To find facts and opinions, I think I *should find clues shown in supporting details. For example, the sun is hot. The word "hot" is an opinion.* (The participant applied using the context clues which they had studied in a basic reading course to their current reading passage.)

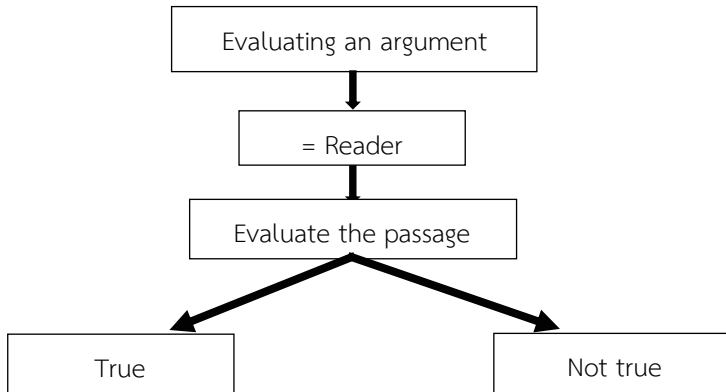
P25W7 (The participant was studying making inferences.) I've known that if I read the passage, and the idea of the writer is not clear, I *will use my background knowledge to guess what the writer's idea is. For example, if the passage shows that "She was drunk, but she drove," I will think that she may break the law because when she gets drunk, she should not drive.* (The participant connected her personal experience to the current situation.)

The participants planned to list the ideas from simple to essential information.

P13W9 (The participant was studying evaluating an argument.) He/ she drew the

graphic organizer on the KWL chart to summarize his/her ideas before studying.

(The participant summarized the points through the graphic organizer that they had practiced previously in the reading comprehension course.)

P21W9 (The participant was, for the first time, studying about evaluating an argument.)

For me, if I had to evaluate the argument in the reading passage, *I might outline the reason to support the claim. Then, I carefully read and observed the writer's emotion and purpose shown in the passage.* (When this participant listed the essential points before reading, he/she applied former reading strategies (e.g., outlining, identifying the author's tone and purpose.) learned in other reading courses to help them comprehend and evaluate the arguments.)

The participants planned to apply the strategies before they read or studied critical reading.

P14W3 (The participant was identifying facts and opinions in the reading passages.)

When I read the passage, *I think I will read sentence by sentence carefully and discuss with my classmates* whether my ideas were correct or not. (The participant applied a group discussion strategy before he/she made decisions.)

P18W4 (The participant was identifying facts and opinions in the reading passages.)

I think before I identify whether supporting details are facts or opinions, *I should skim through the whole passage quickly to understand the passage first.* (The participant planned to apply skimming strategies that they had practiced in a basic reading course to help them understand the whole passage when they identified the facts and opinions.)

P1W6 (The participants were studying how to identify the author's purpose.)

Before I read the short passage, I knew that *I should read the heading and conclusion*

first. So, when I read a long passage, I may read the heading, and then I read the last paragraph to get to the concept of the whole passage. (The participant applied the skimming strategies that they practiced in a basic reading course to help them comprehend a long reading passage.)

Evaluating strategy

The analysis of participants' reflective writing showed that the evaluating strategy was the least frequently used strategy. A total of 4% of the participants applied this strategy to identify error patterns and use error analyses to develop an action plan for transforming the errors into future successes. The following were examples of their reflections.

P10W6 (The participant finished identifying an author's purpose and tone.) When I did exercises about the tone of the author, I used my imagination to comprehend the passage. I guessed what the tone of the writer was about. *I thought guessing may not be a good strategy and not enough for me to recognize the tone of the writer. I think using imagination might be another good strategy for me to understand the reading passage.* (The participant evaluated in their reading that one strategy might not be enough to comprehend the passage. Thus, they applied another reading strategy.)

P3W9 (The participant studied evaluating an argument.) After I finished reading, I thought about what the information in the passage was about. Could I believe this information? For example, what did the passage focus on? What was the passage talking about, and what did the author intend to express? So, when I finished reading and I thought I didn't understand the passage. *I read the passage again to ensure whether I could understand that information and could answer the questions correctly.* (The participants evaluated their understanding. When he/she did not understand, they decided to use another reading strategy to help them better understand the reading passage.)

Discussion

Based on the results of the research, the results of the pre-and post-test showed that there were significant differences in the EFL students' critical reading comprehension achievement after they were taught by using the KWL chart. The findings from the participants' reflective writing also revealed that the monitoring strategy was the most frequently used strategy while the evaluating strategy was the least frequently used strategy. The participants used mostly the monitoring strategy to connect to their background knowledge while they were reading.

With reference to the results regarding the first objective, there were significant differences in the EFL students' critical reading comprehension achievement after they were taught by using the KWL chart. A possible explanation for the result could be attributed to the KWL chart, which could encourage the participants to be more active and more confident, as well as help them expand their ideas [1, 4, 11-13, 15, 16]. In the class, the participants were allowed to work in groups to discuss and share their ideas with their classmates before and after they read. The teacher worked as a facilitator to guide them when they had questions. Thus, the participants could practice their critical reading comprehension by themselves and share their ideas with their classmates without restriction.

In addition, the KWL chart could encourage the participants to become self-aware readers [4, 5, 12-13 17, 20]. With reference to the findings from the participants' reflections in the KWL chart, they indicated that the monitoring strategy was the most frequently used strategy when the participants comprehended critical reading or studying. The participants used the KWL chart to monitor, either while they were reading or having some problems. Furthermore, the monitoring strategy was employed when the participants did not understand the lessons or reading passages. The chart was also used to plan what the participants could do before reading and evaluate their understanding after they read and studied [11].

Another possible explanation for the results might be attributed to the questions asked by the participants in the KWL chart [5, 9-10, 20]. The participants received the questions every week on their KWL chart that they had submitted to the researcher. The questions from the researcher might have stimulated the participants to gain more self-awareness before and while they were studying, as well as after they had finished reading. This was because the participants might have had an opportunity to review their prior explanation written in the KWL chart and to have considered what they had done when they read and studied. This could have encouraged them to gain more self-awareness when they read and studied [8, 9, 11, 17].

Conclusions

According to the results of this study, it might be concluded that the KWL chart could improve students' critical reading comprehension. The findings from the participants' reflective writing in the KWL chart showed that the participants frequently used monitoring, planning, and evaluating strategies, respectively. The monitoring strategy was the most frequently used strategy while the evaluating strategy was the least frequently used strategy. The chart assisted the participants to employ the background knowledge or previous reading strategies when they read and studied critical reading. In addition, when they encountered problems,

the participants could use the chart to explain the steps of their solutions in the critical reading.

In addition, it might be suggested that the KWL chart can be applied to the critical reading class to activate students' critical reading comprehension and metacognitive strategies. Teachers with other grade levels may apply this chart to their language classrooms. Also, when the teachers apply the KWL chart for their students to reflect upon their study, the teachers should write the questions in each student's chart that can challenge students' critical reading. For example, the teachers might ask each student these questions, "How do you know this?", "Could you please explain more?", or "How would you solve these problems?". These questions could activate students' self-awareness when they practice reading.

For further research studies, the researcher may investigate the effects of background knowledge on English critical reading comprehension. Additionally, further research studies may focus on the effects of critical thinking questions.

References

- [1] Nair, P., & Said M. N. E. (2020). The effect of graphic organizer (KWL chart) on young learners' reading comprehension in an ESL setting. *International Journal of Management and Humanities (IJMH)*, 4(8), 1-11.
- [2] Short. K. G., & Harste, J. (1996). *Creating classrooms for authors and inquirers*. Heinemann.
- [3] Chall, J. S. (1983). *Stages of reading development*. McGraw-Hill.
- [4] Risnawati, R., & Lismayanti, D (2014). The effect of using KWL (Know, Want, Learned) strategy on EFL students' reading comprehension achievement. *International Journal of Humanities and Social Science*, 4(7), 225-233.
- [5] Applegate, M. D., Quinn, K. B., & Applegate, A. J. (1994). Using metacognitive strategies to enhance achievement for at-risk liberal arts college students. *Journal of Reading*, 38(1), 32-40.
- [6] Ehri, L. C. (2020). The science of learning to read words: A case for systematic phonics instruction. *Reading Quarterly*. 55(S1), S45-S62.
- [7] Lynch, M. (2021, 17 February). *Reading process: The bottom-up theory*. <https://www.theedadvocate.org/reading-process-the-bottom-up-theory/>
- [8] Wallace, C. (2003). *Critical reading in language education*. Palgrave Macmillan.
- [9] Hartman, J. H. (2009). *A guide to reflective practice for new and experienced teachers*. McGraw-Hill.
- [10] An, S. (2013). Schema theory in reading. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(1), 130-134.
- [11] Barashid, M. (2020). Investigating the critical reading skills for Saudi EFL learners through graphic organizers instructional program. *Frontiers in Education Technology*. 3(4), 30-63.
- [12] Ogle, D. (1992). KWL in action: secondary teachers find applications that work. In *Reading*

in the content areas: Improving classroom instruction. (pp. 270-281). Kendull/Hunt.

- [13] Usman, B., Fata, I. A., & Pratiwi, R. (2018). Teaching reading through Know-Want-Learned (KWL) strategy: The effects and benefits. *Englisia*, 6(1), 45-42.
- [14] Utami, R., Syarif, H., & Refnaldi. (2014). The effect of Know-Want-Learned (KWL) strategy and students' reading attitude toward students' reading speed of hortatory exposition text at grade XI of Sman1 Curup Selatan. *Journal English Language Teaching (ELT)*, 2(1), 24-37.
- [15] Fengjuan, Z. (2010). The integration of the Know-Want-Learn (KWL) strategy into English language teaching for non-English majors. *Chinese Journal of Applied Linguistics*, 33(4), 77-86.
- [16] Khaira, U. (2015). The use of know, want to know, and learnt (KWL) strategy to improve reading comprehension. *English Education Journal*. 6(3), 411-423.
- [17] O'Malley, J. M., & Chamot, A. U. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge University Press.
- [18] Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th Ed.). SAGE.
- [19] Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd Ed.). SAGE Publications, Inc.
- [20] Oxford, R. L. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. Heinle & Heinle.
- [21] Bachman, L. F., & Palmer, A. S. (1996). *Language testing in practice: Designing and developing useful language tests*. Oxford: Oxford University Press.

Development of the Online art and culture curriculum (Nora)

Pennapa Waiyawek^{1*}

---

¹ Staff of Center for Cultural and Sports Promotion, Walailak University, Nakhon Si Thammarat, 80160, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: pennapa.waiya@gmail.com

(Received: May 17, 2022; Revised: September 8, 2022; Accepted: September 25, 2022)

Abstract

Development of the Online Nora Dance Curriculum is a developmental study aimed to investigate and promote an online Nora dance curriculum for youths and interested individuals. The curriculum was grounded on Hilden Taba's concept of curricular development and coordinated in the development process by academics, local artists, experts in art and culture, and Nora dance performance. The study results suggested that the development of the online Nora Dance curriculum comprised 7 steps. The online Dance curriculum consisted of 4 underlined courses namely 1) Nora Dance Course featuring 9 lessons, 2) Nora Music Course featuring 5 lessons, 3) Nora Vocal Performance Course featuring 5 lessons, and 4) Pran Nora (a hunter figure in Nora) Course featuring 5 lessons. The curriculum puts a strong emphasis on self-paced learning to raise awareness and perception about Nora performance among youths and interested individuals. The effort shall solidify the exchange of knowledge, and establishment of cooperation and networks between the university, communities, and schools. This also serves as a process of disseminating and conserving art and culture and adjusting approaches to the promotion of art and culture in compliance with changes in the digital era.

Keywords: Development Curriculum, Online Curriculum, Online Nora Dance Training Curriculum

Introduction

Nowadays, culture and norms originate from how people living in different regions, speaking different languages, and adhering to distinct beliefs share what they have assimilated. The original roots of culture, hence, had no alternative but to adapt to such changes to ensure the thriving of the ancestor's legacy and prevent threats of misuse. The Act of Promoting and Safeguarding the Intangible Cultural Heritage, B.E. 2016 has been institutionalized to be a mechanism or measure to promote and safeguard diverse cultural heritage in Thailand in the midst of social changes both in Thailand and overseas. The act also assists in raising awareness, perception, and interest in the cultural heritage which shall keep national identities sustainable.

In the context of southern regions, there is a great diversity of art and culture, especially performing art such as Li-ke Pa (Wild-musical folk drama), Mayong, Rong-ngang, and Nora. Among all, Nora receives broad recognition as a performing art representing the south characterized by its bold, aggressive, prompt, and decisive moves and forms. Nora is an old cultural activity conveying meanings through moves to the rhythms [1] Each move embodies living aesthetics and is integrated with verses composed in the southern dialect [2] Apart from the captivating moves, Nora's tempo is nothing short of excitement and liveliness

accompanied by intricately-tailored costumes derived from the southern communities' beliefs and rituals. [3] Nora's successors will join a gathering to pay homage to Kru Mor Nora (Nora's master) and ancestors and to ward off evils. Nora rituals are a connection keeping the communities close to their ancestors, passing on the legacy to new generations, and treating abnormalities in a person or a community as a whole as well as giving a blessing to those partaking in the ritual. Given the virtue of Nora and its identity, the Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture proposed to have Nora registered under the name Nora, Dance Drama in Southern Thailand in a category of intangible cultural heritage with UNESCO in 2019. [4]

Nowadays, the propagation and conservation of Nora performing art is increasingly essential especially in the domain emphasizing the promotion of knowledge and awareness of the dance among youngsters, and the promotion of works oriented toward disseminating Nora's body of knowledge to nominate it for a registration of as intangible cultural heritage [5]. Under key strategies aimed at raising awareness and perception of Nora performing art, and promoting the exchange of knowledge, and strengthening cooperation and networks connecting the university, communities, and schools.

An effort to promote learning of Nora performing art through the assistance of online media is deemed a sustainable approach to propagating and conserving art and culture. This shift into an online track also resonates with evolving dynamics in a digital era. Therefore, this study aims to gain a deeper insight into and develop an online Nora Dance Training curriculum for youths and interested individuals as a platform for self-paced learning and in compliance with the inclusion criteria for conservation and propagation of documents addressing global wisdom, including raising awareness, reservation, and Access to Nora performing art in the era of social transitions.

Objective

To design and develop a Nora curriculum for youths on online platforms.

Expected outcomes

1. Promoting understanding, knowledge, and skills in Nora performance among youths and interested individuals in a society which will help to sustainably maintain national identities.
2. Conserving and promoting the propagation of Nora art performance to constitute a sense of pride in the national cultural heritage unique to the southern region.

Research scope

Development of online art and culture curriculums covers a comprehensive scope of the Nora dance including Nora dance choreography, Nora music, Nora verses, and Pran Nora (a hunter figure). However, the curriculum's content is limited to the fundamental scope so that workshop attendees are able to fully comprehend the overall concept of Nora performing art, and perform the dance on a basic level.

Concept of Theory

Development of online art and culture curriculum under the developmental concept adopted from the Taba Model includes details as follows: Taba [6] proposed the concept to create a curriculum called "Grass root approach" grounded on an inductive approach defined by its bottom-up concept. For this, Taba posited that instructors in a curriculum should also be part of the curriculum design and development team. Taba's procedures for formulating a curriculum are as detailed [6].

Step 1 Diagnosis of needs: instructors or others involved must take into consideration pertaining to the necessity of the curricular development. As a result, it is imperative to investigate the contexts of the issues, needs, and necessities of both students and societies.

Step 2 Formulation of objectives: After having gathered the abovementioned data, goals or objectives of the curriculum must be explicitly set and assessed whether it complies with the students' and society's needs.

Step 3 Selection of content: following the setting of goals and objectives, content compatible with the determined goals and objectives will be selected and filtered based on its validity, age-appropriateness, and abilities and development of the students as well.

Step 4 Organization of content: the content gathered must relevantly address the levels of difficulties and continuity as well as the age, abilities, development, and interest of the students. Then, it will be organized in a sensible order.

Step 5 Selection of learning experiences: This is the step where instructors or others involved shall have to select the learning experience in compliance with the goals and objectives of the subject.

Step 6 Organization of learning experiences: the selected learning experiences shall be gathered, processed, and sequenced in relation to their content and continuity.

Step 7 Evaluation and means of evaluation: This is the final step of curricular development and above all, it is an integral part. In this step, instructors or others involved shall have to evaluate whether the organized learning experiences have achieved the determined goals and determine means of evaluation together with a tool for the evaluation.

Curricular development in accordance with Taba's concept shall be started wherever the expertise and interest are placed using seven steps of the study procedure including diagnosis of needs, formulation of objectives, selection of content, organization of content, selection of learning experiences, organization of learning experiences and evaluation and means of evaluation as illustrated in the following diagram. [7]

The prominent point in Taba's model is Teaching Strategies and learning experiences which is the process embodying two significant elements [8]

1. Teaching strategies and learning experiences are a determiner of learning conditions. Each of the learning activities organized is based on objectives related to learning outcomes, the organization of learning and teaching should demonstrate a sequence of learning as well.

2. Teaching strategies inherently fuse a number of components together which signifies a complex process. Therefore, decisions pertaining to teaching strategies should be made in consultation with the following components:

Organization of content: specifications on the width and depth of learning learners are supposed to acquire need to be provided. Also, a sequence of the subject's content and the levels of compatibility between the structure and the project must be balanced since each of the levels had objectives and content interrelated with others.

Learning units: Learning units comply with the objectives indicating measurement and assessment composed of details and flexibility. This allows both the instructors and learners an opportunity to participate in designing lesson plans and organizing activities associated with needs and interests. Additionally, the assessment of learners' basic knowledge also assists the learners in learning to develop the study process in proper sequences leading to findings. Conclusions in a form of principles reflecting the learning outcomes will be drawn. Also, learners will be stimulated to think logically by following a proper sequence and self-directed learning.

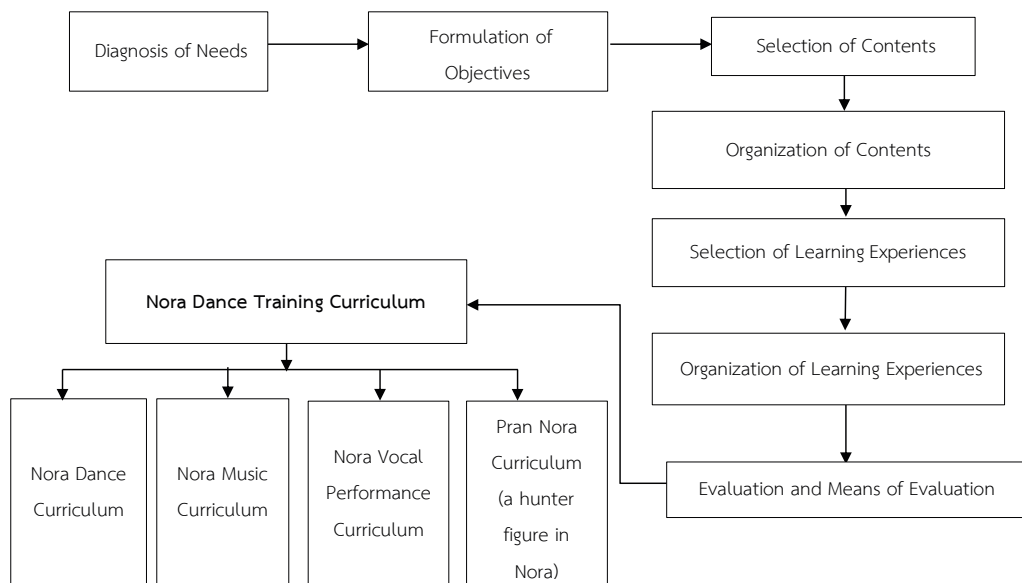
Concepts and theories about online learning

Online learning is learning through electronic media in various forms under the context that learners have the freedom to choose based on their preferences [9] and learning takes place as part of the internet system [10] with the multimedia-delivered content being integrated with learning management systems. Learners and teachers use this as a channel for communication. Significant components of learning include the management system, content or learning management, tools for learning management, interaction and learning systems as well as learning in any forms relevant to the characteristics of remote learning relying on transmitting the content and integrating the teaching materials with

electronic devices. The information can be computer-assisted instruction, web-based instruction, online learning, and Distance Learning Television

Online learning and teaching management [11] consist of six components including
 1. Content and learning materials
 2. Information and communication system for online learning
 3. Communication system and learning interaction
 4. Evaluation and assessment system
 5. The learning support system is divided into 3 systems, namely the Technical Learning Support System, Academic Learning Support System, and social support system.

Conceptual Framework

Method

Development of the online art and culture curriculum (Nora) is a developmental study derived from a cooperative effort in creating an online Nora dance curriculum with experts in the Nora performance as displayed in Table 1.

Table 1. Experts specializing in the Nora performance

No.	Name	Expertise
1	Assistant Professor Thummanit Nikomra	Nora Dance
2	Mr. Wiradat Tongkam	Nora Music
3	Mr. Supisai Raksakul	Nora Vocal Performance
4	Assistant Professor Supat Narksen	Pran Nora (a hunter figure in Nora)

Research Results

Results of the study on the development of an online art and culture curriculum based on the curricular development concept by Taba shall be explained as follows:

Step 1 Diagnosis of Needs

Center for Cultural and Sports Promotion has proceeded to assess and diagnose the needs of youths in terms of their needs and interest in art and culture via Google forms. It was found that the most interesting curriculum was the one focusing on Nora performance, representing the southern identities [1].

Technological advancement in today's society has been growing by leaps and bounds. In the context of communication, technology has transformed communication behavior in several domains as well as the learning behavior evolving in synch with communication technologies. Accordingly, promoting knowledge and raising awareness and appreciation of the value of their own local artistic and cultural legacy must be done in a way that is perceived as accessible, quick, and convenient. This will be aligned with the youths' needs leading to the sustainable process for conserving and promoting national identities.

Step 2 Formulation of objectives

The online Nora dance curriculum is developed based on goals or objectives to ensure the curriculum's compliance with the general guidelines to safeguard documentary heritage issues by the UNESCO. The objectives formulated are as follows: [12]

1. To create a body of knowledge of Nora in a form of online media-based learning as specified in Strategy 1 (Raising awareness)
2. To conserve and promote the propagation of Nora performance to constitute a sense of pride in the value of local and national cultural inheritance as specified in Strategy 3 (Preservation).
3. To upgrade the Basic Nora Performing Arts for Youths curriculum so that youngsters have equal access to it in the form of online learning media as specified in Strategy 4 (Access)

Step 3 Selection of contents

The study's results suggested that the selection of content for the online Nora Training curriculum had to be supervised by experts specializing in Nora performance in four online curriculum drafting meetings. Each session encouraged brainstorming ideas to create the curriculum. In this study, four Nora performance experts specializing in various domains were included namely Assistant Professor Thummanit Nikomra, an expert in the Nora dance, Mr. Wiradat Tongkam, an expert in Nora music, Mr. Supisai Raksakul, an expert in Nora verses,

and Assistant Professor Supat Narksen, an expert in Pran Nora. The expert panel cooperated to brainstorm and select suitable content divided into four curriculums including Nora dance, Nora music, Nora verses, and Pran Nora.

Step 4 Organization of contents

The study's result revealed that the organization of the content must be managed with attention to sequences of the training attendees' learning. The online Nora Dance Training curriculum allowed the attendees to choose based on their interests and capabilities to achieve the learning outcomes categorized by the learners' aptitude and components of the Nora performance which means the attendees can independently select the training curriculum based on personal interests, preferences, and aptitudes. Moreover, they can also sign up for additional curricula to gain broader learning experiences. The content of this training has been classified into four curricula in accordance with the structure of basic Nora performance, each of which is structured to facilitate learners' understanding, rationale, and components as well as fundamental skills emphasized in each of the curricula as detailed below.

Nora Dance curriculum: is composed of 9 chapters [13] featuring the content pertaining to basic Nora performance as detailed in Table 2.

Table 2. Organization of the content in the Nora curriculum

Objectives	Organization of contents
To promote knowledge and understanding and to raise awareness and appreciation of the values of the Nora dance among youths and interested individuals to pave the way for sustainable preservation of the national identities	Chapter 1 Definition of Nora Chapter 2 Importance of Nora Chapter 3 History of Nora Chapter 4 Components of Nora Chapter 5 Body organization in Nora Dance Chapter 6 Nora terminologies Chapter 7 Ta Ram Kru (Nora master's choreography) Chapter 8 Ram Prasom Ta/ Ram Ko Chapter 9 Nora dance tactics

Nora Music Curriculum is composed of 5 chapters [14] featuring the content pertaining to Nora Music as detailed in Table 3.

Table 3. Organization of the content in the Nora Music Curriculum

Objectives	Organization of contents
To promote knowledge, understanding, and raise awareness about Nora musical instruments among youths and interested individuals which leads to sustainable preservation of the national identities	Chapter 1 Definition and importance of Nora musical instruments
	Chapter 2 Nora musical instruments and components
	Chapter 3 Nora music orchestra for Nora performance
	Chapter 4 Nora music orchestra (Prasom Wong)
	Chapter 5 Tactics for music orchestra for Nora performance

Nora Vocal Performance is composed of 5 chapters [15] concerning vocal performances of Nora verses in various basic forms as detailed in Table 4.

Table 4. Organization of contents in the Nora Vocal Performance Curriculum

Objectives	Organization of contents
To promote knowledge, understanding, and raise awareness about Nora musical instruments among youths and interested individuals which leads to sustainable preservation of the national identities	Chapter 1 The concept of vocal performance of Nora verses
	Chapter 2 Performance of Nora vocal verses
	Chapter 3 Vocal practice of Kru Son verse (teacher's teaching)
	Chapter 4 4-worded verse vocals
	Chapter 5 Tactics for 4-worded verse vocals

Pran Nora (a hunter figure in Nora) Curriculum features 6 chapters [16] concerning Pran Nora (a hunter figure in Nora) in different domains as detailed in Table 5.

Table 5. Organization of contents in Pran Nora (a hunter figure in Nora) Curriculum

Objectives	Organization of contents
To promote knowledge and understanding of Pran Nora performance which leads to sustainable preservation of the national identities	Chapter 1 History and Importance of Pran Nora
	Chapter 2 Components of Pran Nora
	Chapter 3 Terminologies in Pran Nora
	Chapter 4 The process of Pran Nora's opening (Oog Pran)
	Chapter 5 The tempo and verses in Pran Nora
	Chapter 6 Tactics for Pran Nora's opening (Oog Pran)

Step 5 Selection of learning experiences

The study's results demonstrated that self-paced learning is a learning form complying well with the present social condition, the digital society operating by means of online communication. Nowadays, there are more than 69.88 million internet users [17] As a result, a platform for art and culture learning has been created offering opportunities and access through online channels.

Step 6 Organization of Learning Experiences

The study's results suggested that online trainings need to be made interesting with concise content, and comprehensible content accompanied by illustrative examples to create a wide range of learning experiences for learners as follows.

Nora Dance Curriculum

The Nora training curriculum has developed learning by including multimedia technologies comprising images, sounds, and graphics to elaborate on content which helps to simplify it. Also, apart from the theoretical learnings, attendees of the Nora trainings will also gain hands-on experiences through practice emphasizing body organization for the Nora dance, Ram Ta Kru, Ram Prasom Ta, and Ram Ta Ko through demonstrations. After that, learners will be able to practice and their performance will be assessed through the recorded videos sent to the curriculum coordinator and assessed. The attendees will later receive feedback on Nora dance skill improvement so that they can execute the moves more aesthetically and accurately. To conclude, even though the lessons are delivered online, their quality measures up to the face-to-face session.

Nora Music Curriculum

The Nora music course combines several components including multimedia, images, sounds, and graphics in the lessons. First, the practice sessions were designed to be demonstration-dominant. Demonstrations of how each of the Nora musical instruments is played as well as the melodies so that learners develop an ability to distinguish sounds produced by each instrument. In addition, learners also learned about the type of Nora musical orchestra called Prasom-Wong (band). In this lesson, they cultivated a deeper understanding of the tempo and the melodies. More importantly, the Nora music course is deemed a fundamental element for the Nora dance course, Nora vocal performance course, and Pran Nora course as well.

Nora Vocal Performance Curriculum

The Nora Vocal performance course is designed to immerse learners in rigorous processes of Nora vocal trainings through the learning media. Each lesson features the training

guideline, melodies, and vocals with the choir. The trainings will include sessions where the vocal is accompanied by melodies and others where the attendees learn about vocals with the choir and tactics for the 4-worded verse vocals.

Pran Nora (a hunter figure in Nora) Curriculum

Pran Nora is a course combining both theoretical content and practice sessions. In the theoretical proportion, images and sounds together with illustrative graphics were used to each learner’s understanding of Pran Nora. Turning to the practice sessions, demonstrations of Pran Nora dance poses were given which were fundamental poses portraying the characteristics of a hunter. The explanations are made more comprehensible with some images being shown. Learners can practice while watching the videos. Upon confusion over certain Pran Nora poses, they can review the videos to identify weaknesses and tactics for improvement by themselves. In this course, in addition to multiple-choice tests, learners are also required to record themselves performing Ram Pran Nora (Pran Nora dance) and submit it for assessment. Then, the program will notify them of the assessment results together with feedback for improvement.

Step 7 Evaluation and Means of Evaluation

Assessment of the online Nora Dance Training curriculum varied. The study’s results suggested that the employed evaluation methods were designed in compliance with each course’s content. However, two underlined methods were applied, including the first assessing the cognitive domain: memorization, understanding, application, analysis, criticism, synthesis, and evaluation. The second evaluation method addresses the psychomotor Domain [18] as displayed in Table 6.

Table 6. Evaluation and evaluation method

Curriculum	Cognitive Domain		Psychomotor Domain	Score	Evaluation (percent)
	Multiple Choice	Assertion reason Questions			
Nora Dance Curriculum	15 score	35 score	50 score	100 score	> 80
Nora Music Curriculum	60 score	40 score	-	100 score	> 80
Nora Vocal Performance Curriculum	-	10 score	90 score	100 score	> 80
Pran Nora (a hunter figure in Nora) Curriculum	10 score	40 score	50 score	100 score	> 80

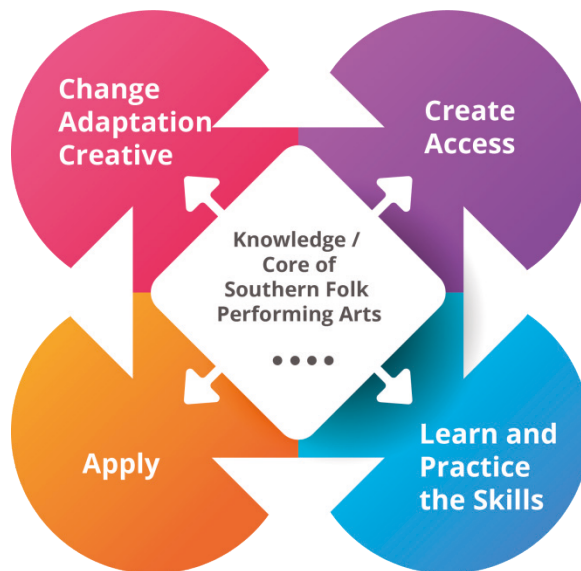
Discussions

Development of the online Nora Dance Training Curriculum is grounded on Taba's curricular development concept comprising 7 steps. As a result, four online courses were created including 1) Nora Dance course featuring 9 chapters relatively more than other courses since the Nora dance is an essential core of Nora performance. The content in this course emphasizes fundamental knowledge and history of Nora including costumes and other significant components needed in the performance, namely the body organization of a Nora performer, Ram Ta Kru and Ram Prasom Ta. These are the basic but necessary initial steps for interested individuals. Learners will be assessed on two domains divided into 50 percent in a cognitive domain and 50% in a psychomotor domain 2) Nora Music course offering 5 chapters highlighting definitions and importance of Nora music, Nora orchestral music, Prasom wong (Nora orchestral music in a band) and tactics for Nora orchestral music performance. Learners will be assessed on two domains divided into 60 percent in a cognitive domain and 40 percent in a psychomotor domain 3) Nora Vocal Performance Course consisting of 5 chapters, each of which features the knowledge of Nora verse vocal, the practice of Nora verse vocal, the vocal practice of Kru Son verse, 4-worded verse vocal practice and tactics for the 4-worded verse vocal practice. In this course, learners will be assessed on two domains divided into 10 percent in a cognitive domain and 90 percent in a psychomotor domain. The last program is the Pran Nora (a hunter figure in Nora) Course comprising 6 chapters with a strong emphasis on the history of Pran Nora, components of Pran Nora, terminologies in Pran Nora, Pran Nora's opening, tempo and verses accompanying Pran Nora, tactics for Pran Nora's opening. In this course, learners will be assessed on two domains divided into 50 percent in a cognitive domain and 50 percent in a psychomotor domain.

Each of the courses in the Online Nora Dance Training Curriculum highlights distinctive focuses and the number of chapters. The researchers and experts involved in the curricular development took into account content suitability for each course in relation to its specificity. Immersing in each of the courses, learners will gradually be aware and appreciate the value of Nora, and also sharpen their skills as well as physical progress. [19]

Conservation of art and culture especially performing art necessitates constant adjustment according to the present social content and addition of creativity [20] in order to spark interest among learners and subsequently optimize learning outcomes.

In this research, the researchers were able to develop a model for designing and developing an online art and culture curriculum for youths in order to sustainably conserve the performing arts of the southern region as shown in the Figure 1.

Figure 1. Model for designing and developing an online art and culture curriculum

Conclusion

It is not an overstatement to say that the mission to conserve and promote art and culture affairs cannot be accomplished without proper adjustment in terms of the forms of conservation and promotion efforts in a way that they need to be in line with the digital era. In the digital era, data search and self-paced learning can be facilitated via online platforms with the assistance of diverse techniques and methods to make lessons comprehensible and applicable such as explanations, use of illustrative graphics and images, demonstrations, and hands-on practice to build up and sharpen Nora dance skills. To support this new learning format, the learning outcome evaluation and assessment are also devised to indicate learners' learning progress. Apart from changes, the adjustment also plays an integral part in support of art and culture by applying sensible changes in how authentic Nora dance is taught. At first, the transmission of expertise was limited to one generation of successors to another by a Nora master. On the other hand, this study has revealed that online teaching proved to be a learning platform increasing a sense of accessibility on a broader scale. Another key element in art and culture conservation is creativity, especially the Nora danced performance branching out into different forms in sync with the present society. Some examples of such novel presentations include costumes, choreography, vocal verses, and musical instruments. It is evident that the art of Nora dance has adapted itself vigorously through changes and thrives through its creativity safeguarding the dance's authenticity which still echoes in a way that it should through times.

Suggestion

Development of the Online Nora Dance should also be presented in English to enable access to knowledge about Nora and insight into skill practice in the international community. Also, it will also serve as a platform for the exchange of intangible cultural heritage on a global scale which is a sustainable process of local art and culture preservation.

Acknowledgment

Development of the Online Nora Dance Training Curriculum received financial support from the Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture. The research team would like to extend gratitude to four experts namely Assistant Professor Thummanit Nikomra, Mr. Wiradat Tongkam, Mr. Supisai Raksakul, and Assistant Professor Supat Narksen. We would also like to thank Associate Professor Doctor Sarawoot Palipoch, for being a devoted research advisor and giving us advice on successfully completing this study.

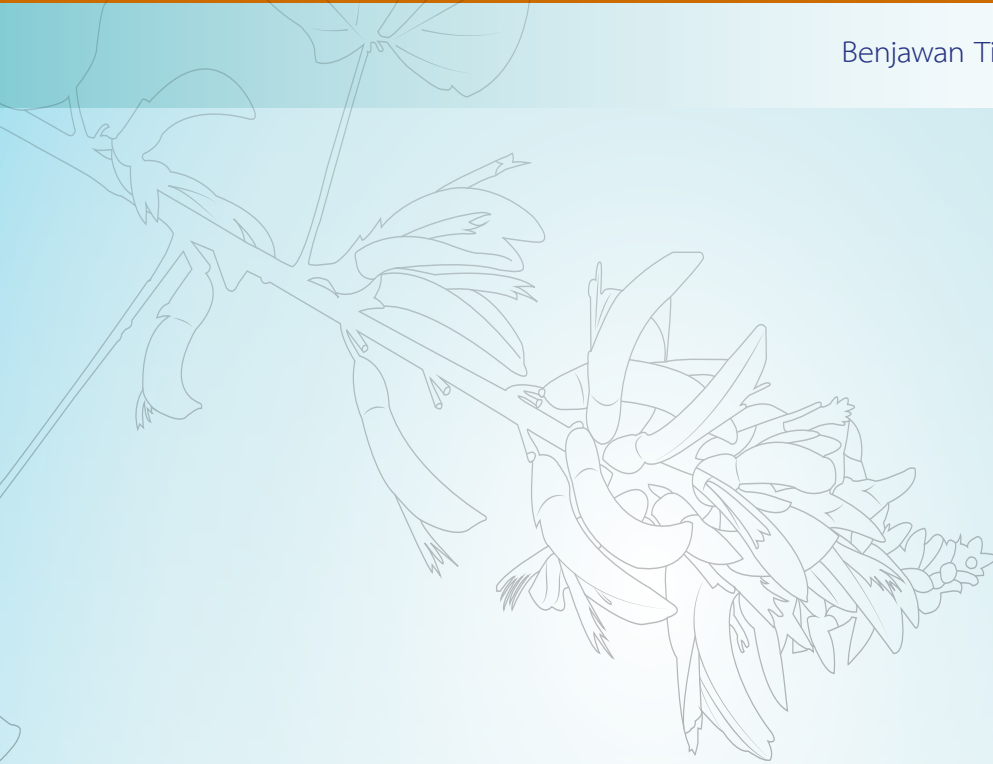
References

- [1] Petkaew, C. (2016). Nora: Conservation and development. *Asian Journal of Arts and Culture (Online)*, 16(1), 1-27.
- [2] Institute for Southern Thai Studies, Srinakharinwirot University. (1982). *Southern dialect dictionary 1982*. Srinakharinwirot University.
- [3] Burarat, P., & Buakwanp, B. (2016). Norah: Change, adaptation and creative power for sustainability of the southern lyrical dance identity. *Asian Journal of Arts and Culture (Online)*, 16(2), 41-64.
- [4] Matichon. (2019). *UNESCO has decided to register 'Nora' as a cultural heritage of humanity*. https://www.matichon.co.th/education/news_3088863
- [5] UNESCO. (2002). *Memory of the world: General guidelines*. https://www.academia.edu/1223331/Memory_of_the_World_general_guidelines_to_safeguard_documentary_heritage
- [6] Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. Brace & World.
- [7] Wongyai, W. (2011). *Higher education curriculum development*. R and N Print Co., Ltd.
- [8] Nicomrath, T., Narksen, S., & Wannuen, N. (2020). *Basic Nora performing arts For Youth: Nora Dance*. Walailak Abode of Culture.
- [9] Rattanatirakul, A. (2010). *Create the complete e-learning system with Moodle*. SE-Education Public Company Limited.
- [10] Tapwichit, A. (2009). *Moodle training manual for system manager level*. The Center for Educational Innovation and Technology.

- [11] Thommetha, T. (2014). *E-Learning: From theory to practice*. Sahamitr Printing & Publishing Company Limited.
- [12] UNESCO. (2002). Memory of the world: General guidelines. https://www.academia.edu/1223331/Memory_of_the_World_general_guidelines_to_safeguard_documentary_heritage
- [13] Nicomrath, T., Narksen, S. & Wannuen, N. (2020). *Basic Nora performing arts for youth: Nora dance*. Walailak Abode of Culture.
- [14] Tongkam, W., & Innakran, P. (2020). *Basic Nora performing arts for youth: Nora music*. Walailak Abode of Culture.
- [15] Tongrat, W., Raksakul, S., Nakhonsin, K., & Nicomrath, T. (2020). *Basic Nora performing arts for youth: Nora Vocal Performance*. Walailak Abode of Culture.
- [16] Narksen, S., & Jaraho, N. (2020). *Basic Nora performing arts for youth: Pran Nora (a hunter figure in Nora)*. Walailak Abode of Culture.
- [17] We Are Social. (2021). *Digital 2021: Thailand*. <https://datareportal.com/reports/digital-2021-Thailand>
- [18] Bloom, B. S. et al. (1971). *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. McGraw-Hill.
- [19] Samansuk, P., & Andhivarothai, P. (2016). Nora value. *An Online Journal of Education*, 11(3), 407-421.
- [20] Saen-ai, T. (2013). The creation of adaptation Nora puppet theatre for learning the arts of Nora dance theatre. *Parichart Journal*, 26(3), 170-179.

An Analysis of factors in the First Language (Thai) that Influence the Learning of the Second Language (English)

Benjawan Tipprachaban^{1*}

---

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, 84100, Thailand

*Corresponding author: Email address: benjawantipprachaban@gmail.com

(Received: April 24, 2022; Revised: October 3, 2022; Accepted: October 6, 2022)

Abstract

The purpose of this non-empirical study was to analyze the factors in L1 (Thai) that influence L2 learning (English) in Thai learners. It consisted of four sections. The first one is an introduction. The second one is an introduction to the Thai language and the English language. The third section illustrates the differences in syntax between Thai and English. Numerous supporting studies were reviewed, including a discussion of whether the Thai and English languages have an effect on L2 learning. The conclusion was drawn in light of numerous related studies and other recent empirical studies that support the conclusion in the final section. According to many studies reviewed in this paper, it was determined that intralingual errors, not interlingual errors or L1 interference, are the primary source of errors in learners' L2 production.

Keywords: First Language Influence, Interlingual Errors, Intralingual Errors, Second Language Learning

1. Introduction

Language is one of human being's most distinctive traits, intertwined with consciousness, sociality, and culture. Language is a symbolic system that allows us to engage with other humans [1]. In monolingual acquisition, the mother tongue, first language, or L1 is the language (or languages) that a child acquires from parents, siblings, and caregivers during critical developmental years from the womb to around four years of age. According to the Behaviorist theory, whose most famous proponent was B.F. Skinner (1957), it is hypothesized that children imitate the language and sounds of the people around them. When they continue to imitate and practice the pattern, they develop 'habits' of proper language usage [2]. Second Language Acquisition (SLA) refers to any language learnt after the first language (L1 or L1s) as the second language (L2). SLA is an academic branch of research that focuses on the human capacity to acquire other languages in late childhood, adolescence, or maturity [1].

Thai students begin learning English (L2) in kindergarten. However, the majority of them only learn English in the classroom since they are not exposed to English contexts in daily life. According to Chomsky's Universal Grammar [3], we have a Linguistics Acquisition Device in our brain (LAD). Universal Grammar asserts that all humans possess identical language abilities that are generated in response to their linguistic environment. To learn a second language, a child's LAD allows access to promote L2 acquisition and develop it to L2 competence. According to Krashen and Terrell [4], children acquire L1 unknowingly (acquired system) when exposed to language environments such as everyday interactions, and then learn grammar rules and become eligible to use the language once lessons begin (learned system). Krashen and Terrell [4] claim the same for L2.

2. The introduction to the first language (Thai) and the second language (English)

2.1 First language (Thai)

Thai (or Siamese) is Thailand's official language, spoken by around 69.8 million people. There are distinct regional dialects of Thai, such as the Northeastern or Isan dialect. Standard Thai is taught and utilized in schools, media, and government. Thai is related to Lao, Shan, and Tai dialects spoken in Vietnam and southern China. Thai is the only language in the world with its own alphabet. It comes from Indic scripts and dates back to King Ramkhamhaeng's late 13th century reign (CE). Thai has five tones [5]. Although Thai written speech predates King Khunramkhamhang the Great's development of the Thai alphabets in 1383, written Thai speech was historically employed for religious and literary purposes, according to Jogthong [6]. It has only been used by academics and in schools since 1871 when the first Thai royal family school opened, and 1885, when the first Thai public school opened [6]. Thai is a Tai language spoken from northern Vietnam to northern India [7]. Tones define the meaning of each word in Thai, like in Chinese. The five tones of Thai are low, mid, high, rising, and falling. It is an inflected language that inflects randomly. The lexicon is predominantly monosyllabic. The lexicon that is polysyllabic is mostly borrowed from other languages, most notably Sanskrit and Pali from classical India. Thai uses an Indian alphabetic script. Words are not divided as they are in other European languages, and gaps in the script often equate to English punctuation marks, such as a full stop, or comma [7].

2.2 Second language (English)

English is a West Germanic language of the Indo-European language family that 600-700 million people, including Thai, speak as a foreign language. According to Sermsongswad and Tantipongsanurak [8], from the introduction of English language instruction into Thai schools in 1891, English curricula in Thailand have evolved continuously. The 1996 curriculum makes English required for all elementary school classes. Although Thai pupils begin studying English at a very young age, English proficiency remains low. English First proficiency index ranks Thailand 89th, 'very low proficiency' [9]. Thailand ranks 20th out of 24 Asian countries in terms of English proficiency [10]. Thai students begin learning English at a young age; some in preschool, others in elementary school. Many studies have shown that a lack of opportunities to use English in everyday life or in second language settings is a major barrier to Thai learners' English proficiency [12-15]. Also, most state schools charge extra for courses taught by foreign teachers, including the English Program, which only a few students can afford. Thailand is a country marked by extreme wealth and poverty, with the latter constituting the majority. The structures of Thai and English are also different [16], making it difficult for Thai students to learn English, and when students produce English, they typically

make errors, both interlingual and intralingual errors. According to Richards and Schmidt [17], an intralingual error is an error that results from improper or incomplete learning of the target language, as opposed to language transfer. The influence of one target language item on another may contribute to intralingual errors. A learner may produce ‘*Joe is walks*’, for instance, by combining the English structures ‘*Joe is walking and Joe walks.*’ Interference, language transfer, and cross-linguistic interference are interlingual errors caused by the native language of the learner [18].

3. Distinctions between English and Thai structural features

Prasitattasin [19] categorizes the differences between English and Thai constructions into two main types: parts of speech, and grammatical categories and construction.

3.1 Parts of speech and grammatical category

In order to convey a message, *parts of speech* are essential in a language. The sentence is grammatically correct when the proper parts of speech are used.

Grammatical categories are associated with parts of speech and describe a language’s grammatical features. Languages may lack certain linguistic classifications.

3.1.1 Noun

When Thai and English are particularly in comparison, critical linguistic characteristics or English markers are discovered to be irrelevant in the Thai language.

3.1.1.1 Person: a noun or pronoun in a sentence can refer to the first person (*I*), the speaker and others (*we*), the second person (*you*), or the third person referring to other persons or things (*they*) [20]. Moreover, in the third person singular (*he/she/it*), English adds the -s inflection to the verb. For example, ‘*he walks to school* (เขาเดินไปโรงเรียน).’ Because the -s form for third-person singular present tense is missing in Thai, ‘เดิน’ does not require the -s inflection. The issue arises when translating Thai to English because learners omit the -s inflection. ‘*He walk to school,*’ for example.

3.1.1.2 Number: *number* is a grammatical category used to denote a noun’s singularity or plurality. The number is an inflectional category for nouns: *girl* and *girls* are the singular and plural forms of the lexeme *girl*. For example, if we have a lexeme *girl*, the number will be chosen independently and formally expressed inflectionally in any given case of the lexeme [21]. Singular count nouns receive the indefinite article *a(n)* while non-count and plural count nouns get the zero article or the unstressed *some* (*any* in non-assertive contexts): *she needs a pencil/a number of pencils/a quantity of ink; she does not need a pencil, a number of pencils, or a quantity of ink* [20]. Thai has no singular or plural noun morphology. The issue arises when translating Thai to English because learners do not use the plural -s

inflection after plural nouns. For example, instead of saying ‘*I bought many apples,*’ Thai students would say ‘*I bought many apple.*’

3.1.1.3 Case: a case is a grammatical category that shows how a noun is connected to the other words in a clause. It is the *-s* and the *of* genitive that are most involved in the differences between the L1 and L2. The *-s* genitive of regular nouns is only recognized in the singular, where it appears as /ɪz/, /z/, or /s/ according to *-s* inflection rules. Regular nouns’ genitive is only written in the plural. A regular noun is inflected with an apostrophe after the singular *-s* and an apostrophe after the plural *-s*. The *of* genitive is most commonly used with nouns that are less gendered [20]. For example, the phrase ‘*my mother’s friend* (เพื่อนของแม่ของฉัน),’ which must be read from the back to be understood correctly, but Thai learners typically interpret it as ‘*my friend’s mother* (แม่ของเพื่อนของฉัน).’

3.1.1.4 Countable and uncountable: nouns in English are clearly different from nouns in Thai. Thai nouns are not preceded by a determiner. According to Parrott [22], English distinguishes countable and uncountable nouns; whereas countable nouns own a singular and plural version, such as *desk – desks*, uncountable nouns have a single form, such as *air* NOT *airs. The words that come before and after nouns are determined by their countability: the indefinite article (*a, an*) comes before singular nouns; the plural inflection *-s* comes after plural nouns; and certain quantifiers, such as *much, a little*, can come before uncountable nouns. This is one of the major issues of Thai students when doing Thai to English translation. Thai learners are unfamiliar with articles, determiners, and inflections because Thai does not have them. As a result, they frequently use them incorrectly or omit them from sentences. For instance, they may say ‘*there is a girl in the store*’ rather than ‘*there is a girls in the store,*’ or ‘*there are many students in class*’ rather than ‘*there are many students in classes.*’

3.1.1.5 Definiteness: all English speakers learn the difference between definite and indefinite nouns as soon as they begin learning the language. ‘*a, an*’ denotes indefiniteness, while ‘*the*’ denotes definiteness. In Thai, this linguistic classification does not exist. Due to the absence of articles and determiners in Thai, they are usually confused regarding definiteness and make frequent errors. For instance, they might say ‘*give me car’s key*’ or ‘*give me a car’s key*’ instead of ‘*give me the car’s key.*’

3.1.2 Verb

English verbs are significantly more complex than Thai verbs due to the numerous grammatical aspects involved.

3.1.2.1 Tense: Thai uses temporal expressions and circumstances to convey time, whereas English uses verb inflections to correspond to its twelve tenses. For instance,

‘เขาออกไปแล้ว,’ the character ‘แล้ว’ indicates that this sentence should use the present perfect tense, ‘he has left.’ The issue comes when students say English because they do not know which tense to use.

3.1.2.2 Aspect: *the verb to be + the present participle (-ing)* expresses the continuous or progressive aspect of English, whereas the *verb to have + the past participle* conveys the perfective aspect. While Thai has no fixed system, certain words and time expressions are used to demonstrate a variety of meanings based on the context.

3.1.2.3 Mood: a verb’s *mood* expresses how it should be deemed (e.g., as a fact, a command, a wish, an uncertainty). The modal auxiliaries can be used to convey mood in English. Similarly, in Thai, the mood is expressed through the use of auxiliaries and adverbs such as ‘*aat ja* (อาจจะ),’ ‘*doo meuan* (ดูเหมือน),’ or ‘*baang tee* (บางที),’ and the verb retains its form. The issue typically arises when working on L2 writing or L2 translation as English’s mood is more varied, mandatory, and complicated than Thai’s.

3.1.2.4 Voice: in the *voice*, a subject’s relationship to action is expressed, such as whether the subject is active or passive. The passive voice is occasionally used and is required to obscure the subject and focus on the object.

Thai does not use passive constructions; instead, Thai uses a variety of words to indicate that the subject is being acted upon. Which words to use is determined by the sentence’s meaning. If the subject is acted upon negatively, the term ‘*tuk* (ถูก)’ will be used. For instance, ‘*I am hit*’ (I *tuk* hit), but if you say ‘*I am promoted*,’ the word ‘*tuk*’ cannot be used. We must substitute another term, ‘*dai rub* (ได้รับ),’ which carries a positive connotation: ‘*I dai rub a promotion.*’ Although the terms ‘*tuk*’ and ‘*dai rub*’ both can be replaced with the same word ‘*get*’ in English, they are used differently in Thai.

3.1.2.5 Finite vs. non-finite: an English clause may contain only one finite verb, which must match the tense, voice, and other structural indicators. When a sentence has too many verbs, students may need to start over. However, because Thai uses serial verb construction, learners can arrange multiple verbs consecutively without needing to make them infinite or start a new line of thought. For instance, this sentence contains serial verb formation, ‘เขาลุกไปเปิดหน้าต่าง.’ When using, students must distinguish between finite and non-finite verbs, and it is at this point that they are most likely to make a mistake, translating ‘*he got up to open the window*’ as ‘*he gets up go open the window.*’

3.2. Distinct English and Thai constructions

3.2.1 Noun Phrase construction: *Determiner + Noun (English) vs. Noun (Thai)*

In English, a singular countable noun (except proper nouns) requires a determiner. Determiners also help distinguish indefinite from specific nouns. English uses determiners

that Thai does not, e.g., ‘a house’ in English, ‘บ้าน’ in Thai.

3.2.2 Noun Phrase construction: *complement part + main part (English) vs. main part + complement part (Thai)*

A beautiful house is a good example of a compliment coming before the main part in English. For example, rather than ‘*beautiful house,*’ Thais say ‘*house beautiful*’ instead.

3.2.3 Passive construction

It is named after the subject-referent in action phrases: the actor or active participant is often called the actor; the patient or passive participant is usually called the passive participant [21]. In English, passive constructions consist of *subject/passive participant + verb (to be) + past participle + (by noun phrase/actor or active participant)*. Unlike the Thai language, which is more dynamic, passive constructions require specific terminology (see Section 3.1.2.4).

3.2.4 Subject-oriented language (English) vs topic-oriented language (Thai)

While Thai is a topic-oriented language, English is a subject-oriented language. For example, in English, ‘*I went to the beach yesterday,*’ but in Thai, ‘*yesterday, I went to the beach* [19].’ Students typically say English by first thinking in Thai, which causes English sentences to sound odd.

3.2.5 Serial verb construction

Unlike English, where each finite clause can only contain one finite verb, Thai can use serial verb constructions without turning them non-finite or launching a new phrase (see Section 3.1.2.5).

Tiprachaban [23] describes the differences between English and Thai as follows.

Orthography and punctuation

Spelling and writing

In Thai, unlike English, there is no distinction between upper and lower case. Thai words are not divided by spaces and the spaces that do appear correlate to punctuation marks in English. Thai learners frequently make translation errors. For instance, ‘*I traveled to the netherlands.*’ They may fail to capitalize the ‘N’ in Netherlands while translating from Thai to English.

Punctuation

Thai uses spaces instead of punctuation to indicate pauses between words. The Western punctuation marks in Thai books are redundant. Many learners use question marks when writing and translating in Thai, which is influenced by the L2 (English). The question mark is unnecessary in Thai. For example, ‘*have you had breakfast?*’ is translated to Thai as ‘คุณทานอาหารเช้าหรือยัง?’

Grammar

Thai and English grammars are very different. In Thai, noun and verb pluralism is often unmarked, and when it is, it is indicated by adding specific structural words rather than inflection. For example, *birds* are called ‘นกหลายตัว (Back translation: *bird many bird*)’ in Thai. There are no tenses in Thai. Thai uses temporal words and contexts to show time. Let me demonstrate the past simple tense in English. ‘*I went to Karl’s last night.*’ In Thai, we say ‘*I go Karl’s last night.*’ *Last night* is important because it tells the reader that the event happened without changing the verb form. Thai lacks plural -s inflection but has some words for indicating noun plurality. Thai adjectives and adverbs can be verbs, but the Thai pronoun system is more complicated and different from the English system. Although the word order varies, Thai sentences typically follow a ‘*subject + verb + object*’ pattern. When the subject is clear, it is often omitted from Thai sentences. Not only the sentence subject that can be omitted but other elements in the sentence when the meaning is clear or the context provides the understanding. For example, say that two friends talk about a bag purchase, they already know that it is about the newly bought bag. In Thai, we can say ‘*I bought from the mall.*’ The personal pronoun functioning as the object that refers to the bag can be naturally omitted and the sentence is completely understood [24].

Auxiliaries; questions and negatives

Thai has no auxiliary verbs.

1. In Thai, a sentence becomes a question by adding a question word and the word ‘*mhai*’ at the end. For example, the sentence ‘*you want to go to school*’ is affirmative, when we add the word ‘*mhai*’ at the end, the sentence becomes a question ‘*you want to go to school mhai* (= Do you want to go to school?).’ Unlike English, we do not end Thai sentences with a question mark (?). To translate ‘*will you go?*’ into Thai, remove the subject and add ‘*mhai*’ after ‘*will go*’.

2. In *When?, Why?, How?* questions, the question words *when*, *why*, and *how* appear at the beginning of the sentence in English; for example, ‘*when do you have lunch?*’ or ‘*why don’t you go to school?*’. In Thai, they can appear both at the beginning or at the end of the sentence; for instance, ‘*why you walked to school?*’, or ‘*you go how?*’ Both of the above-mentioned positions for the aforementioned question words are equally acceptable in Thai. Learners of Thai frequently fail to incorporate auxiliaries in phrases and mistake the usage of the verbs to do and to be. Regarding yes-no questions, the issue is the same: Thai learners frequently misuse the verbs to do and to be in questions. For instance, they ask ‘*are you wish to attend church?*’ rather than ‘*do you wish to attend church?*’

3. In Thai, negatives are formed by adding the negative word ‘*mai*’ before the verb.

There is occasionally disagreement over whether this word should be translated as no or not: *'she not go'*, *'she no go'* (Note: also the uninflected verb). This could be L1-influenced.

Time, tense and aspect

Thai verbs are uninflected. For instance, the single verb *'Khub'* (*'drive'* in English) encompasses not only *'drive'* and *'drives'*, but also *'drove'*, *'was driving'*, *'has driven'*, *'is driving'*, *'will drive'*, and *'would drive.'* Circumstances and situations typically exclude ambiguity. When there is a potential for misunderstanding, temporal references are frequently clarified with structural words. To avoid ambiguity, these terms are often inserted right before the verb. In a generic story, it is often sufficient to employ merely the verb without any pre-verb modifiers to convey meaning (Smith, 1987). The issue emerges when students use English since they are likely to make tense errors. For instance, if they need to express *'ฉันไม่เคยขับรถมาก่อน'*, the verb *'ขับ'* in Thai is uninflected, but in English, they must use tense to indicate time, and they do not know which tense to use.

Articles

This is problematic for Thai English learners because Thai lacks an article system. Inconsistency in using and omitting articles frequently lead to errors. For example, *'you are good girl'*, *'what the music you like.'* English has a definite article to refer to something specific, a single instance of something, or a previously specified noun (the). In addition, English utilizes indefinite articles (a/an) when referring to generic objects, introducing something for the first time, and describing a person's occupation, whereas Thai does not. This is one of the most difficult components for Thai English learners, as they do not know when or how to use articles.

Adjectives and adverbs

Unlike in English, where adjectives come before the noun or verb they modify, in Thai, they come after. They also function as verbs expressing the state of being (the Thai equivalent of *to be* is not used with adjectives as a copula). So, *'dekdee'* (good boy) can be a phrase (*a good boy*) or a sentence (*a boy is good*). The verb is frequently omitted in Thai learners' English sentences: *'this boy not good.'* In other words, adjectives can be used as verbs in Thai, as in *'car beautiful'* or *'food delicious.'* Students frequently omit the verb when speaking, writing, or translating in English.

In Thai, adjectival/adverbial pairs are not distinguished. Adjectives are frequently used by Thai learners as adverbs in Thai; for example, *'she dances beautiful'* instead of *'she dances beautifully'* or *'you speak English very good'* instead of *'you speak English very well.'* Also, Thai adjectives and adverbs are synonymous and can modify nouns, pronouns,

verbs, and adverbs/adverbials. When producing the L2, learners may struggle to identify which part of speech they are (adverbs or adjectives).

In English, the suffixes *-er* and *-est* are used for one- and two-syllable adjectives, respectively. Most Thai learners are unsure when to use the words *-er/-est*, *more than/ the most*, and how to incorporate them into sentences. Also, superlative rules for adjectives and adverbs differ slightly. Students learning L2 frequently make mistakes.

For example: *'This school is competitive more than that one.'* (the correct form: *this school is more competitive than that one.*)

Nouns

Thai nouns lack gender, case, and singular/plural distinctions. Context usually indicates whether a noun is singular or plural. To be more precise, Thai uses *'pluraliser words'* that have a fixed position corresponding to the noun, or accurate numerical descriptions. The unmarked form of an English noun is commonly used when the plural form is correct, e.g. *'I have a lot of book.'* Many people fail to pluralize a noun after a number.

Numerical expressions are more complex than English and require a specialized noun classifier. In Thai, 'ten pens' and 'six rulers' would be written as [7]:

<i>'pen</i>	<i>ten</i>	<i>dam'</i>	(<i>'dam'</i> is the classifier of <i>'pen'</i>)
<i>'ruler</i>	<i>six</i>	<i>aun'</i>	(<i>'aun'</i> is the classifier of <i>'ruler'</i>)
(noun)	+ (number)	+ (classifier)	

Pronouns

Thai's pronoun system is more complex than that of most European languages, with broader terms indicating both hierarchical and intimate relationships. In order to convey intimacy, intimate words and pronouns are frequently used as first and second-person pronouns. In contrast to English, which has only one first-person pronoun (*I*), Thai has more than fifteen. The suitability of each depends on the relationship, hierarchy (social status, age), and level of intimacy between the interlocutors. When speaking English, pronouns are not an issue because English has a simpler pronoun system than Thai, but they are when translating from English to Thai. When choosing pronouns for Thai-translated texts, students must exercise extreme caution.

Thai pronouns do not distinguish between subject and object forms, nor do they have possessive pronouns. Because possessive adjectives and possessive pronouns have similar forms, Thai students usually make mistakes when writing English: *'this isn't my bag; it's yours.'* The word *'of'* is optional in Thai and is frequently left out. It is referred to as *'my pencil'* in English and *'pencil of I'* or *'pencil I'* in Thai. Furthermore, because English and Thai possessive phrases are written differently, Thai learners are more likely to make mistakes

when using more complex expressions. The phrase ‘*my father’s brother*’ is written in Thai as ‘*brother of father of I.*’ The first Thai word is the last English word. As a result, when Thai students write or translate ‘*my father’s brother,*’ they frequently misinterpret it as ‘*my brother’s father.*’

Prepositions

Combinations of ‘*verb + preposition*’ or ‘*adjective + preposition*’ in English are translated into a single-word Thai verb. Thai students, for instance, may say ‘*John interests you*’ when they should say ‘*John is interested in you.*’ Thai-to-English translation causes more problems in the proposition. According to Thong-lam [25], temporal prepositions and prepositional phrases are the ones that learners translate erroneously more often than correctly. Collocations with temporal prepositions frequently cause confusion among pupils. For instance, the prepositional collocation for days in English is ‘*on,*’ as in ‘*on Friday,*’ whereas in Thai it is ‘*in*’ or has no translation. Because they translate directly from Thai, students commonly utilize the incorrect prepositional word or remove it while using English.

Subordinate clauses

In contrast to Thai, English includes relative pronouns for person, thing, place, and time, whereas Thai has only one: *ti* (ที่). Common errors in written English include ‘*the woman which I adored.*’ The correct reading is ‘*the woman who(m) I adored* or *the woman ll adored.*’ As ‘*woman*’ is a person and ‘*whom*’ is the relative pronoun used to refer to a person or group of people as an object, it follows that ‘*whom*’ is the appropriate relative pronoun to use here. As Thai does not modify the tense of verbs, conditional phrases are also difficult to speak, write, and translate from Thai to English.

Vocabulary

Sanskrit, Pali, and Khmer have all influenced the Thai lexicon. Western European students, who can draw on their knowledge of Latin and Germanic roots, have an advantage over Thai students. As European languages have the same roots, many words in different European languages are similar so European learners can guess the meaning of words. Vocabulary is a major issue for Thai students when speaking, writing, reading, or translating.

These are some significant differences between English and Thai that contribute to errors and difficulties with second language acquisition.

Second language acquisition is classified by Slabakova [26] as follows: acquisition of (functional) morphology, syntax, mental lexicon, syntax-semantics interface, syntax-discourse, and semantics-pragmatics interfaces. According to Gass & Selinker [27], a second language learner must first master the target language’s ‘*grammar,*’ which includes sound systems, syntax, morphology, lexicon, semantics, and pragmatics. According to Krashen [28], a second

language can be learned naturally, and communicative competence trumps grammatical competence. Also, grammar is something that can be acquired naturally through communication.

However, in many countries where EFL students are not exposed to English communicative situations in daily life, they must learn the second language in class [29]. Because most teachers are unqualified and undertrained, they cannot teach in English [30]. Despite the emphasis on grammar in Thai English classes, students consistently make grammatical errors. Cross-linguistic influences are one of the error sources cited as a major impediment to second language acquisition. Language transfer (interference, negative transfer, L1 transfer) is a term used by Mitchell and Myles [31]. Given their tenacity and depth, behaviourist theorists of the 1950s and 1960s saw L1 'habits' as a major source of error and interference in L2 learning. Towell & Hawkins [32] define SLA as the transfer of linguistic features from L1 to L2. It appears to affect all levels of linguistics, including phonetics, phonology, syntax, morphology, lexicon, and discourse (the communicative use that sentences are put to).

In terms of phonology, Thai learners struggle with sounds that do not exist in Thai, such as a voiceless dental fricative [θ]. Because Thai lacks the [θ] sound, Thai learners typically pronounce 'think' [θɪŋk] as [tɪŋk]. In other areas, like morphology, before writing this article, I did an informal study of my students' writing and found that most L1 interference errors involved word order and morphological marks. Some SVO declarative clauses resemble English and Thai declarative clauses (subject-verb-object). '*She drinks milk,*' for example; in Thai, we say '*she drinks milk,*' but the smaller components differ, such as noun phrase order. In English, an adjective precedes a noun, whereas, in Thai, the noun precedes the adjective. Aside from the descriptive structure, the two languages have distinct parametric differences. When learning English grammar, Thai students frequently struggle with nouns and numbers. Because Thai does not recognize plurality or singularity, learners frequently omit the plural inflection -s after plural nouns. For example, instead of saying '*I ate three bananas,*' we say '*I ate banana three + classifier.*' This shows how L1 influences second language acquisition. Another obvious L1 influence is definiteness, which I have taught English to Thai students of all ages. Thai students frequently omit indefiniteness (*a, an*) and definiteness (*the*). Despite this, they consistently misplace or omit these lessons because Thai lacks this grammatical category. We say '*he sees a cat*' in English and '*he sees cat*' in Thai. Thai has specific terms for expressing definiteness. In Thai, we use the preposition '*of*' instead of the genitive '*'s*', so when English says '*my friend's car,*' we say '*car of friend of I*' in Thai. The '*of*' structure is the only one used in Thai, so learners may say '*my car's friend.*' This is problematic for Thai EFL learners, as L1 meddles with L2 acquisition.

Syntactically, L1 blocks L2 from constructing negative and interrogative clauses. Both languages have syntactic parameters that must be reset when learning English. Thai verbs

are simpler than English verbs; they lack tense, aspect, mood, and voice. Because negative and interrogative verbs and auxiliaries do not exist in Thai, morphological marks are not required. Thai uses words, temporal expressions, and context to convey these messages. In English, *'she doesn't want a pet,'* but in Thai, *'she not want a pet.'* Due to the lack of an auxiliary in negative sentences, many students made this mistake. As previously stated, Thai constructions such as noun phrase construction and passive construction affect L2 learning. In the same way, we ask *'it is what?'* in Thai and *'what is it?'* in English. This parameter is easily reset. For example, Thai learners may say *'how he get(s) to work?'* instead of *'how does he get to work?'* This influence may not be enough to cause grammatically incorrect L2 output, but it causes the unusual L2, as a native speaker would not speak it that way.

And at last, serial verb construction has a significant impact on Thai learners' second language acquisition. Unlike English verbs, Thai verbs are all finite, and the ability to sequence verbs is a distinctive feature of the Thai language. For example, in the English sentence *'Janie sits down to watch television,'* a Thai speaker could say *'Janie sits down watch television.'* In English, the verb *'watch'* must be non-finite, but not in Thai. When Thai English learners create a sentence with a lot of verbs, the L1 influence seems to affect their performance and contribute to grammatically wrong L2.

Based on the diagnosis-based category, errors can be classified as intralingual or interlingual. An intralingual error, according to Richards and Schmidt [17], is caused by the improper or partial acquisition of the target language rather than language transfer. Intralingual errors occur when items in the target language influence each other.' For example, combining the English structures *'she is sleeping'* and *'She sleeps'* yields the phrase *'She is sleeps.'* Interlingual errors are caused by native language interference, language transfer, and cross-linguistic interference [18]. As an example, the incorrect French sentence *'Elle regarde les'* was created rather than the correct French sentence *'Elle les regarde'* (literally translated as *'She them sees'*). According to behavioral theories, prior knowledge interferes with language learning [33]. These theories emphasize that the more dissimilar the language structures are, the harder it is to learn an L2 pattern. Interlingual errors (interference/negative transfer/L1 transfer) were the most frequently made in students' writing, according to Phetdannuea & Ngonkum [34]. Khumphee & Yodkamlue [35] discovered that over half of identified error types were caused by L1 interference, including pluralizing nouns, omitting punctuation, and incorrect sentence structure. Khumphee & Yodkamlue [35] classified all grammatical, lexical, and tense errors as L1 interference or interlingual errors. Like Phetdannuea & Ngonkum [34] and Khumphee & Yodkamlue (35), I assumed L1 interference or interlingual errors caused the errors I encountered while teaching university students.

Regarding behavioral theories, there is some disagreement about how L1 influences second language acquisition. As pointed out by some researchers [36-38], L1 interference or native language transfer only contributes a minor amount to language learning performance. There are also empirical studies to back up their claim. Angguni [39] discovered that intralingual errors were the most common source of errors in students' writing. According to Ullah & Sijono [40], who studied descriptive text errors at a private university in Sintang, intralingual errors accounted for 68.75% of errors and interlingual errors for 31.25%. Suetae and Yok [41] found that intralingual errors accounted for 77.6% of all errors, while interlingual errors accounted for 22.4%. Sari [33] studied interlingual and intralingual errors made by Indonesian SMP (Middle school), SMK (High school), and university students when writing narrative texts. SMK students made 30.26% interlingual and 69.74% intralingual errors. SMK made 35.78% interlingual and 64.22% intralingual errors, while university students made 9.79% interlingual and 90.21% intralingual. The majority of errors were intralingual at all three student levels. Utami [42] also studies error sources. She studied the sources of grammatical errors in translation between Indonesian and English and discovered that intralingual errors accounted for the majority of errors (1737, 76.65%) and interlingual errors (529, 23.35%).

Tiprachaban [23] studied interference errors in university students' translations using 69 Thai students. They were mostly at A1 and A2 on the CEFR. The researcher focused on linguistic errors in student translations and used James' error taxonomy [43] to categorize them. She also classified these errors into the diagnosis-based category to identify their sources. She expected students to make a lot of interference errors based on her teaching experience and previous research. Regardless, the analysis of 13,800 sentences revealed that intralingual errors outnumbered interlingual errors (interference, L1 transfer) in both groups of research participants. Intralingual errors totaled 29,029, compared to 2,042 interlingual errors. The study found that intralingual, not interlingual errors, caused most linguistic errors in translation. Many early 1970s theorists, including Dulay, Burt, & Krashen [44]; George [36]; Whitman & Jackson [37]; Larsen-Freeman [38], discovered that very few errors in English language learning are caused by interference or L1 transfer, in line with recent studies such as Suetae & Yok [41], Ullah & Sijono [40], Sari [18], Utami [42].

4. Conclusion

Behavioral theories have long assumed that L1 has the greatest influence on second language acquisition. Nonetheless, numerous scholars and studies have shown that intralingual errors caused by inadequate target language knowledge are the primary impediment to second language acquisition, particularly linguistic competence. These findings suggest that

the primary impediment to second language acquisition may be the way students are taught. As previously stated, most Thai students do not have daily access to L2 environments, so they learn it primarily in class. As a result, we may need to change the way we teach students. In other words, the school should have English signs and establish daily English-speaking hours, to name a few measures. To provide students with the opportunity to converse with foreigners, foreign teachers should be provided at no additional cost in all schools across the nation.

Even though Thai university students have been studying English for over ten years, they still make significant intralingual errors. In other words, they lack the grammar knowledge to effectively produce English. Other factors influencing Thai learners' L2 learning include their learning environment, opportunities to use the language in daily life, and access to L2 source materials. Even though English is taught as a second language in schools, it is considered a foreign language in Thailand because most people do not (and cannot) communicate in English. Although English is taught throughout primary and secondary schools, few Thais are fluent in it [6]. The fact that Thai students still struggle with English after more than a decade of study should prompt us to rethink our methods by changing from grammar-instructed methods to communicative instruction.

Saville-Troike [1] contends that children will never acquire language-specific knowledge unless they are surrounded by it. While I believe classroom instruction can improve linguistic competence, I believe learners must be exposed to facilitating conditions to effectively attain the language. For example, students get to use the language in real situations, with foreigners. Nonetheless, both the learning environment and instructional methods are ineffective in English education in Thailand. The failure of English education in Thailand may be due to decades of poor knowledge delivery, rather than L1 influences. As you can see, even with a heavy emphasis on grammar, Thai students retain a low level of linguistic competence. Moreover, the learning environments in Thailand do not promote the acquisition of a second language. In this regard, I completely agree that learners should be able to use the second language in everyday life to better adapt academic knowledge and thus acquire the second language.

References

- [1] Saville-Troike, M. (2006). *Introducing second language acquisition*. Cambridge University Press.
- [2] Lightbown, P., & Spada, N. (2013). *How Languages are Learned 4th edition* (4th Ed.). Oxford University Press.

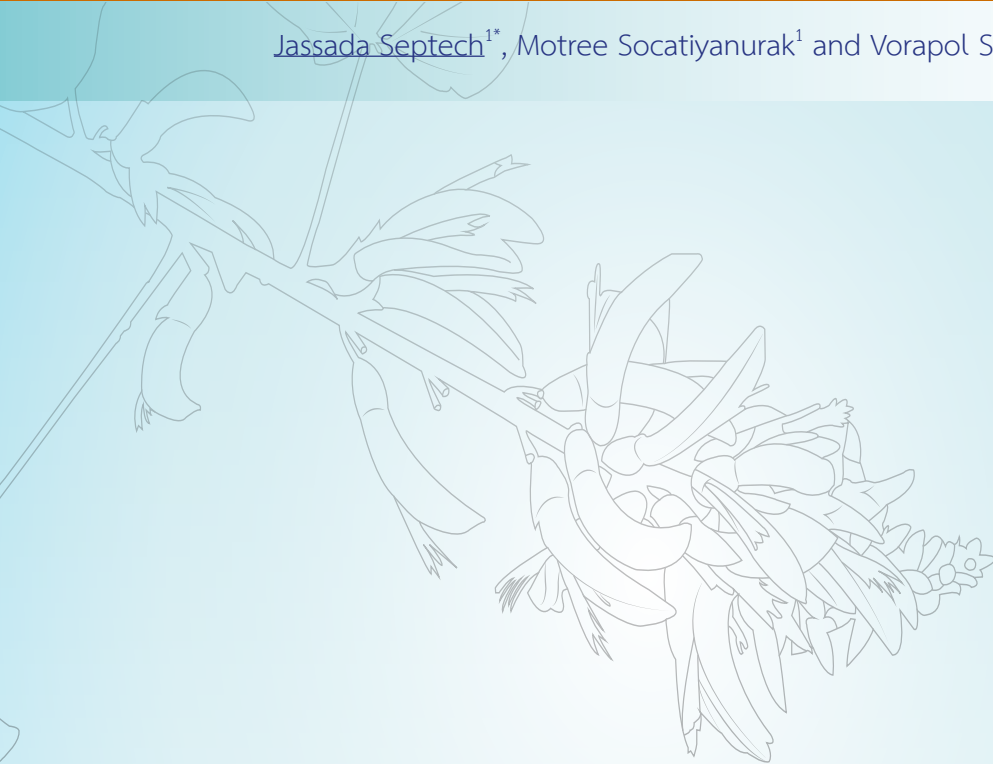
- [3] Cook, V., & Newson, M. (2007). *Chomsky's universal grammar*. 1st Ed. MA: Blackwell Pub.
- [4] Krashen, S., & Terrell, T. (1988) *The natural approach*. 2nd Ed. Prentice Hall Europe.
- [5] Teeranon, P. (2020). Thai tones in Chinese students after using the "Tone Application" and their attitudes. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 16(4), 1680-1697. Doi: 10.17263/jlls.850980
- [6] Jogthong, C. (2001). Research article introductions in Thai: Genre analysis of academic writing. West Virginia University.
- [7] Smyth, D. (1987). Thai speakers. In: M. Swan and B. Smith, Ed., *Learner English: A teacher's guide to interference and other problems*. Cambridge University Press.
- [8] Sermsongswad, U., & Tantipongsanurak, C. (2015). English language education in Thailand. In T. Bigalke & S. Sharbawi, *English for Asian integration: Policies and practices in the region*, Brunei Darussalam: Universiti Brunei Darussalam, 46-51.
- [9] EF EPI 2020 - EF English Proficiency Index. (2021). The world's largest ranking of countries and regions by English skills. <https://www.ef.com/wwen/epi/>
- [10] Ang, J. (2021). Asian countries with the highest and lowest English proficiency. <https://www.humanresourcesonline.net/asian-countries-with-the-highest-and-lowest-english-proficiency>
- [11] Piamsai, C. (2017). An investigation of Thai learners' needs of English language use for intensive English course development. *Pasaa Paritat Journal*, (32), 73.
- [12] Santiwatthanasiri, T. (2018). *Factors affecting the English speaking ability of Thai university students* (Master's Degree). Thammasat University.
- [13] Panthito, B. (2018). A study of the problems of English speaking skills of the first year students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. *Journal Of MCU Humanities Review*, 2(4), 187.
- [14] Polrak, M. (2019). Factors causing demotivation in English learning among Thai student in the Faculty of Agricultural Technology, KMITL In *The 10th Hatyai National and International Conference* (pp. 1807-1819). Songkhla: Hatyai University.
- [15] Tantiwich, K., & Sinwongsuwat, K. (2021). Thai university students' problems of language use in English conversation. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 14(2), 601.
- [16] Bennui, P. (2008). A study of L1 interference in the writing of Thai EFL students. *Malaysian Journal of ELT Research*, 4, 72-102.
- [17] Richards, J., & Schmidt, R. (2010). *Longman dictionary of language teaching and applied linguistics*. 4th Ed. Pearson Education Limited.

- [18] Sari, E. (2016). Interlingual errors and intralingual errors found in narrative text written by EFL students in Lampung. *Jurnal Penelitian Humaniora*, 17(2).
- [19] Prasitrattasin, A. (2002). The differences between Thai and English structures that affect translation. *Ramkhamhaeng University Journal*, 19(3), 68-82.
- [20] Quirk, R., & Greenbaum, S. (1973). A university grammar of English. 1st Ed. Longman.
- [21] Huddleston, R. (1984). Introduction to the grammar of English. 1st Ed. Cambridge University Press.
- [22] Parrott, M. (2010). Grammar for English language teachers. 1st Ed. Cambridge University Press.
- [23] Tippachaban, B. (2022). *Interference Problems in English <-> Thai Translation: A Study of Thai Translation Students*. (Unpublished PhD's thesis). University of Southampton, UK. Thai | Asian Languages & Literature | University of Washington (2017) Asian.washington.edu. <https://asian.washington.edu/fields/thai>.
- [24] Namtapi, I., & Pongpairaj, N. (2016). The acquisition of L2 English non-null arguments by L1 Thai learners. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 37(3), 150-157. doi: 10.1016/j.kjss.2016.08.011
- [25] Thong-lam, N. (2016). English into Thai translation errors of English prepositions and prepositional phrases of Thai undergraduates. *Journal RMUTTO*, 5(2), 1-10.
- [26] Slabakova, R. (2016). *Second language acquisition*. 1st Ed. Oxford University Press.
- [27] Gass, S., & Selinker, L. (2001) *Second language acquisition*. 2nd Ed. L. Erlbaum Associates.
- [28] Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press.
- [29] Kongkerd, W. (2013). Teaching English in the era of English used as a lingua franca in Thailand. *Executive Journal*, 31(4).
- [30] Noom-ura, S. (2013). English-teaching problems in Thailand and Thai teachers' professional development needs, *English Language Teaching*, 6(11). doi: 10.5539/elt.v6n11p139.
- [31] Mitchell, R., & Myles, F. (2013). *Second language learning theories*. 3rd Ed. Hodder Arnold.
- [32] Towell, R., & Hawkins, R. (1994) *Approaches to second language acquisition*. 1st Ed. Multilingual Matters.
- [33] Ellis, R. (1994). *The study of second language acquisition*. 1st Ed. Oxford Univ. Press.
- [34] Phetdannuea, F., & Ngonkum, S. (2016). Interlingual errors and intralingual errors in Thai EFL students' writing at Khon Kaen University. *KKU Research Journal of Humanities And Social Sciences (Graduate Studies)*, 4(2), 35-51.
- [35] Khumphee, S. & Yodkamlue, B. (2017). Grammatical errors in English essays written by Thai EFL undergraduate students. *Journal of Education*, Mahasarakham University, 11(4), 139-154.
- [36] George, H. (1972). *Common errors in language learning*. Newbury House Publishers.

- [37] Whitman, R., & Jackson, K. (1972). The unpredictability of contrastive analysis. *Language Learning*, 22(1), 29-41. doi: 10.1111/j.1467-1770.1972.tb00071.x
- [38] Larsen-Freeman, D. (1976). An explanation for the morpheme acquisition order of second language learners. *Language Learning*, 26(1), 125-134. doi: 10.1111/j.1467-1770.1976.tb00264.x
- [39] Angguni, R. (2020). Interlingual and intralingual errors of writing descriptive text made by third semester students of English Education Department Sarjanawiyata Tamansiswa University Yogyakarta. *JELLT (Journal of English Language and Language Teaching)*, 4(2), 75-85.
- [40] Ullah, W., & Sijono, S. (2018). The study of interlingual and intralingual errors of students' descriptive writing at one private university in Sintang. *Journal Of English Educational Study*, 1(1), 18-23.
- [41] Suetae, J. & Yok, C. (2012). Lexical errors in the written compositions of Thai EFL students: Neglectful instruction of vocabulary teaching. *Yala Islam University Journal*, 2(4), 1-15.
- [42] Utami, S. (2017). The source of errors in Indonesian-English translation. *Jurnal KATA*, 1(2), 192.
- [43] James, C. (1998). *Errors in language learning and use*. Pearson Education.
- [44] Dulay, H., Burt, M. & Krashen, S. (1983). *Language two*. Oxford University Press.

Cashless Economy: The Behavior of Using E-payment in Thailand

Jassada Septech^{1*}, Motree Socratyanurak¹ and Vorapol Socratyanurak¹

---

¹ Graduate School of Public Administration, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240, Thailand.

* Corresponding author: E-mail address: deaw2k@hotmail.com

(Received: May 19, 2022; Revised: September 2, 2022; Accepted: October 11, 2022)

Abstract

This research article aims to study the behavior of using e-payment in Thailand, examining the financial factors of: 1) stepping into Thailand's cashless society, 2) people's perceptions of a cashless society, and 3) financial forecasting. In the research, Part 1 results indicate that Thailand is experiencing a growing behavior of using e-payment due to the continuous growth of payment channels through various payment systems and channels. According to the period from 2010 to 2021, a significant leap forward in this regard has been witnessed. Thus, Thailand is likely to transition from a cash-based society to a cashless society. This situation agrees with research by Thomas et al. [1]. In the current research, Part 2 results describe a study of 2,800 respondents from 2015 to 2019 and the effects of this behavior of using e-payments. Exchange and payment all come from consumer decision-making behavior. Since financial technology, or Fintech, is now part of the direction of the development of a cashless society in Thailand, the adoption and use of technology is, therefore, an important factor. The important internal factors include Performance Expectancy, Effort Expectancy, Social Influence, etc., which are consistent with and related to the behavior of using e-payment. From this research, it was concluded that the factors related to the transformation towards the behavior of e-payment in Thailand are the following: 1) personal factors, i.e. gender, age; 2) factors affecting decision-making; 3) factors of acceptance and use; and 4) technology adoption, all of which are factors that correlate with e-payment behavior.

Keywords: Cashless Society, Cashless Economy, The Cashless Economy Behavior of Using e-payment.

Introduction

When it comes to the features of money, Ingham [2] mentions money (Money) in the book *The Nature of Money*, and highlights the emergence of social technology, in writing and numbers, over a long period. Ingham explores the question: Which one is the basis for a large society in this world, from the past to the present? In addition, Carruthers and Ariovich [3] explain the meaning of money as being generalizing, legitimate, and based on value, with the following definitions: 1) Money has value, which people can use for accessing products and services, whereby money is a form of power. 2) Money gives the legitimate possibility to buy goods and services. And, 3) money (Money) is universal (Generalize). In addition, Smith [4] had his ideas about money. In the late 18th century, money was considered the Great wheel of circulation (Smith, 1976, p. 309) [4] and the fundamental objective of market exchange. In addition, Weber [5] explained how, during the 20th century, gold was the international standard that most people embraced. In addition, money also encourages the participation of people in the form of paying taxes (Tax), which the government uses to create a budget. [6]

As well, Davies [7], in the book *History of Money*, describes the function of money (Money). The specific function (mostly microeconomic) consists of: (1) A unit of account (abstract). (2) The basic measure of value (abstract). (3) An exchange (a medium of exchange (concrete)). (4) A method of payment (a means of payment (concrete)). (5) A standard for payment (a standard for a deferred payment (abstract)). (6) Value collection (A store of value (concrete)).

The model of a cashless economy is a concept of leading economists that first emerged in the commercial banking sector in the 1950s. With the expansion of this concept leading to the development of so-called electronic commerce, or e-commerce, Economides [8] mentioned its continued growth. Due to the development of efficient financial instruments, Odlyzko [9] studied the key factors that have contributed to the success of countries leading the way into the era of a cashless society, which can be summarized with 3 factors: 1) Legal Factors; 2) Technology Factors, and 3) Social Factors. A Technology Acceptance Model (TAM) and theory [10] was modified and applied from the theory of reasoned action, which is related to the understanding and forecasting of human behavior [11]; Davis (1989). [10] External Variable means the influence of external variables which create a different awareness for each person, such as beliefs, experiences, knowledge, understanding of social behavior, etc.

For Thailand, the move towards a cashless society is currently supported in many aspects, such as the support for legal factors, to be more conducive to the operation of technology factors, which are constantly evolving in the banking business and financial business groups, and social factors, which play an important role in driving the country to a cashless society in which people accept and have trust in their current financial system. This will result in development and advancement towards set goals. The government and the Ministry of Finance have given this importance and support by assigning the Bank of Thailand to prepare a development strategy plan to drive the country further towards bringing the country to a cashless society, as well as developing the Central Bank Digital Currency (CBDC) of the Bank of Thailand. This concept was first developed in 2008 and is currently being tested in the private sector to become the financial infrastructure of Thailand.

Research objectives

1. To study the financial factors of stepping into Thailand's cashless society.
2. To study people's perceptions of a cashless society.
3. To study financial forecasting factors.

Research method

Population and sample

The researcher determined the methods and equipment used in this research, which consists of the sample group and the population, the tools used and data collection, and

the statistics for data analysis. Using data from these 2 parts together, the details are as follows.

1. Collection of information on payment methods through the financial system from 2010 to 2021 from the Bank of Thailand.

2. Data collection consists of:

- 2.1. Data collection of relevant literature, articles and research, both locally and internationally, to summarize the linkage of the data to this research study.

- 2.2. Collection of data from the population and samples, consisting of a total of 2,800 samples. The method for submitting the instrument, or questionnaire, used simple random sampling through the transmission of the instrument or questionnaire by postal mail and information systems. The Survey Monkey program was used to help collect data from the official online system using tool delivery channels through social media until the required amount was reached.

Research tools

The research instruments used included Time Series data, payment channels of the Bank of Thailand from 2010 to 2021, and data collection. From the questionnaire, we studied the factors affecting a moneyless society in Thailand.

Data collection

In the data collection, the researcher distributed and collected 3,200 questionnaires, divided into documents and online questionnaires. We thereby collected back 2,850 copies, and analyzed 2,800 copies, or 100 percent. After obtaining the data, the data was then examined for accuracy to ensure accurate data for further analysis.

Data analysis

For data analysis, the researcher used the data from Part 1, Time Series data, payment channels from the Bank of Thailand, and the study's Part 2 data from the research population. Samples were analyzed using descriptive and explanatory methods from the statistical data.

Research results

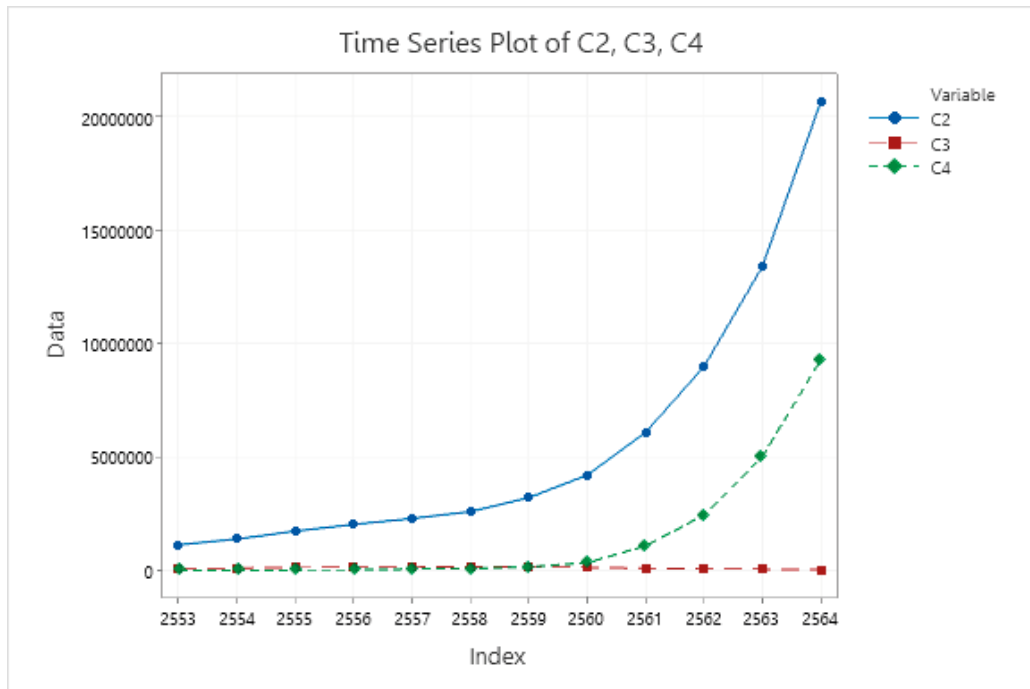
Based on the conceptual framework of Thomas et al. [1], we measured progress toward a cashless society, which describes the effectiveness of electronic payment mechanisms using provisions of the proportion of cash payments and consumer electronic payments. These include:

1. Share of cashless payment: which refers to payments made by electronic financial systems, with the creation of an infrastructure system to support it in the form of the financial system. This has a significant positive effect on promoting the cashless financial system.

2. Trajectory of cashless payment: Trajectory measures show how the share of consumers who pay electronically has grown over time.

3. Readiness for cashless payment: The importance of the relationship component between cash and consumers provides a level of measurement for the conditions that could result in exiting the use of cash.

Part 1: Time Series information, and payment methods from the Bank of Thailand.

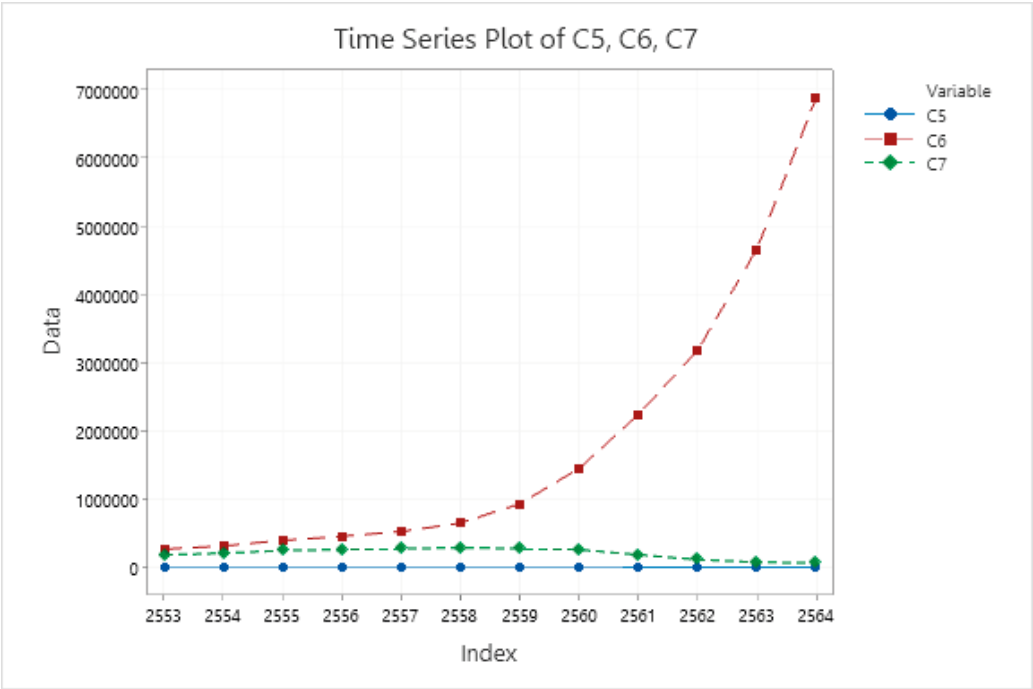
Figure 1. The number of payments made through Electronic payments (e-payments), cross-bank micro-transfers via ATMs, and interbank micro-transfers via the Internet and mobile phones from 2010 to 2021.

Source: Bank of Thailand (Unit: million Baht) calculated by the researcher

when: C2 represents electronic payments (e-payments), C3 instead of interbank micro-transfers via ATMs, C4 instead of interbank micro-transfers via the Internet and mobile phones.

Looking at Figure 1, the volume of payments made through different payment systems and channels over the period from 2010 to 2021 shows that the volume of electronic payments (e-Payments) (C2) ($\bar{x}$ =5,638,793) increased steadily, especially from 2017 to 2021, with a significant leap forward in volume. When considering cross-bank retail money transfers via the Internet and mobile phones (C4) ($\bar{x}$ =1,540,942), it was found that volume increased with a similar graph slope to electronic payments (e-Payments) (C2) ($\bar{x}$ =5,638,793), and when considering cross-bank

micro-transfers via ATMs (C3) ($\bar{x}=102,076$), the slope of the graph exhibits a small yet constant change in the slope of the graph. This indicates that the growth of channel cross-bank micro-transfers via ATMs (C3) ($\bar{x}=102,076$) had no past growth or recessive growth rates.

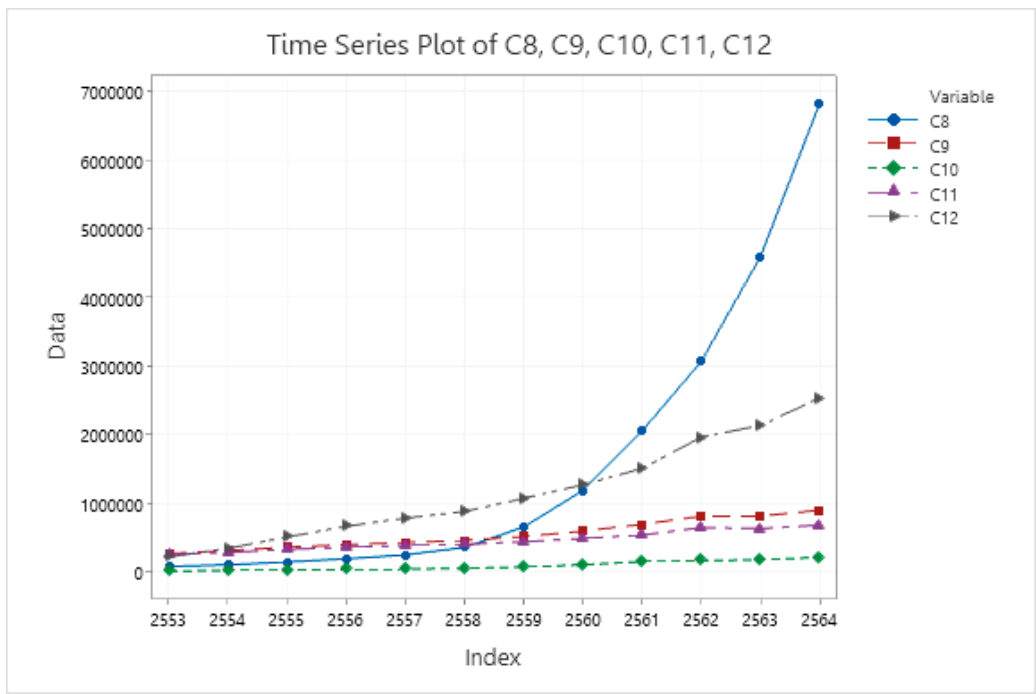

Figure 2. The number of payments through the retail money transfer system across banks through branches via intra-bank transfers (including payment for goods and services) and money transfer/payments via ATMs from 2010 to 2021.

Source: Bank of Thailand (Unit: Million Baht) calculated by the researcher

when: C5 instead of interbank micro-transfers through branches, C6 instead of internal bank transfers (includes payment for goods and services), C7 instead of money transfers/payments via ATM.

When considering Figure 2, it was found that internal bank transfers (including payment for goods and services) (C6) ($\bar{x}=1,826,160$) showed an increase in volume, especially from 2017 to 2021, with a steep slope. This represents a leap forward. On the other hand, regarding cross-bank micro transfers (c5) ($\bar{x}=7867.25$) and ATM transfers/payments (c7) ($\bar{x}=198,387$), the slope of the graph is in a regression change.

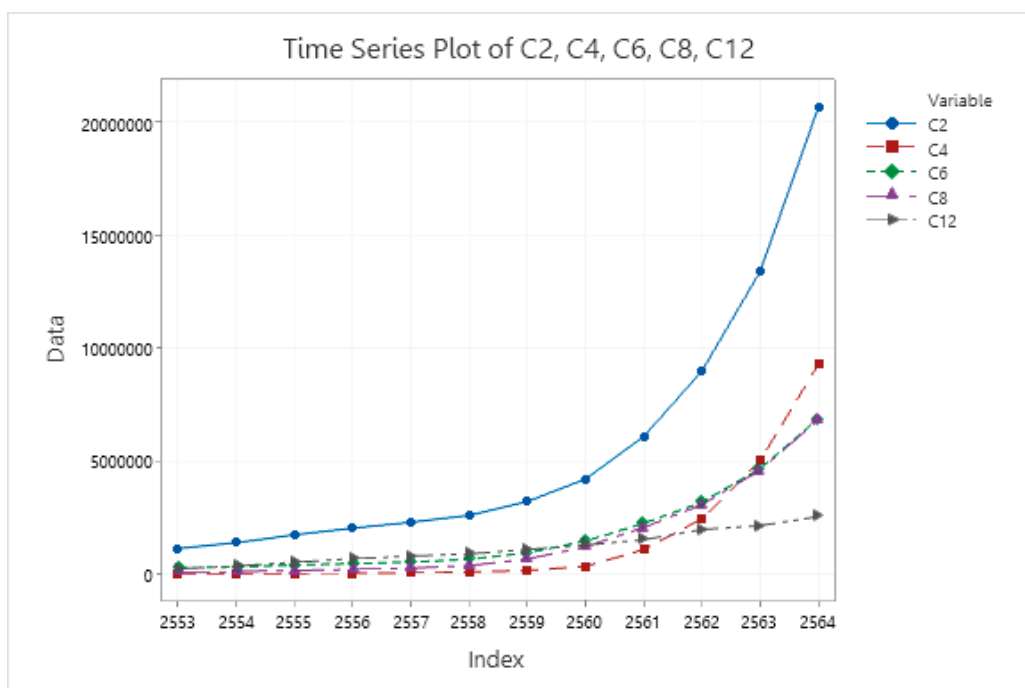
Figure 3. Payments through the Money transfer/payment system via internet and mobile phone Payments were made by plastic cards (payment cards), debit cards, credit cards, and e-Money from 2010 to 2021.

Source: Bank of Thailand (Unit: million Baht) calculated by the researcher

when: C8 instead of money transfer/payment via internet and mobile phone, C9 instead of plastic card payment (payment cards), C10 instead of debit cards, C11 instead of credit cards, C12 represents electronic money (e-money).

Looking at Figure 3, it was found that money transfers/payments via the internet and mobile phones (C8) ($\bar{x}=1,627,774$) had a high level of graph slope. Demonstrating growth in such channels during the years 2017 to 2021 indicates a leap in growth. Also, in the electronic money (e-Money) channel (C12) ($\bar{x}=1,160,109$), continuous growth, as shown in the graph in Figure 3, is seen.

In the channels for payment cards (C9), debit cards (C10) ($\bar{x}=92,826.9$) and credit cards (C11) ($\bar{x}=456,557$) in Figure 3, modest growth from 2010 to 2021 is seen, so there has been modest growth in the past 12 years.

Figure 4. The volume of payments through various payment systems and channels has continued to grow from 2010 to 2021.

Source: Bank of Thailand (Unit: million Baht) calculated by the researcher.

The volume of payments through various payment systems and channels is constantly growing. According to the period from 2010 to 2021, ranked in order of growth rate, we found that the channels that have seen growth over the past 12 years can be categorized as follows:

1. Electronic payments (e-Payments) (C2).
2. Retail money transfers across banks via the Internet and mobile phones (C4).
3. Internal bank transfers (including payment for goods and services) (C6), and money transfers/payments via the Internet and mobile phones (C8).
4. Electronic Money (e-Money) (C12).

This trend clearly shows the changing behavior of people. This shows a significant change in the pattern of using cash that has continued to decline in a recessive manner. There has also been continuous growth in payment channels in the online form, indicating a significant leap forward there.

When the data were analyzed for trends, it was found that electronic payments (e-Payments) (C2) show a growing trend that can be written as a forecast equation as follows:

$$Yt_2 = 0.000000 + 1.00000 \times t$$

when: Yt_2 represents electronic payments (e-Payments) (C2)
 t represents the number of years.

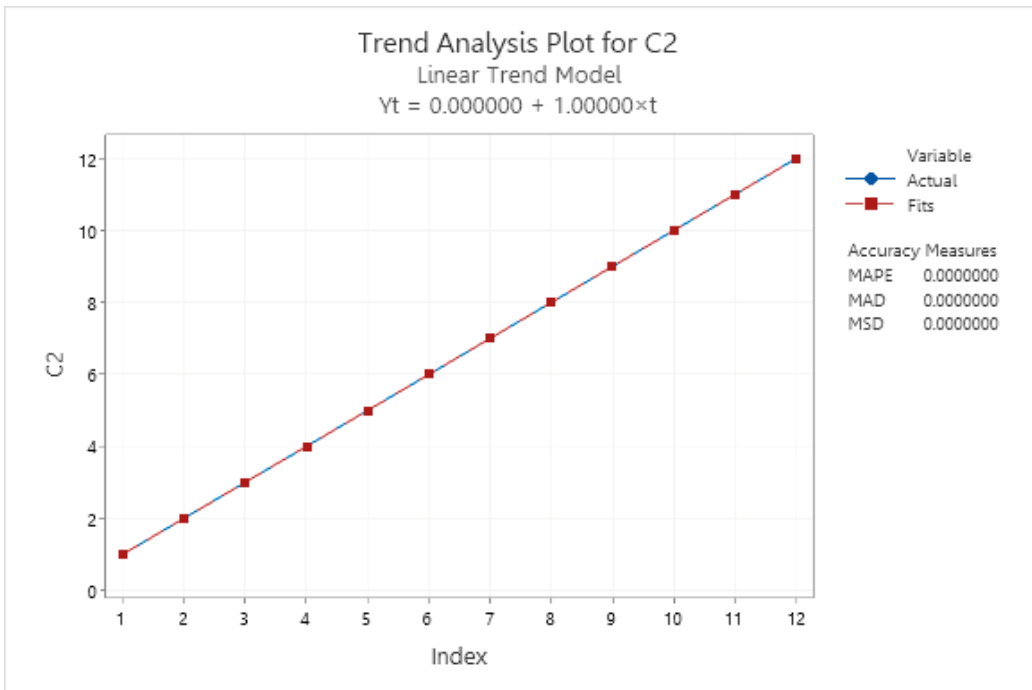
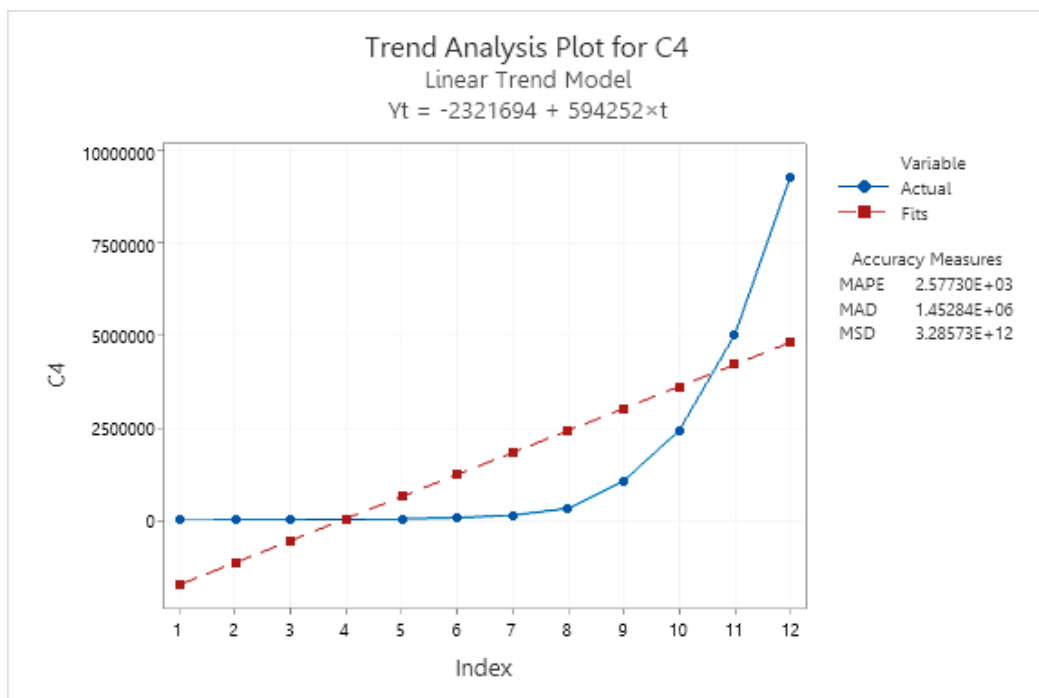

Figure 5. Graph showing the trend forecasting equation of electronic payments (e-Payments) (C2) from 2010 to 2021

Cross-bank retail money transfers via the Internet and mobile phones (C4) have a continuous growth trend which can be written as an equation for forecasting as follows:

$$Yt_4 = -2321694 + 594252 \times t$$

when: Yt_4 instead of interbank micro-transfers via Internet and mobile (C4), t represents the number of years.

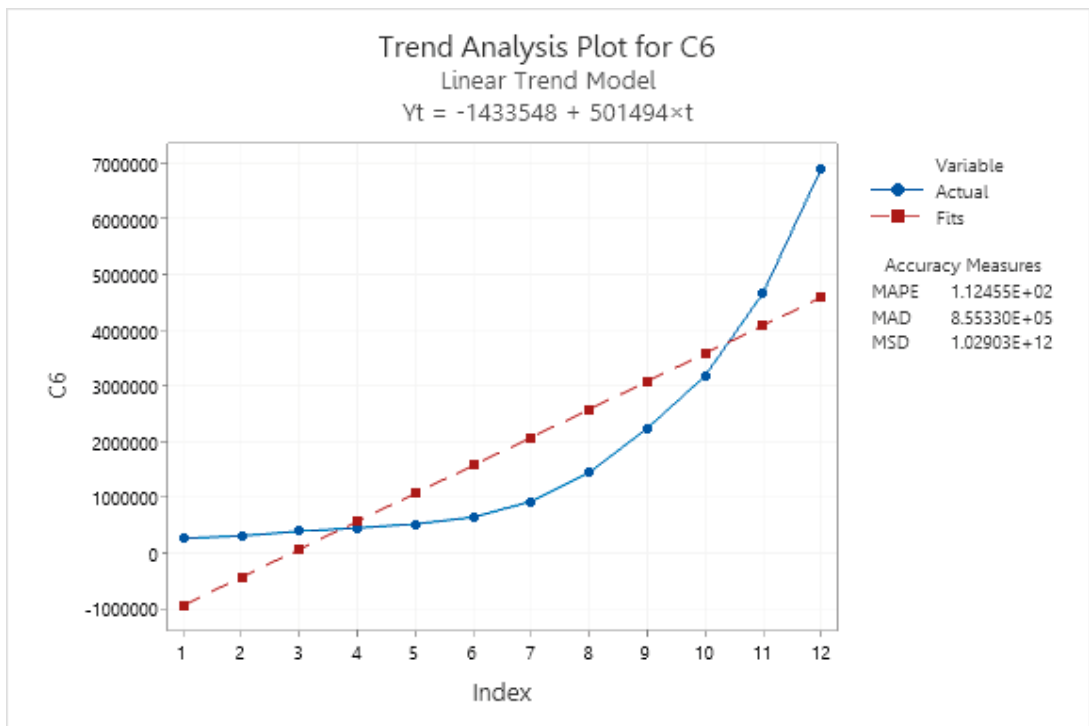
Figure 6. Graph showing the trend forecasting equation of cross-bank retail transfers via the Internet and mobile phones (C4) from 2010 to 2021

Intra-bank transfers (including payment for goods and services) (C6). The trend of continuous growth can be written as an equation for forecasting, as follows:

$$Y_t = -1433548 + 501494 \times t$$

when: Y_t instead of internal bank transfers (including payment for goods and services)(C6), t represents the number of years.

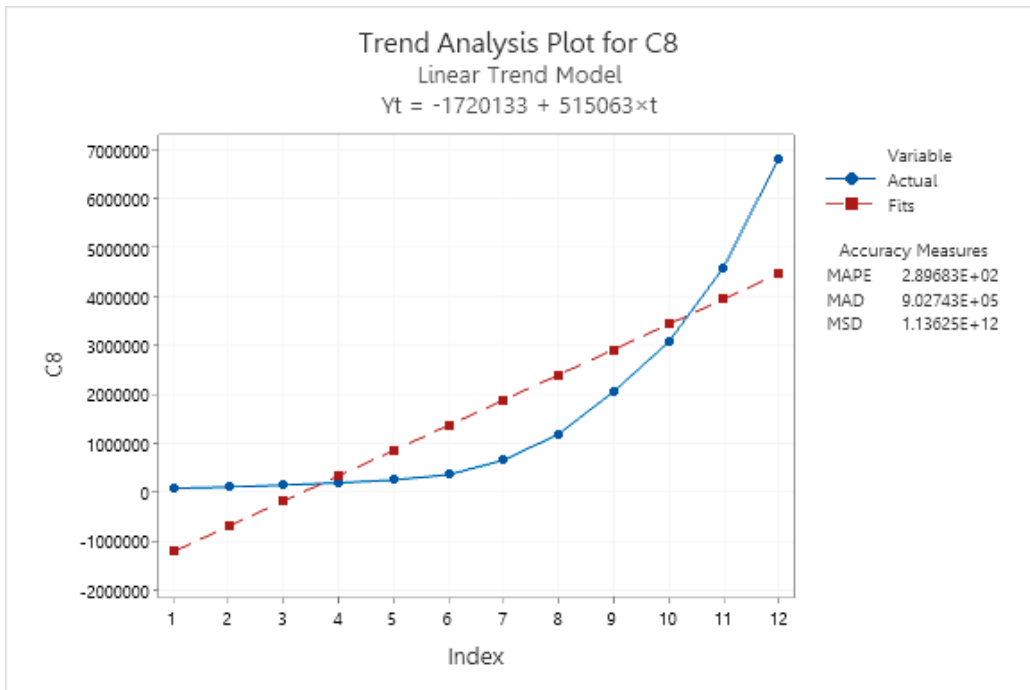
Figure 7. Graph showing the trend forecasting equation of intra-bank transfers (including payment for goods and services) (C6) from 2010 to 2021

Money transfers/payments via the Internet and mobile phones (C8). The trend of continuous growth can be written as an equation for forecasting as follows:

$$Y_t = -1720133 + 515063 \times t$$

when: Y_t instead of money transfer/payments via Internet and mobile phones.

t represents the number of years.

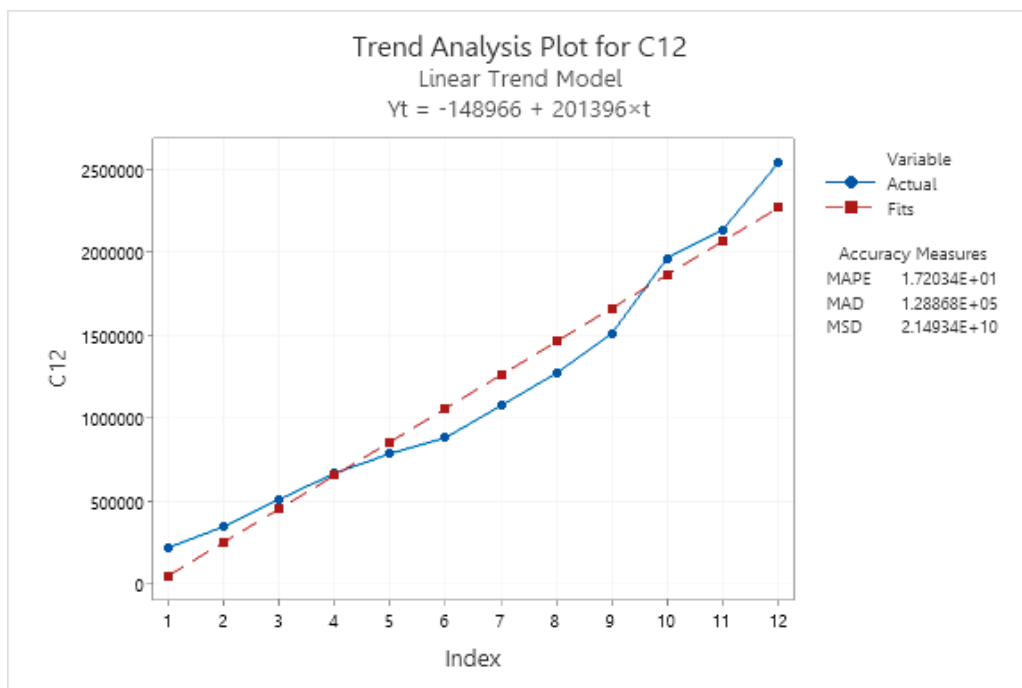
Figure 8. A graph showing the trend forecasting equation of money transfers, payments via the Internet, and mobile phones (C8)

Electronic money (e-Money) (C12) continuous growth trend, which can be written as an equation for forecasting as follows:

$$Y_t = -1720133 + 515063 \times t$$

when: Y_t instead of money transfers/payments via the Internet and mobile phones.

t represents the number of years.

Figure 9. Graph showing the trend forecasting equation of Electronic Money (e-Money) (C12)

Part 2

A study of 2,800 respondents from 2015 to 2019 was analyzed using descriptive statistics to describe the characteristics of personal factor data, as well as factors that can explain the changes in Thai society leading to the entering of a cashless society era, details are as follows.

Most of the respondents surveyed were males, totaling 1,623 samples, representing 55.50%, with the highest age range being 36-40 years of age, and 1,139 representing 31.30%. Occupations of the respondents were mostly employees of companies, with 331 samples, representing 31.40 percent, with an average service life of 8.95 years. For educational level, it was found that most respondents had graduated with a Bachelor's degree, at 462 samples, representing 43.78%. As for income, it was found that the income of most respondents was in the range of 15,001–20,000 baht, totalling 722 samples, representing 28.81%. Most of the respondents lived in urban areas or municipalities, from 890 samples, or 84.44%.

From the research, it was found that factors affecting the decision of the sample group's attitude towards the relationship between opinions and factors influencing their decision making behavior of using e-payment, indicated a positive correlation regarding their opinions on the behavior of using e-payment. The statistical significance was at the .05 level. Factors affecting decision-making ($\bar{x} = 4.13$, $SD = .733$) were related to e-payment usage

behavior due to conditions related to e-payment. Each aspect associated with e-payment behavior, such as physical conditions, psychological factors, family, social and cultural conditions ($\bar{x}=4.20$, S.D.=.777), all affected their decision-making. This affects the behavior of using e-payments, and is in line with Odior and Banuso [12], who discuss diverse financial patterns in economic activities, which has an accounting unit store of value. Exchange and payment all come from consumer decision-making behavior.

Regarding the factors for adoption and use of technology, the sample group had an attitude towards the acceptance factor and the use of technology. By determining the relationship between opinions on factors of acceptance and use of technology, and opinions on the behavior of using e-payment, we found that the results from the evaluation of the relationship between opinions on acceptance and use of technology showed that opinions on the behavior of using e-payment were positively correlated at a high level ($\bar{x} = 4.17$, S.D.=.809), with statistical significance at the .05 level. Since financial technology, or Fintech, is now part of the direction of the development of a cashless society in Thailand, the adoption and use of technology is, therefore, an important factor. The important internal factors are Performance Expectancy, Effort Expectancy, Social Influence, etc., which are consistent with and related to the behavior of using e-payment.

From this research, it is concluded that the factors related to the transformation of the behavior of e-payment in Thailand are as follows: 1) personal factors, i.e. gender, age; 2) factors affecting decision-making; 3) factors of acceptance and use; and 4) technology adoption, which are all factors that correlate with e-payment behavior, and which is consistent with Feige [13], who discusses the financial innovations that will lead to widespread forecasting of a cashless society; and Bátiz-Lazo, Karlsson, & Thodenius [14], and Khan & Craig-Lees [15]. KUMARI and Khanna [16] who discussed the research of D. Garcia-Swartz, Hahn, & Layne-Farrar [17], to suggest the use of cashless payment systems, such as electronic payment through a computer network instead of cash.

Discussion of the results

Issue 1: From the research results, it was found that Thailand has a growing behavior of using e-payment, due to the continuous growth of payment channels through various payment systems and channels. According to the period from 2010 to 2021, a significant leap forward in this regard has been witnessed, suggesting that Thailand is likely to transition from a cash-based society to a cashless society. This situation agrees with research by Thomas et al. [1], who examined this transition from the behavior of using e-payment to the efficiencies of electronic payment mechanisms. By considering the ratio between consumers' cash and

non-cash payments, changes in this ratio have taken a jump in the last 5 years. In addition, Ten Raa and Shestalova [18] conducted a study of Dutch retailers' trading data and found a reduction in transaction costs based on trading volumes for cash and debit cards at the company level. By looking at the options for payment between fixed and variable costs, they found that cash has low fixed costs, but the variable costs are high. Therefore, the efficient way to use cash is to use it for small payments. On the other hand, electronic payment tools have high fixed costs, but the variable costs are low. Therefore, electronic payment tools will be most effective for large payments. In addition, a Brits and Winder [19] study examined the cost of POS payments in the Netherlands. Their survey assessed the social costs of using cash payment tools such as e-wallets, debit cards, and credit cards. The conclusion of the study says that, first of all, payment costs are regulated by the banking industry and central banks. Secondly, central banks, commercial banks, and entrepreneurs contributed to this study. Thirdly, the survey differentiates between fixed and variable costs. Variable costs also differ in terms of costs for different amounts of transactions, and the costs depend on the size of those transactions. Bergman et al. [20] examined the cost estimates of different types of payment instruments in Sweden by using basic information from the year 2002, as calculated from the private and social costs of using cash, debit cards, and credit cards to pay for goods and services. It considered the cost relationship of the customers. Considering the size of the payment, it was found that cash is more costly (0.52 euros) than using a debit card (0.50 euros). In addition, credit and debit cards were the most powerful tools, which was consistent with the research results.

Issue 2: The second point summarizes the important factors in promoting Thailand's development toward a cashless society. They consist of (1.) Acceptance of the reliability of the payment system. (2.) Security and anonymity. At present the security of the system is low. (3.) Technology in the operation of the system. This is consistent with the findings of Baddeley [21], and Khan and Craig-Lees [15], *Factors Influencing Decision Making*. Adul Chaturongkul [22] also conducted a study on consumer behavior and found that making small decisions is a process undertaken before considering the purchasing decision. He also found that technology acceptance was a key factor in the transition from a cash-based economy to a cashless-based economy. Davis [10] studied the successful acceptance of the technology and developed a theory of action termed the Theory of Reasoned Action (TRA). TAM theory can also be used to study factors that influence the effective adoption of innovation and technology. [10]

Conclusions/Recommendations

This study found problems related to system security in the form of cybercrime. This is consistent with Akinola [23], who refers to the crimes that can follow, as well as the violation of privacy rights [24], which Nontakorn Tedthaveedech [25] mentioned. The first disadvantage of this concept is the loss of privacy in financial transactions. This is due to the ability to access the personal data of banks, operators, and governments. Another major disadvantage is excessive fussiness because convenience will tempt people to spend more. Therefore, the public and private sectors should be encouraged to maintain knowledge development, as well as build credibility in the technology applied to payment channels for goods and services, as well as in the government sector. It should promote and create conditions that are conducive to technology development to make decisions about the use of payment channels for goods and services. In addition, from the results of the experiment, it was found that cash is unsuitable for today's society due to the epidemic situation of Covid-19, and when used in large quantities, it is difficult to carry around. Various, there must be a need to keep a lot of cash on hand, and developments in the financial system in the past, both in technology and in the behavior of consumers using e-payment, have resulted in an efficient and modern payment system with an e-commerce system that makes products and services very convenient. More and more, this directly affects consumer behavior. In addition the government sector, the Bank of Thailand, and the Ministry of Finance have supported, promoted, and made access to financial technology more convenient, such as the Thailand 4.0 policy, and the Central Bank Digital Currency (CBDC) policy. As well, this encourages financial transactions through Fintech systems that are more reliable and accurate. This creates Big data, which helps to analyze data and further promote Thailand's future financial policy. Finally, the behavior of using e-payment is higher in all aspects, causing the promotion of foreign investment by converting Big data into a clear economic policy. This will lead to a smooth transition from a cash society to a cashless society in Thailand.

References

- [1] Thomas, H., Jain, A., & Angus, M. (2013). *Measuring progress toward a cashless society: MasterCard Advisors*. https://newsroom.mastercard.com/wp-content/uploads/2014/08/MasterCard_Advisors-CashlessSociety-July-20146.pdf
- [2] Ingham, G. (2013). *The nature of money*. John Wiley & Sons.
- [3] Carruthers, B. G., & Ariovich, L. (2010). *Money and credit: A sociological approach*. Polity Press.
- [4] Smith, A. (1776). *The wealth of nations*. JM Dent & sons.

- [5] Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology*. University of California Press.
- [6] Wray, L. R. (1998). *Understanding modern money*. Edward Elgar.
- [7] Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- [8] Economides, N. (2001). The impact of the Internet on financial markets. *Journal of Financial Transformation*, 1(1), 8-13.
- [9] Odlyzko, A. (2003). The practical problems of implementing Micromint. *Proceedings of Financial Cryptography 2003 Lecture Notes in Computer Science*, 2742, 77-83.
- [10] Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- [11] Ajzen, I., & Fishbein, M. (1974). Factors influencing intentions and the intention-behavior relation. *Human Relations*, 27(1), 1-15.
- [12] Odior, E. S., & Banuso, F. B. (2012). Cashless banking in Nigeria: Challenges, benefits and policy implications. *European Scientific Journal*, ESJ, 8(12), 28-29.
- [13] Feige, E. L. (2012). The myth of the cashless society: How much of America's currency is overseas?. *The Usage, Costs and Benefits of Cash: Theory and Evidence from Macro and Micro Data*. Deutsche Bundesbank, Eurosystem.
- [14] Bátiz-Lazo, B., Karlsson, T., & Thodenius, B. (2014). The origins of the cashless society: Cash dispensers, direct to account payments and the development of on-line real-time networks, c. 1965-1985. *Essays in Economic & Business History*, 32, 100-137.
- [15] Khan, J., & Craig-Lees, M. (2009). 'Cashless' transactions: Perceptions of money in mobile payments. *International Business and Economic Review*, 1(1), 23-32.
- [16] Kumari, N., & Khanna, J. (2017). Cashless payment: A behavioural change to economic growth. *Qualitative and Quantitative Research Review*, 2(2), 82-103.
- [17] Garcia-Swartz, D., Hahn, R. W., & Layne-Farrar, A. (2007). Further thoughts on the cashless society: A reply to Dr. Shampine. *Review of Network Economics*, 6(4), 1-16.
- [18] Ten Raa, T., & Shestalova, V. (2004). Empirical evidence on payment media costs and switch points. *Journal of Banking & Finance*, 28(1), 203-213.
- [19] Brits, H., & Winder, C. (2005). *Payments are no free lunch*. De Nederlandsche Bank.
- [20] Bergman, M., Guibourg, G., & Segendorf, B. L. (2007). The costs of paying-private and social costs of cash and card payments. *Riksbank Research paper series* (212).
- [21] Baddeley, M. (2004). Using e-cash in the new economy: An economic analysis of micro-payment systems. *Journal of Electronic Commerce Research*, 5(4), 239-253.
- [22] Adul Jaturongkul. (1996). *Consumer behaviors*. Thammasart University. (In Thai)

- [23] Akinola, O. S. (2012). Cashless society, problems and prospects, data mining research potentials. *International Journal of Computer Science and Telecommunications*, 3(8), 49-55.
- [24] Brown, W. S. (1996). Technology, workplace privacy and personhood. *Journal of Business Ethics*, 15(11), 1237-1248.
- [25] Nontakorn Terdtultawidech. (2016). Consumer acceptance and attitudes towards cashless society in Bangkok payment-transactions-done-using-non-cash-methods.<https://www.scbeic.com/th /detail/product/2602>

General Information of Parichart Journal

About the Journal

Parichart Journal is a peer-reviewed journal publishing research articles, academic articles, and socially-engaged articles in the fields of arts and humanities, social sciences, business administration, management, and accounting of researchers, academicians, or students of Thaksin University, and other organizations.

Publication Conditions

1. The work described has not been published previously.
2. Those wishing to submit a manuscript must complete Parichart Journal online registration, except for some special articles approved by the editorial team.
3. The manuscript must be typed in Thai or English with both Thai and English abstracts.
4. Content and ideas published in this journal must be the author's only; the Editor does not necessarily agree.
5. The reviewers must review the manuscript.

Types of Published Articles

1. Research Articles
2. Academic Articles
3. Socially-Engaged Articles
4. Book Review
5. Review Article

Journal Conditions

1. The manuscript must be typed on white A4-size paper, single side, page number, and **TH Sarabun New Font size 14** with **not more than 15 pages** length, including figures and tables.
2. Margins
  - Top margin 1.00"
  - Bottom margin 1.00"
  - Left margin 1.50"
  - Right margin 1.00"

3. Manuscript Online Submission

The corresponding author must submit the manuscript online via Thai Journals Online (ThaiJO) at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal>

4. Researchers, academicians, or students who would like to submit the article (s) are required to **pay 4,000 baht/115 US per article after the acceptance of the article(s) is notified**. The payment must be made through the following bank account.

Siam Commercial Bank

Account name: PARCJ

Account number: 0-2032823816-5

Branch name: Phatthalung

After completing the payment, the membership applicant must attach the file of payment slip online at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal> or contact the journal coordinators at the following address: Research and Development Institute, Thaksin University, Phatthalung Campus 222 Moo. 2, Bann Prao Sub-District, Papayom District, Phatthalung, 93210 Thailand, Tel. 0 7460 9600 ext. 7242 or 08 1540 7304, or Email address: parichartjournal@tsu.ac.th

5. Article cancellation or dismissal has conditions as follows:

Article cancellation is made before article publication.

Article dismissal is made during or after article publication.

The cancellation or dismissal can be preceded by downloading the form at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal>; however, ***if the article has already been sent to the reviewers, the corresponding author must be responsible for the reviewing fees.***

Manuscript Guidelines

The article must consist of:

1. Title

Title must be in Thai and English, **center** of the page. **The first alphabets** of all words of the title must be **capitalized with bold 20 font size**.

2. Authors

Identify all authors with **14 font size, center** of the page with **logarithm**. Position, academic title, and affiliation in the footnote on the first page: Department, Faculty and University stated in the same page, both Thai and English.

3. Abstract

Abstract must be in Thai and English, **not more than 250 words**, with 14 font size.

4. Keywords

Keywords both in Thai and English related to the article, not more than 5 words, below the abstract.

It must be typed with 14 font size, left-margin. Proper nouns (the first alphabet of each word) must be capitalized.

5. Main Body consists of:

1) Introduction:

2) Objective

3) Methodology

4) Results

5) Discussion

* 4) and 5) can probably be merged

6) Conclusions

7) Acknowledgement (if any)

8) References that must be **APA 7th Edition** and in **English only**

References

The reference lists must be **numeric** referencing in **English only**.

Numeric referencing is as follows:

1. Put the number in the bracket [ ] at the end of message or author's name such as [1].

2. Put the continuous number started from 1. Any repeated list uses the same numbers.

3. All in-text citation must be in the reference lists based on the identified number in the bracket [ ].

4. Multi-citations for the same message:

4.1 In case of not more than 2 lists, put the numbers of reference lists in numerical order using comma such as [1, 5].

4.2 In case of more than 2 lists and those are continuous lists, use hyphen (-) such as [1-3], [1-5].

4.3 In case of more than 2 lists and those are continuous and discontinuous lists, put comma (,) and hyphen (-) such as [1, 4-5].

Example

1. getting the financial support from ... [1]...

2. Strong Security Measures for Sustainable Peace on the Korean Peninsula [2]

Reference lists must be arranged and written in APA 7th Edition.

If it is from Thai version, please put (in Thai) at the end of the list.

References

1. Book	Last name, first initial of name. Second initial if given. (year). <i>Title of book</i> . Publisher.
<u>Example</u>	Kongsakon, R., & Pojam, N. (2008). <i>Family violence</i> . Srinakharinwirot University Press.
* If there is no date, use 'n.d.' (for 'no date')	
** If there are more than one authors, use ampersand (&) before the last one (as shown above).	
2. Research Articles	Last name, first initial. Second initial if given. (year). Title of article. <i>Title of Journal</i> , volume (issue). Page range. URL or doi number (if applicable)
<u>Example</u>	Suwannopphrat, K. & Chinokul, S. (2015). Applying CLIL to English language teaching in Thailand: Issues and challenges. <i>Latin American Journal of Content and Language Integrated Learning</i> , 8(2), 237-254. DOI:10.5294/laclil.2015.8.2.8
3. Proceeding Articles	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of article</i> . [Poster Presentation/Paper Presentation]. Conference Name. Location. URL or doi (if applicable)
<u>Example</u>	Kongthong, L. K. (2020). <i>New dimension of educational management in Thailand: A case study of southern part of Thailand</i> . [Paper Presentation]. 3 rd International Conference on Education. Nakhon Sri Thammarat.
4. Book Chapter	Last name, first initial. Second initial if given. (year). Title of the chapter. In Editor(s). <i>Title of the book</i> . (pp. xx-xx). Publisher.
<u>Example</u>	Chantaraopakorn, A. (2007). The chakhe solo concert. In W. Aksornkaew (Ed.). <i>Music talk</i> . (pp.4-7). Chong Charoen Printing House.
5. Articles in the Newspaper	Last name, first initial. Second initial if given. (year, month, date). Title of article. <i>Title of the newspaper or publication</i> . URL (if applicable)
<u>Example</u>	Chuensintu, T. (2009, January 6). Travel in the footsteps of the Buddha to bring good luck for the New Year. <i>Matichon</i> .
6. Thesis	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of the thesis or dissertation</i> . [Doctoral dissertation/Master's thesis, Name of University]. Source. URL (if applicable)
<u>Example</u>	Promrak, T. (2007). <i>Women and domestic violence: Divorce as the solution</i> . [Unpublished Master's Thesis, Thammasart University].
7. List of Interviews	Last name, first initial. Second initial if given. (year, month, date). Personal communication [Communication type].
<u>Example</u>	Srisajjang, S. & Chankhonghom, J. (2016, March 13). Personal interview [Personal interview].
8. E-book	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of book</i> . URL
<u>Example</u>	Office of Pattani Provincial Culture. (2015). <i>Religion information</i> . http://province.m-culture.go.th/pattani/old/new_page_16.html

Remark:

If the author(s) cite any information from any sources from another language, translate the information into English except the proper noun(s) that must be transliterated and end the list with [in original language].

Example

Chitniratna, N. (2013). Socio-Cultural change through diversity of life history and experience of congested community leaders. *Parichart Journal*, 26(1), 30 - 73. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/42942/35529>. (In Thai)

Information from the Internet

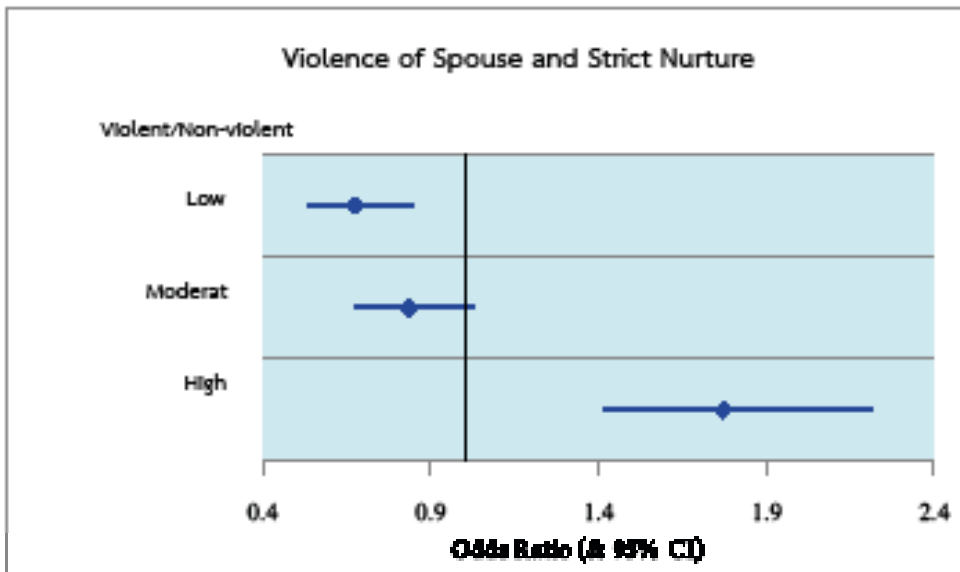
Use the general forma of citation following by website; for example, the author borrows the ideas from a book on the website, so the reference list consists of the name of author, year of publication, book title, and publication place. Another information should be added: searching date and URL – Retrieved + date + from URL

Abbreviation and Signs

Abbreviation comes up with its full version in the first time, and only abbreviation later. Please avoid using abbreviation in the title and abstract. It is not recommended to use the abbreviation that is used less than four times in the article. The author(s) must provide definition or description of any signs used in the article when appearing in the first time.

Figure

Figure is at the center of the page, following by description below the figure in 14 font size. It must be clear monochrome (black and white color). If necessary, it can be colored. The word “figure” is bold, and the description is normal and set in the center of the page. Lined figure must be in clear black.

Table

Table must be bold and at the left side of the column, and the description is above the table, with 14 font size.

Example

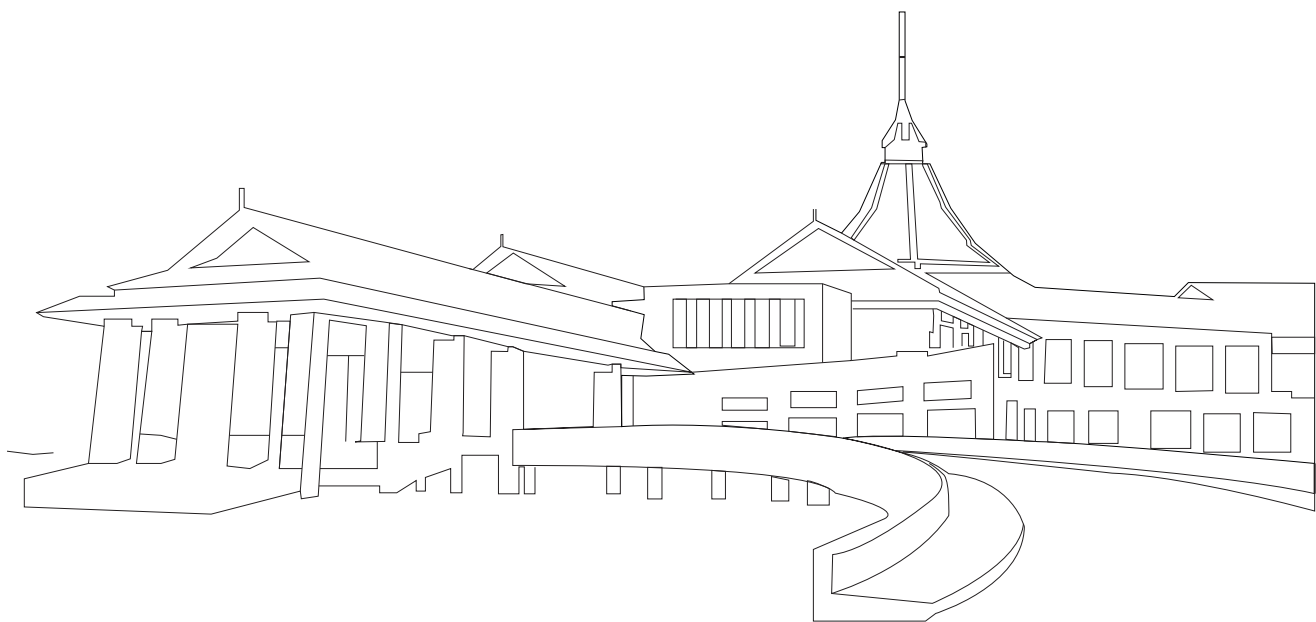
Table 1 Relationship between Background of Violence and Violent Behaviors of Spouse

Background of Violence	Violence of Spouse			Chi-square	p-value
	Non-violent (947)	Violent (589)	Total (1,536)		
Used to be violently punished in the childhood				11.974	0.003
never	68.2	31.8	28.1		
seldom	60.5	39.5	38.4		
always	57.5	42.5	33.5		
Use to see parents' fight in the childhood				9.280	0.009
never	68.8	31.2	39.8		
seldom	61.0	39.0	39.8		
always	58.6	41.4	20.4		
Used to have violent behaviors in the childhood				34.923	0.000
never	69.3	30.7	38.4		
seldom	60.1	39.9	44.9		
always	48.2	51.8	16.7		

วารสารปาริชาต
PARICHART JOURNAL

PARICHART JOURNAL

กองจัดการวารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210
โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7242
E-mail: parichartjournal@tsu.ac.th, research.tsu@gmail.com

